

## Codices secundum ordinem apparatus

de numeris et signis cfr. pag. 38\*-47\*

### *Codices Evangeliorum*

- H** BSCΨ(Mc-J) Z(Mt) 33 L 892 579(Mc-J) Δ 1241  
T(LJ) 054(J) 059(Mc) 060(J) 065(J) 070(LJ) 078  
(MtLJ) 083(J) 084(Mt) 085(Mt) 099(Mc) 0112(Mc)  
0124(LJ) 0125(J) 0139(L) 0162(J) 0177(L) 0178(L)  
0179(L) 11596 P<sup>1.4.5.22.28.39.45.52</sup> | W(MtLJ) |
- D** D vl syv syh<sup>m</sup> (P<sup>25</sup>) |
- Ca** W(Mc) Θ 700 372 (Mt-L) 565 28 399 (Mt) 21 544 1542  
(McL)-1654(Mc) 1342(Mc) 067(MtMc) 0188(Mc) P<sup>37</sup> |
- Cη<sup>a</sup>** 1 1582 2193(Mc-J) | η<sup>b</sup> 872(Mc) 22 118 209 131 (McL)
- Cι** 13 788 69 174(Mt) | 1689 983 | 826 543 346 230 828 |  
124 |
- Cφ<sup>a</sup>** 1424 517 1675 954 349 1188(J) | φ<sup>b</sup> 7 267 659 1606  
(Mt-L) 1402(MtMc) 1391(MtMc) 115 179-827-1082  
(Mc) 185(J) | φ<sup>c</sup> 1293 1010-1223 945 1207(LJ) 990 |  
φ<sup>r</sup> M 1194 27(MtMc) 71 692(Mc) |
- Cβ<sup>a</sup>** 348 1279 477 | β<sup>b</sup> 1216 1579 16 1588(MtMc) |
- C°** UX 213 1071 2145 1574 443 1321(J) |
- Cπ** Σ(MtMc) Φ(MtMc) N O(Mt) |
- Cσ** 157 713 1012 245 291 235(J) |
- C<sup>1</sup>** Γ 047 1295 273 4 998 472 1515(MtMc) 1093 1604 1355  
1396 1047-1038(McL) 660 251 2430 1229(L) 716(L)  
485 440 162 1170(MtJ) 495(Mc) 1242(J) PQ(LJ) R(L)  
064(Mt) 074(MtMc) 079(L) 090(MtMc) 0106(Mt) 0116  
(Mt-L) 0130(McL) 0131(Mc) 0138(Mt) |
- Kx<sup>a</sup>** A KΠΥ 1346 1219 265 489 | x<sup>b</sup> 270 1375 1200 726 |  
x<sup>c</sup> 280 229 482 473 1354 |
- K<sup>r</sup>** Λ 1187 262 1573 1555 545(Mt) |
- K<sup>1</sup>** V 461 Ω 399(Mc-J) 028 655 661 476 | Ξ(L)X<sup>b</sup> | K<sup>1</sup>  
EFGH |

*Comment. in J* Cyrillus 850 1820 | Ć (anonym.) 397 0141  
869 138 994 821 | Nicetas 249 430 317 743 423 |

### *Codices Actuum*

- H** BSCAΨ 33 104 326 81 1175 048 076 096 0165 0175  
G P<sup>8.45</sup> |
- D** DE P<sup>38.41.48</sup> 1) 1611 1108 2138 1518 1245 | 614 2147  
383 257 913 1765 255 378  
2) 1891 242 522 206 1758 1831 429 536 491 | 1739  
2298 323 440 216 066  
vl syv(Ef) sa Ip Lcf Ambst Aug |
- Ca<sup>1</sup>** 917 1874 1898 181 88 915 1829 431 307 36 610 453 |

N. B. *In hoc catalogo libri N. T. caracteribus cursivis indicantur.*

vl       vetus latina; vl(-a) omnes codices vl excepto a  
 vg       vulgata  
 lat       versiones latinae  
 sy       vers. syriacae, in a et p sy significat syp et syh  
 syc       syrus curetonianus  
 sys       syrus sinaiticus  
 syv       syra vetus, syc et sys  
 syp       syra pešitta  
 syi       syropalaestinensis  
 syh       syra harclensis  
 syh\*      eiusdem lectio, si in margine alia lectio  
 syh<sup>m</sup>     lectio marginalis  
 syh<sup>+</sup>     lectio in textu asterisco notata  
 syf       textus a J. Gwynn editus in Ap et epistulis cath.  
           minoribus  
 sy<sup>3</sup>      = syvph  
 sy<sup>4</sup>      = syvpih  
 ar       versio armenia, ar<sup>v</sup> armenia vetus  
 ar<sup>m</sup>      cod. mosquensis, ar<sup>o</sup> cod. Etschmiatzin 229  
 Apoc.    ar<sup>1</sup> Conybeare, ar<sup>2</sup> Zohrab, ar<sup>3</sup> Nerses  
 gg       versio georgica  
 sa       versio sahidica  
 bo       versio bohairica  
 co       versiones copticae sa et bo  
 ach      vers. subachmimica, in J sa<sup>+</sup> est sa + ach, similiter  
           bo<sup>+</sup> co<sup>+</sup>.  
 vg<sup>1</sup> sy<sup>1</sup> etc. lectio non ab omnibus codicibus tradita  
 D<sup>1</sup> F<sup>1</sup> G<sup>1</sup>, si in his codd. paulinis graeco-latinis solus textus  
           graecus lectionem aliquam testatur.  
 g<sup>1</sup> est una ex versionibus *latinis* codicis paulini G  
 Tert<sup>1</sup> Tert, si non semper eadem lectio.  
 Hier<sup>o</sup>, si Hier loquitur de codicibus qui hanc lectionem  
           tradunt.  
*codd.* in apparatu latino, si omnes codices qui in appa-  
       ratu allegari solent a textu clementino recedunt.  
 O' = LXX, additur locis parallelis VT<sup>1</sup>, si allegatio ad  
       versionem graecam magis quam ad textum hebrai-  
       cum accedit, e. g. Hb 8, 2.  
<sup>1</sup> in textu indicat initium versiculi, si interpunctio est  
       aliquomodo incerta aut nulla.

### Libri sacri

Gn Ex Lv Nu Dt Jos Jdc Ru 1 2 Sm 3 4 Rg 1 2 Par  
 Esd Neh Tob Jdt Est Job Ps Pr Eccl Ct Sap Sir Is Jr Lam  
 Bar Ez Dn Os Jl Am Abd Jon Mi Na Hab So Agg Zch  
 Ma 1 2 Mach  
 Mt Mc L J A R 1 2 C G E Ph C 1 2 Th 1 2 T Tt Phm  
 Hb Ja 1 2 P 1 2 3 J Jud Ap.

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD ROMANOS

1,1-17 *Exordium, propositio*

- 1 PAULUS, servus Iesu Christi, vocatus apo-  
2 stulus, segregatus in evangelium Dei, <sup>1</sup>quod  
ante promiserat per prophetas suos in Scrip-  
3 turis sanctis <sup>1</sup>de Filio suo, qui factus est ei  
4 ex semine David secundum carnem, qui prae-  
destinatus est Filius Dei in virtute secundum  
spiritum sanctificationis ex resurrectione mor-  
5 tuorum, Iesu Christi Domini nostri; per quem  
accepimus gratiam et apostolatum ad oboe-  
diendum fidei in omnibus gentibus pro nomine  
6 eius, in quibus estis et vos vocati Iesu Christi,  
7 <sup>1</sup>omnibus qui sunt Romae, dilectis Dei, vocatis  
sanctis. Gratia vobis et pax a Deo Patre nos-  
tro et Domino Iesu Christo.
- 8 Primum quidem gratias ago Deo meo per  
Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides  
9 vestra annuntiatur in universo mundo. Testis  
enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo  
in evangelio Filii eius, quod sine intermissione  
10 memoriam vestri facio <sup>1</sup>semper in orationibus  
meis, obsecrans, si quomodo tandem aliquando  
prosperum iter habeam in voluntate Dei ve-  
11 niendi ad vos. Desidero enim videre vos, ut

---

4 praedest.] definitus | Iesu Christo D. nostro

---

1 ~ Christi Iesu AFDHRCV Amb Ambst Aug |  
3 ei > F<sup>c</sup>MRT Ir Aug | 5 accipimus A<sup>c</sup>F<sup>\*</sup>C | 7 di-  
lectis] in dilectione AD(F<sup>\*</sup>) d Ambst | 8 universo]  
omni F<sup>\*</sup> | 9 ~ est enim mihi F

---

A 19,21; 23,11; 28,14.16; 2 T 1,17

1 G 1,15; A 13,2 | 2 Tl 1,2; R 16,26 | 3 R 9,5;  
2 Sm 7,12; Mt 1,1; J 1,14 | 4 Ps 109,1 | 5 A 9,15;  
26,16ss; R 11,13; 15,15s; 16,26 | 7 A 28,15; Nu  
6,25s | 8 R 16,19 | 10 A 18,21; 19,21; R 15,23.32

## ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, κλητὸς ἀπό- 1 A19,21;23,11;  
 στολος ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ 2 2 T 1,17  
 προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν A 9,15; 13,2  
 γραφαῖς ἁγίαις ἵπερ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενο- 3 G 1,15  
 μένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ 4 16,25s; 9,5  
 ὀρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα Tt 1,2  
 ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χρισ- 2 Sm 7,12  
 τοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν Ps 109,1  
 καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν Mt 1,1; J 1,14  
 τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς A 13,33  
 ἔστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσιν 5 11,13;  
 τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ, κλητοῖς 15,15s.18;  
 ἁγίοις· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς 16,26  
 ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. A 9,15;  
 26,16ss  
 Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου διὰ Ἰη- 8 16,19; 1Th1,8  
 σοῦ Χριστοῦ περὶ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις 9 Ph 1,8  
 ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρ-  
 τυς γάρ μου ἐστὶν ὁ Θεός, ᾧ λατρεύω ἐν  
 τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐ-  
 τοῦ, ὥς ἀδιαλείπτως μνεῖαν ὑμῶν ποιοῦμαι  
 ἵπάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἶ 10 15,23.32  
 πως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι A18,21;19,21  
 τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν 11

1 Xu Iv B 81 P<sup>10</sup> 1838 ce vg<sup>1</sup> ar lr Ωρ<sup>1</sup> Amb Aug]  
 ~ Iv Xu rel. | 3 γεννωμενου 51 61\* 441 syh Aug<sup>c</sup> | του<sup>2</sup>  
 -σάρκα > Mn | 4 ορισθ. Tert al.] προορισθ. lat, qui in-  
 notuit syri (Ef) | 7 εν Ρωμη > G 1908 Ωρ | αγαπητοι]  
 εν αγαπη G d | αγαπ. θυ > E | 8 δια Iv Xu > S\* 1518]  
 περι B-6 33 104s 81s D 623s 467 1835-1319sss al. 440  
 1611 K] υπερ rel. | 9 μου<sup>1</sup>] μοι Ψ Ds 1319 440s 1611 vg  
 sy ar Ef | 10 ει πως] οπως 88ss 623s 440 L |



- ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν  
 2 P 1,1 12 εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, τοῦτο δέ ἐστιν συμπα-  
 ρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως  
 13 ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἄγνοεῖν,  
 15,22 ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἔλθειν πρὸς  
 ὑμᾶς καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ  
 καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν καθὼς καὶ ἐν τοῖς  
 14 λοιποῖς ἔθνεσιν. Ἑλλησὶν τε καὶ βαρβάροις,  
 15 σοφοῖς τε καὶ ἄνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί· οὕτως  
 τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ  
 εὐαγγελίσασθαι.  
 15,22 Ps 118,46 16 Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύνα-  
 1 C 1,18,24 A 13,46 17 μιν γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πισ-  
 2,9s; 3,21s 17 τεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι. δι-  
 Hab 2,4 17 καιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ  
 3,11; Ph3,9 πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· ὁ δὲ δί-  
 καιος ἐκ πίστεως ζήσεται.  
 3,18ss; 16,9 18 Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὁργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρα-  
 2 Th 2,12 νοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώ-  
 19-32: πων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων,  
 ap13,1-15,19 19 διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν  
 A 14,15ss 20 αὐτοῖς· ὁ Θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφάνέρωσεν. τὰ  
 Ps 18,2 20 γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς  
 Job 12,7ss 20 ποιήμασιν νοούμενα καθορᾶται, ἢ τε αἰδῖος  
 Is 40,26 20 αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς  
 Hb 11,3 21 ἀναπολογήτους, διότι γνόντες τὸν Θεὸν οὐχ ὥς  
 E 4,18 21 Θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν, ἀλλὰ ἐμαται-  
 Ap 14,7 21 ῶθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐ-  
 Jr 10,14 22 σκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες  
 1 C 1,20 12 δε > A d g v g ar bo | 13 ου θελω] ουκ οιομαι D\*s  
 Ambst | δε] γαρ C 2143 sa | και² > G 917 460 440 | 14 ειμι  
 + praedicare syri | 15 και + εν D(G¹) 440s g vg¹ Ef |  
 τοις εν P. > G | 16 ευαγγ. Mn B-424<sup>e</sup> 33 Ψ 81s Ds 623ss  
 467 1319sss 1611 lat sy ar co Ωρ Eus Did Ef] + του Xu  
 rel. | εις σωτηρ. > G | πρωτον > Mn B G | καθως - ζησ.  
 > Mn | 18 θυ > Mn 1908 | 20 αυτου¹] τ. θυ syi | αιδιος  
 > L | 22 φασκοντ.] putantes syri (ar Ef) |

aliquid impertiar vobis gratiae spiritualis ad  
 confirmandos vos, id est simul consolari in 12  
 vobis per eam, quae invicem est, fidem vestram  
 atque meam. Nolo autem vos ignorare, fratres, 13  
 quia saepe proposui venire ad vos, et prohi-  
 bitus sum usque adhuc; ut aliquem fructum  
 habeam et in vobis sicut et in ceteris gentibus.  
 Graecis ac barbaris, sapientibus et insipienti- 14  
 bus debitor sum; ita quod in me, promptum 15  
 est et vobis, qui Romae estis, evangelizare.

Non enim erubesco evangelium. Virtus enim 16  
 Dei est in salutem omni credenti, Iudaeo pri-  
 mum et Graeco. Iustitia enim Dei in eo reve- 17  
 latur ex fide in fidem, sicut scriptum est: *Ius-  
 tus autem ex fide vivit.*

1,18-3,20 *Omnes homines, gentes et Iu-  
 daei, indigent iustificatione*

Revelatur enim ira Dei de caelo super om- 18  
 nem impietatem et iniustitiam hominum eorum,  
 qui veritatem Dei in iniustitia detinent, 'quia 19  
 quod notum est Dei, manifestum est in illis;  
 Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim 20  
 ipsius a creatura mundi per ea quae facta  
 sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quo-  
 que eius virtus et divinitas; ita ut sint inex-  
 cusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non 21  
 sicut Deum glorificaverunt aut gratias ege-  
 runt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et  
 obscuratum est insipiens cor eorum 'dicentes 22

20 quoque >

11 ~ gratiae vobis AF\*MBCV | 13 autem] enim  
 FR | et<sup>2</sup>> FM<sup>c</sup>R c g | 15 et +in AF\*DH d\*e g | 17 re-  
 velabitur F | 18 super] in F\* d\* e g Ambst Aug |  
 Dei<sup>2</sup> F<sup>c</sup>DRBV c Ambst]\*>rel. | 20 et] ac ACT c Amb  
 Aug| ita >FMRCT c d e Aug | sint+ipsi F d\* g Aug |  
 21 glorific.] magnificaverunt FD d\* Ambst Aug

13 R 15,22 | 16 1 C 1,18.24; A 13,46; Mc 8,38;  
 R 2,9s; 2 T 1,8 | 17 G 3,11; Hab 2,4; Hb 10,38;  
 Ph 3,9 | 18 J 3,18ss; 2 Th 2,12; C 3,5s | 19-32 Sap  
 13,1-15,19 | 19 A 14,17; 17,24-28 | 20 Ps 18,2; Job  
 12,7ss; Is 40,26; Hb 11,3

- 23 enim se esse sapientes stulti facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium.
- 24 Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis, qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium et coluerunt et servierunt creaturae potius quam Creatori, qui est benedictus in saecula. Amen.
- 26 Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Nam feminae eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminae, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea,
- 29 quae non conveniunt, <sup>1</sup>repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate,
- 30 susurrones, <sup>1</sup>detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non oboedientes, <sup>1</sup>insipientes, incompósitos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt

---

32 iustitiam] decretum | non intellexerunt >

---

25 mendacio AFR d e g | amen > A\* m Hil Aug Pel | 27 ipsos FDM\*RCT\* Hier Pel | 28 notitiam *codd. pl.* | ea AKBV c d e Ambst] > *rel.* | 29 homicidiis FCT Lcf Ambst Pel | 31 absque foedere > D d g Lcf Ambst Pel (F\*)

---

23 Ps 105,20; Dt 4,15-19; A 17,29 | 24 A 14,16 | 27 Lv 18,22; 20,13 | 28-32 R 13,13; 1 C 6,9; G 5,19ss; 1 P 4,3; Ap 21,8 | 28 E 4,18 | 32 R 6,21

εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἥλλαξαν τὴν 23 Ps 105,20  
δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκό- Sap12,24;15  
νος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τε- Dt 4,15-19  
τραπόδων καὶ ἐρπετῶν. A 17,29

Διὸ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπι- 24 A 14,16  
θυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν  
τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς,  
οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν 25  
τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ  
κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς 9,5  
τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς 26  
ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἷ τε γὰρ θήλειαι αὐ-  
τῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν  
παρὰ φύσιν. ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες 27 Lv 18,22;  
τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν 20,13  
ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρ-  
σεσιν τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν  
ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς  
ἀπολαμβάνοντες. Καὶ καθὼς οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν 28 28-32 :  
Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ 13,13  
Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ κατῆ- 1 C 6,9s  
κοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ πονηρίᾳ G 5,19ss  
29 1 P 4,3  
πλεονεξίᾳ κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου φόνου ἔριδος  
δόλου κακοηθείας, ψιθυριστάς, <sup>1</sup> καταλάλους, 30  
θεοστυγεῖς, ὕβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας,  
ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, <sup>1</sup> ἀσυνέ- 31  
τους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀνελεήμονας· οἵ- 32 6,21  
τινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ  
τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ

24 διο + και 33 P 1898<sup>s</sup> 467<sup>s</sup> 920 919sss al. 206 pl. rel. syh | 26 φυσιν + χρῆσιν Ds vg ar | 27 τε] δε Ass Pss Ds 181 1838 920 255ss lat syih Cl Ωρ Eus Ath Xρ, > C 1827 al. co | 28 ο θς > S\* A 1827 1845 2 Eφ | 29 αδι- κια + πορνεία Ψ 326s 917 rel. pl. lat sy ar | 30 κακο- λαλ. D<sup>1</sup> | 31 αστοργ. + ασπονδους C 33-81 917 rel. vg ar bo (sa) | 32 επιγνωσκοντες B 81s 436 Ef | επιγν. + ουκ ενοησαν D vg (G 823) |

μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς πράσσουσιν.

- Mt 7,2; J 8,7 2 Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὃ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶν κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λογίζη δὲ τοῦτο, ὃ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητα σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσιν ζωὴν αἰώνιον· τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, ὀργὴ καὶ θυμός. θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἑλλήνου. δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι. οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ.
- 2 P 3,15 4  
Sap 11,23 5  
Ps 61,13  
Pr 24,12  
Sir 16,15 6  
Mt 16,27 7  
2 C 5,10 8  
J 5,29 9  
2 Th 1,8 10  
1,16; 3,9 11  
Sap 6,7s  
Sir 35,15  
A 10,34  
1 P 1,17

ποιουντες, συνευδοκουντες B d g vg<sup>l</sup> ar Or Pel (Cl<sup>r</sup> Ef) | 2,1 γαρ<sup>l</sup> + κριματι C\* 104 88s 69 1319ss 436s 257 syh<sup>+</sup> Ωρ<sup>l</sup> Ath | 2 δε] γαρ SC 33 1852 1898 1319sss 436s 635 d vg ar co | 3 λογιζη - πρασσ.] νομιζεις ουν ο ταυτα πρασσων P | 5 εαυτω 917 88s 1838 | αποκαλυψ.] αντ- αποδοσεως A, + και 1739-1175 917-1845 226 pl. rel. pl. syh Ωρ Εφ | 8 μεν > BS\* 1739 D\*G 1898 lat co Ωρ Eus | οργη, θυμος BSAs 104s Ds 917 623s 69s 1319sss 43 vg syp ar co Ωρ Εφ] ~θυμος, οργη rel. | 9 Ιουδαιω, Ελληνι G 1898 915 1s 69 |

morte et non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

Propter quod inexcusabilis es, o homo om- 2  
nis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterum,  
teipsum condemnas; eadem enim agis quae  
iudicas. Scimus enim quoniam iudicium Dei 2  
est secundum veritatem in eos, qui talia agunt.  
Existimas autem hoc, o homo, qui iudicas eos, 3  
qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies  
iudicium Dei? An divitias bonitatis eius et 4  
patientiae et longanimitatis contemnis? ignoras  
quoniam benignitas Dei ad paenitentiam te ad-  
ducit? Secundum autem duritiam tuam et im- 5  
paenitens cor thesaurizas tibi iram in die irae  
et revelationis iusti iudicii Dei, <sup>1</sup>qui *reddet* 6  
*unicuique secundum opera eius*: iis quidem, qui 7  
secundum patientiam boni operis gloriam et  
honorem et incorruptionem quaerunt, vitam  
aeternam; iis autem, qui sunt ex contentione 8  
et qui non acquiescunt veritati, credunt autem  
iniquitati, ira et indignatio. Tribulatio et an- 9  
gustia in omnem animam hominis operantis  
malum, Iudaei primum et Graeci, <sup>1</sup>gloria au- 10  
tem et honor et pax omni operanti bonum,  
Iudaeo primum et Graeco; non enim est ac- 11  
ceptio personarum apud Deum.

---

32 et Ambst] > *rel.* | qui<sup>3.4\*</sup> > A\*C d\* Ambst (Cyp) |  
2,1 ~ alterum iudicas F c d Aug | quae] \*qui ADM\*  
RCK\* d e g m Cyp | 4 \*ignorans AF\*MRCK<sup>s</sup> d g Cyp  
Lcf Ambst Hier | 5 ~ durit. autem *codd. pl.*, tu au-  
tem sec. D Cyp Lcf Aug | ~ cor impaenit. FD c Ir  
Cyp Lcf Ambst Hier | 6 reddet] retribuet F\* | 7s iis]  
his *codd.* | 7 quaerunt] -entibus *codd.* | 8 sunt > *codd.* |  
non acquiesc.] diffidunt F\* d\* Ambst Aug Pel (g) |  
11 ~ est enim *codd.* | ~ person. acceptio *codd.*

---

1 Mt 7,2; J 8,7 | 4 2 P 3,9.15 | 5 Pr 24,12 | 6 Ps 61,13;  
Sir 16,15; Mt 16,27; 2 C 5,10 | 8 2 Th 1,8 | 9 R 1,16;  
3,9 | 11 Sap 6,8; Sir 35,15; A 10,34; 1 P 1,17

12 Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine  
 lege peribunt, et quicumque in lege peccave-  
 13 runt, per legem iudicabuntur. Non enim audi-  
 tores legis iusti sunt apud Deum, sed factores  
 14 legis iustificabuntur. Cum enim gentes, quae  
 legem non habent, naturaliter ea, quae legis  
 sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes  
 15 ipsi sibi sunt lex; qui ostendunt opus legis  
 scriptum in cordibus suis, testimonium red-  
 dente illis conscientia ipsorum, et inter se in-  
 vicem cogitationibus accusantibus aut etiam  
 16 defendentibus, <sup>1</sup>in die, cum iudicabit Deus oc-  
 culta hominum, secundum evangelium meum  
 per Iesum Christum.

17 Si autem tu Iudaeus cognominaris et re-  
 18 quiescis in lege et gloriaris in Deo <sup>1</sup>et nosti  
 voluntatem eius, et probas utiliora instructus  
 19 per legem, confidis teipsum esse ducem cae-  
 corum, lumen eorum, qui in tenebris sunt,  
 20 <sup>1</sup>eruditorem insipientium, magistrum infantium  
 habentem formam scientiae et veritatis in lege.  
 21 Qui ergo alium doces teipsum non doces, qui  
 22 praedicas non furandum furaris, qui dicis non  
 moechandum moecharis, qui abominaris idola  
 23 sacrilegium facis, qui in lege gloriaris per  
 24 praevaricationem legis Deum inhonoras. *No-*  
*men enim Dei per vos blasphematur inter gen-*  
*tes, sicut scriptum est.*

---

12 lege<sup>2</sup> + \*et AFRCTK<sup>a</sup> g Amb Ambst Aug Pel |  
 14 ea > GMRC d\* g Ambst Aug Pel | ~ non habent.  
 legem A | 15 ipsor.] illorum FD d\* g Amb Aug | cogi-  
 tationum accusantium, defendentium *codd.* | 16 Chri-  
 stum + Dominum nostrum D d e m t Amb Ambst |  
 18 eius \* > F\*MRCT d e t Aug Pel | 19 confidens A<sup>c</sup>  
 F\*, - des MCT\* | ~ ducem esse *codd.* | 22 abomina-  
 ris] exsecraris F\*D Amb Ambst | 24 in gentibus FCT

---

13 Mt 7,21; 1 J 3,7; Ja 1,22 | 14 A 10,35 | 16 2 T 2,8 |  
 17 Ja 2,19 | 20 2 T 3,5 | 24 Is 52,5; Ez 36,20

Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ 12  
 ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νό-  
 μου κριθήσονται· οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ νόμου 13 Mt 7,21  
 δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ νόμου δι- 1 J 3,7  
 καιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον 14 A 10,35  
 ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νό-  
 μον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσιν νόμος. οἵτινες ἐν- 15  
 δείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς  
 καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συν-  
 ειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν  
 κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ 16 2 T 2,8  
 ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων  
 κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπανα- 17 Ja 2,19  
 παύῃ νόμῳ καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ ἰκαὶ γινώσ- 18 Ph 1,10  
 κεις τὸ θέλημα καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα  
 κατηχοῦμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυ- 19 Mt 15,14  
 τὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκό- L 18,9  
 τει, ἰπαιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, 20 2 T 3,5  
 ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀλη-  
 θείας ἐν τῷ νόμῳ· ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον σε- 21  
 αὐτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν  
 κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις; ὁ 22  
 βδελυσσόμενος τὰ εἰδωλα ἱεροσυλεῖς; ὅς ἐν 23  
 νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου  
 τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις; τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ 24 Is 52,5  
 δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καθὼς Ez 36,20  
 γέγραπται.

13 τω > B D\* 489\* | 14 γαρ] δε G<sup>l</sup> ar Ωρ<sup>l</sup> | ποιωσιν B  
 SA-1908 104-1852 D<sup>s</sup> 467 1319-38 436 43 Cl Ωρ] ποιη  
 rel. | ουτοι] οι τοιουτοι G d t vg Ωρ<sup>l</sup> | 15 νομου] θυ  
 1827 255 | 16 οτε] ἦ (B)A 1852 88s vg<sup>l</sup> syp ar sa Amb  
 Ambst Aug | μου > 69 d\* Tert | δια Iu Xu] εν Xω Iu  
 Ωρ<sup>l</sup> | ~ Xu Iu BS\* 917 Rebapt, Iu > Mn | 17 ει δε] ιδε  
 1739 33 326s D<sup>c</sup> 1873<sup>s</sup> 226ss 1319-1311 al. 242sss 440  
 pl. 1108<sup>s</sup> 383ss 506<sup>s</sup> L<sup>r</sup> Ωρ | 20 διδασκ. νηπιων > A |



- Jr 4,4; 9,24s 25 Περιτομή μὲν γὰρ ὠφελεῖ ἔάν νόμον πράσ-  
 σης· ἔάν δὲ παραβάτης νόμου ᾖ, ἡ περιτομή  
 G 5,6 26 σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἔάν οὖν ἡ ἀκροβυσ-  
 τία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσῃ, οὐχ ἡ  
 ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;  
 27 καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον  
 τελούσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς  
 J 8,15.39 28 παραβάτην νόμου. οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰου-  
 δαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ  
 Gn 49,8 29 περιτομή· ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ  
 Dt 30,6  
 C 2,11 περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι, οὗ  
 ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ.  
 3 Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, ἡ τίς ἡ  
 9,4; Dt 4,8 2 ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; πολὺ κατὰ πάντα τρό-  
 P 4,11 πον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια  
 2 T 2,13 3 τοῦ Θεοῦ. ἵ τί γάρ; εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ ἡ ἀπισ-  
 τία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσῃ;  
 Ps 115,11 4 ἢ μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς  
 Ps 50,6 δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται  
 ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου  
 καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.  
 5 εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν Θεοῦ δικαιοσύνην συν-  
 ἴστησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ Θεὸς ὁ ἐπι-  
 6 φέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ἢ μὴ  
 γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον;  
 7 εἰ δὲ ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι  
 ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ

25 γαρ > 69 1319 642 vg ar | πρσ. ] φυλάσσης D vg ar |  
 27 η εκ φυσ. ακροβ. > G | 28 ο > 33 1852 1898 256 38 218  
 2138 | 29 θυ + εστιν D\* vg | 3,1 η > S\* G 623s 1838 323  
 1518 | 2 πρωτ. μεν ] πρωτοι 1739(ss) Ωρ Eus Ath | γαρ  
 > BΨ 81 Ds 1827 467 1319sss 436 1831 43 lat syp ar bo  
 Xr | επιστευθ. + αυτοις G<sup>c</sup> lat | 4 καθαπερ BSΨ Thdt |  
 νικησεις SA 6 33 104s 81s D 917<sup>s</sup> 1319s al. 823 1611  
 257s 378 | 5 οργην + αυτου S\* 1835 syp co | κατα ανθρ.  
 λεγω ] επ ανθρωπους sa | 7 δε SA 81s 623s 1319sss 642s  
 429 vg<sup>l</sup> sy ar sa bo<sup>l</sup> ] \*γαρ rel. |

Circumcisio quidem prodest, si legem ob- 25  
 serves; si autem praevaricator legis sis, cir-  
 cumcisio tua praeputium facta est. Si igitur 26  
 praeputium iustitias legis custodiat, nonne prae-  
 putium illius in circumcisionem reputabitur?  
 et iudicabit id, quod ex natura est praeputi- 27  
 um legem consummans te, qui per litte-  
 ram et circumcisionem praevaricator legis es?  
 Non enim qui in manifesto, Iudaeus est, ne- 28  
 que quae in manifesto, in carne, est circum-  
 cisio; <sup>1</sup>sed qui in abscondito, Iudaeus est, et 29  
 circumcisio cordis in spiritu non littera, cuius  
 laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

Quid ergo amplius Iudaeo est? aut quae uti- 3  
 litas circumcisionis? Multum per omnem modum. 2  
 Primum quidem quia credita sunt illis eloquia  
 Dei. Quid enim si quidam illorum non credide- 3  
 runt, numquid incredulitas illorum fidem Dei  
 evacuabit? <sup>1</sup>Absit. Est autem Deus verax, om- 4  
 nis autem homo mendax, sicut scriptum est:

*Ut iustificeris in sermonibus tuis,  
 et vincas cum iudicaris.*

Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei com- 5  
 mendat, quid dicemus? Numquid iniquus est  
 Deus, qui infert iram? secundum hominem  
 dico. <sup>1</sup>Absit; alioquin quomodo iudicabit 6  
 Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in 7  
 meo mendacio abundavit in gloriam ipsius,  
 quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor?

27 te qui litteram et circ. habens praevar.

26 circumcissione F\*DCT d e t | 27 id > codd. | id -  
 praeputium] naturalis praeputiatio F | 28 quae] qui  
 F\*T<sup>c</sup> t | est<sup>2</sup> > codd. | 29 abscondito] occulto D Tert  
 Or Ambst | est<sup>1</sup>. > AMCK<sup>s</sup> | in<sup>2</sup>] qui FD d e g Pel |  
 3,1 ~ est Iudaeo AD<sup>r</sup> | 3 evacuavit CT\*K<sup>s</sup> | 4 est<sup>1</sup>]  
 \*esto g<sup>1</sup> Amb | 5 est F<sup>c</sup>KV c] > rel. | 6 hunc > A  
 MRCT g | 7 enim] autem HOZ

- 25 Jr 4,4; 9,24s | 26 G 5,6 | 29 Dt 30,6 | 3,2 R 9,4;  
 Dt 4,8; 1 P 4,11 | 3 2 T 2,13 | 4 Ps 115,11; 50,6

- 8 <sup>1</sup>et non, sicut blasphemamur, et sicut aiunt quidam nos dicere, faciamus mala ut veniant bona; quorum damnatio iusta est.
- 9 Quid ergo? praecellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus Iudaeos et Graecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est:
- Quia non est iustus quisquam,*
- 11 *non est intellegens, non est requirens Deum.*
- 12 *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt,*
- non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.*
- 13 *Sepulcrum patens est guttur eorum,*
- linguis suis dolose agebant,*
- venenum aspidum sub labiis eorum,*
- 14 *quorum os maledictione et amaritudine plenum est,*
- 15 *veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.*
- 16 *Contritio et infelicitas in viis eorum,*
- 17 *et viam pacis non cognoverunt:*
- 18 *Non est timor Dei ante oculos eorum.*
- 19 Scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur et subditus fiat omnis mundus Deo;
- 20 quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

---

9 nequaquam] non simpliciter

---

8 aiunt] dicunt F\* d\* g Or Aug | ~ nos quidam codd. | 9 ergo F\*D d\* g] igitur rel. | 16 in viis > F | 20 ~ non iustificabitur ex oper. legis F d fg Ambst Pel | agnitio CT f

---

10ss Ps 13,2s | 13 Ps 5,11; 139,4 | 14 Ps 9,7 | 15 Is 59,7s; Pr 1,16 | 18 Ps 35,2 | 19 G 3,22 | 20 R 7,7; G 2,16; Ps 142,2

ὥς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς βλασ- 8 6,1s  
φημούμεθα καὶ καθὼς φασὶν τινες ἡμᾶς λέγειν  
ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ;  
ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστιν.

Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προητια- 9 1,18-2,24  
σάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλληνας πάν-  
τας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται ὅτι 10 Ps 13,2s

Οὐκ ἔστιν δίκαιος οὐδὲ εἷς,

οὐκ ἔστιν ὁ συνίων, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν 11  
τὸν Θεόν·

πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρεώθησαν· 12

οὐκ ἔστιν ὁ ποιῶν χρησιμότητα ἕως ἐνός.

τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, 13 Ps 5,11  
Ps 139,4

ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν,

ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν·

ὧν τὸ στόμα ἄρᾶς καὶ πικρίας γέμει. 14 Ps 9 B,7

ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα, 15 Is 59,7s  
Pr 1,16

σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς 16

αὐτῶν,

καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. 17

οὐκ ἔστιν φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφ- 18 Ps 35,2

θαλμῶν αὐτῶν.

Οἶδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ 19 2,12; G 3,22  
νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ καὶ ὑπόδι-  
κος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ· διότι ἐξ ἔρ- 20 7,7; G 2,16  
γων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον Ps 142,2  
αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

8 **οτι** > G 1827 241 vg | 9 **προεχωμ.** AL, προκατεχομεν  
περισσον 104 D\*s Sev (1611s Ωρ Thdt) | **ου παντως** >  
P D\*s syph\* Ωρ Sev | **ητιασαμ.** 104 Ds lat | **γαρ** > D<sup>1</sup>\*  
syp sa<sup>1</sup> bo | **τε** + πρωτον A | 10 **οτι** > 104 1838 920 al.  
1 38 206 2 323 35 1518 | 11 **ο<sup>1</sup>** > BA 81 G | **ο<sup>2</sup>** > B G Iq |  
ζητων B | 12 **χρηστοτητα** B 1739ss Ωρ] + **ουκ εστιν rel.** |  
14 **στομα** + **αυτων** B 33 Cyp | 19 **λεγει]** **λαλει** S\* d vg Ωρ |  
**εν]** υπο syi ar sa<sup>1</sup> | **λαλει]** **λεγει** Ds K syp i ar co | 20 **αυτου]**  
τ. θυ 81 927s 1319 38 206sss 323 913 | **δια]** **εκ** Mn |

A 10,43 21 Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πε-  
φανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ  
22 τῶν προφητῶν, δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίσ-  
τεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας τοὺς πιστεύον-  
9,19; 5,12 23 τας· οὐ γάρ ἐστιν διαστολή. πάντες γὰρ ἡμαρ-  
τον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ,  
2 C 5,19 24 δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς  
E 2,8  
Lv 16,12 25 ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃν προέ-  
1 J 2,2  
θετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ  
αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ  
τὴν πᾶρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων  
26 ἑν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς  
δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι  
αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως  
C 1,29,31 27 Ἰησοῦ. ἸΠοῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ  
ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου  
G 2,16 28 πίστεως. λογιζόμεθα γὰρ δικαιοῦσθαι πίστει ἄν-  
29 θρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ Ἰουδαίων ὁ  
10,12 Θεὸς μόνον; οὐχί καὶ ἔθνῶν; ναὶ καὶ ἔθνῶν.  
4,11s 30 εἵπερ εἷς ὁ Θεὸς ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ  
3,21; 4,3 31 πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νό-  
Mt 5,17  
μον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γέ-  
νοιτο, ἀλλὰ νόμον ἱστάνομεν.

21s τότε νομος, νυνι δικ. θυ δια πιστ. του Xu Mn | 22 Iu  
>B | εις παντας B-A Psss 81s P<sup>46</sup> 1898 88 5 919 263  
436 43 syi ar co Cl Ωρ Aug] επι παντ. vg<sup>l</sup>, + κ. επι  
παντας rel. Genn | 3,23-4,25 > Mn | 23 δοξεως P<sup>40</sup> |  
25 δια πιστ.>A | πιστεως SC\* 1739ss Ψs Ds 88 623ss  
547 1319sss 1611s Ωρ Eus Bas<sup>l</sup>] της πιστ. rel. | αυ-  
του<sup>l</sup>] εαυτου B 1739 1908 Ωρ | 25s δικαιοσυνης 1<sup>o</sup> 2 33  
326 1852 G 440s | 26 Iu] Iv 33 Ψ 326 D<sup>l</sup> 917 1838 69s  
al. 1891 440s 257 L, + Xu 1245 d\* syp<sup>i</sup> ar<sup>l</sup> bo Thdt Ef  
Ambst | 27 καυχης. + σου G lat Ambst | πιστ. + Iu sa  
(syi) | 28 γαρ SAs Ψ 326 81s Ds 623s 1319ss 436s 242  
323s 203 lat syi ar co Or Ambst] ουν rel. | 29 μονων B  
1873 920 38 al. 206 2 440ss 43 257 913 Cl Ath | 30 επει-  
περ 33 Ps 326s D\*<sup>s</sup> 1827-927 920-999 255 rel. | 31 ιστα-  
νομ.] ιστωμεν Ps 326s 917 al. 5ss al. 920 pl. rel. pl.  
(1739s), συνισταν. 33 88 1912 623, περιστην. D\* |

3,21-4,25 *Iustitia ex fide in Iesum Christum*

Nunc autem sine lege iustitia Dei manifes- 21  
tata est, testificata a lege et prophetis. Iusti- 22  
tia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes  
et super omnes, qui credunt in eum; non enim  
est distinctio. Omnes enim peccaverunt et 23  
egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam 24  
ipsius, per redemptionem quae est in Christo  
Iesu, quem proposuit Deus propitiationem per 25  
fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem ius-  
titiae suae propter remissionem praecedentium  
delictorum <sup>1</sup>in sustentatione Dei, ad ostensio- 26  
nem iustitiae eius in hoc tempore; ut sit ipse  
iustus et iustificans eum, qui est ex fide Iesu  
Christi. <sup>1</sup>Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa 27  
est. Per quam legem? Factorum? Non; sed  
per legem fidei. Arbitramur enim iustificari 28  
hominem per fidem sine operibus legis. An 29  
Iudaeorum Deus tantum? nonne et gentium?  
immo et gentium; <sup>1</sup>quoniam quidem unus est 30  
Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide et  
praeputium per fidem. Legem ergo destruimus 31  
per fidem? Absit; sed legem statuimus.

---

25 remissionem] tolerantiam

---

21 per legem et prophetas F\*D d Aug | 22 in  
omnes et > AHMLKBV | in eum FD c] > *rel.* |  
23 gloriam *codd. pl.* | 25 \*propitiatores FDKB Amb  
Ambst Hier Pel | per fidem] fidei FD Ambst Pel |  
26 ~ ex fide est *codd. pl.* | Christi > AF\*HMCTh |  
30 est Hier] > *codd.* | iustificat FDHTh c d<sup>e</sup> t Ir Hil  
Var Hier] iustificavit *rel. pl.* dm f Ambst, -cabit K g

---

21 A 10,43 | 24 2C 5,19; E 2,8; Tt 3,7 | 25 Lv  
16,12; E 1,7; 1J 2,2 | 28 G 2,16 | 30 R 4,11s |  
31 R 3,21; Mt 5,17

- 4 Quid ergo dicemus invenisse Abraham pa-  
 2 trem nostrum secundum carnem? Si enim Abra-  
 ham ex operibus iustificatus est, habet gloriam,  
 3 sed non apud Deum. Quid enim dicit Scrip-  
 tura? *Credidit Abraham Deo, et reputatum est*  
 4 *illi ad iustitiam*. Ei autem, qui operatur, mer-  
 ces non imputatur secundum gratiam, sed se-  
 5 cundum debitum. Ei vero, qui non operatur,  
 credenti autem in eum, qui iustificat impium,  
 reputatur fides eius ad iustitiam secundum pro-  
 6 positum gratiae Dei. Sicut et David dicit bea-  
 titudinem hominis, cui Deus accepto fert ius-  
 titiam sine operibus:
- 7 *Beati, quorum remissae sunt iniquitates,*  
*et quorum tecta sunt peccata.*
- 8 *Beatus vir, cui non imputavit Dominus*  
*peccatum.*
- 9 Beatitudo ergo haec in circumcisione tan-  
 tum manet, an etiam in praeputio? Dicimus  
 enim quia *reputata est Abrahae fides ad ius-*  
 10 *titiam*. Quomodo ergo reputata est? in cir-  
 cumcisione, an in praeputio? Non in circum-  
 11 cisione, sed in praeputio. Et *signum* accepit  
*circumcisionis*, signaculum iustitiae fidei, quae  
 est in *praeputio*, ut sit pater omnium creden-  
 tium per praeputium, ut reputetur et illis ad  
 12 iustitiam, et sit pater circumcisionis non iis

---

9 beatitudo] felicitatis praedicatio

---

1 dicimus HRThKV | 2 operibus + legis FHThV  
 c Ambst | 3 ~ script. dicit *codd.* | 4 reputatur F |  
 5 vero] autem A d\* ft | sec. proposit. gr. Dei \* >  
 AHMOCT<sup>c</sup>Th d f g t Aug | 8 imputabit AFDKBV  
 c f g t | 9 tantum DUW c d\* Ambst] \* > *rel.* | manet  
 \* > AF<sup>c</sup>HO\*Z<sup>c</sup>Th e f g Pel | 11 et<sup>2</sup> > DTV | 12 et<sup>1</sup>  
 ut FR Aug

---

2 R 3,27; E 2,9 | 3 Gn 15,6; G 3,6; Ja 2,23 | 4 R  
 11,6; Ap 22,12 | 5 G 2,16 | 7 Ps 31,1s | 8 2 C 5,19 |  
 9 Gn 15,6 | 11 Gn 17,10s

Τί οὖν ἐροῦμεν [εὐρηκέναι] Ἀβραὰμ τὸν 4  
 προπάτορα ἡμῶν κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ Ἀβραὰμ 2 3,27; E 2,9  
 ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα· ἀλλ' οὐ πρὸς  
 Θεόν. ἵτι γὰρ ἡ γραφή λέγει; ἐπίστευσεν δὲ 3 Gn 15,6  
 Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιο- G 3,6  
 σύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογί- Ja 2,23  
 ζεται κατὰ χάριν ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα· τῷ δὲ 4 11,6  
 μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦν- Mt 20,7.14  
 τα τὸν ἄσεβῃ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιο-  
 σύνην, καθάπερ καὶ Δαυὶδ λέγει τὸν μακα- 6  
 ρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ᾧ ὁ Θεὸς λογίζεται δι-  
 καιοσύνην χωρὶς ἔργων·

μακάριοι ὧν ἀφένθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν 7 Ps 31,1s  
 ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι.

μακάριος ἀνὴρ οὗ οὐ μὴ λογίσηται Κύριος 8  
 ἁμαρτίαν.

Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν 9 Gn 15,6  
 ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι  
 ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.  
 Ὡς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι ἢ ἐν ἀκρο- 10  
 βυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ·  
 καὶ σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς σφραγίδα τῆς δι- 11 Gn 17,10s  
 καιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ,  
 εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευ-  
 όντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι [καὶ]  
 αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περιτομῆς 12

1 ευρηκ. > B 1739s 1908\* Ωρ Ef | ευρηκ. Αβρ. Sss Ψ 81s  
 Ds 623s 467 330-263 vg syi ar, ~ Αβρ. τ. πρ. ημ. ευρεκ.  
 rel. syp | προπατ. BS\*C\*A 6 Ψs 1175ss 623 syri ar co  
 Ef Cy] πατερα rel. | 3 δε > Ds 440s lat syri ar sa | 5 ασε-  
 βην S 81 Ds | 6 καθως Ds 255 | λογιζ. + εις 33 P 917ss  
 88s 920 1311 1245 | 8 οὗ BS\* 1739 424<sup>c</sup> D<sup>1</sup>G<sup>1</sup>] ω  
 rel. | 9 περιτομην + μονον D | ακροβ. + ουκ εν περιτ.  
 αλλ εν ακροβ. syi | οτι > BS 1739 D\* 1827 Ωρ | 10 οντι  
 > G 1874 206\* vg syp | 11 περιτομην C\* Ass 1908  
 1852 syp ar Ωρ Χρ Ef | και<sup>2</sup> > BS\*AsΨ 81 623 330  
 38 218 206s 823 913 506s bo Ωρ | την] εις A 1319  
 321 642 vg syph ar<sup>1</sup> co Ef Cy |



- <sup>Mt 3,9</sup>  
<sup>1 P 2,21</sup> τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς στοι-  
χοῦσιν τοῖς ἴχνεσιν τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ πίστεως  
τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ.
- <sup>Gn 18,18; 13</sup>  
<sup>22,17s</sup>  
<sup>G 3,22.29</sup> Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραάμ  
ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν  
14 εἶναι κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ  
γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις  
<sup>3,20; 5,13.20</sup>  
<sup>7,8.10</sup> 15 καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὁρ-  
γὴν κατεργάζεται· οὗ δὲ οὐκ ἔστιν νόμος, οὐδὲ  
16 παράβασις. Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χά-  
ριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ  
τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον ἀλλὰ  
καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστιν πατὴρ  
<sup>Gn 17,5</sup> 17 πάντων ἡμῶν, καθὼς γέγραπται ὅτι πατέρα πολ-  
λῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι οὗ ἐπίστευσεν  
<sup>Is 48,13</sup> Θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς καὶ κα-  
<sup>Gn 15,5</sup> 18 λοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα· ὃς παρ' ἐλπίδα  
ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πα-  
τέρα πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ εἰρημένον· οὕτως ἔσ-  
<sup>Gn 17,17</sup> 19 ται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει  
κατενόησεν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἥδη νενεκρωμένον,  
<sup>Hb 11,11</sup> ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν  
20 τῆς μήτρας Σάρρας. εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ  
Θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη  
21 τῇ πίστει, δούς δόξαν τῷ Θεῷ· καὶ πληροφορη-  
θεὶς ὅτι ὁ ἐπήγγελται δυνατός ἐστιν καὶ ποιῇ-  
4,3; <sup>Gn 15,6</sup> 22 σαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

12 ~ ου τοις 88 69 1311s 1831 1518s vg syph co | στοι-  
χουσ.] τυχουσ. 104 920 919 69 635 (syph Ef) | 15 δε B  
S\*ss 104 81s 1827 467 syh<sup>m</sup> ar co Thdt] γαρ rel. |  
16 ινα + ἡ A 436 ar (syph) | 17 επιστευσας G d syph  
(Ef) | 18 εφ C\* Ds | σου + ως αι αστερες τ. ουρανου κ.  
το αμμον τ. θαλασσης G (Ef) | 19 πιστει + ου P-1175  
1852 D-1874 915s 5 pl. 920 pl. rel. pl. vg<sup>1</sup> Ef | ηδη  
> B 1739 G 2298 lat syph<sup>+</sup> Ωρ Χρ Ef | 20 δε > 1852 G |  
εδυναμωθη G 1835 | 21 και<sup>1</sup> > D<sup>cs</sup> lat | 22 και > B  
D<sup>1</sup>s syph ar co |

tantum, qui sunt ex circumcissione, sed et iis, qui sectantur vestigia fidei, quae est in praeputio, patris nostri Abrahae.

Non enim per legem promissio Abrahae 13 aut semini eius, ut heres esset mundi; sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege, heredes 14 sunt, exinanita est fides, abolita est promissio.

Lex enim iram operatur. Ubi enim non est 15 lex, nec praevaricatio. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahae, qui pater est omnium nostrum, sicut scriptum est: Quia *patrem* 17 *multarum gentium posui te*, ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quae non sunt, tamquam ea quae sunt; qui 18 contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: *Sic erit semen tuum*. Et non infirmatus est 19 fide nec consideravit corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum, et emortuam vulvam Sarrae. In repromissione etiam 20 Dei non haesitavit diffidentia, sed confortatus est fide dans gloriam Deo, plenissime sciens 21 quia quaecumque promisit potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iustitiam. 22

12 iis qui non ex circumcissione tantum sunt, sed etiam sectantur

12 ~ quae est in praep. fidei AFHM\*RCTTh | 16 gratiam + ut AM | et > FDMRTh c d f g | 17 credidisti FDKBV | ea<sup>1</sup> > AMRCTThKBV | 18 ei > A F<sup>c</sup>HMRCTTh d g Pel | tuum + sicut stellae caeli et arena maris HUT<sup>h</sup>\* f (McTW dm) | 19 est F\*KV Pel] > rel. | nec F\*K<sup>s</sup>W c dm Ambst (Pel)] \* > rel. | iam F Ambst] > rel. | 21 sciens] credens F Aug |

13 Gn 18,18; 22,17s; Hb 11,7.12 | 15 R 3,20; 5,13; 7,8.10.13; G 3,19 | 16 G 3,22.29 | 17 Gn 17,5 | 18 Gn 15,5 | 19 Hb 11,11 | 21 Gn 18,14 | 22 R 4,3

23 Non est autem scriptum tantum propter  
ipsum, quia *reputatum est illi ad iustitiam*,  
24 sed et propter nos, quibus reputabitur cre-  
dentibus in eum, qui suscitavit Iesum Chris-  
25 tum Dominum nostrum a mortuis, qui *tradi-  
tus est propter delicta* nostra et resurrexit  
propter iustificationem nostram.

5,1-8,39 *Iustitiae virtus et efficacia*

5,1-11 *Pax cum Deo et spes salutis*

5 Iustificati ergo ex fide pacem habeamus  
ad Deum per Dominum nostrum Iesum Chris-  
2 tum, per quem et habemus accessum per fi-  
dem in gratiam istam, in qua stamus, et glo-  
3 riamur in spe gloriae filiorum Dei. Non solum  
autem, sed et gloriamur in tribulationibus  
scientes quod tribulatio patientiam operatur,  
4 patientia autem probationem, probatio vero  
5 spem; *spes autem non confundit*, quia ca-  
ritas Dei diffusa est in cordibus nostris per  
6 Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Ut quid  
enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, se-  
7 cundum tempus pro impiis mortuus est? Vix  
enim pro iusto quis moritur; nam pro bono  
8 forsitan quis audeat mori. Commendat autem  
caritatem suam Deus in nobis, quoniam cum  
adhuc peccatores essemus, secundum tempus  
9 Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur

23 ad iustitiam DTKV c Ambst] \* > rel. | 24 Chris-  
tum TKBV c Ambst Aug] > rel. | a] ex FR d fg |  
5,1 ergo] igitur codd. | habemus DZ | 2 per fidem]  
fide AMO\* C | 5 autem] vero D Tert Hil Aug | 6 ut  
quid] si F\* Aug | 8 ~ suam caritatem Deus codd. pl. |  
nobis] nos AHTh | quoniam + si DCT c d\* m Cyp  
Hil Ambst Aug | sec. tempus \* > codd. | 9 igitur >  
F\* D d dm fg t Ir Cyp Hil Ambst Aug

24 1 P 1,21 | 25 Is 53,5.12; 1 C 15,17 | 5,1 Is 53,5;  
R 3,24.28; 4,24 | 2 J 14,6; E 2,18; 3,12 | 3 Ja 1,2ss;  
1 P 1,6s | 4 Ja 1,3 | 5 Ps 21,6; A 2,17; Ph 1,10 | 8 J  
3,16; 1 J 4,10

Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἄλλα καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἐστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἥ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἥ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἥ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν [ἔτι] κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν· συνίστησιν δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν. πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν

23 αὐτῷ + εἰς δικαιοσύνην D<sup>c</sup>E vg<sup>l</sup> syp Ambst Ef | 25 δικαιοσύνην 33 D<sup>c</sup> 88 5 467s 263 206 Cy | 5,1 ἐχομεν Mn B\*S\*-6 33 1175ss D 1874 1912 1827s 919s 69 1311s al. 1891 635 823s KL al. lat syp ar bo Ωρ Χρ Ambst] εχομ. rel. Ef | 2 τη πιστει > B Ds Or Ef | χα- ραν A 642\* | δοξης + filiorum d g m vg | 3 καυχώμενοι BC (81) 1319ss 255 Tert Ωρ<sup>l</sup> Εφ | 5 υμων S\* 81\* 1245 | 6 ετι γαρ Mn S - 81 D\* 917 rel. pl. ar Ωρ Ερ Χρ] ει γε B sa (1852), ει δε L syp, ει γαρ syi bo Ef, εις τι γαρ D<sup>c</sup>s (lat) | ετι<sup>2</sup> Mn B-A 104 81s D\*s 623 919 1319sss vg syh co Ωρ<sup>l</sup>] > rel. | καιρον + τουτον syp sa Ef | 7 και > 69 vg syp i ar co Ambst | 8 συνιστησ.] manifestavit syp ar Ef | ~ ο θς εις ημ. Mn Ds 1827 1611 L lat sy (ar) Ir Ambst Χρ | ο θς > B | οτι + ει Ds syp Cyp | 9 ουν > Mn D\*s vl ar bo Ir Ef |

23 15,4

24 1 P 1,21

25 Is 53,4s  
1 C 15,175 3,24,28; 4,24  
Is 53,5

2 E 3,12

3 Ja 1,2ss  
1 P 1,5ss5 Ps 21,6; 24,2  
Hb 6,18s8 J 3,16  
1 J 4,10

9 1,18; 2,5,8

8,7 10 τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ  
 2 C 5,18s Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ  
 μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ  
 11 αὐτοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν  
 τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισ-  
 τοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

n 2,17; 3,19 12 Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρ-  
 Sap 2,24 6,23 τία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, καὶ διὰ τῆς ἁμαρ-  
 τίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώ-  
 πους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον.

4,15 13 ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία  
 I C 15,21s. 14 δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου. ἀλλὰ ἐβα-  
 45.55 σίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως

καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώ-  
 ματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστιν τύπος τοῦ  
 15 μέλλοντος. Ἀλλ' οὐχ ὥς τὸ παράπτωμα, οὕτως

καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώ-  
 ματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῶ μᾶλλον ἡ χά-  
 ρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ  
 1 T 2,5 ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολ-

16 λους ἐπερίσσευσεν. καὶ οὐχ ὥς δι' ἐνὸς ἁμαρτή-  
 σαντος τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἐνὸς  
 εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παρα-

17 πτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς  
 παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ

10 πολλῶ + ουν 1827 syp(i) | 11 δε+τουτο Ds (syp ar) |  
 καυχωμεθα 2143 69s 1319ss 255s 242 35 1518 257 378  
 L, -χωμεν G | Xu > B 1739 1912 Ef | 12 ο θανατ.<sup>2</sup> >  
 Ds 1611s syh<sup>+</sup> Cl | ημαρτον + ουτως κ. δι ενος ανθρ.  
 η ζωη ηλθεν (εις παντας) sa | 13 ενελογειτο S\*, ελλο-  
 γαται S<sup>m</sup>, -γατο A, -γειτο 330 255 vg<sup>l</sup> syp<sup>h</sup> co Ambst  
 Ef | 14 μη > 424<sup>c</sup> 385 d\* Ωρ Ambst Aug (Tert Cyp  
 Vict) | 15 και<sup>1</sup> > B syp co | πολλῶ + ουν A 1311 syp |  
 16 αμαρτηματος Ds 436 vg<sup>l</sup> syp Aug | γαρ > G<sup>l</sup>  
 1610 syh<sup>+</sup> | 17 τω του] εν 1908 vg<sup>l</sup> Ωρ | εν ενι  
 A G (D<sup>l</sup>) |

magis nunc iustificati in sanguine ipsius salvi  
erimus ab ira per ipsum. Si enim, cum inimici 10  
essemus, reconciliati sumus Deo per mortem  
Filii eius, multo magis reconciliati salvi eri-  
mus in vita ipsius. Non solum autem, sed et 11  
gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum  
Christum, per quem nunc reconciliationem ac-  
cepimus.

5,12-21 *Peccati primitivi deletio*

Propterea sicut per unum hominem pecca- 12  
tum in hunc mundum intravit, et per peccatum  
mors, et ita in omnes homines mors pertransiit,  
in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem 13  
enim peccatum erat in mundo, peccatum autem  
non imputabatur, cum lex non esset. Sed reg- 14  
navit mors ab Adam usque ad Moysen etiam  
in eos, qui non peccaverunt in similitudinem  
praevaricationis Adae, qui est forma futuri.  
Sed non sicut delictum, ita et donum; si enim 15  
unius delicto multi mortui sunt, multo magis  
gratia Dei et donum in gratia unius hominis  
Iesu Christi in plures abundavit. Et non sicut 16  
per unum peccatum, ita et donum; nam iudi-  
cium quidem ex uno in condemnationem, gra-  
tia autem ex multis delictis in iustificationem.  
Si enim unius delicto mors regnavit per unum, 17

---

9 ~ iustificati nunc *codd.* | 12 ~ in hunc mundum  
peccatum *codd.* | mors<sup>2</sup> > F d f g Amb Pac Aug |  
13 imputatur HOUZ<sup>c</sup>KBV e Pel | esset F\*DLM c dm  
Ambst Aug] est *rel.* | 15 gratia<sup>2</sup>] gratiam AHCTThK  
c | 16 peccatum] \*peccantem AHM<sup>c</sup>-UCTTh c Aug<sup>1</sup>  
Pel | quidem F\*DL Ambst Aug] > *rel.* | 17 enim +  
in AHM<sup>c</sup>RCT c dm

---

10 2 C 5,18ss; C 1,20ss | 12 Gn 2,17; 3,6; R 5,15ss;  
6,23; 1 C 15,21s | 13 R 4,15 | 14 Gn 2,17; Os 6,7;  
R 3,20; 1 C 15,45.55 | 15 R 5,12.16s; | 17 R 5,12;  
Ap 20,4

multo magis abundantiam gratiae et donationis et iustitiae accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum.

- 18 Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem  
19 vitae. Sicut enim per inoboedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius oboedientiam, iusti constituentur multi.  
20 Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit  
21 gratia; ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam per Iesum Christum Dominum nostrum.

6,1-23 *Liberatio a servitute peccati*

- 6 Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet? <sup>1</sup>Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus  
3 in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita  
5 et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim com-

17 et<sup>2</sup>\* > d f g Or | vitam ADHLRTh Ir | regnabimus FDL | 18 sic] ita UCT f (H) | 19 constituuntur FHRTh fg p Aug | 20 delictum<sup>2</sup>] peccatum F\*DL d f g Ir Ambst Hier Aug | 21 morte AF\*MRCT Tert Aug | Christum > F\* | 6,1 dicimus FL\*MRTh\* Tert | 3 ignoratis + fratres F\*DL\*M m t | \*mortem F<sup>c</sup>D m Tert Amb Sed | 4 quomodo] quemadmodum F\*I. r Ir Tert Ambst Aug | ~ surrexit Christ. *codd.*

18 J 12,32; 1 C 15,21s | 19 Is 53,11; Hb 5,8 | 20 R 4,15; 6,1; 7,8 | 21 R 5,12; 6,23 | 6,1 R 3,5-8; 6,15 | 2 R 7,4ss; C 3,3; 1 P 2,24 | 3 G 3,27; 2 T 2,12 | 4 R 7,6; 2 C 5,17; G 6,15; E 4,23s; C 2,12 | 5 Ph 3,10s

ένος πολλῶ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν διὰ τοῦ ἐνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἄρα οὖν ὥς δι' ἐνὸς παραπτώματος εἰς 18 1 C 15,22  
πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι'  
ἐνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δι-  
καίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς 19  
τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν  
οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς Is 53,11  
δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. Νόμος δὲ 20 4,15; 7,8  
παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ  
δὲ ἐπλέονασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ  
χάρις, ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ 21 6,23  
θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δι-  
καιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ Χρισ-  
τοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, 6 3,5-8  
ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; Ἥ μὴ γένοιτο. οἵτινες 2 1 P 4,1  
ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν  
αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς 3 G 3,27  
Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπ-  
τίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπ- 4 1 P 3,21  
τίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη C 2,12  
Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς,  
οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσω-

την δωρεαν 6s 104 88 876 Or | τ. δωρεας > B sa Ωρ<sup>1</sup>  
Ir Xρ Ef | βασιλευουσ. 6 33s 467 919 1 330 38 635 440  
823 1245 913 Xρ | 18 ενος<sup>1</sup> + ανθρωπου S\* 1836 181 |  
19 κατεστησαν P<sup>46</sup> | ενος<sup>2</sup> + ανθρωπου D\*s r Iρ Cy  
Aug | 6,1 επιμενωμεν BCs P-326 81s Ds 915s 623 69sss  
al. 429s 440s 2138s 378 876] -νουμεν 181 467 226ss 242  
35 1611s 257 506s 385 sy ar Genn, -νομεν S 1175 al.,  
-μεινομεν 1739s 33 88 1873ss 1319ss al. L | 2 οιτινες +  
γαρ G lat sy Ambst | ζησομεν BSAs P 1175 D rel. pl.  
K] -ομεν P<sup>46</sup> C Gs al. L | 3 αγνοειτε + αδελφοι 623 1311  
1611s r syh | Iν > B 104s 1827 241 255 206 Xρ | 4 ουν  
γαρ d r vg Ωρ<sup>1</sup>, > syp ar | δοξης] δυναμεως Ambst |



- Ph 3,10s 5 μεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι  
τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως
- G 5,24 6 ἐσόμεθα· τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡ-  
μῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ  
τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν
- 1 P 4,1 7 ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται  
8 ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χρισ-  
9 τῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ, ἰεῖδό-  
τες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀπο-  
Hb 9,26ss 10 θνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὁ γὰρ  
G 2,19  
1 P 3,18 ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὁ δὲ  
2 C 5,15 11 ζῇ, ζῇ τῷ Θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυ-  
1 P 2,24 τοὺς εἶναι νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ  
Gn 4,7 12 τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Μὴ οὖν βασιλευέ-  
Sir 18,30 τω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς  
12,1 13 τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, μηδὲ παρ-  
E 2,5; 5,14 ιστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ-  
τίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὥσει ἐκ  
νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιο-  
1 J 3,6 14 σύνης τῷ Θεῷ· ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύ-  
σει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν.  
5,17.21 15 Τί οὖν; ἁμαρτήσωμεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νό-  
16 μον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. ἰοὐκ οἴδατε ὅτι  
J 8,34  
2 P 2,19 ὃς παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν,  
δοῦλοί ἐστε ὃς ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θά-  
17 νατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; χάρις δὲ τῷ  
Θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε

5 ἀλλά] αμα G lat Ambst, ουτως syp Ef | 8 δε] γαρ P<sup>46</sup>  
G | αυτω] τω Xw D\*s vg<sup>1</sup> syp Ef | 9 εγερθ.] αναστας  
Mn lat | κυριευσει 81 623 1319 lat sy bo Ir Eus Ef  
Ambst | 11 ειναι > P<sup>46</sup> A 33 Ds 255 r ar Tert | Iv P<sup>46</sup>  
BAs\* 1852 Ds (r) vg syh sa Ωρ Tert Bas Cy] + τω Κω  
ημων rel. | 12 υπακουειν + αυτη εν 33ss 1175 917s 5s  
920-547 al. rel. pl. syh | τ. επιθυμ. αυτου] αυτη P<sup>46</sup> Ds  
Iq Tert Vict, αυτω 38 323s | 13 ζωντες P<sup>46</sup> D\*s | 14 ου<sup>1</sup>]  
ουκετι Mn S\* 1827 K Thdt Ef Ambst | 16 inc. η ουκ D\*s  
bo | εις θανατ. > 1739\* D r vg<sup>1</sup> syp ar<sup>1</sup> sa Ef Ambst |

plantati facti sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia 6  
vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat-  
tur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato.  
Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. 7  
Si autem mortui sumus cum Christo, credimus 8  
quia simul etiam vivemus cum Christo, scientes 9  
quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur,  
mors illi ultra non dominabitur. Quod enim 10  
mortuus est peccato, mortuus est semel; quod  
autem vivit, vivit Deo. Ita et vos existimate, 11  
vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem  
Deo in Christo Iesu Domino nostro.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali 12  
corpore, ut oboediatis concupiscentiis eius. Sed 13  
neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis  
peccato; sed exhibete vos Deo tamquam ex  
mortuis viventes, et membra vestra arma ius-  
titiae Deo. Peccatum enim vobis non domina- 14  
bitur, non enim sub lege estis, sed sub gratia.

Quid ergo? peccabimus, quoniam non su- 15  
mus sub lege, sed sub gratia? Absit. <sup>1</sup>Nescitis 16  
quoniam cui exhibetis vos servos ad oboendien-  
dum, servi estis eius, cui oboeditis, sive pec-  
cati ad mortem sive oboeditionis ad iustitiam?  
Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati, 17

---

6 et] \*ut *codd.* | 8 autem] enim DCT g<sup>1</sup> | Christo<sup>2</sup>  
illo DT cr Tert Amb Ambst Aug, ipso F, eo m  
Hier | 9 surgens AF\*HLMKB d r Pel | ex] a AFD  
LTh d f g r | 11 Domino nostro > *codd. pl.* | 12 ad  
oboediendum desideriis eius FL Or Hier Aug | 14 e-  
nim<sup>1</sup> + in FDCTTh g r Aug Pel | 15 peccavimus  
*codd. pl.* | 16 *inc.* an nescitis FDHL | oboedistis *codd.*  
*pl.* c f g r t Or Amb Ambst | ad mort. > A d r  
Ambst Pel

---

6 G 5,24; E 4,22; C 3,9 | 7 1 P 4,1.4 | 8 2 T 2,11 |  
9 Ap 1,18 | 10 G 2,19; Hb 9,26ss | 11 2 C 5,15 | 12 Gn  
4,7; Ps 18,13 | 13 R 12,1; 1 P 2,24 | 14 J 1,17; R 5,21 |  
15 R 6,1 | 16 J 8,34; 1 P 1,14; 2 P 2,19s

oboedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in quam traditi estis. Liberati autem a peccato servi facti estis iustitiae. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. <sup>1</sup>Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam. Stipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei vita aeterna in Christo Iesu Domino nostro.

7,1-25 *Liberatio a servitute legis*

7 An ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam quae sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi; si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est a lege viri. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi,

---

20 fuistis] eratis DCUT d Tert Aug Pel | 21 in illis Ambst Hier (FDL g Tert Prisc Aug)] > *codd.* | 23 mors + est D Ambst Aug Pel | 7,1 ~ dominatur in homine FL d fg (D Ambst Hil Hier Aug)| 2 \*viventis M d Tert | eius > HMCTTh\* d fg Hil Amb Hier | 3 viri > HCTTh d fg Tert Hil Hier Aug

---

18 J 8,32.36; 1 P 2,24 | 19 R 6,13; 7,5; 8,3s | 20 R 7,5; 1 P 1,14 | 21 Jr 12,13; 2 C 4,2; E 5,12; Ph 3,19 | 22 R 7,4; 6,18; 1 P 1,9 | 23 R 2,7; 5,12.21 | 7,2 1 C 7,39 | 4 R 7,6; 8,2; G 2,19; C 2,14

δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδα-  
 χῆς, ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδου- 18 J 8,34ss  
 λώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἄνθρωπινον λέγω διὰ 19  
 τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ  
 παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρ-  
 σίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν  
 παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιο-  
 σύνῃ εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς 20  
 ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα 21 Ez 16,61ss  
 οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσ- 8,6.13  
 θε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. Ἰνυνὶ δὲ ἐλευ- 22 1 P 1,9  
 θερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας δουλωθέντες δὲ τῷ  
 Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ  
 δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὁψώνια τῆς 23 5,12.21  
 ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ  
 αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, γινώσκουσιν γὰρ νό- 7  
 μον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου  
 ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ἡ γὰρ ὑπανδρος γυνὴ τῷ 2 1 C 7,39  
 ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ  
 ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ἄρα 3  
 οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν  
 γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ,  
 ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν  
 μοιχαλὶς γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε, ἀδελφοί 4 8,2; G 2,19  
 μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ  
 σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ,

17 εκ + καθαρὰς A 321 | 18 δε] ουν S\*C 81 38 218  
 ar Ef | 19 δουλα<sup>1.2</sup>] δουλευειν Mn G vg Ambst Aug,  
 in servitutum syp (Ef) | εἰς τ. ἀνομ. > B 1912 syp  
 Tert Ef | οὕτως + καὶ K syp ar co Tert | δουλα] οπλα  
 A | τῇ δικαιοσ. εἰς ἀγ.] τῷ θῷ ἐν δικ. Mn | 21 το+  
 μεν BS<sup>c</sup> 33 D<sup>1</sup>G<sup>1</sup> 1898 1838 296 1611s syh Cl Thdt |  
 7,3 χρημ. + ἡ γυνὴ A Ωρ<sup>1</sup> Xρ<sup>1</sup> | ἀνὴρ + αὐτῆς Ds  
 lat syp Ambst | νόμου + τ. ἀνδρός 33 5 vg Ambst Ef |  
 4 ὑμᾶς + ἀνδρὶ 1 242 440s 1518 |

- τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν  
 6,21; 7,7-25 5 τῷ Θεῷ. ὅτε γὰρ ἡμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ πα-  
 θήματα τῶν ἁμαρτιῶν τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηρ-  
 γεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρποφορῇ-  
 8,1ss; 6,2.4 6 σαι τῷ θανάτῳ. νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ  
 τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε  
 2 C 3,6 δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος καὶ οὐ  
 παλαιότητι γραμματος.  
 3,20; 13,9 7 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ  
 Ex 20,14.17 20,14.17 7 γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ  
 Dt 5,18.21 διὰ νόμου· τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ  
 7,11; 4,15; 5,20 8 μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· οὐκ ἐπιθυμήσεις. ἀφορμὴν  
 δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειρ-  
 γάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νό-  
 1 C 15,56 9 μου ἁμαρτία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου  
 ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέ-  
 Ja 1,15 10 ζησεν, ἡ ἐγὼ δὲ ἀπέθανον, καὶ εὗρέθη μοι ἡ ἐν-  
 Lv 18,5 18,5 10 τολὴ ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον. ἡ γὰρ  
 Hb 3,13 11 3,13 11 ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξη-  
 Gn 3,13 3,13 11 πάτησέν με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. ὥστε  
 1 T 1,8 12 1,8 12 ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δι-  
 13 καία καὶ ἀγαθή. Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ ἐγένετο  
 5,20 13 5,20 13 θάνατος; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία, ἵνα φα-  
 νῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη  
 θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτω-  
 λὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.  
 Ps 50,7 14 50,7 14 Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν.  
 7,18; J 3,6 7,18; J 3,6 14 ἐγὼ δὲ σάρκινός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν

6 αποθανοντ.] τ. θανατου Ds vg<sup>l</sup> Ambst Aug Pel |  
 ημας > B G | 7 ερουμεν + οτι Mn 33 1175 917 1836s  
 88 1912 927s 794 823 syi | εγνων] γνωσκω Mn | 8 νε-  
 κρα + ην G lat syp ar bo Ef, ~ K | 9 εξην B | 13 εγε-  
 νετο] γεγονεν 6 33 Ψ-1175 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920-794 255 rel.  
 pl., > G | ~ η αμαρτια αμαρτωλος Ds 999 ar (co) Ef |  
 14 γαρ] δε A D 241 L syh<sup>m</sup> Ω<sup>q</sup> Bas Thdt Aug<sup>l</sup> | σαρ-  
 κικος Psss 1852 917<sup>s</sup> 5<sup>s</sup> 920 pl. 206<sup>s</sup> 1872-385 K<sup>r</sup> |

ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. Cum enim essemus in carne, 5  
passiones peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti; nunc autem soluti sumus a lege 6  
mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate litterae.

Quid ergo dicemus? lex peccatum est? 7  
Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem; nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: *Non concupisces*. Occasione autem 8  
accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam 9  
sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit. Ego autem mortuus 10  
sum, et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Nam pec- 11  
catum, occasione accepta per mandatum, seduxit me et per illud occidit. Itaque lex qui- 12  
dem sancta, et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum 13  
est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

Scimus enim quia lex spiritalis est, ego 14  
autem carnalis sum venundatus sub peccato.

---

6 mortis] mortui ei

---

4 fructificemus FDLR d f g Ambst Orig Hier]-caremus *rel.* | 6 lege morientes in quo A\*M Pel | 7 dicimus AHL\*KBVTh\* Aug | 9 venisset] venit F\* d\* Ir Hier Sed | 13 ~ mihi operatum est *codd. pl.* | ~ peccatum peccans FDLCT d f Ambst Aug

---

5 R 7,7-25 | 6 R 6,2.4 | 7 Ex 20,17; Dt 5,21; R 3,20; 13,9 | 8 R 4,15; 7,11 | 9 1 C 15,56 | 12 1 T 1,8; Ps 18,8s; 118,137 | 13 R 5,20; 1 C 15,56 | 14 J 3,6; R 7,18; 8,7

15 <sup>1</sup>Quod enim operor non intellego; non enim  
 quod volo bonum hoc ago, sed quod odi  
 16 malum illud facio. Si autem quod nolo illud  
 17 facio, consentio legi quoniam bona est. Nunc  
 autem iam non ego operor illud, sed quod ha-  
 18 bitat in me peccatum. Scio enim quia non ha-  
 bitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam  
 velle adiacet mihi, perficere autem bonum  
 19 non invenio. Non enim quod volo bonum  
 20 hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Si  
 autem quod nolo, illud facio, iam non ego  
 operor illud, sed quod habitat in me pecca-  
 21 tum. Invenio igitur legem volenti mihi facere  
 22 bonum, quoniam mihi malum adiacet; conde-  
 lector enim legi Dei secundum interiorem ho-  
 23 minem, video autem aliam legem in membris  
 meis repugnantem legi mentis meae, et capti-  
 vantem me in lege peccati, quae est in membris  
 24 meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de  
 25 corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum  
 Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse  
 mente servio legi Dei, carne autem legi peccati.

15 non intellego] nescio FL\* d\* Hier  
 bonum, malum FLUKBV] > *rel.*

16 nolo] odi FDL Ambst Aug Pel  
 est > AFHMOUCTh d Aug Pel

18ss > F\*

18.20 inhabitat AM(BV c Ambst Pel)

20 iam OW fg Amb Ambst Hier Aug] > *rel.*

21 quoniam] quia FL Ambst Hier  
 inest malum F\*L\* (Ambst)

24 infelix] miser Ir Or Amb Ambst Hil Var  
 Hier<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup>

16 R 7,12 | 17 R 7,20

18 Gn 8,21; Jr 17,9

20 R 7,17 | 22 E 3,16

23 G 5,17; Ja 4,1; 1 P 2,11

24 R 6,6; 8,10

25 1 C 15,57

ἁμαρτίαν. ὁ γὰρ κατεργάζομαι οὐ γινώσκω· οὐ 15  
 γὰρ ὁ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ τοῦτο  
 ποιῶ. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ 16 7,12  
 νόμῳ ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζο- 17  
 μαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα 18  
 γὰρ ὅτι οὐκ οἶκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ Gn 6,5; 8,21  
 σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειται Jr 17,9  
 μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐ. οὐ γὰρ 19  
 ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλὰ ὁ οὐ θέλω κακὸν  
 τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω ἐγὼ τοῦτο 20  
 ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ ἀλλὰ ἡ  
 οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὕρισκω ἄρα τὸν νό- 21  
 μον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ  
 κακὸν παράκειται. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ 22 E 3,16  
 Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον 23 G 5,17  
 νόμον ἐν τοῖς μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον Ja 4,1  
 τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με 1 P 2,11  
 ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέ-  
 λεσίν μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με 24  
 ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; 6,6; 8,10  
 χάρις τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου 25 1 C 15,57  
 ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῦ δουλεύω  
 νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

15 ~ ποιω, πρασσω 1852 321s 1319sss 436s 635 221  
 876s ar | 17 ενοικουσα BS Meth Ambst | 18 μου+το G  
 38 242 Did | καλον] αγαθον G 635 | ου B-1908 104 81s  
 436 ar co Meth Cy Aug] ουχ ευρισκω rel. pl., ου γινωσ-  
 κω 1319sss 255 2298 | 19 θελω<sup>1</sup> + τουτο C 6 1149  
 1518s 257 vg syh co | ου θελω] μισω F 1831 Or Thdt |  
 20 εγω<sup>1</sup> > BC 1852 Ds 1838 1319ss 436s 440s vg ar  
 Meth Xp Cy Ambst Ef | 21 οτι - παρακειται > G | 22 θυ]  
 νοος B | 23 εν<sup>2</sup> > CAs 104s 81 623 226ss 1319-38 206  
 296 323 823s 1611s 257 pl. al. Meth Xp Cy | 25 χαρις  
 B sa Ωρ<sup>1</sup> Meth Ep Hier<sup>1</sup>] + δε S<sup>c</sup>C<sup>c</sup> 33 Ψs 81s 88 467  
 1319sss 436s bo Did<sup>1</sup> Cy Ef, η χαρις του θυ D lat, τ.  
 Κυ G, Ιυ Xu Ir Ef, ευχαριστω τω θω rel. | ουν] γαρ  
 Mn | μεν > S\* G 467 d vg | νοι+μου 1739 1908 syr  
 ar co Ef | σαρκι+μου syr co Ef |



- 8 Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ  
 2 Ἰησοῦ. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν  
 Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέν σε ἀπὸ τοῦ νόμου  
 3 τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνα-  
 τον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκός,  
 ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώμα-  
 τι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρι-  
 4 νεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίω-  
 μα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κα-  
 τὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.  
 5 Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς  
 φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύμα-  
 6 τος. τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ  
 δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη.  
 7 διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς Θεόν·  
 τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ  
 8 γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες Θεῷ ἀρέ-  
 9 σαι οὐ δύνανται. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ  
 ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν  
 ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος  
 10 οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ  
 μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα  
 11 ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ  
 ἐγείραντος τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν,  
 1 C 6,14 ὁ ἐγείρας ἐκ νεκρῶν Χριστὸν [Ἰησοῦν] ζωο-

1 νυν > D 1908<sup>m</sup> syp ar Cy | τοις > 1739 424<sup>c</sup> g | Iv  
 BS\*C 1739 Ds ar co Ath Cy] + μη κατα σαρκα πε-  
 ριπατουσιν AΨ 81 1319ss vg syp Ef Bas Xp] + αλλα  
 κατα πνα rel. | 2 εν Xw Iv > K Tert Ef Xp | σε BS  
 1739 104 G syp Tert<sup>1</sup> Xp<sup>1</sup> Ambst Aug Pel Ef] με  
 rel. pl., ημας Mn Ψ syi bo Meth | 3 αμαρτίας 1 2 1912  
 1836 Hipp Ef | 6 ειρηνη + δια Iv Xu τ. Ky ημων 33 |  
 9 υμεις] νυν Mn | Xu] θυ 326 330s 255 206<sup>s</sup> 440s 823 |  
 10 ζωη] ζη G syp ar | 11 τον BSAs 919 440 1611s] > rel. |  
 εκ νεκρ.<sup>1</sup> > 1739 424<sup>c</sup> Tert Meth | εκ νεκρ. Xv S\*CA  
 81s 623s 2298 Cy] ~ Xv εκ νεκρ. rel. | Iv<sup>2</sup> S\*As D\* 467  
 263 2298 bo Hipp (~ C 104 623s vg sy ar)] > Mn rel. |

8,1-39 *Filiatio divina, certa spes gloriae*

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui 8  
sunt in Christo Iesu, qui non secundum car-  
nem ambulant. Lex enim spiritus vitae in 2  
Christo Iesu liberavit me a lege peccati et  
mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo 3  
infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mit-  
tens in similitudinem carnis peccati et de pec-  
cato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio 4  
legis impleretur in nobis, qui non secundum  
carnem ambulamus sed secundum spiritum.

Qui enim secundum carnem sunt, quae car- 5  
nis sunt sapiunt, qui vero secundum spiritum  
sunt, quae sunt spiritus sentiunt. Nam pru- 6  
dentia carnis mors est, prudentia autem spi-  
ritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis 7  
inimica est Deo; legi enim Dei non est sub-  
iecta, nec enim potest. Qui autem in carne 8  
sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in 9  
carne non estis, sed in spiritu, si tamen Spi-  
ritus Dei habitat in vobis. Siquis autem Spi-  
ritum Christi non habet, hic non est eius. Si 10  
autem Christus in vobis est, corpus quidem  
mortuum est propter peccatum, spiritus vero  
vivit propter iustificationem. Quod si Spiritus 11  
eius, qui suscitavit Iesum a mortuis, habitat  
in vobis, qui suscitavit Iesum Christum a mor-

---

1 iis] his *codd.* | 2 me] te D fgm Tert Ambst Aug  
Pel | 3 legis AFHMRCT e Tert Ambst Hier Aug  
Pel | propter peccatum ACT | 5 sunt<sup>3\*</sup> > *codd.* | sen-  
tiunt] sapiunt AD\* | 7 inimica] -citia A Hier|enim<sup>4</sup>]  
autem AMUCT | subicitur AHMRCT Hier| 9 ~ non  
estis in carne FH dfg Ir Tert Hil Amb| 10 vivit] vita  
AF\*HMOUCTh dm

---

1 2 C 5,17 | 2 1 C 15,45; Ja 1,25; J 8,32 | 3 A 13,38;  
2 C 5,21; Ph 2,7; Hb 7,18; 10,1s; G 3,13 | 4 R 3,31;  
Mt 5,17; G 5,16.25 | 5 G 6,8; 5,19ss | 6 G 5,22-25 |  
7 Ja 4,4 | 9 1 C 3,16; G 5,24 | 10 G 2,20 | 11 J 5,21;  
1 C 6,14; 2 C 4,14

tuis, vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

12 Ergo, fratres, debitores sumus non carni, ut  
13 secundum carnem vivamus. Si enim secundum  
carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu  
14 facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicumque  
15 enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Non  
enim accepistis spiritum servitutis iterum in  
timore, sed accepistis spiritum adoptionis fi-  
16 liorum, in quo clamamus: Abba Pater. Ipse  
enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro  
17 quod sumus filii Dei. Si autem filii, et here-  
des; heredes quidem Dei, coheredes autem  
Christi; si tamen compatimur, ut et conglorificemur.  
18 Existimo enim quod non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram  
gloriam, quae revelabitur in nobis.

19 Nam exspectatio creaturae revelationem filiorum Dei exspectat. Vanitati enim creatura  
20 subiecta est non volens, sed propter eum, qui  
subiecit eam in spe; quia et ipsa creatura liberabitur  
21 a servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei. Scimus enim quod omnis  
22 creatura ingemiscit et parturit usque adhuc.  
23 Non solum autem illa, sed et nos ipsi primi-

---

11 vivificavit AF\*HMURTh d f | propter] per f Var Aug<sup>1</sup> | 13 mortificatis ADHL\*MTh Ir Cyp, -cetis FCT d g (R) | 14 ~ filii sunt Dei ALssThK-R c f Hil Pel, fil. Dei sunt FDH d m Hier | 16 enim M c dm Or] > *rel.* | reddet FLssRCT g | 17 conglor.] simul glorificemur F\*D d dm Lcf Amb Ambst | 20 eam DKV c Hil Aug (Ambst)] > *rel.* | spem AFDHCT KBV d dm Pel | 21 in>A\*C | congemescit DCT(F) Amb Aug Pel

12 R 6,18; E 4,24 | 13 Mt 18,8; 1 C 9,27; G 5,24; C 3,5 | 14 G 4,6 | 15 2 T 1,7; G 4,5; 2 C 1,22 | 16 G 4,7 | 17 Ap 21,7; 1 P 4,13; 5,1 | 18 2 C 4,17; 1 P 1,5ss | 19 L 21,28; Ph 3,20; C 3,4 | 20 Gn 5,29; Eccl 1,2 | 21 2 P 3,13 | 22 Jr 12,4.11 | 23 R 5,3; Is 25,9

ποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ  
ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν, οὐ τῇ 12 6,7,18  
σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρ- 13 G 6,8  
κα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι E 4,22s  
τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.  
ὅσοι γὰρ πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ 14  
εἰσιν Θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας 15 2 T 1,7  
πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθε- G 4,5s  
σίας, ἐν ᾧ κράζομεν· Ἀββᾶ ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ 16  
πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσ- 2 C 1,22  
μέν τέκνα Θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· 17 G 4,7  
κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χρισ- Ap 21,7  
τοῦ, εἶπερ συμπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶ-  
μεν. Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθή- 18 5,2  
ματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δό- 2 C 4,17  
ξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀπο- 19 C 3,4  
κάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ 20 Eccl 1,2  
γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκοῦσα, Gn 3,17ss;  
ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ 21 2 P 3,13  
αὕτη ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας 1 J 3,2  
τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν  
τέκνων τοῦ Θεοῦ. οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ 22  
κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν·  
οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ 23 2 C 5,2  
G 5,5

του ενοικ. αυτ. πνς SssP<sup>c</sup> 104s 81s 1898 88 623s 1838s  
1319-38 436\* 206ss 1611 f ar syh co Iq<sup>1</sup> Cl Hipp Meth  
Ath<sup>c</sup> Cy<sup>1</sup> Bas<sup>1</sup> Xq<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup> Vig] το ενοικουν αυτ. πνα  
rel. lat syri Ωq Tert Ef | 13 τ. σωματος] τ. σαρκος Ds  
lat Tert Did Ef | 14 υιοι εισ. θυ B G vg syp Ωq<sup>1</sup> Ef]  
~ εισιν υιοι θυ (υιοι θ. εισ.) rel. | 15 παλιν > 33 Ψ 326  
623\* 491 bo<sup>1</sup> Ωq<sup>1</sup> Ef | 17 συμπασχωμ. As 33s 326 69 216,  
πάσχομεν P<sup>46</sup> | 19-22 > Mn | 20 ουχ εκουσα] ου θελου-  
σα G d vg Ir Hil | εφ P<sup>46</sup> B\*S Ds | 21 διοτι S Ds | ελευ-  
θερουνται P<sup>27</sup> Ef | 22 στεναζει 33 216 323 1611 d syp ar  
Ωq<sup>1</sup> Ambst | οδυνη G | 23 και<sup>1</sup> + ημεις Ds 38 lat (sy)  
ar co | κ. αυτοι<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> |

- πνεύματος ἔχοντες ἡμεῖς καὶ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς  
στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύ-  
2 C 5,7 24 τρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώ-  
Hb 11,1 25 θημεν· ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὁ  
γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὁ οὐ βλέ-  
πομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.  
26 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβά-  
νεται τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξώ-  
μεθα καθὼς δεῖ οὐκ οἶδαμεν, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πνεῦ-  
μα ὑπερεντυγχάνει στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ  
Ps 138,1 27 ἐραυνῶν τὰς καρδίας οἶδεν τί τὸ φρόνημα τοῦ  
1 C 4,5 28 πνεύματος, ὅτι κατὰ Θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.  
E 1,11; 3,11 29 Οἶδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν Θεὸν  
πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν  
C 1,18 29 κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὗς προέγνω, καὶ προώρι-  
Hb 1,6 30 σεν συμμόρφους τῆς εἰκόνης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ,  
εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελ-  
φοῖς· οὗς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν·  
καὶ οὗς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὗς  
δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν.  
Ps 117,6 31 Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ  
Mt 1,23 32 ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ  
ἐφείσατο, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν  
αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν  
Is 50,8 33 χαρίζεται; τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ;

ἡμεῖς καὶ P<sup>46</sup> Ssss 326 81s 623s 436 2298] > Ds syp sa,  
ἡμεῖς > B 88 1838s vg, καὶ > Ψ 462 ar Amb Ambst  
Pel, ~ κ. ημ. rel. bo | συστεναζ. D\* 1610 876 | υιοθεσ.  
> P<sup>46</sup> Ds t Amb Ef Pel | 24 τι > P<sup>46</sup> B\*S\* 1739 241 |  
καὶ > P<sup>46</sup> B 1739<sup>m</sup> Ds lat syp bo Ωρ (Ef) | ἐλπίζει] υπο-  
μενει S\*As<sup>m</sup> 1908 241<sup>c</sup> syp co Ef | 26 τ. ασθενειας 6  
Ps 326s G-181 623 pl. 920-177 al. rel. pl. K<sup>r</sup> | προσευ-  
ξωμ. B-6 104s 81 917s 915 923 1838s al.] -ευξομ. rel. pl..  
-ευχομ. G 38 | υπερεντυγχ. BS\*As 424<sup>c</sup> 81 Ds 1319sss  
2298 ar<sup>1</sup> Ep] + υπερ ημων rel. Ef | 28 παντα] παν P<sup>46</sup>,  
εν παντι syp ar co | συνεργει + ο υς P<sup>46</sup> BA sa Ωρ<sup>1</sup>  
Sar (syp ar bo) | 30 προωρισ.] προεγνω A | 32 ος ου-  
δε (τ.) ιδιου υιου εφ. D\*s (fu<sup>c</sup>)

tias Spiritus habentes, et ipsi intra nos gemitus adoptionem filiorum Dei exspectantes, redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi 24 facti sumus. Spes autem, quae videtur, non est spes; nam quod videt quis quid sperat? Si 25 autem quod non videmus speramus, per patientiam exspectamus.

Similiter autem et Spiritus adiuvat infirmitatem 26 nostram; nam quid oremus sicut oportet nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem 27 scrutatur corda scit quid desideret Spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis.

Scimus autem quoniam diligentibus Deum 28 omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos 29 praescivit et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem praedestinavit, hos et 30 vocavit; et quos vocavit, hos et iustificavit; quos autem iustificavit, illos et glorificavit.

Quid ergo dicemus ad haec? si Deus pro 31 nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio 32 suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quo modo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quis accusabit adver- 33 sus electos Dei? Deus qui iustificat? <sup>1</sup>Quis est 34

---

23 Dei MKBV c] \* > *rel.* | 26 nostram] orationis nostrae F\* f, ~ D t Amb Ambst Pel | 28 sancti \* > F<sup>c</sup>MO\*R d Lcf Pel | 29 sui MUR c f g t Amb Ambst Aug] eius *rel.* | 30 glorif.] magnificavit ADHMThK BV cdm Ambst | 31 dicimus ARBV\* | 32 proprio > AHMssCTThBV t Pel | donabit F<sup>c</sup>DC g t Pel | 33 accusavit AF\*LMRZTBV\* t Var | adversus > AMR CT t Pel

---

24 2 C 4,18; 5,7; Hb 11,1 | 25 G 5,5 | 27 Zch 12,10; J 14,16s | 28 A 2,39; E 1,11 | 29 J 20,10; A 13,48; Ph 3,21; C 1,18 | 30 J 17,22; 1 C 6,11 | 31 Ps 117,6 | 32 Gn 22,16; J 3,16; 1 J 4,9 | 33 Job 34,29; Is 50,8s

- qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis?
- 35 Quis ergo nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas?
- 36 an periculum? an persecutio? an gladius? <sup>1</sup>sicut scriptum est:

*Quia propter te mortificamur tota die,  
aestimati sumus sicut oves occisionis.*

- 37 Sed in his omnibus superamus propter eum,  
38 qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors neque vita, neque angeli neque principatus neque virtutes, neque instantia neque  
39 futura, neque fortitudo, <sup>1</sup>neque altitudo neque profundum neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro.

**9,1-11,36 Dei providentia erga Israel: Dei libera electio, Dei severitas et bonitas**

- 9 Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea  
2 in Spiritu sancto, quoniam tristitia mihi magna  
3 est et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, <sup>1</sup>qui sunt Israelitae, quorum

---

34 et > A\*HM Hil Aug | qui<sup>4</sup> + et AMZ efg (Ambst) | 35 erga > AF<sup>c</sup>DHMsssCTTh e | ~ angustia an persecutio an fames *codd.* | 36 mortif.] morte adficimur (F)L d t Ir Ambst Pel (Amb Aug) | sicut] ut *codd.* | 38 angelus FD dfg Amb Ambst Aug | neque virtutes R<sup>c</sup>KBV\* c] > *rel.* | fortitudines HM RCTTh | 9,2 ~ est mihi magna AFDHRC c d Ambst Hier Aug Pel | 3 ~ ipse ego AFHZCT

---

34 1 J 2,1; Hb 7,25 | 35 2 C 12,10 | 36 Ps 43,22; 1 C 15,30s; 2 C 4,10s | 37 J 16,33; Ap 12,11; G 2,20; E 5,2 | 38 1 C 3,21s; 1 P 3,22 | 39 J 17,26 | 9,1 (R 2,15) | 3 J 3,16; Ex 32,32; 1 C 16,22; G 1,8s | 4 Ex 4,22; Dt 7,6; 14,1s; R 3,1s; 15,27; A 2,39; 13,32

Θεὸς ὁ δικαίων; <sup>1</sup>τίς ὁ κατακρινῶν; Χριστὸς Ἰη- 34 Ps 109,1  
σοῦς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ ἐγερευθείς, ὃς καὶ Hb 1,3; 11  
ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡ- 1 J 2,1  
μῶν; τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρισ- 35  
τοῦ; θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ  
γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπ- 36 Ps 43,22  
ται ὅτι *ἐνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν,* 1 C 15,30s  
2 C 4,11

*ἐλογίσθημεν ὥς πρόβατα σφαγῆς.*

ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγα- 37 J 16,33  
πήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θά- 38  
νατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε  
ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα οὔτε δυνάμεις <sup>1</sup>οὔτε 39  
ὑψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνή-  
σεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ  
τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

<sup>1</sup>Αλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, 9  
συμμαρτυροῦσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν  
πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοί ἐστιν μεγάλη καὶ 2  
ἀδιάλειπτος ὁδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμεν 3 Ex 32,32  
γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χρισ-  
τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου  
κατὰ σάρκα, <sup>1</sup>οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ 4 Ex 4,22  
Dt 7,6; 14

34 Xς] αμα δε Xς P<sup>46</sup> d\* dubl Ir | Iς S-104 81s G 623s  
1319ss 436s 1611 L vg ar bo Did Ambst Aug] >rel. Ir  
Cy<sup>1</sup> Xq Hil | εγερευθ. +εκ νεκρων S\* 33 P 104 88 467 330  
43 co Did Xq | και<sup>1</sup> > Sss 81 1836s 460s 440ss 1518  
1610 221 vg bo Did Xq Thdt | 35 τις +ουν G c vg<sup>1</sup> ar  
Ef Pel | Xu] θυ BS 326 1845 330 206\* 635 1610 sa Eus<sup>1</sup>  
Ep Eφ] +της εν Xω Iv B Or | η<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> D\*s 999 | 36 ως]  
εις 5 330 38 | 37 τ. αγαπησαντα Ds lat Or Tert Cyp Ef]  
38 αγγελος Ds ar<sup>1</sup> Amb<sup>1</sup> Ambst Aug<sup>1</sup> | αρχαι + ουτε  
εξουσαι C 104 81s 1898 1835s 1-1738 256s al. 43 1245  
257 (D) vg syh<sup>+</sup> Or Tert Bas Xq Eφ | 39 τις > Ds  
1611 lat co Ωρ<sup>1</sup> Tert | δυναται 33 ar bo (Ef) | τ. Κυ  
CA G<sup>1</sup> | 9,1-33 > Mn | 1 Xω + Iv Ds Ambst Hier<sup>1</sup> |  
2 τ. καρδιας 33 917 1898s 999 K | 3 ευχομην 6 33 1175  
D 917-181 623s al. 920s al. 460-38 al. 242ss 1149 rel.  
pl. K<sup>r</sup> | των 1 2 B\* | μου<sup>1</sup> + και syp ar | μου<sup>2</sup> + των Ds  
1898 38s 206<sup>c</sup> 491s Bas Thdt, > Ds 462 ar Or Xq Cy |



- νόμοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθήκαι καὶ ἡ  
,70; Mt 1 5 νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν  
L. 3,23-34  
J 1,1 οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα,  
ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶ-  
νας, ἀμήν.
- ; Nu23,19 6 Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ  
Θεοῦ, οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσ-  
7 ραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες  
Gn 21,12 τέκνα, ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα.  
7 4,23 8 τοῦτ' ἔστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς ταῦτα τέκνα  
τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογί-  
Gn 18,10 9 ζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗ-  
τος· κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι καὶ ἔσται  
Gn 25,21 10 τῇ Σάρρᾳ υἱός. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ῥε-  
βέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα, Ἰσαὰκ τοῦ πα-  
11 τρός ἡμῶν· μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πρα-  
ξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον, ἵνα ἡ κατ' ἐκλο-  
12 γὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ μένη, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ'  
Gn 25,23 ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ ὅτι ὁ μείζων  
Ma 1,2s 13 δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, ἵκαθὼς γέγραπται· τὸν  
Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαὺ ἐμίσησα.
- Dt 32,4 14 Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ;  
Ex 33,19 15 μὴ γένοιτο. τῷ Μωϋσεῖ γὰρ λέγει· ἐλεήσω ὃν  
E 2,8 16 ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα  
οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ  
Ex 9,16 17 τοῦ ἐλεῶντος Θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γραφή τῷ  
Φαραὼ ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐν-  
δείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγ-

4 η διαθηκη B Ds vl vg<sup>1</sup> sa bo<sup>1</sup> Ωρ<sup>1</sup> Cy | η επαγγελια  
Ds | ων 4<sup>1</sup> 5<sup>1</sup> A | 5 παντας Ir Vict Cy, παντα Tert Nov  
Ωρ Thdt | 6 Ιηλ<sup>2</sup>] -λιται Ds 88 330s lat ar Ωρ<sup>1</sup> Xρ Ef  
8 εστιν + οτι B<sup>c</sup>S<sup>c</sup>Ψ 1912 69s 330-256 1611s sy ar co |  
9 ελευσομ. + προς σε 1852 1836s syh<sup>+</sup> | 11 φαυλον] κα-  
κον 33-1175 917-177 al. rel. pl. Xρ | 12 ερρεθη + γαρ  
Ps 330 syph<sup>m</sup> | αυτη > D\* syp | 13 καθαπερ B Ωρ<sup>1</sup> |  
16 ελεωντ. B\*SAP 326 Ds 1898 547 999 429 209 823  
257 876] -εουντ. rel. pl., ευδοκουντ. L |

adoptio est filiorum et gloria et testamentum  
et legislatio et obsequium et promissa, quo- 5  
rum patres, et ex quibus est Christus secun-  
dum carnem, qui est super omnia Deus be-  
neditus in saecula. Amen.

Non autem quod exciderit verbum Dei. Non 6  
enim omnes qui ex Israhel sunt, ii sunt Israhelitae;  
<sup>1</sup>neque qui semen sunt Abrahae, omnes filii; sed 7  
*in Isaac vocabitur tibi semen*; <sup>1</sup>id est, non qui filii 8  
carnis, hi filii Dei; sed qui filii sunt promissionis,  
aestimantur in semine. Promissionis enim verbum 9  
hoc est: *Secundum hoc tempus veniam; et erit Sar-  
rae filius*. Non solum autem illa, sed et Rebecca 10  
ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. Cum 11  
enim nondum nati fuissent aut aliquid boni egis-  
sent aut mali, ut secundum electionem proposi-  
tum Dei maneret <sup>1</sup>non ex operibus, sed ex vocan- 12  
te dictum est ei: *Quia maior serviet minori*, <sup>1</sup>sicut 13  
scriptum est: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*.

Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud 14  
Deum? Absit. <sup>1</sup>Moysi enim dicit: *Miserebor* 15  
*cuius misereor, et misericordiam praestabo*  
*cuius miserebor*. Igitur non volentis neque cur- 16  
rentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scrip- 17  
tura Pharaoni: *Quia in hoc ipsum excitavi te,*  
*ut ostendam in te virtutem meam, et ut ad-*

---

4 obsequium] cultus

---

4 testamenta AHMRCTTh d f g Ambst Hil Aug  
Pel | 5 est<sup>1</sup> > *codd.* | 6 quod] quo A | sunt<sup>1</sup> > *codd.* |  
7 qui F\*DR Aug] quia *rel.* | 9 enim] autem AM Aug |  
10 illa] illi F\*DKBV, \* > *rel. pl.* | \*concubitus F | \*pa-  
tre nostro AFCTTh\* Pel (KBV) | 11 egissent bonum  
aut malum AF\*OUZCTKBV d g Ambst Aug Pel |  
12 vocante] vocatione FDL\* d Ambst | 15 cuius<sup>1.2</sup>]   
cui FDHLO\*CTTh\* c d g Ambst Hier Aug Pel |  
17 ut<sup>2</sup> > ADMCTKBV c Hier

---

5 J 1,1; R 1,25; 2 C 11,3; Mt 1; L 3,23-34 | 6 R 2,28; Nu  
23,19 | 7 Gn 21,12; Hb 11,18; G 3,29 | 8 G 4,23 | 9 Gn 18,  
10,14 | 10 Gn 25,21.24 | 11 R 8,28 | 12 Gn 25,23 | 13 Ma 1,2s |  
14 Dt 32,4; 2 Par 19,7 | 15 Ex 33,19 | 17 Ex 9,16; 9,17

- 18 *nuntietur nomen meum in universa terra. Ergo*  
 cuius vult miseretur, et quem vult indurat.  
 19 Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur?  
 20 voluntati enim eius quis resistit? O homo, tu  
 quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit  
 figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti  
 21 sic? An non habet potestatem figulus luti ex  
 eadem massa facere aliud quidem vas in ho-  
 22 norem, aliud vero in contumeliam? Quod si  
 Deus volens ostendere iram et notam facere  
 potentiam suam, sustinuit in multa patientia  
 23 vasa irae apta in interitum, <sup>1</sup>ut ostenderet di-  
 vitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae  
 24 praeparavit in gloriam; quos et vocavit nos  
 non solum ex Iudaeis, sed etiam ex gentibus,  
 25 sicut in Osee dicit:

*Vocabo non plebem meam plebem meam,  
 et non dilectam dilectam,  
 et non misericordiam consecutam miseri-  
 cordiam consecutam.*

- 26 *Et erit, in loco ubi dictum est eis: Non plebs  
 mea vos,  
 ibi vocabuntur filii Dei vivi.*

- 27 Esaias autem clamat pro Israhel: *Si fuerit nu-  
 merus filiorum Israhel tamquam arena maris,  
 28 reliquiae salvae fient. Verbum enim consum-  
 mans et abbrevians in aequitate, quia ver-  
 bum breviatum faciet Dominus super terram.*

---

18 cui F·UZ\*CT c d f Amb Ambst Aug | 19 quae-  
 ritur AFHLORT h KBV Ambst | 22 volens Deus *codd.* |  
 aptata A\*F\*HU d (CT, Ambst) | 23 ut] \*et ut O\* d g  
 Ambst Aug Pel | 25 vocavi AMU Hier Aug | et non  
 dil. dilectam F<sup>c</sup>DRZ d\* fg Ir Amb Ambst Hier] > *rel.* |  
 26 locum FLM\*R | eis > AHZCT f Aug | 28 (ad)bre-  
 vians FLOZ<sup>c</sup>TKBV

---

19 2 Par 20,6 | 20 Is 29,16; 45,9; Job 33,13; Sap 15,7 |  
 21 Jr 18,6; 2 T 2,20 | 22 R 2,4; Is 13,5; Jr 50,25 |  
 23 C 1,27 | 24 R 3,29 | 25 Os 2,24; 1 P 2,10 | 26 Os  
 1,10 | 27 Is 10,22s; R 11,5

γελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἄρα οὖν 18 <sup>Ex 4,21;7,3; 9,12; 14,4.17</sup>  
ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.

Ἐρεῖς μοι οὖν· τίς ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ 19  
βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; ὡς ἄνθρωπε, 20 <sup>Is 29,16; 45,9 Sap 12,12</sup>  
μενοῦνγε σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ;  
μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι· τί με ἐποίη-  
σας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ 21 <sup>Jr 18 6 Sap 15,7 Sir 33,13</sup>  
πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν  
εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέ- 22 <sup>Jr 50,25 Is 13,5; 54,16</sup>  
λων ὁ Θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρί-  
σαι τὸ δυνατόν αὐτοῦ ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακρο- 2,4  
θυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν,  
καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ 23 <sup>E 1,3-12 8,29</sup>  
ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, <sup>1</sup>οὓς 24  
καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ  
καὶ ἐξ ἐθνῶν, ὥς καὶ ἐν τῷ Ὡσηὲ λέγει· 25 <sup>Os 2,23s</sup>

*Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου*

*καὶ τὴν οὐκ ἡγάπημένην ἡγαπημένην*

*καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς·* 26 <sup>Os 1,10</sup>

*οὐ λαός μου ὑμεῖς,*

*ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος.*

Ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ· ἐὰν ᾗ ὁ 27 <sup>Is 10,22s 11,5</sup>

ἀριθμὸς τῶν νιῶν Ἰσραὴλ ὥς ἡ ἄμμος τῆς θα-  
λάσσης, τὸ ὑπόλειμμα σωθήσεται· λόγον γὰρ συν- 28  
τελῶν καὶ συντέμνων ποιήσῃ Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.

18 θελει<sup>1</sup>] αν θελη 33 462 38 X<sup>q</sup> Cy | θελει + ο θς D  
Ω<sup>q</sup> | ελεα P<sup>41</sup> Ds | 19 τι + ουν P<sup>46</sup> B Ds Or Hier Pel |  
20 ω ανθρ. μενουνγε (B) S\* As 81s 547 69s 2298 Ω<sup>q</sup> Cy |  
~ μεν. ω ανθρ. rel. bo Ef | μενουνγε > P<sup>46</sup> Ds lat sa |  
εποιησ.] επλασας D<sup>1</sup> syr | 22 ηνεγκεν > G d\* (Ambst  
Pel) | μακροθυμ. + εις G d\* syr Ef (sa) | 23 και > P<sup>46</sup>  
B 1739<sup>c</sup> 326 1912 623s 69s vg ar sa bo<sup>1</sup> Ω<sup>q</sup> | το πλουτος  
P<sup>46</sup> G | δοξης] χρηστοτητος P | δοξαν + αυτου 242 1872s,  
ημων syh<sup>+</sup> | 25 εν > P<sup>46</sup> B bo (Ef Aug) | και 2<sup>3</sup> vg<sup>1</sup>  
Tert Hier Pel | 26 ου] ω P<sup>46</sup> S\* ar I<sup>q</sup> Ef Thdt | ερρεθη  
αυτ.] (ε)αν κληθησονται P<sup>46</sup> B G d\* (syr) I<sup>q</sup> | κληθησ.  
+ ουτοι P 81 (1912 ar Ef) | 27 υπολειμμα BS\* As<sup>c</sup> 81 Eus |  
καταλ. rel. | 28 συντεμν. + εν δικαιοσ. οτι λογον συν-  
τετμημενον (Is 10,23) 3-1175 D-330 642 rel. K<sup>r</sup> vg syhar |

- Is 1,9 29 καὶ καθὼς προείρηκεν Ἡσαΐας·  
 εἰ μὴ Κύριος Σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα,  
 ὥς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὥς Γόμορ-  
 ρα ἂν ὠμοιώθημεν.
- 10,20 30 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δι-  
 καιοσύνην κατέλαβεν δικαιοσύνην, δικαιοσύνην  
 10,2s; Is 51,1 31 δὲ τὴν ἐκ πίστεως, Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δι-  
 Is 8,14 32 καιοσύνης εἰς νόμον οὐκ ἔφθασεν. διὰ τί; ὅτι  
 οὐκ ἐκ πίστεως ἀλλ' ὥς ἐξ ἔργων· προσέκοψαν  
 Is 8,14; 28,16 33 τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος, καθὼς γέγραπται·  
 Mt 21,42.44 ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος καὶ  
 1 P 2,6 πέτραν σκανδάλου,  
 καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται.
- 10 Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας  
 καὶ ἡ δέησις πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς σω-  
 A 22,3 2 τηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον Θεοῦ  
 9,31s 3 ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. ἄγνοοῦντες  
 Ph 3,9 γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν  
 ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ  
 Mt 5,17 4 ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δι-  
 Hb 8,13 καιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.  
 J 3,18
- Lv 18,5 5 Μωϋσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν  
 G 3,12 ἐκ νόμου ὅτι ὁ ποιήσας ἄνθρωπος ζήσεται ἐν  
 6 αὐτῇ. ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει·

31 νομον<sup>2</sup> + δικαιοσυνης 33-1175 1852 F rel. vg sypih  
 ar | 32 εργων P<sup>46</sup> BS\*Ass G 920 vg co] + νομου rel.  
 Ef | προσεκοψαν P<sup>46</sup> BS\*Ass 81 Ds 206\* vg<sup>1</sup> syi co  
 Ambst] + γαρ rel. | 33 και<sup>2</sup> + πας 33-1175 1852 D<sup>s</sup> 5  
 rel. lat syh ar | ου μη καταισχυνθη Ds | 10,1 αυτων] του  
 Ιηλ 104sss 917-181 5 pl. 920-319 38<sup>s</sup> rel. pl., + εστιν 33-  
 1852 917-915 5 pl. rel. pl. vg ar | 3 την τ. θυ δικαιοσ.]  
 τον θν Mn | ιδιαν BAs 81s D 43 vg ar co Cl Ωρ Χρ Cy  
 Ambst] + δικαιοσυνην P<sup>46</sup> rel. Iq Tert Ef | 10,5-11,32>  
 Mn | 5 νομου οτι P<sup>46</sup> BS<sup>o</sup> P 104ss G rel. sy ar] γραφει  
 οτι al. Ωρ | ποιησας S\*As 81s D 2298 vg] + ταυτα 33\*  
 69\* 255 syp ar, αυτα P<sup>46</sup> rel. | αυτη BS\*Ass 33 81s vg  
 ar co Ef] αυτοις P<sup>46</sup> rel.

et sicut praedixit Esaias :

29

*Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen,  
sicut Sodoma facti essemus,  
et sicut Gomorrha similes fuisset.*

Quid ergo dicemus? Quod gentes, quae 30  
non sectabantur iustitiam, apprehenderunt ius-  
titiam, iustitiam autem, quae ex fide est. Israhel 31  
vero sectando legem iustitiae, in legem iusti-  
tiae non pervenit. <sup>1</sup>Quare? Quia non ex fide, 32  
sed quasi ex operibus; offenderunt enim in la-  
pidem offensionis, sicut scriptum est: 33

*Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et  
petram scandali,  
et omnis qui credit in eum, non confundetur.*

Fratres voluntas quidem cordis mei et ob- 10  
secratio ad Deum fit pro illis in salutem. Tes- 2  
timonium enim perhibeo illis quod aemulatio-  
nem Dei habent, sed non secundum scientiam.  
Ignorantes enim iustitiam Dei et suam quaerentes 3  
statuere, iustitiae Dei non sunt subiecti. Finis 4  
enim legis Christus ad iustitiam omni credenti.

Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam, 5  
quae ex lege est, *qui fecerit homo, vivet in*  
*ea*. Quae autem ex fide est iustitia, sic dicit: 6

---

10,1 voluntas] desiderium

---

31 sectans AHMU\*Z Or Hier<sup>1</sup>, persequens Aug

32 enim > AFHM-Z\*CsTh d g Ambst Hier Aug

33 ponam F<sup>m</sup>DLR c Hier

omnis > d\* g Or Ambst Aug

crediderit DHLCTTh c d f g Ambst Aug

10,3 ~ Dei iustitiam *codd.*

5 iustitia FMR | homo > D f g Hil

---

29 Is 1,9; 13,19; Dt 29,23; Jr 49,18 | 30 R 3,21s;  
10,6.20 | 31 R 10,2s; 11,7 | 32 Is 8,14 | 33 Is 28,16;  
1 P 2,6; L 2,34; Mt 21,42; R 10,11; A 10,43s | 10,2 A  
21,20; 22,3 | 3 R 1,17; 9,31s | 4 Mt 5,17; A 13,39 |  
5 Lv 18,5; Ex 20,11; G 3,12 | 6 Dt 9,4; 30,12s; J 3,13

*Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in cae-*  
 7 *lum?* id est Christum deducere, <sup>1</sup> aut: *quis*  
*descendet in abyssum?* hoc est Christum a  
 8 mortuis revocare. Sed quid dicit Scriptura?  
*Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo,*  
 9 hoc est verbum fidei, quod praedicamus. Quia  
 si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, et  
 in corde tuo credideris quod Deus illum sus-  
 10 citavit a mortuis, salvus eris. Corde enim cre-  
 ditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad  
 11 salutem. Dicit enim Scriptura: *Omnis, qui cre-*  
 12 *dit in illum, non confundetur.* Non enim est  
 distinctio Iudaei et Graeci; nam idem Domi-  
 nus omnium, dives in omnes, qui invocant  
 13 illum. *Omnis enim, quicumque invocaverit no-*  
*men Domini, salvus erit.*  
 14 Quomodo ergo invocabunt, in quem non  
 crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem  
 non audierunt. Quomodo autem audient sine  
 15 praedicante? Quomodo vero praedicabunt nisi  
 mittantur? sicut scriptum est: *Quam speciosi*  
*pedes evangelizantium pacem, evangelizantium*

---

6 ascendit *codd. pl.*

7 descendit *codd.* Ambst Aug

8 scriptura > HMRU\*CTTh dm Aug

9 excitavit AHMUZKBV dm Ir Ambst Pel

a] ex FDHLOCTTh d

10 ad<sup>a</sup>] in AFHL-RZTh d f Ambst

11 crediderit DHTh\* c d\* t

12 omnes] omnibus ZCT t Ambst Pel

14 credent] credunt FHORCT

---

7 Ps 106,26; Hb 13,20 | 8 Dt 30,14

9 A 16,31; 1 C 12,3

11 Is 28,16; R 3,22.29s; 9,33

12 A 10,34; 15,9.11; G 3,28

13 Jl 2,32; A 2,21; 7,59

14 J 9,36; Tt 1,3; Hb 11,6

15 Is 52,7; Na 1,15; E 6,15

μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς Dt 30,12s  
τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν Χριστὸν καταγαγεῖν.  
<sup>1</sup>ἢ· τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν 7  
Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; 8 Dt 30,14  
ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ  
ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίσ-  
τεως ὃ κηρύσσομεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ 9 1 C 12,3  
στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν Ph 2,11  
τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νε- 2 C 4,5  
κρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιο- 10  
σύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.  
λέγει γὰρ ἡ γραφή· πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ 11 Is 28,16  
οὐ καταισχυνθήσεται· οὐ γάρ ἐστιν διαστολή 12 A 10,34; 15.9  
Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος· ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος  
πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμέ-  
νους αὐτόν· πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνο- 13 J1 2,32  
μα Κυρίου σωθήσεται.

Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευ- 14  
σαν; πῶς δὲ πιστεύσωσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς  
δὲ ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κη- 15  
ρύξωσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπ- Is 52,7  
ται· ὥς ὥραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων

8 λεγει + η γραφη 33 104s D 88 1912 623s 467 1319sss  
436s 242 43 1245 vg<sup>1</sup> syi ar bo Ωρ<sup>1</sup> Cy Thdt Ambst|~  
εστιν το ρημα<sup>1</sup> Mn Ds lat ar|εστιν<sup>1</sup>+σφοδρα 1739s Ωρ|  
9 ομολογ. + το ρημα B 1912 Cl | Kν Iv] οτι Kς Ις B 81s  
syi co Cl Cy<sup>1</sup> Cy<sup>1</sup> Hil Aug | Iv Xν P<sup>46</sup> A Cy<sup>1</sup> | ~ ηγειρ.  
αυτον AP 489 1 1872s 440s ar Cl Cy<sup>1</sup> Thdt | 11 ου+μη  
Ds | 12 Ιουδαιω, Ελληνι D<sup>1</sup> syr | 14 επικαλεσονται B  
SA Ds 2127 206s 1149 1245] -ονται P<sup>46</sup> rel. | πως δε<sup>1</sup>]  
η πως G lat syr ar Ef | πιστευσωσ. P<sup>46</sup> BS 1739 Ps 326  
81s Ds 920 256s 1s al. 429s 823 1245] -σουσιν rel. | ακου-  
σωσ. BS<sup>c</sup>A 33 Ψ 81 917s 88 920 1 69 330s 323 43 1245]  
-σονται P<sup>46</sup> S\* 1739 P 104s Ds 915s 623 al. 1319 al.,  
-σουσιν rel. pl. | 15 κηρυξωσιν P<sup>46</sup> B-1739 33-326 81s D  
88 al. 623\* al. 920 al. 1319-38 206sss 323 43 2158 383  
al. LK] -ξουσιν rel. pl. | καθαπερ B 81 | ευαγγελ.+ει-  
ρηνην, των ευαγγελιζομενων Mn 6 33-1175 Ds al. 5<sup>s</sup>  
920 pl. rel. pl. lat sy ar Tert (Ir, Ef) |



Is 53,1 16 ἀγαθά. Ἄλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει· Κύριε, τίς ἐπίστευσεν

Jr 17,20 17 τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ  
18 διὰ ῥήματος Χριστοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε

Ps 18,5 εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξηλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν,  
καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

De 32,21 19 Ἄλλὰ λέγω, μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωϋσῆς λέγει·

ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει,  
ἐπ' ἔθνει ἀσυνέτω παροργιστῶ ὑμᾶς.

Is 65,1 20 Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει  
εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν,  
ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν.

Is 65,2 21 πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει· ὅλην τὴν ἡμέραν  
ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα  
καὶ ἀντιλέγοντα.

Ps 93,14 11 Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν  
1 Sm 12,22 αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης  
Jr 31,37 εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν.  
Ph 3,5

2 οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω.  
3 Rg 19,10.14 ἡ οὐκ οἴδατε ἐν Ἡλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή,  
ὥς ἐντυγχάνει τῷ Θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ;  
3 Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ γὰρ ὑπελείφθην

αγαθα BCAs Ds 1827 226 337 1611 Ωρ] τα αγ. P<sup>46</sup> rel. |  
16 ημων+κ. ο βραχιων Κυ τινι απεκαλυφθη 104 547 bo |  
17 αρα+ουν 1852 G 1912 69s 1319s | Xu] θυ A 33ss 326s  
1912 rel. pl. sy | 18 μενουνγε > G d | 19 υμας<sup>1</sup> | αυτους S<sup>c</sup>C  
1610 | 20 αποτολμα κ. > D<sup>s</sup> | ευρεθ. + εν P<sup>46</sup> B Ds sa  
Ambst | εγενομ. + εν B D<sup>\*</sup> Or | 21 κ. αντιλεγον. > G  
Hil | 11,1 τ. λαον] τ. κληρονομιαν P<sup>46</sup> G Amb Ambst  
Pel | αυτου<sup>1</sup> + ον προεγνω P<sup>46</sup> S<sup>c</sup>A D<sup>\*</sup> Xp Aug<sup>1</sup> | 2 οι-  
δαμεν 927 1099 941 | Ιηλ + λεγων S<sup>\*</sup> 104ss 917<sup>s</sup> 623  
pl. 920-241 al. rel. pl. sy | 3 απεκτειναν B-1739 1908  
33s G 1912 623<sup>\*</sup> 462 lat co] + και Iust rel.]

*bona!* Sed non omnes oboediunt evangelio. 16  
 Esaias enim dicit: *Domine quis credidit audi-*  
*tui nostro?* Ergo fides ex auditu, auditus au- 17  
 tem per verbum Christi. Sed dico: Numquid 18  
 non audierunt? Et quidem

*in omnem terram exivit sonus eorum,*  
*et in fines orbis terrae verba eorum.*

<sup>1</sup>Sed dico: Numquid Israhel non cognovit? Pri- 19  
 mus Moyses dicit:

*Ego ad aemulationem vos adducam in non*  
*gentem,*

*in gentem insipientem, in iram vos mittam.*

Esaias autem audet et dicit: 20

*Inventus sum a non quaerentibus me,*  
*palam apparui iis, qui me non interro-*  
*gabant.*

Ad Israhel autem dicit: *Tota die expandi ma-* 21  
*nus meas ad populum non credentem et con-*  
*tradicientem.*

Dico ergo: Numquid Deus reppulit popu- 11  
 lum suum? Absit. Nam et ego Israhelita sum  
 ex semine Abraham de tribu Benjamin. Non 2  
 reppulit Deus plebem suam, quam praescivit.  
 An nescitis in Helia quid dicit Scriptura, quem-  
 admodum interpellat Deum adversum Israhel?  
*Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua* 3  
*suffoderunt, et ego relictus sum solus, et quae-*

---

16 oboedierunt AHM\*CT | 17 Christi > fg Ambst  
 Hil Pel | 18 quidem > D d\* fg Ambst Pel | 20 audit  
 AM\* | a F<sup>c</sup>DM<sup>c</sup>RC Or] > *rel.* | 21 autem + quid D  
 RCTK g Hil Aug Pel | contradicent. + mihi FDLU  
 T c dm | 11,1 ~ reppulit Deus *codd.* | de > AFHR  
 ZCTTh d Ty Ambst Aug<sup>1</sup> | 2 Deum] dominum F  
 H\*LRTh

---

16 Is 53,1; J 12,38; R 3,3 | 17 J 17,20 | 18 Ps 18,5;  
 Mt 24,14; Mc 16,15.20 | 19 R 11,11; Dt 32,21 | 20 Is  
 65,1 | 21 Is 65,2; A 13,45s | 11,1 Ps 93,14; 1 Sm 12,22;  
 Jr 31,37; 2 C 11,22; Ph 3,5 | 2 R 8,29 | 3 3 Rg 19,10.14

4 *runt animam meam. Sed quid dicit illi divi-*  
*num responsum? Reliqui mihi septem milia*  
*virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal.*

5 Sic ergo et in hoc tempore reliquiae secun-  
 6 dum electionem gratiae salvae factae sunt. Si  
 autem gratia, iam non ex operibus: alioquin  
 7 gratia iam non est gratia. Quid ergo? quod  
 quaerebat Israhel, hoc non est consecutus; elec-  
 tio autem consecuta est, ceteri vero excaecati  
 8 sunt, <sup>1</sup> sicut scriptum est: *Dedit illis Deus*  
*spiritum compunctionis, oculos ut non videant,*  
*et aures ut non audiant, usque in hodiernum*  
 9 *diem. Et David dicit:*

*Fiat mensa eorum in laqueum et in cap-*  
*tionem,*

*et in scandalum et in retributionem illis.*

10 *Obscurentur oculi eorum ne videant,*  
*et dorsum eorum semper incurva.*

11 Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut  
 caderent? Absit. Sed illorum delicto salus est  
 12 gentibus, ut illos aemulentur. Quod si delic-  
 tum illorum divitiae sunt mundi, et diminutio  
 eorum divitiae gentium; quanto magis pleni-  
 tudo eorum?

13 Vobis enim dico gentibus: Quamdiu qui-  
 dem ego sum gentium apostolus, ministerium

---

4 ~ responsum divin. *codd.* | genu AMRC c d\* f g  
 Ambst Hier Aug Pel | ante > AHMURCTTh | bahal  
 AFDHMThKBV d e Ambst Pel | 5 salvae > AL\* d  
 Aug | 6 iam<sup>1</sup> > AFHLRCTTh d e Pel | 8 et > FD\*  
 LTh\* | 9 eorum + coram ipsis DU<sup>c</sup> Hil | 11 sic \* > d\*  
 Ambst | delictum DL<sup>c</sup> M<sup>c</sup>U g Amb | est U c Amb] >  
*rel.* | 12 deminutio DRUTH

---

4 3 Rg 19,18 | 5 R 9,27; Jr 3,14 | 6 R 4,4; G 2,16;  
 3,18 | 7 R 9,31 | 8 Dt 29,3s; Is 6,9; 29,10; Mt 13,14;  
 J 12,40; A 28,26 | 9 Ps 68,23s; R 9,33 | 11 A 13,46;  
 R 10,19 | 13 R 15,16; A 9,15

μόνος καὶ ζητοῦσιν τὴν ψυχὴν μου. ἀλλὰ τί λέ- 4 3 Rg 19,18  
γει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἑμαυτῷ ἐπ-  
τακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ  
τῇ Βάαλ. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμ- 5 9,27  
μα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάριτι, 6 G 3,18  
οὐκέτι ἐξ ἔργων, ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι γίνεται χά-  
ρις. Ἔτι οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέ- 7 9,31  
τυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπω-  
ρώθησαν, ἡ καθὼς γέγραπται· ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ 8 Dt 29,4  
Θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὁφθαλμοὺς τοῦ μὴ Is 29,10  
βλέπειν καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον  
ἡμέρας. καὶ Δαυὶδ λέγει 9 Ps 68,23s;  
34,8

γεννηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ  
εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον καὶ εἰς ἀντα-  
πόδομα αὐτοῖς,

σκοτισθήτωσαν οἱ ὁφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ 10  
βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διὰ παντὸς  
σύγκαμψον.

Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσιν; μὴ γέ- 11 10,19  
νοιτο· ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία Dt 32,21  
A 13,46  
τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ 12  
δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου καὶ  
τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσω μᾶλλον  
τὸ πλήρωμα αὐτῶν.

Ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς ἔθνεσιν· ἐφ' ὅσον μὲν 13  
οὖν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν

4 τη] τω G | 5 ουν > C 547 460s 1611s syph<sup>+</sup> ar bo Ef |  
6 χαριτι] χαρις P<sup>46</sup> | χαρις<sup>2</sup> P<sup>46</sup> S\*<sup>sss</sup> 1908 P 81s Ds  
263 lat ar co ΩQ] +ει δε εξ εργων, ουκετι εστιν χαρις,  
επει το εργον ουκετι εστιν εργον (χαρις B) rel. | 7 επε-  
ζητει G 623 330 lat sy ar bo Ef | τουτου 547 642 2 323  
XQ<sup>1</sup> Thdt Cy | καθαπερ BS 81 | 9 αυτων + ενωπιον  
αυτων 489 syr Thdt Hil | κ. εις θηραν > 6 296 syr |  
εις σκανδ. - αυτοις] ανταποδ. αυτων εις σκάνδαλον syr |  
12 > A | 13 δε BsAs 1908P 104 81s 917 623s 436 sy ar  
co] γαρ rel. pl. | ουν P<sup>46</sup> B-A P 81 bo] > rel. | εγω >  
A 1838 462 1319ss 255 1831 1610 ar | των εθνων P<sup>46</sup>]

1 T 4,16 14 μου δοξάζω, εἴ πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα  
 15 καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβο-  
 λὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσλημ-  
 Ju 15,17-21 16 ψις εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία,  
 καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλά-  
 2,11-14 19 17 δοι. Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ  
 δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς καὶ  
 συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαί-  
 J 4,22 18 ας ἐγένου, ἴ μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κα-  
 τακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάξεις ἀλλὰ ἡ  
 19 ῥίζα σέ. Ἐρεῖς οὖν· ἐξεκλάσθησαν κλάδοι ἵνα  
 12,16 20 ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθη-  
 σαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἔστηκας. μὴ ὑψηλὰ φρόνει,  
 21 ἀλλὰ φοβοῦ· εἰ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλά-  
 J 15,2.4 22 δων οὐκ ἐφείσατο, οὐδὲ σοῦ φείσεται. Ἴδε οὖν  
 Hb 3,14 χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν Θεοῦ. ἐπὶ μὲν τοὺς  
 πεσόντας ἀποτομία, ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότης Θεοῦ,  
 ἐὰν ἐπιμείνης τῇ χρηστότητι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπή-  
 2 C 3,16 23 σῃ. κἀκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσιν τῇ ἀπιστίᾳ,  
 ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς  
 24 πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ  
 φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου καὶ παρὰ φύσιν ἐνε-  
 κεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσω μᾶλλον οὗτοι  
 οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ.  
 12,16 25 Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ  
 L 21,24  
 J 10,16 μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ᾗτε παρ' ἑαυτοῖς φρό-  
 δοξάσω *P*<sup>41</sup> 33 Ψ G 181 lat | 15 κοσμῶ Ψ G syr | προλη-  
 ψις C G 489\* 1611 | 16 εἰ<sup>2</sup> Ef] > *P*<sup>46</sup> *P*\* 1852 Gs 88 1912  
 1319ss al. 460s 1245 ar<sup>1</sup> | 17 τ. ρίζης κ. > *P*<sup>46</sup> *D*\*s Iq |  
 και<sup>2</sup> > BS\* C 1175 623\* co | 18 εἰ δε συ καυχασαι *P*<sup>46</sup> *D*s  
 (330 38\*) | 19 ἐξεκλασθ. ] εἰ κλασθησαν G d\* Or | 20 εκλασθ.  
 B Ds lat | υψηλα φρονει *P*<sup>46</sup> BSA 81 1898 Thdt] υψη-  
 λοφρ. rel. Ωρ | 21 εφεισατο B-424<sup>c</sup> P 81s 1319sss 436s  
 co Ωρ] + μηπως *P*<sup>46</sup> rel. | 22 αποτομια, χρηστοτης *P*<sup>46</sup>  
 B-424<sup>c</sup> P 81s ar co Ωρ] -μιαν, -τητα rel. | θυ<sup>2</sup> *P*<sup>46</sup> B-1739  
 P 1175\* *D*\* 623\* vg ar sa] > rel. | επιμενης BS 1739<sup>c</sup> Ψ  
 81 *D*\* Cl | 23 επιμενωσιν BS\* 1739 Ψ 81 *D*\* 330\* | 25 μη  
 > A\* 1898 | παρ] εν BA 1852, > *P*<sup>46</sup> 1739 424<sup>cs</sup> Ψ G lat |

meum honorificabo, si quomodo ad aemulan- 14  
dum provocem carnem meam et salvos faciam  
aliquos ex illis. Si enim amissio eorum, re- 15  
conciliatio est mundi, quae assumptio, nisi  
vita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est, 16  
et massa; et si radix sancta, et rami. Quod 17  
si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum  
oleaster esses, insertus es in illis et socius  
radicis et pinguedinis olivae factus es, <sup>1</sup>noli 18  
gloriarı adversus ramos. Quod si gloriaris, non  
tu radicem portas, sed radix te. Dices ergo: 19  
Fracti sunt rami ut ego inserar. <sup>1</sup>Bene, propter 20  
incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas;  
noli altum sapere, sed time. Si enim Deus na- 21  
turalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi  
parcat. Vide ergo bonitatem et severitatem 22  
Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severita-  
tem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris  
in bonitate, alioquin et tu excideris. Sed et 23  
illi, si non permanserint in incredulitate, inse-  
rentur; potens est enim Deus iterum inserere  
illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, 24  
et contra naturam insertus es in bonam oli-  
vam, quanto magis ii, qui secundum naturam,  
inserentur suae olivae?

Nolo enim vos ignorare fratres mysterium 25  
hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia

---

15 amissio] reiectio

---

14 et] ut DOCT Ambst Aug Pel | 19 dices ALM  
V] dicis *rel.* | insererer F\*LO Or Pel (D Ambst) |  
20 sta FDRZKBV c f g Aug | 22 et severitatem] es-  
se veritatem F(H) | bonitate] -tatem AFHMRZ\* |  
23 incredulitatem FMZ\*V\* d\* | 24 ii] hi *codd.* | qui  
Aug] > *codd.*

---

14 1 C 9,22; 1 T 4,16 | 16 Neh 10,37; 1 C 7,14 | 17 Ps  
51,10; E 2,11s; Jdc 9,9 O' | 20 R 12,3.16; 14,4; 1 C  
10,12 | 21 Pr 28,14; Is 66,2.5; Ph 2,12 | 22 J 15,2 |  
23 2 C 3,15s | 25 R 1,13; 12,16; L 21,24

caecitas ex parte contigit in Israhel, donec pleni-  
 26 tudo gentium intraret, et sic omnis Israhel  
 salvus fieret, sicut scriptum est: *Veniet ex Sion,*  
 27 *qui eripiat et avertat impietatem a Iacob. Et*  
*hoc illis a me testamentum, cum abstulero pec-*  
*cata eorum.*

28 Secundum evangelium quidem inimici prop-  
 ter vos, secundum electionem autem, carissimi  
 29 propter patres. Sine paenitentia enim sunt dona  
 30 et vocatio Dei. Sicut enim aliquando et vos non  
 credidistis Deo, nunc autem misericordiam conse-  
 31 cuti estis propter incredulitatem illorum; ita et isti  
 nunc non crediderunt in vestram misericordiam,  
 32 ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclisit  
 enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium  
 misereatur.

33 O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae  
 Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius  
 34 et investigabiles viae eius! *Quis enim cognovit*  
*sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?*  
 35 Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei?  
 36 Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt  
 omnia: ipsi gloria in saecula. Amen.

12,1-15,13 **Monita et praecepta**

12,1-8 *Fidelitas et modestia*

12 Obsecro itaque vos, fratres, per misericor-  
 diam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam  
 viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile

26 fieret] \*erit fg (Ir Or Hil Ty) | avertit AD | im-  
 pietates AHMUTH, F\*CT t | 28 carissimi] dilecti D  
 fg Ambst Hier Aug | 32 incredulitatem ADHMZCTK  
 d fg Ir Aug | omnibus CT ft Amb Hier Aug | 33 in-  
 comprehensibilia] inscrutabilia D fm Ir Nov Amb  
 Ambst Hil Hier | 36 sunt > A d m Ir Hil | saecula +  
 saeculorum FDHLORCT c f m t Hil Aug | 12,1 vi-  
 vam DR w Tert Amb Ambst Aug

26 Mt 23,39; Is 59,20s | 27 Jr 31,33s | 29 Hb 6,17;  
 R 8,28 | 30 E 2,2s; C 1,21 | 32 G 3,22 | 33 Ps 138,6;  
 E 3,8ss | 34 Is 40,13; Jr 23,18; Job 15,8; 1 C 2,16 |  
 35 Job 41,2 | 36 Hb 2,10; 1 C 8,6 | 12,1 1 P 2,5

νιμοι, ὅτι πώρωςις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς 26 Mt 23,39  
Is 59,20  
Ps 13,7  
γέγραπται·

ἥξει ἐκ Σιών ὁ ῥυόμενος,

ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.

καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, 27 Jr 31,33s  
Is 27,9

ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ 28

δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.

ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις 29

τοῦ Θεοῦ· ὥσπερ γὰρ ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε 30

τῷ Θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ,

οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπειθήσαν τῷ ὑμετέρῳ 31

ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ [νῦν] ἐλεηθῶσιν. συνέκλεισεν 32 G 3,22  
1 T 2,4

γὰρ ὁ Θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

Ἡ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως 33 9,23; 10,12  
Sap 8,1  
Sir 1,3

Θεοῦ· ὡς ἀνεξεραύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀν-

εξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν 34 Is 40,13  
Job 15,8

Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς Jr 23,18

προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; 35 1 C 2,16  
Sap 9,13

ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ 36 Job 41,2

πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν 12 6,11.13; 1 P 2,5  
J 4,24  
θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λο-

26 ρυομεν.+ και 6 33 Ψs 1175 917<sup>a</sup> rel. pl. lat sy ar sa Ef | 30 γαρ + και 33 Ψs 1175 917<sup>a</sup> 5<sup>a</sup> 920 919-794 206 rel. pl. vg sy ar Ef | 31 ουτοι] αυτοι 81 Ds 88 syh<sup>m</sup> | νυν<sup>1</sup> > 103 1913 d\* | νυν<sup>2</sup> BS D\* bo] υστερον 33 1852 88 1912 623s 1319sss 255 sa, > P<sup>46</sup> rel. Ωq | τ. παντας<sup>1</sup>] τα παντα P<sup>46</sup> Ds lat | 33 και<sup>1</sup> > 1827 vg Nov Hil Ef | κ. γνωσεως, ως - αυτου<sup>1</sup> > Mn | 34 Κυ] θυ D\* Iq Cyp Ef | 36 δοξα + κ. ευλογια syp Ef | αιωνας + τ. αιωνων G<sup>o</sup> vg<sup>1</sup> syp Ef | 12,1 ~ τω θω ευαρεστ. S\*AP 81 vg |



- Ε 4,23 2 γικὴν λατρείαν ὑμῶν· καὶ μὴ συσχηματίζεσθε  
τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνα-  
καινώσει τοῦ νοός, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί  
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον  
καὶ τέλειον.
- 1 C 12,11  
E 4,7 3 Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης  
μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ'  
ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν,
- 1 C 12,12 4 ἑκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισεν μέτρον πίστεως. καθ'  
ἅπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι πολλὰ μέλη ἔχομεν, τὰ
- 1 C 12,27  
E 4,25 5 δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει προᾶξιν, οὐ-  
τως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, τὸ δὲ
- 1 C 12,4 6 καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη. ἔχοντες δὲ χαρίσματα  
κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα εἴτε  
προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως·
- 1 P 4,10s 7 ἢ εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδάσκων,  
Mt 6,3 8 ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ  
2 C 8,2; 9,7 παρακλήσει· ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι, ὁ προ-  
ϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι.
- 1 P 1,22  
1 T 1,5 9 Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ  
Am 5,15 10 πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ. τῇ φιλαδελφίᾳ  
2 P 1,7  
Ph 2,3 εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους  
Ap 3,15  
A 13,25 11 προηγούμενοι, ἢ τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύ-  
1 Th 5,17 12 ματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, ἢ τῇ ἐλπίδι  
χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ

2 συσχηματίζεσθαι, μεταμορφοῦσθαι B<sup>c</sup>(S)A 6 Ψ 81 181  
623 467 489 1835s 547s 337s 462 1319-38 1891 823 1611  
2138 257ss | νοος P<sup>46</sup> BAs 424<sup>s</sup> Ds 1898 Cl Ωρ<sup>1</sup> Cyp]  
+ υμων rel. | 3 χαριτ. + τ. θυ 1852 5 547s 69 al. 1891  
385 L t w syih ar Ef Aug | παρ ο δει φρον. > G | ~  
εμερ. ο θς A 257 w syri ar | εμετρησεν 1739<sup>c</sup> 489 491]  
4 καθαπερ] ωσπερ Ds | ~ προξιν εχει P<sup>46</sup> G\* lat sy ar]  
5 ουτως + και 104 69s 38 642s 242 1245 syri ar bo | το  
P<sup>46</sup> B-6 P 81s Ds 1319 256] ο rel. | 7 διακονιαν] ο δια-  
κονων S<sup>c</sup> 1852 1s 69 255 242 syi Bas | 8 ειτε<sup>2</sup>] ητοι P<sup>46</sup>]  
ειτε > P<sup>46</sup> Ds] 9 αποστυγ.] μισουντες G | 11 Κω] καιρω  
D\*s Cyp Or<sup>1</sup> Ambst Hier<sup>o</sup> |

obsequium vestrum. Et nolite conformari huic 2  
saeculo, sed reformamini in novitate sensus  
vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona  
et beneplacens et perfecta.

Dico enim per gratiam, quae data est mihi, 3  
omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere  
quam oportet sapere, sed sapere ad sobrie-  
tatem, et unicuique sicut Deus divisit mensu-  
ram fidei. Sicut enim in uno corpore multa 4  
membra habemus, omnia autem membra non  
eundem actum habent, ita multi unum cor- 5  
pus sumus in Christo, singuli autem alter al-  
terius membra. Habentes autem donationes se- 6  
cundum gratiam, quae data est nobis, diffe-  
rentes: sive prophetiam secundum rationem  
fidei, <sup>1</sup>sive ministerium in ministrando, sive qui 7  
docet in doctrina, qui exhortatur in exhor- 8  
tando, qui tribuit in simplicitate, qui praeest  
in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate.

#### 12,9-21 *Caritas*

Dilectio sine simulatione, odientes malum, 9  
adhaerentes bono; caritate fraternitatis invi- 10  
cem diligentes, honore invicem praevenientes,  
<sup>1</sup>sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Do- 11  
mino servientes, <sup>1</sup>spe gaudentes, in tribula- 12

---

2 et<sup>2</sup> > A\*RCT t w | placens AFMRCT t Cyp | bo-  
num, beneplacitum, perfectum DO\* d g m Ambst  
Aug Pel | 3 gratiam+Dei F t w Aug | ~ divisit Deus  
ADMCT c t w Ambst | 6 donationes+Dei diversas  
F\* | 10 caritate CT d f g m Aug Pel] caritatem *rel.*  
(Ambst) | 11 domino] tempori d\* f<sup>c</sup> Ambst Hier<sup>c</sup> (Cyp)

---

2 G 1,4; 1 P 1,14 | 3 R 15,15; E 4,7; 2 C 10,13 |  
4 1 C 10,17; 12,12ss; E 4,4.16 | 5 E 1,23; 4,25; 5,30;  
C 3,15 | 6 1 C 12,4.10 | 7 1 P 4,10s | 8 Mt 6,2s; 2 C  
8,2; 9,7 | 9 2 C 6,6; Am 5,15 | 10 (1 Th 4,9) 1 P 2,17;  
Ph 2,3 | 11 Ap 3,15; C 3,23s | 12 Ph 4,6; 1 T 2,1;  
C 4,2; 5,17; L 18,1-8

13 tione patientes, orationi instantes, <sup>1</sup>necessita-  
 tibus sanctorum communicantes, hospitalitatem  
 14 sectantes. Benedicite persequentibus vos; be-  
 15 nedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gau-  
 16 dentibus, flere cum flentibus; idipsum invicem  
 sentientes, non alta sapientes, sed humilibus con-  
 sentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetip-  
 17 sos, <sup>1</sup>nulli malum pro malo reddentes, *providentes*  
*bona non tantum coram Deo, sed etiam coram*  
 18 *omnibus hominibus*. Si fieri potest, quod ex vobis  
 19 est, cum omnibus hominibus pacem habentes, <sup>1</sup>non  
 vosmetipsos defendentes carissimi, sed date lo-  
 cum irae; scriptum est enim: *Mihi vindicta, ego*  
 20 *retribuam, dicit Dominus*. Sed si esurierit inimi-  
*cus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi: hoc enim*  
*faciens, carbones ignis congeres super caput eius*.  
 21 Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

13,1-7 *Subiectio*

13 Omnis anima potestatibus sublimioribus sub-  
 dita sit; non est enim potestas nisi a Deo;  
 2 quae autem sunt, a Deo ordinatae sunt. Itaque  
 qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.  
 Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem ad-  
 3 quirunt. Nam principes non sunt timori boni  
 operis, sed mali. Vis autem non timere potes-

13 necessitat.] -ssariis H, memoriis A d\* g t Hil  
 Ambst Aug Pel<sup>c</sup> | 14 vos > AH\* | 15 gaudete, flete DT  
 t Sing Sed | 17 omnibus > DT d g m t Lcf Ambst Pel |  
 19 vindictam *codd.*, +et DMZ\*CV g Tert Amb Ambst  
 Hier | 20 esurit F m Pel | congeris FHssRCTHb |  
 13,1 *inc.* omnibus potest. subl. subditi estote FD d\* g  
 m t Ir Tert Ambst | 3 timoris H<sup>c</sup>LRCTTh t

13 1 T 5,10; 1 P 4,9; Hb 13,2 | 14 Mt 5,44; 1 C 4,12;  
 A 7,59s | 15 Job 30,25 | 16 1 T 6,17; Is 5,21 | 17 1 Th  
 5,15; 2 C 8,21; Pr 20,22; 24,29 | 18 Mc 9,49; Hb 12,14 |  
 19 Lv 19,18; Mt 5,32; Sir 18,1ss | 20 4 Rg 6,22; Mt 5,44;  
 Pr 25,21 | 21 Mt 5,39 | 13,1 Pr 8,15 | 3 1 P 3,13s

προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρεῖαις τῶν ἁγίων κοι- 13 Hb 13,2  
 νωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε 14  
 τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσ- Mt 5,44  
 θε, χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαι- 1 C 4,12  
 όντων. τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες· μὴ τὰ A 7,59  
 ὑψηλὰ φρονοῦντες ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπα- Ps 34,13  
 γόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. 11,20; 15,5  
 μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοού- Pr 3,7  
 μενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων· εἰ δυ- Pr 3,4 O'  
 νατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων Is 5,21  
 εἰρηνεύοντες. μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, 1 Th 5,15  
 ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γάρ· 1 P 3,9  
 ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. Mc 9,50  
 ἀλλ' ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν Hb 12,14  
 διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἀνθρακας Dt 32,35  
 πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ Lv 19,18  
 ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Mt 5,39  
 Hb 10,30  
 2 Th 1,6ss

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασ- 13 Tt 3,1; J19  
 σέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ, Sap 6,4  
 αἱ δὲ οὗσαι ὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν. ὥστε Sir 17,14  
 ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ δια-  
 ταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς  
 κρίμα λήμψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶν 2  
 φόβος τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀλλὰ τῷ κακῷ. θέλεις  
 δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν 3 1 P 2,13s;  
 3,13

13 χρεῖαις] μνειαίς D\*s Or<sup>c</sup> Thd<sup>c</sup> Diod Thdt<sup>1</sup> Hil Ambst  
 Hier<sup>c</sup> Aug Pel<sup>c</sup> | 14 υμας> B 1739 424<sup>cs</sup> Cl Ωρ | 15 χαι-  
 ροντ. P<sup>46</sup> BS 1739 Ds 1610 lat syh ar sa Ωρ<sup>1</sup> Ambst]  
 + και Mn rel. syri bo Tert Amb Bas Xρ | 17 καλα +  
 ου μονον ενωπιον τ. θυ αλλα κ. (A) 1852 G d m t vg Lcf  
 Ambst | παντων] των P<sup>46</sup> A<sup>c</sup> Ds | 19 γεργ. γαρ > Mn |  
 εκδικησ. + και Mn syih<sup>+</sup> ar sa Tert Cyp | 20 αλλ εαν  
 B-1739 P 81s 623s 467 1319 38 255 al. vg ar co] εαν  
 ουν 33 rel. pl., > αλλ P<sup>46</sup> Ψ Ds 436 2 | τ. κεφαλῆς B |  
 13,1 inc. πασαις εξουσαις υ. υποτασσεσθε P<sup>46</sup> D\*s Iρ  
 Tert Ambst] υπο<sup>1</sup>] απο Ds 88s 635 257 al. Ωρ] ουσαι +  
 εξουσαι 33-1175 917-181 1827-794 206 rel. sy | 3 των  
 αγ. εργων αλλα των κακ. 33 Ψ-81 917-319 38 rel. sy ar |

12,19  
Ps 81,6

4 ποίει, καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. Θεοῦ γὰρ  
 διάκονός ἐστιν σοὶ εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κα-  
 κὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν  
 φορεῖ· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὁρ-  
 5 γὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑπο-  
 τάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν ἀλλὰ καὶ  
 6 διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τε-  
 λεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο  
 7 προσκαρτεροῦντες. ἀπόδοτε πᾶσιν τὰς ὀφειλάς,  
 τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ  
 τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν.

Mt 22,21

G 5,14  
1 T 1,5

8 Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους  
 ἀγαπᾶν· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλή-  
 9 ρωκεν. τὸ γάρ· οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ  
 κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐν-  
 τολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν  
 10 τῷ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἡ  
 ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλή-  
 ρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

Ex 20,13-17  
Lv 19,18  
Dt 5,171 C 13,4  
Mt 22,40E 5,14  
1 Th 5,5ss

11 Καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἤδη  
 ὑμᾶς ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτερον  
 12 ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ  
 προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἥγγικεν. ἀποθώμεθα  
 οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ

E 5,11  
2 T 1,10

4 σοι > G<sup>1</sup> 462 440s Ef | το<sup>1</sup> > B 327 635\* | εἰς ὀργὴν  
 > D\*s | 5 διο (κ.) υποτασσεσθε P<sup>46</sup> Ds w Ir | 7 αποδοτε  
 P<sup>46</sup> BS\*As 81s 048 D\* 255 330 vg syi co Ωρ<sup>1</sup> Cyp] +  
 ουν rel. Ef | 8 οφειλοντες S\* 1518 Ωρ<sup>1</sup> | 9 το] γεγραπται  
 G Amb, quod dixit syri (sa Ef) | κλεψ. + ου ψευδομαρ-  
 τυρησεις SPsss 81s 048 88 5 927<sup>s</sup> 226 1319-38 al. 635  
 440 al. 913 al. syih ar bo Xr | ετερα + εστιν S\*A 33 326  
 81 048 462 syp ar | εν τω<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> B G lat syp ar | εαυτον  
 33sss 1175 G 1827ss 69-1319 al. 206s al. 823 383 506 al. |  
 10 ου κατεργαζεται 33 D\* 337 999 2 216 | ουν > P 88  
 ar Ωρ | η<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> | 11 ειδοτ.] ιδοντες A 81 G<sup>1c</sup> | ημας  
 1739s 33 Ψs 1175 048 D\* 5<sup>s</sup> rel. pl. lat syri ar sa | 12 α-  
 ποβαλωμεθα P<sup>46</sup> Ds lat | και ενδυσωμ. 33 Ψ-81 D<sup>c</sup> rel.  
 pl. syrih ar | δε<sup>2</sup>] ουν P<sup>46\*</sup>, > P<sup>46c</sup> S\*P Cl<sup>1</sup> |

tatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa;  
 1 Dei enim minister est tibi in bonum. Si au- 4  
 tem malum feceris, time; non enim sine causa  
 gladium portat. Dei enim minister est, vindex  
 in iram ei, qui malum agit. Ideo necessitate 5  
 subditi estote non solum propter iram, sed etiam  
 propter conscientiam. Ideo enim et tributa prae- 6  
 statis; ministri enim Dei sunt in hoc ipsum  
 servientes. Reddite ergo omnibus debita: cui 7  
 tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui  
 timorem timorem, cui honorem honorem.

13,8-14 *Dilectio et spiritus Christi*

Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem 8  
 diligatis; qui enim diligit proximum, legem im-  
 plevit. Nam *non adulterabis, non occides, non* 9  
*furaberis, non falsum testimonium dices, non con-*  
*cupisces,* et si quod est aliud mandatum, in  
 hoc verbo instauratur: *Diliges proximum tuum*  
*sicut teipsum.* Dilectio proximi malum non 10  
 operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

Et hoc scientes tempus, quia hora est iam 11  
 nos de somno surgere. Nunc enim propior est  
 nostra salus, quam cum credidimus. Nox prae- 12  
 cessit, dies autem appropinquavit. Abiciamus  
 ergo opera tenebrarum et induamur arma lu-

4 bonum] bono F | malum FD fg m w Tert Amb  
 Aug Pel] male *rel.* | 5 *inc.* ideoque DCT d\* fg m t w  
 Ir Ambst Aug | etiam D g Ambst Aug] et *rel.* | 7 ergo  
 FDRZ c d fg t Pel] > *rel.* | 8 implebit F<sup>c</sup>HLRT d\*f|  
 9 non falsum test. dices > AFHCT dfg Amb Ambst  
 Hier Aug Pel | sicut] tamquam FDHLORTh dfg  
 Tert Lcf Hier Aug | 10 \*proximo G\* d e g<sup>l</sup> | 11 enim]  
 autem A fg Hier Pel | propior AF\*H\*M\*CTThK  
 B\* d\*t | 12 adpropriavit A d<sup>c</sup>e, -piavit FMR d\* |  
 induamus FDHL\* dfg t Cyp Ambst Aug Pel |  
 armis AH<sup>c</sup>LTh

7 Mt 22,21 | 8 G 5,14; C 3,14 | 9 Ex 20,13-17; Lv 19,18;  
 Dt 5,17-21; Mt 22,39s; Ja 2,8 | 10 1 C 13,4; Mt 22,40 |  
 11 1 C 7,29 | 12 1 J 2,8; E 6,13-17

13 cis. Sicut in die honeste ambulemus, non in  
comessionibus et ebrietatibus, non in cubi-  
libus et impudiciis, non in contentione et  
14 aemulatione; sed induimini Dominum Iesum  
Christum, et carnis curam ne feceritis in de-  
sideriis.

14,1-15,13 *Infirmi et fortes*

14 Infirmum autem in fide assumite, non in  
2 disceptationibus cogitationum. Alius enim cre-  
dit se manducare omnia, qui autem infirmus  
3 est, holus manducet. Is, qui manducat, non man-  
ducantem non spernat; et qui non manducat,  
manducantem non iudicet; Deus enim illum  
4 adsumpsit. Tu quis es, qui iudicas alienum  
servum? Domino suo stat aut cadit; stabit  
autem; potens est enim Deus statuere illum.  
5 Nam alius iudicat diem inter diem, alius au-  
tem iudicat omnem diem; unusquisque in suo  
6 sensu abundet. Qui sapit diem, Domino sapit,  
et qui manducat, Domino manducat; gratias  
enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino  
7 non manducat, et gratias agit Deo. Nemo  
enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur.  
8 Sive enim vivimus, Domino vivimus; sive mo-  
rimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus,

---

13 comisationibus FGH\*M d m | in<sup>4</sup> > F\*DG\* d  
g m Ambst | 14 induite F-LThB d g Ambst Hier  
Aug | 14,2 se > AFH-Z\*CT d f g Hier Aug Pel  
(Ambst) | holera DR(FT) f g Amb Ambst Hier Aug |  
\*manducat G d\* Hier Aug<sup>1</sup>, vescitur Tert | 3 is >  
AMRTh d f g Tert Aug (Ambst) | 4 iudices *codd. pl.*  
Ambst Hier Aug | ~ suo domino *codd. pl.* | Deus +  
iterum F | 5 diem<sup>1</sup> + plus AFH<sup>c</sup>MR Hier | autem  
> AFHLMRUZ\*C d m e Hier Aug | 7 vivet FZ\* |  
8 Domino vivimus > F\*

---

13 L 21,34 | 14 G 3,27; 5,16; C 2,23 | 14,1 R 15,1;  
1 C 8,9 | 3 1 C 10,25ss | 4 Ja 4,11s | 5 G 4,10 | 8 G  
2,20; 2 C 5,15; 1 Th 5,10

ὅπλα τοῦ φωτός. ὥς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως πε- 13 L 21,34  
 ριπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις E 5,18  
 καὶ ἄσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλὰ ἐνδύ- 14 G 3,27  
 σασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς  
 σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβά- 14 15,1; 1 C 8  
 νεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὅς μὲν 2 Gn 1,29; 9  
 πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα  
 ἐσθίει, ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθε- 3 C 2,16  
 νείτω, ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρι-  
 νέτω, ὁ Θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς 4 Mt 7,1  
 εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ Ja 4,11s  
 στήκει ἢ πίπτει· σταθήσεται δέ, δυνατεῖ γὰρ  
 ὁ Κύριος στῆσαι αὐτόν. ὅς μὲν γὰρ κρίνει ἡμέ- 5 G 4,10  
 ραν παρ' ἡμέραν, ὅς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν·  
 ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῦ πληροφορεῖσθω. ὁ φρο- 6  
 νῶν τὴν ἡμέραν Κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ ἐσθίων  
 Κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ Θεῷ· καὶ ὁ 1 C 10,30  
 μὴ ἐσθίων Κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ  
 τῷ Θεῷ. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐ- 7  
 δεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ 8 G 2,20  
 Κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ Κυ- 1 Th 5,10  
 ρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν ἐάν τε L 20,38

ὅπλα] εργα A D 88 321 | εν > P<sup>46</sup> | 13 μη ερισι κ. ζη-  
 λους B sa Cl Amb (1739 Cyp), > syi | Kn > B Cl | Xv >  
 1739 489 547 1518 Amb | και > P<sup>46</sup> Ds | επιθυμιαν P<sup>46</sup>\*  
 CA 1852 1 506s Ath Thdt, εν επιθυμiais G 1898 lat |  
 14,1 λογισμων 81 917 623 1873s 69 38 440 43 | 2 εσθιετω  
 P<sup>46</sup> Ds lat pl. ar | 3 εξουθεν.] κρινετω A Cl Or<sup>1</sup> | 4 δυ-  
 νατει γ. B-A 6 104 Ds] δυνατος γ. P<sup>46</sup> 1739 P D<sup>c</sup> 623\*  
 syh, + εστιν rel. | Ks B-AP 1852 1912 623\* syp ar co]  
 θς 048 rel. Ef | 5 γαρ > P<sup>46</sup> BS<sup>c</sup> 1739s 33 Ψ 1175s 048 rel.  
 pl. sy ar sa Ef | εν > A 81 1319 256s 255 Xp | 6 φρονει  
 P<sup>46</sup> B-424<sup>c</sup> P 048 Ds 38\* 218 lat co Ωρ Ef] + κ. ο μη  
 φρ. τ. ημ. Kω ου φρονει. rel. | και<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> 623 241 | ευχαρ.  
 γαρ] κ. ευχ. P<sup>46</sup> P 81s 330 323 1518 syp ar Ef | 8 απο-  
 θνησκ. <sup>1</sup>] -θανωμεν C 6 33 P 1175 917s 88 920 al. 2 al.  
 323s 43 2138 383 al. | αποθνησκομ.] -κωμεν SC 326ss  
 917s 623 al. 999 1319 38s al. 635 43 al. 1245 913-639 L]



- 9 ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο  
 γὰρ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νε-  
 A 17,31 10 κρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. Σὺ δὲ τί κρίνεις  
 Mt 25,31s 2 C 5,10 τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν  
 ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ  
 5,23;49,18 11 βήματι τοῦ Θεοῦ. γέγραπται γάρ·  
 Ph 2,10s ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ,  
 καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ.  
 G 6,5 12 ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει  
 τῷ Θεῷ.  
 13 Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο  
 κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ  
 Mt 15,11 14 ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν  
 A 10,15 Tt 1,15 Κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ· εἰ μὴ  
 1 C 8,11ss 15 τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ  
 γὰρ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι  
 κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου  
 ἐκείνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν.  
 Tt 2,5 16 Ἥμὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ  
 L 17,20 17 γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πό-  
 σις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν  
 18 πνεύματι ἁγίῳ· ὁ γὰρ ἐν τούτῳ δουλεύων τῷ  
 Χριστῷ εὐάρεστος τῷ Θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἄν-

9 απεθανεν BS\*CA<sup>s</sup> 1852 321 1319<sup>s</sup> ar co Cy<sup>i</sup> X<sup>o</sup> Cy]  
 + κ. ανεστη rel. Ef | κ. εζησ.> G vg Ωρ<sup>1</sup> | ~ εζησ. απεθ.  
 ανεστη D Ir | 10 σου<sup>1</sup>+εν τω μη εσθιειν Ds Ambst (Ef),  
 σου<sup>2</sup>+εν τω εσθ. fg<sup>c</sup> Ambst (Ef) | γαρ> 1739 424<sup>c</sup> 1837<sup>c</sup> |  
 θυ BS\*C\*As 1852 Ds vg co Or Aug] Xu Mn rel. | 11 οτι]  
 ει μη D\*s | ~ εξομ. π. γλ. P<sup>46</sup> B Ds r Ωρ | 12 ουν> B  
 1739 424<sup>c</sup> P\* D\*s syp | υμων C 81 1912 255 462 257 385 |  
 αποδωσει B 326 Ds 999 vg Ambst X<sup>o</sup> | τω θυ> B 1739  
 424<sup>c</sup> G r Cyp Aug Pel | 13 αδελφω σου syp co | προσ-  
 κομμα, η > B syp ar Ef | η] εις 1852 917<sup>s</sup> 88 547<sup>s</sup> 69  
 330<sup>s</sup> 2 440<sup>s</sup> 383 378\* | 14 Kω] Xω 33 P 1175 917-1873  
 69ss 1311<sup>s</sup> al. 440<sup>s</sup> L (syi) ar | 15 γαρ] δε 33 Ψs 1175  
 917<sup>s</sup> 927-177 al. rel. syp | 16 ουν> G 1319 (syp) ar Ef |  
 ημων Ψ 1852 Ds 1245 lat syh sa Cl Ωρ | 18 τουτω B  
 S\*-1908 P 81<sup>s</sup> Ds 623<sup>s</sup> 330 lat pl. ar sa Ef] -τοις rel.  
 Tert. | τω<sup>1</sup>> A Ds 1311 | Xω] θυ B\* | δοκιμοις B G<sup>1</sup>\* |

sive morimur, Domini sumus. In hoc enim 9  
 Christus mortuus est et resurrexit, ut et mor-  
 tuorum et vivorum dominetur. Tu autem quid 10  
 iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis  
 fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tri-  
 bunal Christi; scriptum est enim: 11

*Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi  
 flectetur omne genu,  
 et omnis lingua confitebitur Deo.*

Itaque unusquisque nostrum pro se rationem 12  
 reddet Deo.

Non ergo amplius invicem iudicemus; sed 13  
 hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum  
 fratri vel scandalum. Scio et confido in Do- 14  
 mino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi  
 ei qui existimat quid commune esse, illi com-  
 mune est. Si enim propter cibum frater tuus 15  
 contristatur, iam non secundum caritatem  
 ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo  
 Christus mortuus est. Non ergo blasphemetur 16  
 bonum nostrum. Non est enim regnum Dei 17  
 esca et potus, sed iustitia et pax et gau-  
 dium in Spiritu sancto; qui enim in hoc servit 18  
 Christo, placet Deo et probatus est homini-

8 moriemur<sup>ter</sup> F | 9 Christus + et AGLMOUC d  
 Ir Ambst (Pel) | revixit F<sup>m</sup>C | ~ vivorum et mort.  
 FDOZ\* c d w | 10 tuum<sup>1</sup> + in non manducando A<sup>c</sup>  
 DO\* d\* f g (Ambst Pel) | tuum<sup>2</sup> + in manducando  
 A<sup>c</sup>O\* f (D g Ambst Pel) | Christi W dm r w Ambst]  
 Dei *rel.* | 11 flectetur A\*L<sup>c</sup>U c Or Ambst Aug] flec-  
 tet *rel.* | 13 ~ iudicate hoc A | 15 *inc.* nam si E<sup>m</sup>  
 O\*R d\*r w Ambst Aug | 17 enim DOUZ c d f m r w  
 Tert Ambst Hier Aug] > *rel.*

9 Ph 2,10s; Ap 1,18 | 10 A 17,31; Mt 25,31s; 2 C 5,10 |  
 11 Is 45,23 | 12 Mt 12,36; G 6,5 | 13 1 C 8,1.9-13;  
 Mt 7,1 | 14 Mc 7,15; A 10,15; 1 C 10,25ss; Tt 1,15 |  
 15 1 C 8,11ss | 16 1 C 10,30ss | 17 1 C 8,8; C 2,16

19 bus. Itaque quae pacis sunt sectemur, et quae  
aedificationis sunt in invicem custodiamus.  
20 Noli propter escam destruere opus Dei; omnia  
quidem sunt munda, sed malum est homini,  
21 qui per offendiculum manducat. Bonum est non  
manducare carnem et non bibere vinum ne-  
que in quo frater tuus offenditur aut scanda-  
22 lizatur aut infirmatur. Tu fidem habes? penes  
te ipsum habe coram Deo. Beatus qui non  
23 iudicat semetipsum in eo, quod probat. Qui  
autem discernit, si manducaverit, damnatus  
est, quia non ex fide. Omne autem, quod non  
est ex fide, peccatum est.

15 Debemus autem nos firmiores imbecillitates  
infirmorum sustinere, et non nobis placere.  
2 Unusquisque vestrum proximo suo placeat in  
3 bonum ad aedificationem. Etenim Christus non  
sibi placuit, sed sicut scriptum est: *Improperia*  
4 *improperantium tibi ceciderunt super me*. Quae-  
cumque enim scripta sunt, ad nostram doctri-  
nam scripta sunt, ut per patientiam et con-  
5 solationem Scripturarum spem habeamus. Deus  
autem patientiae et solacii det vobis idipsum  
sapere in alterutrum secundum Iesum Christum,

---

19 custodiamus \* > GORUCBV\* r Or Aug  
20 nolite DHO\*TTh m  
~ munda sunt *codd.*  
offensionem FDO d f g m r Or Ambst Aug  
21 offendit *codd. pl.* Ambst Pel  
22 fidem + quam DUCTTh c r Aug Pel  
quod] quo A\*O\*RU\*CT Pel (d f g r Cyp Ambst Aug)  
15,2 in bonum ad aedific.] in (ad) bonam aedific.  
FDHO\*Z\* d g m Sing Hier Aug Pel

---

19 R 12,18; 15,2; 1 C 14,26 (1 P 3,11) | 20 Tt 1,15 |  
21 1 C 8,13 | 23 Ja 4,17 | 15,1 R 14,1; 1 C 9,19; 13,7 |  
2 1 C 10,33; 1 Th 5,11 | 3 Ps 68,10 | 4 1 C 9,9s; 2 T  
3,16; R 4,23s | 5 R 12,16; 2 C 13,11; Ph 2,2; 4,2; 3,16

θρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν 19 12,18; 15,2  
 καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἔνε- 20 14,14  
 κεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. πάν- Tt 1,15  
 τα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ  
 διὰ προσκόμματος ἐσθίωντι. καλὸν τὸ μὴ φα- 21 1 C 8,13  
 γεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν οἶνον μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελ-  
 φός σου προσκόπτει [ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ].  
 σὺ πίστιν ἦν ἔχεις κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον 22  
 τοῦ Θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ  
 δοκιμάζει· ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγη κα- 23  
 τακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πάν δὲ ὁ οὐκ  
 ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστίν.

Ὁφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθε- 15 14,1  
 νήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυ-  
 τοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσ- 2 1 C 9,19;  
 κέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ 3 10,24.33  
 ὁ Χριστὸς οὐκ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλὰ καθὼς γέ-  
 γραπται· οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέ- Ps 68,10  
 πεσαν ἐπ' ἐμέ. ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν 4 4,23s  
 ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπο- 1 C 10,11  
 μονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν  
 τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς 5 Ph 3,16  
 καὶ τῆς παρακλήσεως δώῃ ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρο-  
 νεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα 6

19 διωκομ. BSAP 326 G 917-915 623 al. 547 462ss al.  
 206 440 al. 383 913s L | αλληλ. + φυλαξωμεν D\*s m vg  
 Ambst | 20 απολλυε S\* | 21 προσκοπτει] λυπεται S\*  
 P | η σκανδαλιζεται η ασθενει>S\*-424<sup>c</sup> 81s 048 r syp(i)  
 bo Ef | 22 ην B-A 048 1835 226 r vg<sup>l</sup> syp Or Aug Pel]  
 >rel. | 23 ο<sup>2</sup>] το 1739 P D\* 1912 69 1319s Ωρ | εστιν+  
 16,25-27 A 6 33-1175 1912<sup>s</sup> 5-319 642 rel. pl. L<sup>r</sup> ar Ωρ<sup>c</sup> |  
 c. 15s> Mn | 15,2 υμων P 104 048 Ds 1827ss 547s 69-  
 319 206 al. 440s 1518sss 257 pl. m vg ar<sup>l</sup> bo Or Bas  
 Hier | 3 ο> 81s Ds | 4 προεγρ.] εγγραφη B 424<sup>c</sup> vg syi ar  
 sa Cl, + παντα B 33ss 69 330 sa Cl | εγγραφη] προε-  
 γραφη A 6 33-1175 048 1912 rel. | δια<sup>2</sup>> C<sup>c</sup> 33 81 D-1827  
 547s 69ss al. 206ss al. 440 1518ss 203 al. lat syh co Cl  
 Thdt | εχωμ. + τ. παρακλησεως B Cl | 5 ~ Iν Xν S-A 6  
 P 81 048 F 919 69 al. 1611s r vg sypih ar bo Or Did Thdt]

ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζετε τὸν Θεὸν  
καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

7 Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ  
Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Mt 15,24  
A 3,25

8 λέγω γὰρ Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτο-  
μῆς ὑπὲρ ἀληθείας Θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς

11,30  
2 Sm 22,50  
Ps 17,50

9 ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέ-  
ους δοξάσαι τὸν Θεόν, καθὼς γέγραπται· διὰ  
τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν καὶ τῷ

Dt 32,43 10 ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει· εὐφράνθη-

Ps 116,1 11 τε, ἔθνη, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν·

αἰνεῖτε, πάντα τὰ ἔθνη, τὸν Κύριον,  
καὶ ἐπαινεσάτωσαν αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.

Is 11,10  
Ap 5,5  
Gn 49,10

12 καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει

ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί,

καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν·

ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν.

13 Ὁ δὲ Θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης  
χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ πε-  
ρισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύ-  
ματος ἁγίου.

14 Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ  
περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθω-  
σύνης, πεπληρωμένοι πάσης τῆς γνώσεως, δυ-

7 ημας BP 104 1852 048 D\* 917s 1898 1827 467sss 1845s  
321 642 206ss 2s 2298 823s 1245 257<sup>s</sup> r sa | 8 γαρ] δε  
Ψ-1175 917<sup>s</sup> 1827sss 489s 920-337 321<sup>s</sup> rel. pl. sy ar<sup>1</sup> |  
γενεσθαι BC\* 1739 Ψ Ds 321 1518 Ath | Xv + Iv (~)  
6 33s 104ss D<sup>s</sup> 1827-330 al. rel. sy Ef | 9 εθνεσι + Ke  
(Ps 17,50) S<sup>c</sup> 33 326 1912 623 920s al. 242 823s al. 1518ss  
383 1610ss w syh X<sup>o</sup> | 11 παλιν + λεγει B Ds 1898 1  
1611s rw sy co Or<sup>1</sup> Ef | αρχει P<sup>46</sup> (syrih) ar | επαινε-  
σατε (Ps 116,1) 33s 104 1175 G-181 rel. pl. vg sy ar |  
13 πληροφορησαι B G m r | εν παση χαρα κ. ειρηνη B  
(G) | εν τω πιστευ. > Ds 506s m syi ar Vig | εις το πε-  
ρισσ. > B 255 218 1245 e | 14 μου > 1739 Ds m Thdt  
Ambst Aug | κ. αυτοι > P<sup>46</sup> Ds 1827 | της P<sup>46</sup> BS  
1739s P 1852 623 927<sup>s</sup> 1845 330 1311 Cl] > rel. |

ut unanimes, uno ore honorificetis Deum et 6  
patrem Domini nostri Iesu Christi.

Propter quod suscipite invicem, sicut et 7  
Christus suscepit vos in honorem Dei. Dico 8  
enim Christum Iesum ministrum fuisse circum-  
cisionis propter veritatem Dei ad confirman-  
das promissiones patrum, gentes autem super 9  
misericordia honorare Deum, sicut scriptum  
est: *Propterea confitebor tibi in gentibus, Do-*  
*mine, et nomini tuo cantabo.* Et iterum dicit: 10  
*Laetamini gentes cum plebe eius.* Et iterum: 11

*Laudate omnes gentes Dominum,  
et magnificate eum omnes populi.*

Et rursus Esaias ait:

12

*Erit radix Iesse,  
et qui exsurget regere gentes,  
in eum gentes sperabunt.*

Deus autem spei repleat vos omni gaudio et 13  
pace in credendo, ut abundetis in spe et vir-  
tute Spiritus sancti.

15,14-16,27 **Epilogus**

15,14-33 *Apostoli excusatio et proposita*

Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse 14  
de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione,  
repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum

6 unianimes FDHLMO\*Z\*Th

9 misericordiam ADLMZ\*CTThV

propterea LO\* r t] propter hoc *rel.*

Domine > AFGMR d dm f g r

10 plebe] populo F g Or

11 ~ Dom. omnes gentes FDH f g r t Or Pel

12 eum c f r Ambst Aug] eo *rel.*

13 inpleat F, adinpleat m r Var

et<sup>2</sup>] in FDM\* d g m Pel | in credendo > d\* g m Var

6 2 C 1,3; 1 P 1,3 | 7 R 14,1; Phm 17 | 8 Mt 15,24;  
A 3,25; Mi 7,20; Ps 88,3 | 9 R 11,30; 2 Sm 22,50 |  
10 Dt 32,43 | 11 Ps 116,1 | 12 Is 11,1.10; Mt 12,21;  
Ap 5,5; 22,16; Gn 49,10 | 14 Th 1,9s

- 15 monere. Audacius autem scripsi vobis, fratres,  
ex parte, tamquam in memoriam vos redu-  
cens propter gratiam, quae data est mihi a  
16 Deo, ut sim minister Christi Iesu in gentibus,  
sanctificans evangelium Dei, ut fiat oblatio  
gentium accepta et sanctificata in Spiritu  
17 sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu  
18 ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eo-  
rum, quae per me non efficit Christus in oboe-  
19 dientiam gentium verbo et factis, in virtute  
signorum et prodigiorum, in virtute Spiritus  
sancti: ita ut ab Hierusalem per circuitum usque  
20 ad Illyricum repleverim evangelium Christi. Sic  
autem praedicavi evangelium hoc, non ubi no-  
minatus est Christus, ne super alienum funda-  
21 mentum aedificarem, sed sicut scriptum est:  
*Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt;  
et qui non audierunt, intellegent.*
- 22 Propter quod et impediabar plurimum ve-  
nire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc.  
23 Nunc vero ulterius locum non habens in his  
regionibus, cupiditatem autem habens veniendi  
ad vos ex multis iam praecedentibus annis,

---

16 et KBV c Ambst] > *rel.*

18 effecit FGM e

19 ad] in FDGHRUTh d Aug Pel

20 praedicavi] \*cupide desideravi evangelizare fg,  
praedicare nisus sum Ambst

~ hoc praed. evangel. *codd.* Ambst

22 et<sup>1</sup> > F\*LO d Ambst Pel

impediabar plur.] saepe proposui (1,13) Ambst

et prohib. - adhuc c d Ambst Pel Ps. Hier] \* > *codd.*

---

15 R 1,5; 12,3

16 Ph 2,17; R 11,13; 12,1

18 2 C 3,5; 13,3

19 2 C 12,12; Mc 16,17; A 15,12; 1 C 2,4

20 2 C 10,15s | 21 Is 52,15

22 R 1,13; 1 Th 2,18; A 16,6s

23 R 1,10s; A 19,21; 1 Th 3,6

νάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον 15 1,5; 12,3  
 δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους, ὥς ἐπαναμιμνήσκων  
 ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ  
 Θεοῦ ἵνα εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Χριστοῦ Ἰη- 16 11,13; Ph2,  
 σοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ  
 Θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐ-  
 πρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω 17  
 οὖν τὴν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς  
 τὸν Θεόν· οὐ γὰρ τολμήσω τι λαλεῖν ὧν οὐ κατ- 18 1,5; 2 C 3,5  
 ειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, 16,26  
 λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἑν δυνάμει σημείων καὶ τερά- 19 Mc 16,17  
 των, ἐν δυνάμει πνεύματος Θεοῦ. ὥστε με ἀπὸ 2 C 12,12  
 Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ  
 πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. οὐ- 20  
 τως δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι οὐχ ὅπου 2 C 10,15  
 ὠνομάσθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλότριον θε-  
 μέλιον οἰκοδομῶ, ἁλλὰ καθὼς γέγραπται 21 Is 52,15

*οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται,  
 καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασιν συνήσουσιν.*

Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν 22 1,13  
 πρὸς ὑμᾶς· νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς 23 1,10s  
 κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν

ἀλλήλους] ἀλλους 33 81 1898ss 489s 920s al. 206 522s  
 440s 1245s 257 pl. Pr syp | 15 τολμηροτερος BA | υμιν  
 BS\*ss 81 1898 927 38 218 1610 bo Ωρ Χρ Aug] + ἀδελ-  
 φοι P<sup>46</sup> rel. sa | ως] ουτως P<sup>46</sup>, > sa | αναμιμνησκ. P<sup>46</sup>  
 B 1912 | υπο] απο BS F 635 | 16 ειναι] γενεσθαι D<sup>1</sup>\*G<sup>1</sup> |  
 ~ Iu Xu P<sup>46</sup> 6 33 Ψs 1175 D 917s 1827s 920 226-177 al.  
 206 pl. 1518 pl. syp<sup>i</sup> ar bo | εις τα εθνη > B | 17 την B  
 81s Ds 623s 69 1319sss al.] > rel. | 18 τολμω BS<sup>c</sup> lat  
 syp<sup>i</sup> ar (sa) Did Ef | λαλειν] ειπειν D<sup>1</sup>G syp | εμου λο-  
 γων εις ακοην B | 19 θυ] αγιου CAs 33 81s Ds 69 al.  
 1319ss 1518 lat syih<sup>m</sup> ar co Did Bas, > B | ωστε πεπλη-  
 ρωσθαι απο I. μ. τ. Ιλλ. κ. κυκλω Ds | 20 φιλοτιμουμαι  
 P<sup>46</sup> BP D\*s | ~ οπου ουκ D\*s co | 21 ~ οψοντ. οις B  
 69 syi sa Cy<sup>i</sup> | 22 ενεκοπην Ds 330 ar | τα πολλα] πολ-  
 λακις P<sup>46</sup> B D<sup>1</sup>G<sup>1</sup> 330 | του > 1836s 623\* 1835 1149  
 1611s | υμας + απο πολλων ετων G 255 635 | 23 εχων<sup>2</sup>]  
 εχω Ds 69 999 242 440 |



- 24 πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν, ὥς ἂν πορεύω-  
 1 C 16,6 μαι εἰς τὴν Σπανίαν· ἐλπίζω γὰρ διαπορευό-  
 25 μενος θεάσασθαι ὑμᾶς καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμ-  
 A 18,21; 19,21; 20,22 25 ἔμπλησθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλήμ  
 1 C 16,1 26 διακονῶν τοῖς ἁγίοις. ἡὐδόκησαν γὰρ Μακεδο-  
 C 8,1-4; 9,2 νία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς  
 τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ.  
 4s; 1 C 9,11 27 ἡὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν. εἰ  
 γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθ-  
 28 νη, ὀφείλουσιν καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῇ-  
 σαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισά-  
 μενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι'  
 1,11 29 ὑμῶν εἰς Σπανίαν. οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς  
 ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας Χριστοῦ ἐλεύσομαι.  
 2 C 1,11 30 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ Κυ-  
 Ph 1,27 ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης  
 C 4,3 τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαι μοι ἐν ταῖς  
 2 Th 3,1 31 προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ῥυσθῶ  
 ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ δια-  
 κονία μου ἥ εἰς Ἱερουσαλήμ εὐπρόσδεκτος τοῖς  
 32 ἁγίοις γένηται, ἵνα ἐν χαρᾷ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς

ικανων BCP 326 81s 1912 623 69 1319s] πολλων P<sup>46</sup> rel.,  
 + praecedentibus d f vg Ambst Pel (sy) | 24 αν+ουν  
 Ds | Σπαν. + ελευσομαι προς υμας 6 33 Ψ-1175 917<sup>s</sup> 5  
 rel. pl. syh | γαρ > G 623\* lat syr ar sa | διαπορ.] πο-  
 ρευομενος P<sup>46</sup> As 1852 999 | υφ] απο P<sup>46</sup> B(Ds 337 330s  
 635 1149)| 25 διακονησαι P<sup>46</sup> Ds lat syr ar bo, -σων S\* |  
 26 ευδοκησεν P<sup>46</sup> B 1835 241 Or Thdt | 27 ηυδοκ. γ. κ.  
 οφειλ.] οφειλ. γαρ P<sup>46</sup> (D)G m Ambst Pel | λειτουργγ.]  
 κοινωνησαι Ψ 69 436 ar | 28 αυτοις > P<sup>46</sup> B | 29 πλη-  
 ροφορια Ds | ευλογιας P<sup>46</sup> B-P 81 Ds 256s 1610 lat ar<sup>1</sup>  
 co Cl Ωρ Ambst Pel Sed] + τ. ευαγγελιου του rel. (Ef) |  
 30 αδελφοι > P<sup>46</sup> B 1913 Xr | δια<sup>1</sup> + τ. ονοματος 241 206s  
 L | 31 και + ινα 33 Ψ-1175 917-256 al. 642 rel. Ef | δια-  
 κονια] δωροφορια B D\*s Ambst Ef | εις] εν B Ds 1611s  
 Or | 32 ελθων... συναναπ. S\*C-1908 33 81s 88 1912  
 623 1319sss 255 1611s ar sa Ωρ] ελθω, κ. συναναπ.  
 rel., κ. συναναπ. υμ. > P<sup>46</sup> B |

<sup>1</sup>cum in Hispaniam proficisci coepero, spero 24  
 quod praeteriens videam vos et a vobis de-  
 ducar illuc, si vobis primum ex parte fructus  
 fuero. Nunc igitur proficiscar in Hierusalem mi- 25  
 nistrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia 26  
 et Achaia collationem aliquam facere in pau-  
 peres sanctorum, qui sunt in Hierusalem. Placuit 27  
 enim eis, et debitores sunt eorum. Nam si  
 spiritalium eorum participes facti sunt genti-  
 les, debent et in carnalibus ministrare illis. Hoc 28  
 igitur cum consummavero et assignavero eis  
 fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam.  
 Scio autem quoniam veniens ad vos, in abun- 29  
 dantia benedictionis evangelii Christi veniam.

Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nos- 30  
 trum Iesum Christum et per caritatem sancti  
 Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus vestris  
 pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, 31  
 qui sunt in Iudaea, et obsequii mei oblatio  
 accepta fiat in Hierusalem sanctis, ut veniam 32

24 *inc.* sed cum F<sup>c</sup>DO\*R d\* f g

25 in FDG d\* f g Or] > *rel.*

26 Macedonia F\*LMRCZ

in<sup>2</sup> > ALRKBV Ambst Aug<sup>1</sup>

27 ~ eorum sunt FH f g Aug

28 ~ proficiscar per vos *codd.*

29 abundantiam FHRTh(CT) | evangelii > *codd.*

30 ergo] igitur *codd.* | sancti \* > AD-RCTTh  
 vestris D d f g] > *rel.*

pro me > H\*KBV d\* f g Or

Deum] Dominum FIDLUTH dm Ambst

31 obsequii mei oblatio... in hierus.] ministerium  
 meum quod hierus. defertur FR Or  
 accepta] acceptabilis R Var Aug

24 1 C 16,6 | 25 A 11,29; 19,21; 20,22; 24,17 | 26 1 C  
 16,1; 2 C 8,1-4; 9,2 | 27 1 C 9,11; 2 C 9,12ss | 29 R 1,11 |  
 30 E 6,19; C 1,8; Ph 1,27; 2 C 1,11; 1 Th 5,25; 2 Th  
 3,1; Hb 13,18 | 31 A 21,13 | 32 R 1,10ss

ad vos in gaudio per voluntatem Dei et re-  
 33 frigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum  
 omnibus vobis. Amen.

16,1-24 *Salutationes et ultimae admonitiones*

16 Commendo autem vobis Phoeben sororem  
 nostram, quae est in ministerio ecclesiae, quae  
 2 est in Cenchris, ut eam suscipiatis in Domino  
 digne sanctis et adsistatis ei in quocumque  
 negotio vestri indiguerit; etenim ipsa quoque  
 adstitit multis et mihi ipsi.

3 Salutate Priscam et Aquilam adiutores meos  
 4 in Christo Iesu, qui pro anima mea suas cer-  
 vices supposuerunt, quibus non solus ego gra-  
 tias ago, sed et cunctae ecclesiae gentium;  
 5 et domesticam ecclesiam eorum. Salutate  
 Epānetum dilectum mihi, qui est primitivus  
 6 Asiae in Christo. Salutate Mariam, quae mul-  
 7 tum laboravit in vobis. Salutate Andronicum  
 et Iuniam cognatos et concaptivos meos, qui  
 sunt nobiles in apostolis, qui et ante me fue-  
 8 runt in Christo. Salutate Ampliatum dilectis-  
 9 simum mihi in Domino. Salutate Urbanum  
 adiutorem nostrum in Christo Iesu et Stachyn

32 Dei] Christi Iesu FD d\*fg

16,1 Phoebem *codd. pl.* | in<sup>2</sup> > *codd. pl.*

2 dignae satis F(CT Or)

3 Priscillam F\*L<sup>c</sup>O\* Ambst Pel | ihu † et domest.  
 eorum ecclesiam D dfg

5 ~ eorum eccles. *codd.*

Eph(a)enetum *codd. pl.*

7 Iuliam ADGH<sup>c</sup>LMORKBV

cognatos † meos DO\* d\*fg Or Sed

8 dilectiss.] dilectum FO<sup>c</sup>fg<sup>l</sup> Or, carissim. Ambst

9 Iesu > *codd.*

33 R 16,20; 1 C 14,33; 2 C 13,11; Ph 4,9; 1 Th 5,23;  
 2 Th 3,16; Phm 20 | 16,1 A 18,18 | 3 A 18,2.18.26 |  
 4 A 15.26; 1 J 3,16 | 5 1 C 16,19 | 7 2 C 8,23

διὰ θελήματος Θεοῦ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ 33  
δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν· ἀμήν. 16,20

Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν 16  
ἡμῶν, οὗσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγ- A 18,18  
χρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν Κυρίῳ ἀξίως 2  
τῶν ἁγίων, καὶ παραστήτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν  
χρήζη· πράγματι· καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολ-  
λῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ.

Ἀσπάσασθε Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συν- 3 A 18,2s.26  
εργούς μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς 4  
ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς  
οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκ-  
κλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν 5 1 C 16,19  
ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαινετὸν τὸν ἀγαπητόν  
μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς Χριστόν.  
ἀσπάσασθε Μαρίαν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς 6  
ὑμᾶς. ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνιᾶν τοὺς 7 2 C 8,23  
συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές  
εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ  
ἐμοῦ γέγοναν ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε Ἀμπλιᾶ- 8  
τον τὸν ἀγαπητόν μου ἐν Κυρίῳ. ἀσπάσασθε 9  
Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ καὶ

θυ] Κυ Ιυ B, Ιυ Xu S\*, ~ Ds | συναναπ. υμιν] αναψυξω  
μεθ υμων D(G) | 33 ειρηνης + ητω Ds lat syp ar (co)|  
υμων+16,25ss P<sup>46</sup> | αμην>P<sup>46</sup> As G 460 436 | 16,1 δε  
>Ds ar | υμων P<sup>46</sup> AP Gs 1912 489s d\* Pel | ουσαν  
+ και P<sup>46</sup> BS<sup>c</sup>C\* 81 255 bo | 2 προστ. + κ. αλλων P<sup>46</sup>,  
αυτη κ. εμου κ. αλλων πρ. Ds Pel|3 Πρισκιλλαν 81s 489  
920s al. 206-2 440-1149 2138 257s syp Xq Ambst Pel|  
Ιυ + κ. την κατ οικον αυτων εκκλησι. D\*s (> in v. 5) |  
απ αρχης P<sup>46</sup> D\* g | Ιουλιαν P<sup>46</sup> c vg bo Ambst | Ασιας]  
Αχαιας 33-1175 917<sup>s</sup> rel. pl. sy | εν Χω Ds 1872s | 6 Μα-  
ριαν BC-6 P 104 1912 919 al. 1611s 1610 ar co] -ιαμ  
P<sup>46</sup> rel.|ημας 33 Ψs 1175 917<sup>s</sup> 623 pl. 920sss al. rel. pl.|  
7 και<sup>2</sup> + τους P<sup>46</sup> B | οι -Χω] τοις προ εμου εν Χω Ιυ  
D's | γεγοναν BSAs] -νασιν rel. | ος... γεγονεν P<sup>46</sup>, τοις  
προ εμου Ds Ambst| 8 Αμπλιατον P<sup>46</sup> B\*SA\*s G lat  
sa<sup>1</sup> bo] Αμπλιαν rel. | 9 Χω] Κω CΨ 326 81s Ds 623s  
1319-38 al. 206ss 1518 506s ar |

- 10 Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε Ἀπελ-  
 11 λῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς  
 ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε Ἡρώδιωνα  
 τὸν συγγενῇ μου· ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρ-  
 12 κίσσου τοὺς ὄντας ἐν Κυρίῳ. ἀσπάσασθε Τρύ-  
 φαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν Κυ-  
 Mc 15,21 ρίῳ· ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις  
 13 πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν Κυρίῳ. ἀσπάσασθε Ῥοῦ-  
 φον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν Κυρίῳ καὶ τὴν μητέρα  
 14 αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, Φλέ-  
 γοντα, Ἑρμῆν, Πατροβᾶν, Ἑρμᾶν, καὶ τοὺς σὺν  
 15 αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ  
 Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ  
 Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.  
 1 C 16,20 16 Ἄσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπά-  
 1 P 5,14 ζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ.  
 Mt 7,15 17 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς  
 Tt 3,10 διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν  
 ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνετε ἀπ’  
 Ph 3,19 18 αὐτῶν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Χρισ-  
 Ez 13,18 τῷ οὐ δουλεύουσιν ἀλλὰ τῇ ἐαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ  
 C 2,4 διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν  
 2 P 2,3  
 19 τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ  
 εἰς πάντας ἀφίκετο. ἐφ’ ὑμῖν οὖν χαίρω, θέλω δὲ

10 Xw] Kω 81 syp ar sa | Αριστοβολ. B\* 81 G 38 218 lat  
 pl. | 12 Kω 1~2 A G | 14 Ερμην, Ερμαν P<sup>46</sup> B-1908 P  
 104s 81s Ds 623sss 69 256] ~ -μαν, -μην rel. | 15 Ιουνιαν  
 C\* G<sup>1</sup> | βηρεα κ. αουλιαν P<sup>46</sup> | Νηρεαν A Gs 321 | Ολυμ-  
 πιαν D<sup>1</sup>, -πειδα G<sup>1</sup>, -iadem lat | παντας > P<sup>46</sup> 1611s |  
 16 πασαι > 33 1175 1836-915 927<sup>s</sup> 920s 919-241 al. 206  
 pl. 440<sup>s</sup> rel. pl. L | ασπαζ. -Χυ > Ds cf. 21 | 17 παρα-  
 καλω] ερωτω D\* | σκοπειν] ασφαως σκοπειτε Ds m Pel |  
 εμαθ. + (η) λεγοντας η P<sup>46</sup> Ds, | και<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> 917ss | εκ-  
 κλινετε BS\* C 1739ss Ψ 69 1311 1611s] -νατε P<sup>46</sup> rel. |  
 18 ημων + Ιυ 1739 33 104s 181s 623 pl. 920s 919sss al.  
 206-216 al. pl. L syp co Ef Ef | κ. ευλογ.] κ. ευλωττιας  
 460, κ. καινης απατης 1610 431, > 33 81 Ds 1319s |

dilectum meum. Salutate Apellen probum in 10  
 Christo. Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli  
 domo. Salutate Herodionem cognatum meum. 11  
 Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui  
 sunt in Domino. Salutate Tryphaenam et Try- 12  
 phosam, quae laborant in Domino. Salutate  
 Persidem carissimam, quae multum laboravit  
 in Domino. Salutate Rufum electum in Do- 13  
 mino et matrem eius et meam. Salutate Asyn- 14  
 critum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Her-  
 men, et qui cum eis sunt fratres. Salutate 15  
 Philologum et Iuliam, Nereum et sororem  
 eius et Olympiadem et omnes, qui cum eis  
 sunt sanctos. Salutate invicem in osculo sancto. 16  
 Salutant vos omnes ecclesiae Christi.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, 17  
 qui dissensiones et offendicula praeter doctri-  
 nam quam vos didicistis, faciunt, et declinate  
 ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino 18  
 nostro non serviunt, sed suo ventri, et per  
 dulces sermones et benedictiones seducunt  
 corda innocentium. Vestra enim oboedientia in 19  
 omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in  
 vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono et

---

10 probum] probatum DL<sup>c</sup>A  
 domo LK c dm Ambst Sed] > AFD-UCTTh  
 11 qui sunt in D. > F\* Ambst  
 12 Persidam *codd. pl.*  
 18 huiusmodi FDGHRUCTKBV  
 19 provulgata F d\* Ambst Pel

---

13 Mc 15,21  
 16 1C 16,20; 2C 13,12; 1P 5,14  
 17 Mt 7,15; 1T 1,3; Tt 3,10; 2J 10; R 6,17  
 18 Ph 3,19; C 2,4; Tt 1,10; 2P 2,3  
 19 R 1,8; Mt 10,16; 1C 14,20; Hb 5,14; Ir 4,22

---

20 simplices in malo. Deus autem pacis conterat  
satanam sub pedibus vestris velociter.

Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

21 Salutat vos Timotheus adiutor meus et Lu-  
22 cius et Iason et Sosipater cognati mei. Sa-  
luto vos ego Tertius, qui scripsi epistulam, in  
23 Domino. Salutat vos Caius hospes meus et  
universa ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius  
24 civitatis et Quartus frater. Gratia Domini  
nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

16,25-27 *Doxologia*

25 Ei autem, qui potens est vos confirmare  
iuxta evangelium meum et praedicationem  
Iesu Christi secundum revelationem mysterii  
26 temporibus aeternis taciti, quod nunc pate-  
factum est per Scripturas prophetarum secun-  
dum praeceptum aeterni Dei, ad oboeditionem  
27 fidei, in cunctis gentibus cogniti, <sup>1</sup> soli sa-  
pienti Deo per Iesum Christum, cui honor  
et gloria in saecula saeculorum. Amen.

---

20 \*conteret F-O\*CT(R) d Ambst Pel | satanan  
*codd. pl.*

22 vos + et GRT<sup>c</sup>

23 Gaius *codd.* | \*universae ecclesiae *codd. pl.* d f g

24 > AFG\*HLMRC Ambst

amen > DT

27 soli HLRUZ<sup>c</sup> c f Ambst Hil Aug] solo rel.

et gloria L<sup>c</sup>ZKBV c dm f] > *rel.*

amen > AR Hil Aug

---

20 R 15,53; Gn 3,15; 1 C 16,23 (2 C 13,13); 2 T 4,18

21 A 16,1; 17,5ss.9

22 Jr 36,18

23 A 19,29; 1 C 1,14 (3 J 1; A 19,22)

25 E 3,20; C 1,26; Jud 24s

26 2 T 1,10; 1 T 1,1 | 27 1 T 1,17; 1 P 4,11

ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους 1,8; 1 C 14,29  
δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης συντρί- 20 Mt 10,16  
ψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. 15,33  
Gn 3,15

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισ-  
τοῦ μεθ' ὑμῶν.

Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, 21 A 16,1s;  
καὶ Λούκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος οἱ 19,22; 20,4  
Ph 2,19  
συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος 22  
ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν Κυρίῳ. ἀσπάζε- 23 1 C 1,14  
ται ὑμᾶς Γάιος ὁ ξένος μου καὶ ὅλης τῆς ἐκ- A 19,22  
κλησίας. ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἑραστος ὁ οἰκονό-  
μος τῆς πόλεως καὶ Κουᾶρτος ὁ ἀδελφός.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ 25 E 1,9; 3,5.9  
εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χρισ- C 1,26  
τοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰω-  
νίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε 26 1,5; 15,18  
2 T 1,10  
γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου  
Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη  
γνωρισθέντος, ἰμόνῳ σοφῷ Θεῷ, διὰ Ἰησοῦ 27 1 T 1,17  
Jud 25  
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-  
νων · ἀμήν.

19 μεν > P<sup>46</sup> BΨ 1852 Ds 1319ss 440 1611s L lat Cl Xq |  
20 συντριψαι A 424<sup>c</sup> 1319 436 vg<sup>1</sup> Thdt | Xu > P<sup>46</sup> BS  
1827 1891 | η χαρις - υμων > Ds, cf. 24 | 21 ασπαζονται  
6 33 104ss 917ss 181sss 467-241 al. rel. pl. syp sa | συν-  
εργων μοι (1739) Ψ | μου<sup>1</sup> > B 1739 424<sup>c</sup> | μου<sup>2</sup> + κ. αι  
εκκλησiai πασαι τ. Xu Ds | 22 Τερθεντιος 7 | 23 ξενοδο-  
χος 1827 | ολαι αι εκκλησiai G Ambst, universa eccle-  
sia D c | 24 η χαρις τ. Κυ ημ. Iu Xu μετα παντων υμων  
αμην 6 Ψ 326s D<sup>s</sup> 467 rel. vg<sup>1</sup> syh | 25-27 B-A 33 P  
104 81s D 88 623s 1319sss 436 lat syph co Ωρ] > Mn  
G Hier<sup>c</sup> Ef, bis (cf. 14,23) AP 33 5 ar | 25 το κηρυγμα]  
Ky S\* | ~ Xu Iu B 1739 bo | 26 τε > D lat sy Xq | προ-  
φητ. + κ. τ. επιφανειας τ. Κυ ημ. Iu Xu Ωρ Hier<sup>c</sup> | υπα-  
κοην] υποταγην 1739 | 27 ω] αυτω P 104 81 296 ar, > B f  
syp | τ. αιωνων > P<sup>46</sup> BC 1739 33 1319 al. 296 L syh ar  
sa Xq Cy | αμην + 16,24 33 P 104 1319 256s 436s syp,  
αμην > 263 vg<sup>1</sup> Hil Aug |



## ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α

- A 18,17
A 9,14
R 1,7
2 C 8,7.9
L 17,30  
2 Th 1,7  
Tt 2,13  
Ph 1,6  
1 Th 3,13;5,23
1 Th 5,24  
1 J 1,3
Ph 2,2; 3,16
10
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD CORINTHIOS PRIMA

1,1-9 *Exordium*

PAULUS vocatus Apostolus Iesu Christi 1  
per voluntatem Dei, et Sosthenes frater, <sup>1</sup>ec- 2  
clesiae Dei, quae est Corinthi, sanctificatis in  
Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui  
invocant nomen Domini nostri Iesu Christi in  
omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et 3  
pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo.

Gratias ago Deo meo semper pro vobis 4  
in gratia Dei, quae data est vobis in Christo  
Iesu, quod in omnibus divites facti estis in 5  
illo, in omni verbo et in omni scientia, <sup>1</sup>sicut 6  
testimonium Christi confirmatum est in vobis;  
<sup>1</sup>ita ut nihil vobis desit in ulla gratia expec- 7  
tantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi,  
qui et confirmabit vos usque in finem sine 8  
crimine, in die adventus Domini nostri Iesu  
Christi. Fidelis Deus, per quem vocati estis in 9  
societatem Filii eius Iesu Christi Domini nostri.

1,10-4,21 *De contentione partium*

Obsecro autem vos fratres per nomen Do- 10  
mini nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis

---

1 ~ Christi Iesu A-GMsUsCTK<sup>s</sup> | 2 nostri >  
F Ambst<sup>1</sup> Hier | 5 quod] quia *codd. pl.* | 7 ulla] nulla  
FLZ\*B\* d r t Pel | 8 in<sup>1</sup>] ad AFsLRssK<sup>s</sup> t Ambst

---

1 A 18,17 | 2 1C 6,11; A 9,14; 22,16 | 3 R 1,7;  
Ps 102,13 | 4 2C 8,1 | 5 2C 8,7.9 | 6 A 18,5 | 7 L 17,30;  
Ph 3,20 | 8 Ph 1,6.10; 1 Th 3,13 | 9 R 8,17; 1J 1,3 |  
10 R 15,5

omnes, et non sint in vobis schismata, sitis  
autem perfecti in eodem sensu et in eadem  
11 sententia. Significatum est enim mihi de vobis,  
fratres mei, ab iis, qui sunt Chloes, quia con-  
12 tentiones sunt inter vos. Hoc autem dico, quod  
unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum  
Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephae,  
13 ego autem Christi. <sup>1</sup>Divisus est Christus? Num-  
quid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in  
14 nomine Pauli baptizati estis? Gratias ago Deo  
quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum  
15 et Caium, ne quis dicat quod in nomine meo  
16 baptizati estis. Baptizavi autem et Stephanae  
domum; ceterum nescio si quem alium bap-  
17 tizerim. Non enim misit me Christus bap-  
tizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi,  
ut non evacuetur crux Christi.

18 Verbum enim crucis pereuntibus quidem  
stultitia est, iis autem, qui salvi fiunt, id est  
19 nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim:

*Perdam sapientiam sapientium,  
et prudentiam prudentium reprobabo.*

20 *Ubi sapiens? ubi scriba?* ubi conquisitor huius  
saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam  
21 huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non  
cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit  
Deo per stultitiam praedicationis salvos facere

---

10 \*sententia DO\*CT r Cyp Hil Hier Aug] scientia  
*rel.* | 11 ~ inter vos sunt *codd. pl. g* Ambst | 14 Deo  
+ meo FDLss\*RTh\*K<sup>s</sup> c dm | Caium *codd.* | 15 sitis  
AGRTh\*Pel | 16 alium + vestrum DKBW c | 18 id  
est nobis > A<sup>c</sup>F\*DL d f g Ir Cyp Hil Ambst Augl  
~ virtus Dei *codd.* | 20 inquisitor AO\*Z<sup>c</sup>CTK<sup>s</sup>W

---

12 1C 3,4; A 18,24 | 14 A 18,8; 19,29; R 16,23 |  
16 1C 16,15ss | 17 J 4,2; A 10,48; 19,5; Mt 28,19 |  
18 2C 2,15; 4,3; R 1,16 | 19 Is 29,14; Ps 32,10 |  
20 Job 12,17; Is 19,11; 33,18; 44,25 | 21 Mt 11,25s

τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσ-  
 ματα, ἥτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ  
 ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, 11  
 ἄδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν  
 ὑμῖν εἰσιν. λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν 12 3,4  
 λέγει· ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, <sup>A 18,24.27</sup>  
<sup>J 1,42</sup>  
 ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. μεμέρισται ὁ 13  
 Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ  
 εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ 14 <sup>A 18,8</sup>  
<sup>R 16,23</sup>  
 τῷ Θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ Κριῖ-  
 στον καὶ Γάϊον· ἵνα μὴ τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν 15  
 ὄνομα ἐβαπτίσθητε. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στε- 16 16,15.17  
 φανᾶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπ-  
 τισα. οὐ γὰρ ἀπέστείλεν με Χριστὸς βαπτίζειν 17 <sup>J 4,2</sup>  
<sup>2,4</sup>  
 ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα <sup>Mt 28,19</sup>  
 μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολ- 18 <sup>2 C 4,3</sup>  
<sup>R 1,16</sup>  
 λυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν  
 δύναμις Θεοῦ ἐστίν. γέγραπται γάρ· 19 Is 29,14

ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν,

καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητῆς τοῦ 20 <sup>Job 12,17</sup>  
<sup>Is 19,12;33.</sup>  
 αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σο-  
 φίαν τοῦ κόσμου; ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ 21 <sup>Mt 11,25s</sup>  
<sup>L 8,12</sup>  
 Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν  
 Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ

12 εγω-Χυ > Mn Cl<sup>r</sup> | 13 inc. μη μεμερ. P<sup>46</sup> 326 1912  
 467 syp<sup>i</sup> ar Opt | υπερ] περι P<sup>46</sup> B D\* | ημων 326 88s  
 2143 919 1319 38 al. 823ss 221 | 14 τω θω Tert Ef pl.]  
 > BS\* 1739ss bo<sup>1</sup> Xc | θω+μου A 33 424<sup>c</sup> 326 81 1827  
 436 642s vg<sup>1</sup> syp<sup>ih</sup> ar sa | 15 εβαπτισα Ps 326 D-181  
 1827<sup>s</sup> 920 pl. rel. pl. syph\* Tert Ambst Pel | 18 γαρ >  
 P 326s 1836 216\* | ο λογ.-σταυρ.] ο σταυρος Mn | ο<sup>2</sup> >  
 P<sup>46</sup> B 206\*s | ημιν > Mn 6 G d Val Iq Cyp Hil Ambst  
 Pel | δυν.+κ. σοφια Mn | 19 γαρ > D<sup>1</sup>\* 489 | 20 κοσ-  
 μου + τουτου 1739<sup>c</sup>s Ψss G 181<sup>s</sup> 623 rel. pl. vg syp<sup>ih</sup>  
 ar sa Tert Ef | 21 γαρ > Mn G 1836s 38 sy<sup>i</sup> ar Cyp Ef |  
 θυ] κοσμου P<sup>46</sup> 623 | ο θς] τω θω G |

- Mt 12,38 22 κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. ἐπειδὴ  
 J 4,48  
 A 17,18.32 καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσιν καὶ Ἕλληνες σο-  
 2,14; R 9,32 23 φίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν  
 ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνε-  
 1,18; C 2,3 24 σιν δὲ μωρίαν, ἁὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις  
 τε καὶ Ἕλλησιν, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ  
 25 Θεοῦ σοφίαν. ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώ-  
 2 C 13,4 τερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ  
 Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων.
- Mt 11,25 26 Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι  
 J 7,48  
 Ja 2,1-5 οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνα-  
 27 τοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς. ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου  
 ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς,  
 καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός,  
 28 ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, ἰκαὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ  
 κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός,  
 R 3,27; E 2,9 29 [καὶ] τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως  
 μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.  
 Jr 23,5s 30 ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς  
 2 C 5,21  
 J 17,19 ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε  
 Jr 9,23s 31 καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέ-  
 γραπται· ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω.
- 1,17 2 Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον  
 οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων  
 G 6,14 2 ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινά

22 καὶ<sup>1</sup> > Mn P<sup>46</sup> G vg<sup>1</sup> syp ar co Tert Cyp Hil Ambst Pel Ef | σημειον 6 326 81 927s 920 226 al. 206-35 1518<sup>s</sup> 383<sup>s</sup> rel. pl. ar | καὶ<sup>2</sup>] οι δε P<sup>46</sup> sa | 23 εθνεσιν] Ελλησι C 1739s 326 927s 920s 919 177 206 rel. pl. Cl Ωρ<sup>1</sup> Eus<sup>1</sup> | 24 Χς, δυναμις, σοφια P<sup>46</sup> co Ef | 25 ανθρωπ. 1<sup>∞</sup>2 P<sup>46</sup> | εσται 1739ss | 26 γαρ] ουν D<sup>1</sup>s 93 ar Ef, > 1311 999 | 27 εξελεξατο 1<sup>∞</sup>2 A G 915 467\* 337s 2 491 | τα σοφα Mn | 28 αγενη] ασθενη S\*, + και τα ελαχιστα Mn | και<sup>3</sup> > Mn P<sup>46</sup> S\*C\*As 33 1175 Ds 1611 sa<sup>1</sup> Ωρ Tert | 29 τ. θυ] αυτου Mn D\*Ψ 88 623\* 330 vg sy Ωρ<sup>1</sup> | 30 ~ ημιν σοφια 6 Ψss 1827-177 462 rel. pl. r sy ar co Ωρ<sup>1</sup> Aug Pel Ef | 2,1 μαρτυρ.] μυστηριον P<sup>46</sup> S\*ssΨ 88ss 623s 330 491 r syp bo Hipp Amb Ambst Aug Pel Ef |

credentes. Quoniam et Iudaei signa petunt, et 22  
Graeci sapientiam quaerunt; nos autem prae- 23  
dicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem  
scandalum, gentibus autem stultitiam, <sup>1</sup>ipsis 24  
autem vocatis Iudaeis atque Graecis Christum  
Dei virtutem et Dei sapientiam; quia quod 25  
stultum est Dei sapientius est hominibus, et  
quod infirmum est Dei fortius est hominibus.

Videte enim vocationem vestram, fratres, 26  
quia non multi sapientes secundum carnem, non  
multi potentes, non multi nobiles; sed quae 27  
stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat  
sapientes; et infirma mundi elegit Deus, ut  
confundat fortia; et ignobilia mundi et con- 28  
temptibilia elegit Deus et ea quae non sunt,  
ut ea quae sunt destrueret; ut non gloriatur 29  
omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem 30  
vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis  
sapientia a Deo et iustitia et sanctificatio et  
redemptio; ut quemadmodum scriptum est, 31  
*qui gloriatur, in Domino gloriatur.*

Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni 2  
non in sublimitate sermonis aut sapientiae, ad-  
nuntians vobis testimonium Christi. Non enim 2

---

22 et<sup>1</sup>>FLO\*Z\* fg Tert Cyp Ambst Aug | 28 con-  
temptibilia + mundi F Or Amb | ea<sup>1</sup> DZ<sup>c</sup>KBVW r  
Ambst Aug] > *rel.* | 30 ~ sapientia nobis *codd. pl.* |  
2,1 per sublimitatem AFDL-Z\*CTTh, cum eminencia  
Amb Ambst Sed (Hier) | testimon.] mysterium  
D r Amb Ambst Aug

---

22 Mt 12,38; L 1,18; J 4,48; A 17,18

23 G 5,11; 6,12; R 9,32; 1 C 2,14

24 1 C 1,18; C 2,3

25 2 C 13,4; L 7,35

26 Mt 11,25; Ja 2,5 | 28 Mt 19,30

29 R 3,27; E 2,9

30 Jr 23,5s; 2 C 5,18; J 17,19

31 Jr 9,22s; 2 C 10,17

2,1 1 C 1,17

iudicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum  
 3 Christum et hunc crucifixum. Et ego in in-  
 firmitate et timore et tremore multo fui apud  
 4 vos, et sermo meus et praedicatio mea non  
 in persuasibilibus humanae sapientiae verbis,  
 5 sed in ostensione spiritus et virtutis, <sup>1</sup>ut fides  
 vestra non sit in sapientia hominum, sed in  
 6 virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter  
 perfectos, sapientiam vero non huius saeculi  
 neque principum huius saeculi, qui destruun-  
 7 tur; sed loquimur Dei sapientiam in mysterio,  
 quae abscondita est, quam praedestinavit Deus  
 8 ante saecula in gloriam nostram, quam nemo  
 principum huius saeculi cognovit; si enim co-  
 gnovissent, numquam Dominum gloriae cruci-  
 9 fixissent. Sed sicut scriptum est:

*Quod oculus non vidit, nec auris audivit,  
 nec in cor hominis ascendit,  
 quae praeparavit Deus iis, qui diligunt  
 illum.*

10 Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum;  
 Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda  
 11 Dei. Quis enim hominum scit quae sunt homi-  
 nis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita  
 et quae Dei sunt nemo cognovit, nisi Spiritus

---

2 ~ scire me F-ZKBV\* c f Amb Hier  
 ~ Christ. Iesum AHOUZCT Ambst  
 4 humanae > FG\*HMRUThKBV c r Amb Var  
 5 in sapientia] insipientia F  
 8 gloriae] maiestatis F\*D d m Hil Amb Ambst Hier  
 9 quod] quae CT g Pac Lcf Amb Hil Hier  
 sunt<sup>1</sup>] sint A-LZCTh°KB\*V e Hier

---

2 G 6,14 | 3 A 18,9; 2 C 10,1; G 4,13 | 4 1 C 4,20 |  
 5 E 1,17,19; 1 Th 1,5 | 6 Ph 3,15 | 7 Mt 13,35; R 11,33;  
 16,25; E 3,9ss | 8 J 1,10; L 23,34; A 13,27 | 9 Is 64,4  
 (Jr 3,16; Eccl 8,1) Ja 2,5 | 10 Mt 13,11

τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ  
 τοῦτον ἐσταυρωμένον. ἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν 3 A 18,9  
 φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, 2 C 10,1  
 καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν 4  
 πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύμα-  
 τος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν 5 E 1,17.19  
 σοφίᾳ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ. Σο- 6 1 Th 1,5  
 φίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ Ph 3,15  
 οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ  
 αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λα- 7 R 16,25  
 λοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκε-  
 κρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν  
 αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρ- 8 L 23,34  
 χόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ Ja 2,1  
 ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύ- C 1,26  
 ρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· 9 Is 64,4  
 ὃ ὀφθαλμοὺς οὐκ εἶδεν καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν Jr 3,16  
 καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, Eccl 8,1  
 ὃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.  
 ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ πνεύμα- 10 Mt 13,11  
 τος· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐραυνᾷ, καὶ τὰ Pr 20,27(2)  
 βάθη τοῦ Θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ 11  
 τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου  
 τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγνω-  
 κεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ 12

2 τι+ του 6 Ψss 5s 1873-177 al. 242ss 440s 2138-378  
 506s L<sup>r</sup> | 4 πειθοι σοφ. λογων 440s syp co. Ωρ<sup>1</sup> Eus  
 Ambst | πειθ. + ανθρωπινης CA 6 Psss 81 88s rel. vg<sup>1</sup>  
 syh bo Ωρ<sup>1</sup> Eus Xp Ambst | λογοις > P<sup>46</sup> G<sup>1</sup> 206s Ath |  
 αποδειξει] αποκαλυψει D\* | 5 ημων 241 1518 378 Cl  
 Ωρ | 6 τουτου 1<sup>o</sup> 2 G 90 57 102 | 7 ημων] αυτου tol Ef |  
 9 οιδεν 216\* 1518 | α<sup>2</sup>] οσα BA 919 Cl<sup>r</sup> Hipp Cy<sup>1</sup> Cy<sup>1</sup>  
 Ep<sup>1</sup> | 10 δε] \*γαρ P<sup>46</sup> B 1739s 326s 917s 5 1319-38 69s  
 sa bo<sup>1</sup> Cl Ωρ Bas | πνευ + αυτου 33-81 rel. lat sy ar Ef |  
 11 εγνωκ.] εγνω G Bas<sup>1</sup> Cy<sup>1</sup> Ep, οιδεν 6 104 1827-177  
 255ss 242 rel. L<sup>r</sup> ar bo Tert | ανθρωπων > A 33 Ath<sup>1</sup>  
 Cy | τ. ανθρωπου<sup>2</sup> > G Eus Hil Amb Pel |



- J 16,13s πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ  
ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χα-  
1,4 13 ρισθέντα ἡμῖν· ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς  
ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς  
πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρί-  
2,6; J 8,45; 14 νοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ  
14,17 πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν,  
καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνα-  
1 J 2,20 15 κρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάν-  
Sap 9,13 16 τα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. τίς γὰρ  
R 11,34  
Is 40,13 ἔγνω νοῦν Κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς  
δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.
- J 16,12 3 Κἀγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν  
ὥς πνευματικοῖς ἀλλ' ὥς σαρκίνοις, ὥς νηπίοις  
1 P 2,2 2 ἐν Χριστῷ. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὕπω  
Hb 5,12s 3 γὰρ ἐδύνασθε. ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι  
1,10s; 11,18 γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ  
ἔρις, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον  
1,12 4 περιπατεῖτε; ὅταν γὰρ λέγῃ τις· ἐγὼ μὲν εἰμι  
A 18,24.27 Παύλου, ἕτερος δέ· ἐγὼ Ἀπολλῶ, οὐκ ἄνθρω-  
5 ποί ἐστε; τί οὖν ἐστὶν Ἀπολλῶς; τί δέ ἐστιν  
Παῦλος; διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἐκάσ-

12 ιδωμεν P<sup>46</sup> 33 P Ds 1836 1912 623ss 337-69 al. 635  
2298s 383 221s L Ωρ<sup>1</sup> Eus Did | κοσμου + τουτου Ds  
ar bo Bas Cy | 13 α > G | πνς Mn P<sup>46</sup> Cl Ωρ Ep Ef] +  
αγιου P 104s 88s 623-263 206 rel. | πνευματικοις] -κως  
B 33 | 14 τ. θυ > Mn 1827 255 2 440s sy P Iq Cl Ωρ Tert  
Xq | 15 μεν > P<sup>46</sup> CA Ds lat Iq Cl Ωρ<sup>1</sup> Thdt | 16 Xu]  
Ky B Ds 2138 r | 3,1 σαρκικοις Psss 81 G 88s rel. | 2 επο-  
τισα + και Ds 467-241 al. rel. pl. sy ar Ef | εδυνασθε  
+ βασταζειν Iq | ετι > P<sup>46</sup> B sy ar Cyp Ambst | 3 σαρ-  
κινοι<sup>bis</sup> D\*s Ωρ<sup>1</sup>, 2 P<sup>46</sup> | ερις + κ. διχοστασιαι P<sup>46</sup> 6 33  
104s D pl. 623-256 242 rel. sy Iq Cyp Ef Pel | 4 αν-  
θρωπ.] σαρκικοι P-1175 917 rel. sy | εστε + κ. κατα ανθρ.  
περιπατετε P | 5 τι<sup>bis</sup>] τις P<sup>46</sup> C 6 Psss D's 88 rel. | ~  
Παυλ. Απολλ. 6 Ψss 88s rel. pl. sy ar | εστιν<sup>2</sup> > 6 Ψss  
Ds 88s 1827-256 206 rel. bo | διακονοι] αλλ η διακ.  
33-1175 917 rel. sy (Ef) | 5s.22 Απολλω G lat sy |

Dei. Nos autem non spiritum huius mundi ac- 12  
cepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut scia-  
mus quae a Deo donata sunt nobis; quae et 13  
loquimur non in doctis humanae sapientiae  
verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus  
spiritalia comparantes. Animalis autem homo 14  
non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei; stul-  
titia enim est illi, et non potest intellegere;  
quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem 15  
iudicat omnia, et ipse a nemine iudicatur. <sup>1</sup>Quis 16  
enim *cognovit sensum Domini, qui instruat*  
*eum?* Nos autem sensum Christi habemus.

Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi 3  
spiritualibus, sed quasi carnalibus, tamquam  
parvulis in Christo. Lac vobis potum dedi non 2  
escam, nondum enim poteratis; sed nec nunc  
quidem potestis. Adhuc enim carnales estis; cum 3  
enim sit inter vos zelus et contentio, nonne  
carnales estis et secundum hominem ambulatis?  
Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli, 4  
alius autem: Ego Apollo, nonne homines estis?  
<sup>1</sup>Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Mi- 5  
nistri eius cui credidistis, et unicuique sicut  
Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit; 6

12 huius > F\*HL\*MO\*RZCT Nov Vict Var Vig  
accipimus FD

13 spiritus + et virtutis AF\*L (Amb)

14 enim est dr Hil Ambst Aug] ~ est enim *codd.*  
intellegere] scire D d f g m r Amb Ambst Aug

15 et] autem DO\* d g m r Hil Amb Hier Prisc Aug  
> A\*F\*M

3,3 sit] sint DMZ r Or Amb Ambst Hier Aug (Pac)

4 dicit AFHMRZCT

estis + et secuudum hominem ambulatis FO

12 J 16,13s; 1 J 4,13 | 13 J 14,26; 16,13 | 14 1 C  
1,24; J 14,17 | 16 Is 40,13; R 11,34 | 3,2 1 P 2,2;  
Hb 5,12s | 3 1 C 1,10s; 11,18 (Ja 3,14) | 4 1 C 1,12|  
6 A 18,4s.27

- 7 sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui  
 plantat est aliquid neque qui rigat; sed qui  
 8 incrementum dat Deus. Qui autem plantat et  
 qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem pro-  
 priam mercedem accipiet secundum suum la-  
 9 borem. Dei enim sumus adiutores; Dei agri-  
 cultura estis, Dei aedificatio estis.
- 10 Secundum gratiam Dei, quae data est mihi,  
 ut sapiens architectus fundamentum posui; alius  
 autem superaedificat. Unusquisque autem vi-  
 11 deat quomodo superaedificet. Fundamentum  
 enim aliud nemo potest ponere praeter id,  
 12 quod positum est, quod est Christus Iesus. Si  
 quis autem superaedificat super fundamentum  
 hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna,  
 13 faenum, stipulam, <sup>1</sup>uniuscuiusque opus mani-  
 festum erit; dies enim Domini declarabit, quia  
 in igne revelabitur, et uniuscuiusque opus quale  
 14 sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod  
 15 superaedificavit, mercedem accipiet. Si cuius  
 opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem  
 salvus erit, sic tamen quasi per ignem.
- 16 Nescitis quia templum Dei estis et Spiri-  
 17 tus Dei habitat in vobis? Si quis autem tem-  
 plum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Tem-  
 plum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

---

8 autem plantat D Nov Amb] ~ plantat autem *rel.*  
 9 estis<sup>1</sup> > Z\* d Amb Ambst Hier Aug  
 11 enim] autem F\*G Hil  
 quod<sup>2</sup>] qui FGMZCTTh\*KB d t Or Hier  
 12 hoc > F\*HL\*MR\*Th Amb Aug  
 13 Domini FDZKBV c f Amb Hier Aug] \* > *rel.*  
 17 disperdit AMRZ\*, corrumpet Or Hil Hier Aug

---

9 Mt 13,3-9; E 2,20  
 10 1 C 15,10; 2 P 3,15 (R 15,20)  
 11 1 P 2,4ss  
 13 1 C 4,5; 2 Th 1,8; Ma 4,1  
 16 1 C 6,19; 2 C 6,16; R 8,9

τῷ ὡς ὁ Κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολ- 6 A 18,4.11  
 λῶς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἡύξανεν. ὥστε οὔτε 7  
 ὁ φυτεύων ἐστὶν τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐ-  
 ξάνων Θεός. ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἐν 8 4,5  
 εἰσιν, ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήμψεται  
 κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνερ- 9 Mt 13,3-6  
 γοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε. E 2,20

Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν 10 15,10  
 μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα, ἄλ- 2 P 2,4ss  
 λος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλέπεται πῶς  
 ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύνα- 11 1 P 2,4ss  
 ται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς  
 Χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλι- 12  
 ον [τοῦτον] χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους,  
 ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔργον φανε- 13 4,5  
 ρὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ 2 Th 1,8  
 ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον, ὅποῖόν  
 ἐστίν, τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. εἴ τις τὸ ἔργον 14  
 μενεῖ ὃ ἐποικοδόμησεν, μισθὸν λήμψεται· εἴ 15  
 τις τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐ-  
 τὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός.

Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ πνεῦ- 16 6,19; 2 Co  
 μα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν 17  
 τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ  
 γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε  
 ὑμεῖς.

10 τ. θυ > P<sup>46</sup> 1611 f Cl Cy Thdt | τεθεικα P-81 rel. pl. | δε<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> D 1827 bo<sup>1</sup> Or Hier | 12 τουτου > P<sup>46</sup> BS\* C\* A 6 81 Cy Amb | χρυσιον, αργυριον BSC 1739 1175 623 1838 927 Cl Ω<sup>q</sup> Ep]-σον, -ρον P<sup>46</sup> rel. | 13 inc. ο ποιησας τουτο το εργον φανερος γενηται D\* e Ambst Pel | ημερα + Ky f vg<sup>1</sup> Amb Hier Aug Pel | αυτο > P<sup>46</sup> SΨs Ds 1912 623-177 255 rel. vg syh ar bo | 16 οικ. εν υμ. P<sup>46</sup> pl.] ~ εν υμ. οικει Mn B 1739 33 P 1175 917 1898s 69 Bas | 17 φθερει φθειρει 33ss 81\* D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> 1836 88s L Ef|αυτον A 326 Ds 2138\* syph<sup>m</sup> ar Iq Ef Ambst Pel | φθερει-θς φθαρησεται Mn |

- p 3,17s 18 Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σο-  
φὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς  
19 γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σοφία τοῦ  
κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν. γέ-  
b 5,12s γραπται γάρ· ὁ δρασόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ  
s 93,11 20 πανουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν· Κύριος γινώσκει  
τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶν μάταιοι.  
21 ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα  
1,12 22 γὰρ ὑμῶν ἐστίν, εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλῶς  
εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θάνα-  
τος, εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν,  
11,3 23 ἡμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ.  
Tt 1,7 4 Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπη-  
ρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ.  
L 12,42 2 ὧδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πισ-  
3 τὸς τις εὗρεθῇ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα  
ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας·  
s 142,2 4 ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. ὁ οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ  
Sir 7,5 σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ  
5 ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ και-  
ροῦ τι κρίνετε, ἕως ἄν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ  
φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει  
3,8 τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος  
γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.  
6 Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυ-  
τὸν καὶ Ἀπολλῶν δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μά-

18 απατατω κενois λογοis D | γινεσθω P 181 927 | 19 τω  
> C Ds 440s Ωρ<sup>1</sup> | 20 σοφων] ανθρωπων Mn 33 1836ss  
5 927s 1245 (326) | 21 ανθρωπω Mn G Tert Ambst Aug  
Pel Ef | 22s ημων, ημεις B 336 Ωρ Prisc | 22 υμων +  
εστιν 104s 88ss rel. | 4,2 ωδε] ο δε 1739 1836ss 623<sup>a</sup> 920s  
919-2127 1311ss 206-336 1518<sup>r</sup> L<sup>r</sup> | λοιπον + τι S\* | ζη-  
τειτε P<sup>46</sup> SAP 104s D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> 88 623 1838s 920ss 337ss 1319-  
1837 1891 296 2138 257 506s | 3 εις > P<sup>46</sup> 177 syp co |  
εις ελαχιστον] ατιμια ar Ef | 4 δε] γαρ S\* 88 syp ar Ef |  
5 τι > 33 1610 d vg syp ar Ambst Pel (Ef) | ος > D\*s  
Aug Ef | 6 Απολλων BS\*A 1738 462 syi] -λλω P<sup>46</sup> rel.]

Nemo se seducat; si quis videtur inter vos 18  
 sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit  
 sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia 19  
 est apud Deum. Scriptum est enim: *Compre-*  
*hendam sapientes in astutia eorum.* Et iterum: 20  
*Dominus novit cogitationes sapientium quoniam*  
*vanae sunt.* Nemo itaque gloriatur in homi- 21  
 nibus. Omnia enim vestra sunt sive Paulus, 22  
 sive Apollo sive Cephas sive mundus sive  
 vita sive mors sive praesentia sive futura;  
 omnia enim vestra sunt, <sup>1</sup>vos autem Christi, 23  
 Christus autem Dei.

Sic nos existimet homo ut ministros Christi 4  
 et dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam 2  
 quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis in-  
 veniatur. Mihi autem pro minimo est ut a 3  
 vobis iudicer aut ab humano die; sed neque  
 meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum, 4  
 sed non in hoc iustificatus sum; qui autem iu-  
 dicat me Dominus est. Itaque nolite ante tem- 5  
 pus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui  
 et illuminabit abscondita tenebrarum et mani-  
 festabit consilia cordium; et tunc laus erit uni-  
 cuique a Deo.

Haec autem, fratres, transfiguravi in me 6  
 et Apollo propter vos, ut in nobis discatis,

---

18 se] vos ADLssUT<sup>c</sup>Th d f g t Var | 19 compre-  
 hendens F\* Cyp Ambst (Tert) | 20 sapient.] homi-  
 num ADOZ\* Hier | 21 ~ itaque nemo *codd.* | 22 sive  
 Cephas > F\* (D) | enim > D c d Tert Ambst Aug  
 Prisc | 4,5 tempus + quid MCT<sup>c</sup> Or Amb Pel (D  
 Aug) | inluminet fg Hier Aug | abscondita] occulta  
 D d Tert Or Amb Ambst Hier Aug | cordis m  
 Aug Var

---

18 1 C 1,20-25; Ap 3,17s | 19 Job 5,12s | 20 Ps 93,11 |  
 22s 1 C 1,12s | 23 1 C 11,3 | 4,1 Tt 1,7; E 3,8s | 2 L  
 12,42 | 3 1 C 9,3 | 4 Ps 142,2 | 5 R 2,16; 1 C 3,8.13;  
 2 C 10,18 | 6 R 12,3

ne supra quam scriptum est, unus adversus  
 7 alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi  
 8 non acceperis? Iam saturati estis, iam divites facti estis, sine nobis regnatis; et utinam reg-  
 9 netis, ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod Deus nos apostolos novissimos ostendit tamquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo et angelis et ho-  
 10 minibus. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo; nos infirmi, vos autem fortes; vos nobiles, nos autem ignobiles.  
 11 Usque in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus et colaphis caedimur et instabiles  
 12 sumus, et laboramus operantes manibus nostris, maledicimur et benedicimus, persecutionem patimur et sustinemus, blasphemamur et obsecramus; tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.  
 14 Non ut confundam vos haec scribo, sed  
 15 ut filios meos carissimos moneo. Nam si decem milia paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu  
 16 per evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos:  
 17 imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus et fidelis in Domino, qui vos

---

8 regnastis AH<sup>c</sup>CT<sup>c</sup>Th d Hil Hier (Pac) | regnaretis AF<sup>c</sup>GssRCTTh cf Hil Hier | regnaremus AGss OssCT cf Hier (Hil) | 9 quod > *codd.* | sumus+huic DHUCT c d f Tert Amb Ambst Hier Aug | 11 in] ad F<sup>\*</sup>CT Amb Ambst Aug | stabiles FDL(Z\*) | 13 peripsima *codd. pl.* | 16 sicut et ego Christi DHL<sup>c</sup>Th<sup>m</sup> | > *rel.*

---

7 J 3,27; R 12,6 | 8 Ap 3,17.21 | 9 R 8,26 | 10 1C 3,18 | 11 2C 11,23-27 | 12 A 13,51; 14,6; 18,3; 2 Th 3,8; 1C 9,15; 2C 11,9s | 13 Dt 17,7 | 15 G 4,19 | 16 1C 11,1 | 17 1C 7,17; 14,33; Ph 2,20ss

θητε τὸ μὴ ὑπὲρ ἃ γέγραπται, ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ R 12,3  
 τοῦ ἐνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε 7 R 12,6  
 διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ  
 ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὥς μὴ λαβών; ἤδη κεκο- 8 Ap 3,17.2  
 ρεσμένοι ἐστέ· ἤδη ἐπλουτήσατε· χωρὶς ἡμῶν  
 ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα  
 καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. δοκῶ γάρ, ὃ  
 Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδει- 9 R 8,36  
 ξεν ὥς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν Hb 10,33  
 τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μω- 10 3,18  
 ροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ.  
 ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι,  
 ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πει- 11 2 C 11,23-  
 νῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιτεύομεν καὶ κολα-  
 φιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν <sup>1</sup>καὶ κοπιῶμεν ἐργα- 12 A 18,3; 20  
 ζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν. λαιδορούμενοι εὐλο- <sup>1</sup> Th 2,9  
 γοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, <sup>1</sup>δυσφημούμενοι 13 9,15; 2 Th  
 παρακαλοῦμεν· ὥς περικαθάρματα τοῦ κόσμου R 12,14  
 ἐγενήθημεν, πάντων περίφημα ἕως ἄρτι.

Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὥς 14  
 τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶν. ἐὰν γὰρ μυ- 15 G 4,19  
 ρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ  
 πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ  
 τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ 16 11,1  
 οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. Διὰ τοῦτο 17 Ph 2,20ss  
 αὐτὸ ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς ἐστίν μου τέκ-  
 νον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν Κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς

6 α P<sup>46</sup> B-P 104 1175ss 917 1836ss 467 1319ss 635 syh  
 ar co] o rel. Ef | γεγρ. + φρονειν 33s 104s 88s rel. syph  
 ar Ef | μη<sup>2</sup> > D vg | 9 γαρ + οτι Psss 88ss rel. pl. sy  
 ar bo Ef | 11 γυμνιτεν. Bss Ps Ds 88 al.] -νητ. P<sup>46</sup> rel.]  
 13 βλασφημ. B 1739s Ψss Ds 88ss rel. lat syi ar co  
 Ef | 14 νουθετω P<sup>46</sup> B 6 Ψ 326 81 D-181 623 pl. 920  
 226ss rel. pl. | 15 γαρ<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> 1 sa | εν ευαγγελιω Mn |  
 16 ουν] δε D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> | γινεσθε + καθως εγω Xu 104 467  
 vg<sup>1</sup> Xq | 17 αυτο > P<sup>46</sup> BC 6 Ψss Ds 88ss 623<sup>a</sup> 920ss  
 pl. rel. pl. lat syp ar co |



- ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς  
 18 πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὥς μὴ  
 ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τι-  
 Ja 4,15 19 νες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ  
 Κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν  
 4; L 17,20 20 πεφυσιωμένων ἀλλὰ τὴν δύναμιν· οὐ γὰρ ἐν  
 21 λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. τί  
 θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγά-  
 πῃ πνεύματί τε πραΰτητος;  
 Lv 18,7s 5 Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη  
 πορνεία ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναῖκά  
 2 τινὰ τοῦ πατρὸς ἔχειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμέ-  
 νοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ  
 3 ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πράξας; ἐγὼ  
 C 2,5 μὲν γάρ, ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύ-  
 ματι, ἥδη κέκρικα ὥς παρὼν τὸν οὕτως τοῦτο  
 Mt 16,19; 18,18 4 κατεργασάμενον<sup>1</sup> ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν  
 2 C 13,10 Ἰησοῦ συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύμα-  
 1 T 1,20 5 τος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ<sup>1</sup> πα-  
 1 P 4,6 ραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον  
 τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ  
 6 Κυρίου [Ἰησοῦ]. Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν.  
 G 5,9 οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα

Xw] Kω D\*s, + Iv P<sup>46</sup> SC 1739 33 326 81 Ds 1836s  
 623s 69s 440s c vg<sup>1</sup> syh ar bo Ambst | 19 τον πεφυσιω-  
 μενον 917 1836ss 1912 5sss 460sss 256ss 378s L Ωρ |  
 21 πνι] πνευματος P<sup>46</sup> d g<sup>1</sup> ar Or Var Ambst | 5,1 ακουω  
 P<sup>46</sup> | εθνεσ. Tert Ωρ] + ονομαζεται Psss 88 rel. sy | 2 εξ-  
 αρθη 6 Ψ 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. pl. | πραξ.] ποιησας P<sup>46</sup> BPs  
 Ds 88s 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. | 3 γαρ > 927 241 263 al. 440 vg  
 Ambst Thdt | γαρ + ως Mn Ψs G 1836-1845 226-321  
 al. rel. syh | ουτως > syp ar bo | 4 ημων<sup>1</sup> > SAΨ 255  
 1611s syh<sup>+</sup> Lcf | Iv BAsΨ 1175 D\* 917 1836ss 429 1611s |  
 + Xu P<sup>46</sup> rel. syh<sup>+</sup> | ημων<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> 1739 P 1611 vg syh |  
 5 Ku Mn P<sup>46</sup> Tert Eus] + ημων A 33 P 104 G 181 467  
 337-462 1319sss al. syph<sup>+</sup> ar co Xρ Ef | Iv + Xu A 33 P  
 104 Ds 467 337-462 1319sss 43 syph<sup>+</sup> ar co Xρ Ef, > Mn  
 P<sup>46</sup> B 1739 257 Tert Ωρ Eus Ep | 6 ου > Lcf Ambst Aug |

commonefaciet vias meas, quae sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati 18 sunt quidam. Veniam autem ad vos cito, si 19 Dominus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. Non 20 enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Quid vultis? in virga veniam ad vos, an 21 in caritate et spiritu mansuetudinis?

5,1-13 *De incestuoso*

Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis 5 fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati 2 estis et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego 3 quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut praesens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu 4 Christi, congregatis vobis et meo spiritu cum virtute Domini nostri Iesu, tradere huiusmodi 5 satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi. Non 6 est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Ex- 7

17 commonefaciat *codd.*

Iesu > AG\*HMO<sup>c</sup>CTTh

19 ~ cito ad vos *codd.*

5,1 gentes + nominatur F<sup>c</sup>L<sup>c</sup>R Cass

sui FHW Tert Lcf] > *rel.*

2 tolleretur AO\*R d Lcf Ambst Hier Aug

4 nostri<sup>1</sup> > DC dm Lcf

nostri<sup>2</sup> DM d dm fg Lcf Ambst Hier Aug] > *rel.*

5 Dom. Iesu *codd. pl.* Hier Aug

6 est > *codd.*

19 A 18,21; Ja 4,15 | 20 1 C 2,4 | 5,1 Lv 18,7s; Gn 35,22 | 2 1 C 5,13 | 3 C 2,5 | 4 Mt 16,19; 18,18; 2 C 13,10 | 5 1 T 1,20; 1 P 4,6 | 6 G 5,9

purgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi; etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiae et nequitiae; sed in azymis sinceritatis et veritatis.

9 Scripsi vobis in epistula: Ne commisceamini  
10 fornicariis, non utique fornicariis huius mundi aut avaris aut rapacibus aut idolis servi-  
tibus; alioquin debueratis de hoc mundo ex-  
11 isse. Nunc autem scripsi vobis non commis-  
ceri, si is qui frater nominatur, est fornica-  
tor aut avarus aut idolis serviens aut male-  
dicus aut ebriosus aut rapax; cum eiusmodi  
12 nec cibum sumere. Quid enim mihi de iis qui  
foris sunt iudicare? Nonne de iis qui intus  
13 sunt vos iudicatis? nam eos qui foris sunt  
Deus iudicabit. *Auferte malum ex vobis ipsis.*

#### 6,1-11 *De iudiciis coram ethnicis*

6 Audet aliquis vestrum habens negotium ad-  
versus alterum iudicari apud iniquos et non  
2 apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de  
hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudica-  
bitur mundus, indigni estis qui de minimis  
3 iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabi-  
4 bimus? quanto magis saecularia? Saecularia igitur  
iudicia si habueritis, contemptibiles, qui

---

10 servient. + aut maledicis F<sup>c</sup>LO\*R  
exire DLCT g<sup>l</sup> Tert Aug

11 si quis DH c d f g Ir Tert Lcf Amb Hier Aug  
huiusmodi GDHRTh<sup>c</sup> f g Ir Amb Ambst Aug

6,2 hoc > AG-RZ\*CTKBV

---

7 Ex 12,21; 13,7; Is 53,7; 1 P 1,19s | 8 Ex 12,3-20 |  
9 2 Th 3,14 | 10 E 5,3ss | 11 1 C 6,9s; 2 Th 3,6; 2 J 10 |  
12 Mc 4,11 | 13 Dt 13,6; 17,7; 22,24 | 6,2 Dn 7,22;  
Sap 3,8; Ap 2,27; 3,21

ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ᾦτε νέ- 7 Ex 12,21;13,  
ον φύραμα, καθὼς ἔστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα Is 53,7  
ἡμῶν ἐτύθη Χριστός. ὥστε ἐορτάζωμεν μὴ ἐν 8 Ex 12,3-20  
ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρί-  
ας, ἀλλ' ἐν ἄζυμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγ- 9 Mt 18,17  
νυσθαι πόρνοις, οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ 10 2 Th 3,14  
κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις καὶ ἄρπαξιν  
ἢ εἰδωολάτραις, ἐπεὶ ὠφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσ-  
μου ἐξελθεῖν. νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συνα- 11 2 Th 3,6  
ναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ Tt 3,10  
πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωολάτρης ἢ λοῖδορος 2 J 10  
ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσ-  
θίειν. Ἴτί γάρ μοι τοὺς ἔξω κρίνεις; οὐχὶ τοὺς 12 Mc 4,11  
ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ Θεὸς κρίνει. 13

Ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. Dt 13,5

Τολμᾷ τις ὑμῶν προᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἔτε- 6  
ρον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν  
ἀγίων; ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον 2  
κρίνουσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, Ap 3,21  
ἀνάξιοί ἔστε κριτηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε 3 Sap 3,8  
ὅτι ἀγγέλους κρίνουμεν, μήτιγε βιωτικά; βιω- 4 Dn 7,22  
τικά μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθε-

ζυμοῖ] δολοι Mn D\* Iq Tert (vg Ambst Pel) | 7 εκκα-  
θαρατε Mn P<sup>46</sup> BS\* A 6 Ds 88ss 623 al. 1s 38 436ss al.  
522 al. 2138 913 876s vg syp ar co Tert Ef] + ουν rel. |  
ημων Mn Ptol Cl Ωq Tert Eus Xq Cy Ef] + υπερ ημων  
Psss 88 rel. sy sa | 8 πονηρ.] πορνείας G | 9 συναναμιγ-  
νυσθε Dc 489 1319s 440 1245 vg sa Ef | 10 ου P<sup>46</sup> BS\*-6  
33 81s D 467 vg co Tert Ambst] και ου rel. | και] η  
P<sup>46</sup> 6 Ψ 88s 623-837 462 rel. vg sy ar co Ef | οφειλ.  
Bc 1739s Ps 81 88s 5<sup>a</sup> 226 pl. rel. pl. | 12 μοι B-1739 33  
P 104 81 G 917 1836ss 920 1611s lat syp co Tert] + και  
rel. Ef | ουχι >, κρινατε P<sup>46</sup> syp co Ef | 13 εξαρατε]  
-αιρετε P<sup>46</sup>, και εξαρειτε (326s) 88-794 206 rel. sy | 6,1 τις  
+ εξ A 33 P 104s 1912 467 69s al. 1319-1311 al. 206\*  
823 2138 | 2 η > 88ss 1838-177 242 rel. pl. | ει > P<sup>46</sup>  
D | 3-6 > A |

- 5 νημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. πρὸς  
ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν  
οὔδεις σοφός, ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀνὰ μέσον  
6 τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ  
7 κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων; ἤδη μὲν οὖν  
ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστὶν ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ'  
ἐαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί  
8 οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε  
9 καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς. ἢ οὐκ  
οἴδατε ὅτι ἄδικοι Θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονο-  
μήσουσιν; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰ-  
δωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἄρ-  
10 σενοκοῖται· οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται, οὐ μέ-  
θυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ  
11 κληρονομήσουσιν. καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ  
ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιασθήτε, ἀλλὰ ἐδικαιώθη-  
τε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ  
Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.  
12 Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει.  
πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσο-  
μαι ὑπὸ τινος. τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοι-  
λία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦ-  
τα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ ἀλλὰ  
14 τῷ Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ Θεὸς

15,15.20  
2 C 4,14

5 υμιν<sup>1</sup>] υμων 326 1873ss 999 1831 440 257 vg ar co  
Ambst Ef | λεγω] λαλω B | ενι] εστιν 1739 Ds 69s Ath |  
ουδε εις 1739s Ps G 181<sup>s</sup> 927-460 al. rel. pl., > ουδεις  
D\* 467 Ωρ<sup>1</sup> Ath | ανακριναι S\* 326 1898s 999 255 1831s  
1611 506s Ωρ | 6 τουτο] ταυτα C D<sup>c</sup> 917 1912 547 330  
al. syh<sup>m</sup> Thdt | απιστων+κ. ουκ επι τ. αγιων G | 7-14>  
G | 7 ουν>P<sup>46</sup> S\* 33 D\* 462 206s 1611s lat syh<sup>+</sup> | ολως  
> A syp | ηττημα+εν cf vg ar Cyp Ambst Aug Ef |  
κριμα S 442 460 syp co Bas | ουχι<sup>1-2</sup>> co | 9 ου>B\*  
88 440\* | 10 θυ+ου P 104s 81 917 915s 623<sup>s</sup> 920 pl.  
rel. pl. syp ar | 11 ημων>P<sup>46</sup> SA 6 Ps D 88s 623 pl.  
920-177 642 rel. Iq<sup>1</sup> Tert | Xu>A 6 Ψ 88s 623 pl.  
920-177 642 rel. syh<sup>+</sup> sa | 12 αλλ 1<sup>2</sup> P<sup>46</sup> | 13 σωματι  
+ως ο ναος τ. θυω κ. ο θυς τω ναω Mn |

sunt in ecclesia, illos constituite ad iudican-  
 dum. <sup>1</sup>Ad verecundiam vestram dico. Sic non 5  
 est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudi-  
 care inter fratrem suum? Sed frater cum fratre 6  
 iudicio contendit, et hoc apud infideles? Iam 7  
 quidem omnino delictum est in vobis, quod  
 iudicia habetis inter vos. Quare non magis  
 iniuriam accipitis? quare non magis fraudem  
 patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, 8  
 et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum 9  
 Dei non possidebunt? Nolite errare: neque  
 fornicarii neque idolis servientes neque adul-  
 teri neque molles neque masculorum concu-  
 bitores <sup>1</sup>neque fures neque avari neque ebrio- 10  
 si neque maledici neque rapaces regnum Dei  
 possidebunt. Et haec quidam fuistis; sed abluti 11  
 estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis  
 in nomine Domini nostri Iesu Christi et in  
 Spiritu Dei nostri.

6,12-20 *De fornicatione*

Omnia mihi licent, sed non omnia expe- 12  
 diunt; omnia mihi licent, sed ego sub nullius  
 redigar potestate. Esca ventri, et venter escis; 13  
 Deus autem et hunc et has destruet. Corpus  
 autem non fornicationi sed Domino, et Do-  
 minus corpori. Deus vero et Dominum susci- 14

---

11 \*quidam AF\*GUC r Ir Cyp Pel] quidem *rel.* |  
 sed iustificati estis > L\*RCT\*V m Ir Tert Cyp<sup>1</sup> Aug  
 13 has] haec AFGHLMZ\*CsTh d f t Prisc

---

5 1 C 15,34

6 2 C 6,15

7 Mt 5,39s; 1 Th 5,15; 1 P 3,9

9 E 5,5; R 1,32; G 5,19ss

11 Tt 3,3-7; 1 J 2,12

12 1 C 7,35; 10,23

13 1 Th 4,3ss

14 1 C 15,15s.20; R 8,11; 2 C 4,14

15 tavit, et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi faciam  
 16 membra meretricis? Absit. <sup>1</sup> An nescitis quoniam qui adhaeret meretrici unum corpus efficitur? *Erunt* enim, inquit, *duo in carne una*.  
 17 Qui autem adhaeret Domino, unus spiritus est.  
 18 <sup>1</sup> Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui  
 19 autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis  
 20 a Deo, et non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro.

7,1-40 *De matrimonio et virginitate*

7 De quibus autem scripsistis mihi: Bonum  
 2 est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque suum virum habeat.  
 3 Uxori vir debitum reddat, similiter autem et  
 4 uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.  
 5 Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu

---

15 ~ Christi sunt AGL-UCsKBV | 16 enim > F RC Ambst | 18 omne + enim AZ<sup>c</sup>KV | 19 sunt] est *codd.* d f g Amb Ambst Var Aug | 20 magno > d f g m Tert Lcf Ambst Hier Aug | Deum] dominum FDHLThV\* m t Tert Lcf Var | 7,1 mihi > AF\*-M Th r Tert | 2 fornicationes LMR d r Tert Cyp Hier Aug | 4 habeat<sup>bis</sup> (A)TTh\*(V<sup>c</sup>) r t Ambst | 5 fraudare + in F<sup>c</sup>GHUTh (Hier)

---

15 1 C 12,27 | 16 Gn 2,24 | 17 J 17,21s; E 5,30; 2 C 3,17 | 19 1 C 3,16; 1 Th 4,8 | 20 1 C 7,23; Ph 1,20; 1 P 1,18s | 7,2 1 Th 4,3s

καὶ τὸν Κύριον ἡγειρεν καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ R 8,11  
 τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. οὐκ οἶδατε ὅτι τὰ σώματα 15 12,27  
 ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; ἄρας οὖν τὰ μέλη  
 τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.  
 ἢ οὐκ οἶδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά 16 Gn 2,24  
 ἐστίν; ἔσονται γάρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.  
 ὁ δὲ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύμα ἐστίν. 17 J 17,21s  
E 5,30  
 Ἰφεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν 18 2 C 3,17  
 ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστίν· ὁ  
 δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ 19 3,16  
 οὐκ οἶδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν  
 ἁγίου πνεύματος ἐστίν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ  
 οὐκ ἐστὲ ἐαυτῶν; Ἰηγοράσθητε γὰρ τιμῆς· δο- 20 7,23  
1 P 1,18s  
Ph 1,20  
 ξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατε, καλὸν ἀνθρώπῳ γυ- 7  
 ναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος 2  
 τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχεται, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον  
 ἄνδρα ἔχεται. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν 3  
 ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἢ 4  
 γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ὁ  
 ἀνὴρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος  
 οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλὰ ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε 5  
 ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν,

14 ἐξεγειρεῖ AP P<sup>41</sup> D\*. 88 1912 38 69, ἐξηγειρεν P<sup>46</sup> B  
 1739 Ωρ Χρ | 15 inc. η ουκ 6 G 296 | ημων S\* A Ιρ | αρας]  
 αρα 1739<sup>c</sup> P 1175 G<sup>1s</sup> 623s al. 330s 436s al. 206 al. 323  
 257s al. Ωρ Did | 16 η > Mn P<sup>46</sup> 6 Ψ D 88ss 623 pl.  
 1s al. 206 al. 440<sup>s</sup> 1518 al. 257sss syh Tert | φησιν >  
 A Tert Cyp Amb | 19 τα σωματα A<sup>c</sup> 33 Ψ-81 917 88 5  
 920 1319-38 al. 1099 43 1518 385 L al. syh ar Ωρ Meth  
 Did Cy<sup>1</sup> Bas Ef | 20 δη] αραγε 1611 Meth, + κ. αρατε  
 Mn g vg Tert Cyp Lcf Ambst Χρ, > Mn S\* lat pl. syh<sup>+</sup>  
 ar bo Ιρ Tert Ωρ Ath Thdt | υμων Tert Ωρ Meth al.]  
 + κ. εν τω πνι υμων ατινα εστιν τ. θυ Pss 88s 623-1 177  
 rel. pl. sy (ar<sup>1</sup>) | 7,1 εγραψ. + μοι A 6 Pss 1175s Dss  
 88s rel. pl. vg<sup>1</sup> sy ar co Ωρ Ef | 2 πορνειαν G vg sy ar  
 Tert Ef | εχετω 1 2 G 69 Tert | 3 οφειλην] οφειλομε-  
 νην ευνοιαν 104s 88s rel. pl. sy | δε > A 255 syp ar bo.  
 Ωρ<sup>1</sup> Cyp | 5 αν > P<sup>46</sup> B 321 Cl |



ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ  
αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ  
6 τὴν ἄκρασίαν ὑμῶν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγ-  
Mt 19,12 7 γνῶμην, οὐ κατ' ἐπιταγὴν. θέλω δὲ πάντας  
ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλὰ ἕκασ-  
τος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ Θεοῦ, ὃ μὲν οὕτως,  
ὃ δὲ οὕτως.

8 Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, κα-  
1 T 5,14 9 λὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν ὡς καὶ ἐγώ· εἰ δὲ οὐκ  
ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖττον γάρ ἐστιν  
7,12.25.40 10 γαμεῖν ἢ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσιν παρ-  
Mt 5,32 αγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλὰ ὁ Κύριος, γυναῖκα ἀπὸ  
11 ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, — ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ,  
μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω, — καὶ  
ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

12 Τοῖς δὲ λοιποῖς λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ Κύριος·  
εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη  
συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν.  
13 καὶ γυνὴ ἣτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος  
συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω τὸν  
R 11,16 14 ἄνδρα. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ  
γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ  
ἀδελφῷ· ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά

σχολ.+τη νηστεια κ. 326 88s 623ss 920 pl. rel. sy Ef |  
ητε] συνερχησθε (P<sup>46</sup>) 33-1175 623 pl. 920-999 642 rel.  
verss. | υμων > B Cyp | 7 δε<sup>1</sup>] γαρ B 1739s Psss 88ss  
623<sup>s</sup> 920 pl. 206<sup>s</sup> 440-1872 1518<sup>s</sup> 257ss al. L<sup>r</sup> sy ar sa |  
και > 206s 385 vg syp ar co Ef | o<sup>bis</sup> BS\*-P 81 D-181 1319]  
ος P<sup>46</sup> rel. | 8 μεινωσ. + ουτως 104 1835 69 330, ~  
C 1611 lat Meth | 9 γαμησατ.] γαμειτωσαν 81<sup>c</sup> G 88  
1912 623\* 919 38 al. 2 2298s 1611 378s Ep | γαμειν]  
-μησαι P<sup>46</sup> B 1739s Psss Ds 88 1912 5s al. rel. pl. | 10 χω-  
ριξεσθαι A Ds 1311 Ωρ Bas Ep<sup>l</sup>, -ξεσθω P<sup>46</sup> | 11 με-  
νειν αγαμον, καταλλαγηναι Ψ G lat | 13 ητις] ει τις P<sup>46</sup>  
SP Ds 489s 1845 462 256s al. 635 216\* lat | ουτος] αυ-  
τος Ψ 917s 1912 623<sup>s</sup> rel. pl. sy ar | τ. ανδρα] αυτον 6 Psss  
88s rel. pl. syh Tert | ευδοκει P<sup>46</sup> B | 14 γυναικι + τη  
πιστη Ds lat syp Tert Ef | αδελφω] ανδρι 104-81 88 rel.  
lat sy ar Tert Ef, +τω πιστω lat syp Tert Ambst Pel Ef]

ad tempus, ut vacetis orationi; et iterum re-  
vertimini in idipsum, ne tentet vos satanas  
propter incontinentiam vestram. Hoc autem 6  
dico secundum indulgentiam, non secundum  
imperium. Volo enim omnes vos esse sicut 7  
meipsum; sed unusquisque proprium donum  
habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic.

Dico autem non nuptis et viduis: bonum 8  
est illis si sic permaneant sicut et ego. Quod 9  
si non se continent, nubant. Melius est enim  
nubere quam uri. Iis autem, qui matrimonio 10  
iuncti sunt, praecipio non ego sed Dominus,  
uxorem a viro non discedere; quod si disces- 11  
serit, manere innuptam aut viro suo reconciliari.  
Et vir uxorem non dimittat.

Nam ceteris ego dico, non Dominus: Si 12  
quis frater uxorem habet infidelem, et haec  
consentit habitare cum illo, non dimittat illam.  
Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, 13  
et hic consentit habitare cum illa, non dimittat  
virum; sanctificatus est enim vir infidelis per 14  
mulierem fidelem, et sanctificata est mulier in-  
fidelis per virum fidelem; alioquin filii vestri

---

7 enim] autem *codd.* Ambst Aug  
vos] homines *codd.* Hier Aug (Ambst)  
~ habet donum *codd.*

8 maneant AMCsKBV(Z)

9 ~ se non FZ\* c f t Amb Ambst Hier Aug

10 autem] enim AHM t

praecipio] denuntio g Tert Amb Ambst Hier

11 non] ne AF-RZ<sup>c</sup>BV d m Aug

13 fidelis Tert] > *codd.*

14 in muliere fidei AFHMRZ\*CsTh (d e g Hier  
Ambst), in viro fidei Ir Hier (d f g Hier Aug)

---

7 Mt 19,11s; 1 C 12,11

9 1 T 5,14

10 1 C 7,12.25.40; Mt 5,32; Mc 10,11s

14 R 11,16

- 15 immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subiectus est frater aut soror in huius-
- 16 modi; in pace autem vocavit nos Deus. Unde enim scis, mulier, si virum salvum facies? aut
- 17 unde scis, vir, si mulierem salvam facies? nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, et sicut in omnibus ecclesiis doceo.
- 18 Circumcisis aliquis vocatus est? Non adducat praeputium. In praeputio aliquis vocatus
- 19 est? non circumcidatur. Circumcisio nihil est, et praeputium nihil est; sed observatio mandatorum Dei. Unusquisque in qua vocatione vocatus
- 20 est in ea permaneat. Servus vocatus es? non sit tibi curae; sed et si potes fieri liber, magis
- 22 utere. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini; similiter qui liber vocatus,
- 23 est, servus est Christi. Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.
- 25 De virginibus autem praeceptum Domini non habeo; consilium autem do tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.
- 26 Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini
- 27 sic esse. Alligatus es uxori? noli quaerere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quaerere

---

15 ~ est enim ser. sub. *codd. pl.* c Aug | eiusmodi *codd. pl.* | 17 sicut<sup>2</sup>] \*sic L<sup>c</sup>, ita d g + ubique A c (D) | 19 nihil<sup>1</sup> + prode F\* | 21 es] est F\*Z\* e | ~ liber fieri *codd.* | 22 similiter + et DLMO\*R Amb Hier | 24 permaneat AZ f Tert Hier] maneat *rel.* | 26 ergo] enim DKV d e t Hier | hoc > AU Amb Pel

---

15 R 14,19 | 16 1 P 3,1 | 17 1 C 7,20.24; 4,17; 14,33 | 19 G 5,6; 6,15; R 2,25s | 22 E 6,6; Phm 16 | 23 1 C 6,20 | 24 1 C 7,17.20 | 25 1 C 7,10.40; 1 T 1,12

ἐστιν, νῦν δὲ ἁγία ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χω- 15  
 ρίζεται, χωριζέσθω· οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ  
 ἢ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκλη- R 14,19  
 κεν ἡμᾶς ὁ Θεός. τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν 16 1 P 3,1  
 ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα  
 σώσεις; εἰ μὴ ἐκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ Κύριος, 17 7,20.24  
 ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ Θεός, οὕτως περιπατεῖ-  
 τω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις δια- 4,17; 14,33  
 τάσσομαι.

Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· 18  
 ἐν ἀκροβυστία κέκληταί τις; μὴ περιτεμνέσθω.  
 ἢ περιτομὴ οὐδὲν ἐστιν, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐ- 19 G 5,6; 6,15  
 δὲν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ. ἕκαστος R 2,25  
 ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦ- 20 7,17.24  
 λος ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύ- 21  
 νασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ 22 E 6,5  
 γὰρ ἐν Κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος Κυ- Phm 16  
 ρίου ἐστίν. ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλός  
 ἐστιν Χριστοῦ. Ἱτιμῆς ἡγοράσθητε· μὴ γίνεσθε 23 6,20  
 δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελ- 24 7,17.20  
 φοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ Θεῶ.

Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου 25 7,40  
 οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἡλεημένος ὑπὸ  
 Κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν 26 10,11  
 ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν  
 ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. Ἰδέδεσαι γυναικί; μὴ 27  
 ζήτηι λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτηι

15 ἢ > P<sup>46</sup>\* S\*P G 623s 69 1319s 491 | ημας P<sup>46</sup> B 1739s  
 33 Ψs Ds 915s 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. L<sup>r</sup> lat sy ar sa] υμας rel. |  
 17 μεμερικεν (P<sup>46c</sup>) BS\* 1739 81 1845 | ~ θς, Ks 104ss  
 1912 623ss rel. pl. syh Ambst, θς<sup>bis</sup> Ψ 1311 255 385 bo |  
 διατασσ.] διδασκω D\*s lat | 18 κεκλητ.] εκληθη 104ss  
 1912 623 pl. 920-321 642s 1831 rel. | 20 κλησει+εν P<sup>15</sup> |  
 22 ομοιως P<sup>46</sup> B-6 33s 104 1838 462 999s 263 lat syph<sup>t</sup>  
 sa] + και rel. pl., δε και 326 Ds 917-181 1 330 263 255  
 1611s | ο<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> | ~ Xu εστιν P<sup>46</sup> S\* G 1835 1518 |  
 24 αδελφ. > 104 241 255 206\* Thdt Ef |

- L 21,23 28 γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γαμήσης, οὐχ ἥμαρτες, καὶ  
ἐὰν γήμη ἢ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν· θλιῖψιν δὲ  
τῇ σαρκὶ ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ ὑμῶν φεί-  
δομαι.
- R 13,11 29 Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλ-  
L 14,26 μένος ἐστίν· τὸ λοιπὸν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυ-  
30 ναῖκας ὥς μὴ ἔχοντες ὦσιν, καὶ οἱ κλαίοντες ὥς  
μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὥς μὴ χαίροντες,  
1 J 2,15ss 31 καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὥς μὴ κατέχοντες, <sup>1</sup>καὶ οἱ  
χρώμενοι τὸν κόσμον ὥς μὴ καταχρώμενοι· παρ-  
32 ἀγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. θέλω  
δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἀγαμος μεριμνᾷ  
L 14,20 33 τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσῃ τῷ Κυρίῳ ὁ δὲ  
E 5,29 γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ  
34 γυναικί, καὶ μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἀγαμος  
καὶ ἡ παρθένος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα  
ἡ ἀγία καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ  
γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ  
35 τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμ-  
φορον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλ-  
L 10,39.42 λὰ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ Κυ-  
ρίῳ ἀπερισπάστως.

28 γαμησ.] γημης 104ss 88-1827 467 rel. pl., λαβης  
γυναικα Ds lat (syp) Tert<sup>1</sup> Ambst Ef | η > B G 429 |  
29 αδελφ. + οτι Mn Ψ Ds 642 sy ar | το > P<sup>15</sup> G | και  
> vg syp ar bo | 30 και<sup>3</sup> > P<sup>46</sup> | 31 κοσμ. + τουτον 1739\*  
33 81 Ds lat sy sa Ωρ | τω κοσμω τουτω 1739<sup>c</sup> P-1175  
917 rel. Tert Eus | παραχρωμ. L Ωρ Bas Thdt, χρω-  
μενοι Ψ 1898 lat | 32 Κω] θω G vg Ωρ Tert Cyp Ambst  
Hier Aug | 33 και P<sup>46</sup> vg sy ar co Meth Eus Bas Cy  
Eφ] > Ψ 326s G 623 pl. 920 pl. rel. pl. | 34 και<sup>4</sup> > D\*  
506s syp ar bo Tert Ath Amb Ambst Aug | η αγαμος  
> Ψ 326s 88s 623-999 pl. 1311 rel. pl. Tert | παρθενος  
BP 104 P<sup>15</sup> 181 1912 467 1319sss 1611 lat Ωρ<sup>c</sup> Eus] +  
η αγαμος P<sup>46</sup> rel. | και<sup>3</sup> > P<sup>46</sup> A 6 33 D<sup>1</sup> 1835 69 43  
1611s vg<sup>1</sup> Amb Ambst | τω<sup>1.2</sup> > 6 Ψs P<sup>15</sup> Ds 88ss 623<sup>s</sup>  
920 pl. 242<sup>s</sup> rel. pl. Meth<sup>1</sup> Bas | τα τ. κοσμου > B Tert |  
35 αυτων > P<sup>15</sup> | ευπροσεδρον > 1912 623s 1838<sup>s</sup> 1845-  
999 642 rel. pl. | απερισπαστους ειναι P<sup>15</sup> |

uxorem. Si autem acceperis uxorem, non pec- 28  
casti. Et si nupserit virgo, non peccavit. Tri-  
bulationem tamen carnis habebunt huiusmodi.  
Ego autem vobis parco.

Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est; 29  
reliquum est, ut et qui habent uxores tam-  
quam non habentes sint; et qui flent tamquam 30  
non flentes; et qui gaudent tamquam non gau-  
dentes; et qui emunt tamquam non possidentes,  
et qui utuntur hoc mundo tamquam non utan- 31  
tur; praeterit enim figura huius mundi. Volo 32  
autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore  
est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo  
placeat Deo. Qui autem cum uxore est, solli- 33  
citus est quae sunt mundi, quomodo placeat  
uxori, et divisus est. Et mulier innupta et 34  
virgo cogitat quae Domini sunt, ut sit sancta  
corpore et spiritu. Quae autem nupta est co-  
gitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro.  
Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut 35  
laqueum vobis iniciam, sed ad id quod ho-  
nestum est, et quod facultatem praebeat sine  
impedimento Dominum obsecrandi.

---

35 honestum – obsecrandi] decorum est et [iuvat  
esse] assidue cum Domino sine distractione

---

28 peccabit AHOT<sup>h</sup> f t Ambst Sed  
29 et > AFDRCsTh Tert Or Aug  
32 autem > F d f g m Ambst Aug  
33 mundi] huius mundi ADG<sup>c</sup>U d e m Cyp Hier  
Ambst  
34 et<sup>1</sup> > FDLOU<sup>c</sup> f m Amb Ambst Aug Pel  
Domini] Dei A\* m Hier  
sancta DCsZ\* t Or Amb Hier<sup>1</sup>] + et *rel.*  
35 *inc.* hoc autem F e f g Amb Ambst Hier  
observandi A\*F\*DGHLUZ<sup>c</sup>CsThKBV c

---

29 L 14,26; R 13,11  
31 1 J 2,15ss; 1 C 9,18  
33 L 14,20; E 5,29  
35 1 C 6,12; 7,5; L 10,39s

- 36 Si quis autem turpem se videri existimat  
super virgine sua, quod sit superadulta, et ita  
oportet fieri; quod vult faciat; non peccat, si  
37 nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus,  
non habens necessitatem, potestatem autem ha-  
bens suae voluntatis, et hoc iudicavit in corde  
38 suo, servare virginem suam, bene facit. Igitur  
et qui matrimonio iungit virginem suam bene  
facit, et qui non iungit melius facit.
- 39 Mulier alligata est legi quanto tempore vir  
eius vivit; quod si dormierit vir eius, liberata  
40 est, cui vult nubat; tantum in Domino. Bea-  
tior autem erit, si sic permanserit secundum  
meum consilium; puto autem quod et ego Spi-  
ritum Dei habeam.

8,1-11,1 *De idolothytis et apostoli exemplo*

- 8 De iis autem, quae idolis sacrificantur, sci-  
mus quia omnes scientiam habemus. Scientia  
2 inflat, caritas vero aedificat. Si quis autem  
se existimat scire aliquid, nondum cognovit  
3 quemadmodum oporteat eum scire. Si quis au-  
4 tem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. De  
escis autem, quae idolis immolantur, scimus

---

36 virginem suam AFDGLMORZ\* Ambst  
si<sup>2</sup>\* > GH\*MRTh<sup>o</sup> g Aug  
37 habens<sup>2</sup> AHMZ\*TThKBV c f t Amb Hier Aug  
Pel] habet *rel.*  
39 legi > AGHMUCsKBV  
40 habeo AFG\*ORZ\*Th\* d\*g Tert Nov Amb  
Ambst Hier Aug Prisc  
8,1 sacrif.] immolantur FD Ambst Sed Cass  
quia] quoniam ALUZ<sup>c</sup>CKBV d g Pel  
2 autem G<sup>c</sup>Z<sup>c</sup>KBV c dm f] > *rel.*  
4 escis] his F\*

---

39 R 7,2 | 40 1 C 7,10.25 | 8,1 A 15,29 | 2 G 6,3 |  
3 G 4,9 | 4 1 C 10,19; Dt 6,4

Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ 36  
νομίζει, ἐὰν ἢ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γί-  
νεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει· γαμεί-  
τωσαν. ὅς δὲ ἔστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐδραϊ- 37  
ος, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ  
ιδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ ἰδίᾳ  
καρδίᾳ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιή-  
σει. ὥστε καὶ ὁ γαμίζων τὴν ἑαυτοῦ παρθένον 38  
καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ γαμίζων κρεῖσσον ποιήσει.

Γυνὴ δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ 39 R 7,2  
αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν  
ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ. μακα- 40 7,25s  
ριωτέρα δὲ ἐστὶν, ἐὰν οὕτως μείνη, κατὰ τὴν  
ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ καὶ γὰρ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν ὅτι πάν- 8 A 15,29  
τες γινώσκιν ἔχομεν. ἡ γινῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγά-  
πη οἰκοδομεῖ. εἴ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὕπω 2 G 6,3  
ἐγνώ καθὼς δεῖ γινῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν 3 G 4,9  
Θεόν, οὗτος ἐγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. Περὶ τῆς βρώ- 4 10,19  
σεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἶδαμεν ὅτι οὐδὲν Dt 6,4

36 ασχημον. νομιζει] ασχημονει G | γαμειτω D\*s 1611s  
sy p ar, si nubat vg Ambst Pel | 37 εν<sup>bis</sup> > P<sup>15</sup> | αυτου  
> 1739s Ψ 88ss 623<sup>s</sup> 920 pl. 206 rel. pl. | εδραιος > P<sup>46</sup>  
G d ar Ef Ambst Aug | δε<sup>2</sup> > A 88 ar bo | ιδια καρδ.]  
καρδ. αυτου Ψs Ds 88ss 623 pl. 920 pl. 242 rel. | ποιησει  
P<sup>46</sup> B-A 33s 1175s 1836ss 547 177 Bas] ποιει rel. Ef |  
38 εκγαμιζ.<sup>bis</sup> 6 Pss 623 pl. 920 pl. rel. pl.[τ. εαυτου παρ-  
θεν. > 6 Ψ 1912 623 rel. pl. | ποιει] ποιησει P<sup>46.15</sup> B  
1739 424<sup>c</sup> 69 Bas | ποιησει] ποιει Psss Dss 88-177 436 rel.  
vg sy p ar Ambst Ef | 39 δεδεται + νομω P-81 D<sup>c</sup> rel.  
sy | κοιμηθη] αποθανη A 330 syh<sup>m</sup> Cl Ωρ Tert<sup>1</sup> Ath  
Bas | γαμηθη G lat Tert Hier | 40 μακαρια P<sup>46</sup> | δε<sup>2</sup>]  
γαρ B 1739 424<sup>c</sup> 33 104 1912 467 69s 256s al. syh\* sa  
Or Amb Ambst | θυ] Xu 33 P<sup>15</sup> | 8,2 ει + δε Ψ 326s  
Ds 88s 623ss 927-69 al. 242-1518 2138 rel. syph<sup>+</sup> | εγνωκ.]  
ειδεναι 1175 88s rel. pl. | τι > P<sup>46</sup> Tert Hil Ambst | ουπω]  
ουδεπω ουδεν 326s 88s rel. pl. (Ψ Ds, sy p Ef) | 3 τον  
θν > P<sup>46</sup> Cl (Ef) | υπ αυτου > P<sup>46</sup> S\* 33 Cl Ef |  
4 βρωσ.] γνωσεως P D<sup>1+</sup> 1836 242 |



- εἰδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς εἰ μὴ  
 Ps 81,6; J 10,34 5 εἷς. καὶ γὰρ εἶπερ εἰσὶν λεγόμενοι θεοὶ εἴτε  
 ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς, ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολ-  
 12,5s Ma 2,10 C 1,16 6 λοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πα-  
 τήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ  
 εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα  
 καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.  
 10,27ss 7 Ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις· τινὲς δὲ τῇ  
 συνηθείᾳ ἕως ἄρτι τοῦ εἰδώλου ὥς εἰδωλόθυ-  
 τον ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνειδήσις αὐτῶν ἀσθενῆς  
 R 14,17 Hb 13,9 8 οὐσα μολύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παραστή-  
 σει τῷ Θεῷ· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα,  
 G 5,13 9 οὔτε ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν. βλέπετε δὲ μή  
 πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται  
 10 τοῖς ἀσθενέσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ τὸν ἔχοντα  
 γνῶσιν ἐν εἰδωλίῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνεί-  
 δησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται  
 R 14,15 11 εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; ἀπόλλυται γὰρ ὁ  
 ἀσθενῶν ἐν τῇ σῇ γνώσει, ὁ ἀδελφὸς δι' ὃν  
 12 Χριστὸς ἀπέθανεν. οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς  
 τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνεί-  
 δησιν ἀσθενοῦσαν εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. διό-  
 R 14,21 13 περ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου,  
 οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν  
 ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

θς + ετερος 104 88 rel. pl. sy Ef | 5 θεοι<sup>1</sup> + κ. κυριοι D  
 Ambst | 6 αλλ > P<sup>46</sup> B sa Ir Eus | αυτου + κ. εν πνα  
 αγιον εν ω τα παντα κ. ημεις εν αυτω 0142 460 177 255  
 206<sup>c</sup> 635 Na Cy | 7 δε] γαρ P 69s 1319ss 1867 sy  
 co Ambst Ef | συνηθ.] συνειδησει 104ss Ds 88 1912  
 623 rel. pl. lat syph\* ar | ως > 876 241 1518 | 8 υμας  
 S\* 33s 1836s 1912 623 1873<sup>s</sup> 920ss 1 69s al. 1099 1872s  
 1518 913s | παριστησιν Psss D 1873-319 38 rel. vg sy ar  
 Ambst, συνιστησιν G | ~ φαγ. περισσ., μη φαγ. υστερ.  
 SA<sup>c</sup> 6 P-1175 Dss 88 rel. Cl Tert | περισσευομεθα B  
 1739 1175 ΩQ<sup>1</sup> | 10 σε > P<sup>46</sup> B G vg Ambst Aug |  
 ασθενης ουσα 489 1319ss 255 lat | 11 απολλυται γαρ  
 P<sup>46</sup> BS\* 33 917 Cl<sup>1</sup>, ουν AP 104s 1898s (Ef)] κ. απο-  
 λειται rel. pl. | 13 μου<sup>1,2</sup> > D\*s Cl Cyp |

quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus  
est Deus nisi unus. Nam etsi sunt qui di- 5  
cantur dii sive in caelo, sive in terra, siquidem  
sunt dii multi et domini multi, nobis tamen 6  
unus Deus Pater, ex quo omnia et nos in  
illum, et unus Dominus Iesus Christus, per  
quem omnia et nos per ipsum.

Sed non in omnibus est scientia; quidam 7  
autem cum conscientia usque nunc idoli quasi  
idolothytum manducant, et conscientia ipso-  
rum, cum sit infirma, polluitur. Esca autem 8  
nos non commendat Deo. Neque enim si man-  
ducaverimus, abundabimus, neque si non man-  
ducaverimus, deficiemus. Videte autem ne forte 9  
haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis.  
Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, 10  
in idolio recumbentem, nonne conscientia eius,  
cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum  
idolothyta? et peribit infirmus in tua scientia, 11  
frater propter quem Christus mortuus est.  
Sic autem peccantes in fratres et percutientes 12  
conscientiam eorum infirmam in Christum pec-  
catis. Quapropter si esca scandalizat fratrem 13  
meum, non manducabo carnem in aeternum,  
ne fratrem meum scandalizem.

---

4 est<sup>2</sup> > *codd.* | 5 dicuntur DU Tert Ir Hil Prisc  
Aug | 6 illum] illo F<sup>c</sup>LO<sup>c</sup>UZ\* c Amb<sup>1</sup> Ambst Var  
Aug<sup>1</sup>(f Hil Prisc Aug<sup>1</sup>) | 7 cum<sup>1</sup>] in F<sup>m</sup>R c d f g Tert  
Aug Pel, > *rel.* | 8 enim > AG\*HLMZ\*CsTh | ~  
non mand. deficiem., manduc. abundab. AMZ<sup>c</sup>Cs  
KBV c dm | 10 idolio] idolo ALZ<sup>c</sup>ThK(B) | idolothy-  
ta] immolata F\* d g Or | 11 scientia] conscientia D  
OZ\*B c Ambst Aug | 12 Christo *codd. pl.* Ambst Pel

---

5 Ps 81,6; 95,5 | 6 Ma 2,10; 1 C 12,6; E 4,5;  
C 1,16 | 7 1 C 10,27 | 8 R 14,17 | 9 G 5,13; R 14,  
13.20; 15,1 | 11 R 14,15 | 13 R 14,21

- 9 Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne  
Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne  
2 opus meum vos estis in Domino? Et si aliis  
non sum apostolus, sed tamen vobis sum; nam  
signaculum apostolatus mei vos estis in Do-  
3 mino. Mea defensio apud eos, qui me interro-  
4 gant, haec est. Numquid non habemus potes-  
5 tatem manducandi et bibendi? Numquid non  
habemus potestatem mulierem sororem circum-  
ducendi sicut et ceteri apostoli et fratres Do-  
6 mini et Cephas? Aut ego solus et Barnabas  
non habemus potestatem hoc operandi?  
7 Quis militat suis stipendiis umquam? Quis  
plantat vineam, et de fructu eius non edit?  
Quis pascit gregem, et de lacte gregis non  
8 manducat? Numquid secundum hominem haec  
9 dico? An et lex haec non dicit? <sup>1</sup>Scriptum est  
enim in lege Moysi: *Non alligabis os bovi tri-*  
10 *turanti*. Numquid de bobus cura est Deo? <sup>1</sup>An  
propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos  
scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat  
arare, et qui triturat in spe fructus percipiendi.  
11 Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum  
12 est si nos carnalia vestra metamus? Si alii po-

---

1 ~ sum apost... liber FDL d f g Ambst | Christum  
> *codd. pl.* c Ambst | 2 et > AGHMCsTh Aug | 4 >  
F\*O | 5 ~ sororem mul. *codd. pl.* c d Aug | et<sup>1</sup> > F  
Tert Hil Hier | 6 ego solus F Tert Hil Ambst Aug]  
~ solus ego *rel.* | hoc] \*non d e g Hil Aug<sup>1</sup> | 7 planta-  
vit FZ<sup>c</sup>KBV t Aug | de fructu(m) AFDLORV<sup>c</sup> c d t  
Ambst Aug] fructum *rel.* | 9 bubus *codd. pl.* | 10 hoc W]  
> *rel.* Amb Ambst | 11 nos<sup>2</sup> > FLMZ\* f Aug

---

1 1 C 15,8; A 9,3; 26,16; 22,17s

2 2 C 3,2s | 3 1 C 4,3

4 L 10,8 | 7 2 T 2,4.6

9 Dt 25,4; 1 T 5,18

10 2 T 2,6; 1 C 10,11

11 R 15,27; Ph 4,17

Οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος ; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος ; 9 15,8; A 26,1  
 οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐώρακα ; οὐ τὸ 22,17  
 ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ ; εἰ ἄλλοις οὐκ 2 2 C 3,2s  
 εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφρα-  
 γίς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν Κυρίῳ.  
 ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ἐστίν 3  
 αὕτη. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν ; 4 L 10,8  
 μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περι- 5 J 1,42  
 ἀγειν, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελ-  
 φοὶ τοῦ Κυρίου καὶ Κηφᾶς ; ἡ μόνος ἐγὼ καὶ 6 A 4,36;  
 Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι ; 11,22ss;14  
 Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ ; τίς 7  
 φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ  
 ἐσθίει ; ἡ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γά-  
 λακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει ; μὴ κατὰ ἄνθρω- 8 R 3,5; G 3,  
 πον ταῦτα λαλῶ, ἡ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει ;  
 ἔν γὰρ τῷ Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται· οὐ φι- 9 Dt 25,4  
 μώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ 1 T 5,18  
 Θεῷ ; ἡ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει ; δι' ἡμᾶς γὰρ 10 2 T 2,6  
 ἐγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀρο-  
 τριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν.  
 Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα 11 R 15,27  
 εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν ; εἰ ἄλλοι 12

1 ~ αποστολ., ελευθ. Ψ 326ss Ds 1912 1873-177 al. 642s  
 rel. sy | Iν+Xν P-1175 D 88s 1912 rel. pl. syph<sup>+</sup> ar  
 bo Ef | 2 μου της] τ. εμης P<sup>46</sup> Ψ 326ss Dss 88ss rel. |  
 εν Kω > D\* sy P Ef Xρ | 3 ~ αυτη εστιν Ψ 326ss D-  
 1836 88s rel. pl. | 5 αδελφας γυναικας G ar Cl<sup>1</sup> Tert  
 Hil Hier<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup> | 6 εξουσ.+του Ψss 88ss rel. pl. | 7 τ.  
 καρπον] εκ τ. καρπου P<sup>46</sup> Ψ-81 88s rel. sy ar bo | εσθιει<sup>1</sup>  
 +κ. πινει Ds | η > B 1739 1175s Ds 330s 296 1611s  
 lat syh ar sa | τ. ποιμν.] αυτης Ds 255 1831 Xρ Ep |  
 Ambst Aug<sup>1</sup>, > P<sup>46</sup> | 8 λαλω] λεγω P<sup>46</sup> Ds lat | νομος  
 +Μωυσεως Mn | 9 εν γαρ-γεγρ.] γεγρ. γαρ D<sup>1</sup>s Ωρ  
 Hil | φιμωσ.] κημωσει B\* 1739 D\*s Xρ | μη +περι  
 104s D-88 337s al. lat | 10 επ ελπιδι τ. μετεχ.] της  
 ελπιδος αυτου μετεχ. D\*s] + επ ελπιδι Ψ 326s D<sup>c</sup> 88<sup>a</sup>  
 623<sup>a</sup> 920 pl. rel.pl. Xρ |

- 13,7  
A 20,34s  
2 C 11,9  
13 εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ τὰ  
Nu 18,8,31  
Dt 18,1ss  
13 ἱερὰ ἐργαζόμενοι τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν,  
οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες τῷ θυσιαστη-  
10,7; G 6,6 14 ρίῳ συμμερίζονται; οὕτως καὶ ὁ Κύριος διέτα-  
ξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ  
εὐαγγελίου ζῆν.
- A 18,3 15 Ἐγὼ δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. οὐκ  
ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί·  
καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ — τὸ καύ-  
Jr 20,9 16 χημά μου οὐδεὶς κενώσει. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζω-  
μαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι  
ἐπίκειται· οὐαὶ γάρ μοι ἔστιν ἐὰν μὴ εὐαγγε-  
4,1 17 λίζωμαι. εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν  
8,9 18 ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς  
οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος  
ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ κα-  
ταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
- Mt 20,26s 19 Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἑμαυ-  
A 16,3; 20  
21,20-26 τὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ  
ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὥς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰου-  
δαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὥς ὑπὸ νόμον,  
μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον

12 εκκοπην SΨ 81 D\* 917ss 623 al. 330s 206 al. 440s 257<sup>a</sup> |  
13 τα<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> Cs Pss 88ss rel. | οἱ<sup>2</sup>] και οι 206 1831 syp  
ar bo Ef | προσεδρευ. Ψss 920s 919 88ss rel. | 15 ουδεις  
κεν.] ινα τις κενωση CΨsss D<sup>c</sup> rel. vg sy ar co Aug  
Ef | 16 γαρ<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> | ευαγγελισωμ.<sup>1</sup> Ds vg | καυχημα]  
χαρις S\* Ds (Ef) | γαρ<sup>3</sup>] δε 6 Ψs 1175 88s 623-999 206  
rel. sy ar | ευαγγελισωμ.<sup>2</sup> BC Ds 177 vg | 17 μισθον+  
ουκ 69 440s | 18 μου<sup>1</sup>] μοι P<sup>46</sup> 6 Pss 1175 Ds 88s 1838<sup>a</sup>  
460s al. rel. pl. syh ar Ef Aug | ευαγγελιον+τ. Xu P-1175  
G 88ss 623-999 242 rel. sy | 19 πλειονας] παντας 1836ss  
460 1611s syh\* Cl Ωρ | κερδησω 19~20<sup>1</sup> P<sup>46</sup> | 20 και >  
D\* 69 1149 ar co Ef | ως<sup>1</sup> > Mn G Ωρ Tert<sup>1</sup> Hier |  
νομον 2~3 Ψ 326s 88-460 256-1518 2138 rel. syp |

testatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate; sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus evangelio Christi. Nescitis quoniam qui 13 in sacrario operantur, quae de sacrario sunt edunt, et qui altari deserviunt cum altari participant? Ita et Dominus ordinavit iis, qui evangelium adnuntiant, de evangelio vivere. 14

<sup>1</sup>Ego autem nullo horum usus sum. Non 15 autem scripsi haec ut ita fiant in me; bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. Nam si evangelizavero, 16 non est mihi gloria; necessitas enim mihi incumbit; vae enim mihi est, si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mercedem 17 habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est. <sup>1</sup> Quae est ergo merces mea? Ut 18 evangelium praedicans sine sumptu ponam evangelium, ut non abutar potestate mea in evangelio.

Nam cum liber essem ex omnibus, omnium 19 me servum feci, ut plures lucrifacerem. Et 20 factus sum Iudaeis tamquam Iudaeus, ut Iudaeos lucrarer; iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem; iis, qui 21

---

12 quare > AFMRU\*Z\* d g Ambst

13 in sacrariis DCs d g Ambst

et > AFDHMRUZ\*Cs

altario<sup>bis</sup> *codd. pl.*

participantur *codd. pl.* Ambst

15 autem scripsi R d t Ambst Aug] ~ scripsi autem *rel.*

enim] autem Hier, > DU\*V Ambst Aug

20s erant] sunt D d Ambst Aug (Vig)

---

12 A 20,34s; 2 C 11,7.9 | 13 Nu 18,8.31; Dt 18,1ss |  
 14 L 10,7; G 6,6; 2 Th 3,9 | 15 1 C 4,12; A 18,3; 2 C  
 11,10 | 16 Jr 20,9; L 17,10 | 18 1 C 8,9 | 19 Mt 20,26s |  
 20 A 16,3; 21,20-26

- sine lege erant, tamquam sine lege essem; cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi, ut lucrificarem eos qui sine lege erant.
- 22 Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificarem. Omnibus omnia factus sum, ut
- 23 omnes facerem salvos. Omnia autem facio propter evangelium, ut particeps eius efficiar.
- 24 Nescitis quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. <sup>1</sup>Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro non quasi in incertum; sic
- 27 pugno non quasi aërem verberans; sed castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.
- 10 Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes
- 2 mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari, et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt, bibebant autem de spiritali consequente eos petra; petra
- 5 autem erat Christus. Sed non in pluribus eo-

---

22 omnes] \*omnino aliquos

---

24 ut + omnes A<sup>m</sup>DGLO\* Cyp Amb

27 castigo] lividum facio d g<sup>1</sup> m Ir Paul

10,1 enim] autem L f Aug, > M Var Hier Aug<sup>1</sup> Cass

2 Moysen HLO<sup>c</sup>U\*Z\*CsTh d g Hil Aug Pel

---

21 G 2,3; 6,2

22 2 C 11,29; R 11,14

24 2 T 4,7; Ph 3,14

25 2 T 2,4s; 4,7s; 1 P 5,4; Ja 1,12

27 R 13,14

10,1 R 1,13; Ex 13,21; 14,22

4 Ex 17,6; Nu 20,7-11; 1 P 2,4

κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὦν ἄνο- 21 G 2,3  
 μος Θεοῦ ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω  
 τοὺς ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν [ὥς] 22 2 C 11,29  
 ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσιν R 11,14  
 γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. πάντα 23  
 δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς  
 αὐτοῦ γένωμαι.

Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάν- 24 2 T 4,7  
 τες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; Ph 3,14  
 οὕτως τρέχετε ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἄγω- 25 2 T 2,4s; 4,  
 νιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν 1 P 5,4  
 ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄ- Ja 1,12  
 φθαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω ὡς οὐκ ἀδή- 26  
 λως, οὕτως πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· ἀλλὰ 27 R 8,13; 13,  
 ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ μή πως  
 ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ 10 Ex 13,21;  
 πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ 14,22  
 πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον, καὶ πάντες 2  
 εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ  
 ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν 3 Ex 16,4,35  
 βρῶμα ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν 4 Dt 8,3  
 ἔπιον πόμα· ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολου- Ex 17,6  
 θούσης πέτρας, ἡ πέτρα δὲ ἦν ὁ Χριστός. ἀλλ' 5 Sap 11,4

21 θω, Χω Ψss 88ss 623s 927-177 al. 206-2 440<sup>s</sup> rel. sa | τους > Ψ 326ss G 88s 623 pl. 920-1 462 rel. pl. |  
 22 ως > P<sup>46</sup> BS\* As 1835 1611 d vg Ωρ<sup>1</sup> Cyp Ambst | παντως τινας] παντας Ds lat syp Prisc | 23 παντα] του-  
 το Ψ 326s 88-177 rel. pl. sy Ef, ταυτα παντα ar co |  
 24 βραβ. + εγω δε λεγω υμιν G | 25 δε] γαρ c vg<sup>1</sup> Iq | ουν > 6 1912 623 489 K dg syh<sup>+</sup> ar Iq (vg syp) |  
 27 υποπιαζω P<sup>46</sup> 1739 Ps 326ss G 88s 623s 920ss 337-462 al. 206s 440s 2138s 257 al., -πιεζω 104 D<sup>c</sup> 181 919 al. | 10,1 γαρ Mn P<sup>46</sup> Ωρ Ir] δε Ψs 88-319 al. 242 rel. sy Aug<sup>1</sup> | 2 Μωυσεα P<sup>46</sup> | εβαπτισθησαν Sss 33 104s D-915 1827s 1319sss 1311ss 43 1518ss 506s] -ζοντο P<sup>46</sup>\*, -ισαντο P<sup>46c</sup> rel. | 3 το αυτο > S\* Did Xq | 3s αυ-  
 το > P<sup>46</sup> A 181 |



- Nu 14,16. 23.30 οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ Θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.
- Nu 11,4.34 6 Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ  
Sap 19,11s μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς καὶ κεῖ-  
Ex 32,6 7 νοι ἐπεθύμησαν, μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθὼς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται· ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παί-  
Nu 25,1.9 8 ζειν. μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπесαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς  
Nu 21,5s 9 χιλιάδες. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Κύριον, καθὼς τινες αὐτῶν ἐξεπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὄψεων  
Ju 14,2.36 10 ἀπώλοντο. μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ τινὲς αὐτῶν  
Ib 3,11.17 ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.  
Jdt 8,24s  
11 ταῦτα δὲ πάντα τυπικῶς συνέβαινεν ἐκεῖνοις,  
1 P 4,7 ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οἷς τὰ  
12 τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκεν. Ὡστε ὁ δοκῶν  
13 ἑστάναι βλεπέτω μὴ πέση. πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἑάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν.
- 1 J 5,21 14 Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς  
15 εἰδωλολατρείας. Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε

5 ο θς > Mn 257 1610 Cl | 6 ημων] ημιν Mn 326 1836ss  
5s syp ar co Iq Tert Ef | 7 εἰδωλολατρίας γίνεσθαι G 489s  
1518s ar Iq Ambst Aug | 8 εκπορν., εξεπορν. Ds Xq  
(1739) | εν > BS\* Ds lat | τρεις] τεσσαρες 81 69 syh\* ar  
Iq | 9 πειραζ. Mn 33 1912 Xq | Kv] Xv Mn P<sup>46</sup> 1739 Ψ  
Ds 88-1827 al. 919-999 206 rel. vg syph\* co Iq Ωq Ambst  
Ef | εξεπειρασ. P<sup>46</sup> SC 1739 33s 104-81 D-181 al.] επειρ.  
rel. | απωλλυντο BS 794s Cy | 10 γογγυζωμεν S 33 Ds  
999 ar bo Ωq Xq Aug | καθαπερ P<sup>46</sup> BSP 88 999 Ωq]  
καθως rel., +και CA 6 623ss al. 1845-177 1245 rel. sa |  
11 παντα > Mn P<sup>46</sup> BAs 33 1175 sa Ωq Hipp Cy<sup>i</sup> Cy  
Bas | τυπικ.] ατυπως Mn | τυποι συνεβαινον 326 Ds 88-5  
467-794 al. rel. pl. syh\* Iq | προς] εις Mn S\* 104 Eus |  
κατηντηκεν BS 326 81 Ds 917 467] -τησεν rel. | 13 κατ-  
ειληφεν 1835 206s, καταλαβη G lat | εασει] αφησει Ds |  
δυνασθαι +υμας Ψss 88s 623 pl. 1835-999 al. rel. pl. |

rum beneplacitum est Deo; nam *prostrati sunt in deserto.*

Haec autem in figura facta sunt nostri, ut 6  
non simus concupiscentes malorum, sicut et  
illi concupierunt; neque idololatrae efficiamini 7  
sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum  
est: *Sedit populus manducare et bibere et sur-*  
*rexerunt ludere*; neque fornicemur sicut qui- 8  
dam ex ipsis fornicati sunt et ceciderunt una  
die viginti tria milia. Neque tentemus Chris- 9  
tum, sicut quidam eorum tentaverunt et a  
serpentibus perierunt; neque murmuraveritis, 10  
sicut quidam eorum murmuraverunt et perie-  
runt ab exterminatore. Haec autem omnia in 11  
figura contingebant illis; scripta sunt autem  
ad correptionem nostram, in quos fines saecu-  
lorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare 12  
videat ne cadat. Tentatio vos non adprehendat 13  
nisi humana. Fidelis autem Deus est, qui non  
patietur vos tentari supra id quod potestis,  
sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut  
possitis sustinere.

Propter quod, carissimi mihi, fugite ab 14  
idolorum cultura. Ut prudentibus loquor; vos 15

6 mala A Aug Ambst (d\*)

7 idololat.] idolorum cultores FGL d(g Ambst Aug)

8 milia+hominum F\*DG\*LTh<sup>m</sup> Ambst Aug, > AD

11 correctionem c Prisc Var Aug

finis, devenit D Ir Or Vig Aug Cass

13 \*adprehendit UC d Hil Hier Pel Sed

est > DG\*LR d f g Cyp Or Ambst Hier Aug Cass

faciet] faciat L\*O\*Z\* Aug

~ cum tentatione etiam *codd.*

14 mihi > H\*CsW Ambst

5 Nu 14,16.23.30 | 6 Nu 11,4.34 | 7 Ex 32,6 | 8 Nu  
25,1.9 | 9 Nu 21,5s | 10 Nu 14,2.36; Hb 3,11.17 |  
11 1 C 9,9s | 12 R 11,20; G 6,1 | 13 Hb 13,7; 2 P 2,9 |  
14 1 J 5,21

16 ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis,  
 cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis  
 Christi est? et panis, quem frangimus, nonne  
 17 participatio corporis Domini est? Quoniam unus  
 panis, unum corpus multi sumus, omnes qui  
 18 de uno pane participamus. Videte Israhel se-  
 cundum carnem; nonne qui edunt hostias, par-  
 19 ticipes sunt altaris? Quid ergo dico? quod  
 idolis immolatum sit aliquid? aut quod ido-  
 20 lum sit aliquid? Sed quae immolant gentes,  
*daemoniis immolant et non Deo.* Nolo autem  
 21 vos socios fieri daemoniorum. Non potestis ca-  
 licem Domini bibere et calicem daemoniorum.  
 Non potestis mensae Domini participes esse et  
 22 mensae daemoniorum. *An aemulamur Domi-*  
*num?* Numquid fortiores illo sumus?  
 23 Omnia mihi licent, sed non omnia expe-  
 diunt. Omnia mihi licent, sed non omnia ae-  
 24 dificant. Nemo quod suum est quaerat, sed  
 25 quod alterius. Omne, quod in macello venit,  
 manducate nihil interrogantes propter con-  
 26 scientiam. *Domini est terra et plenitudo eius.*  
 27 Si quis vocat vos infidelium, et vultis ire,  
 omne quod vobis apponitur manducate nihil

---

15 ipsi G<sup>c</sup>Z<sup>c</sup>KBVW c] > *rel.* | 16 calicem A\*F-OUZ\*  
 CsThKss Pel | 17 qui] -que *codd. pl.* | pane et de  
 uno calice F<sup>c</sup>DGLssZ\*T d f g Ambst | participamur  
*codd.* | 19 aliquid<sup>2</sup> + non quod idolum sit aliquid F<sup>c</sup>  
 O\*R (Tert Prisc Aug) | 20 gentes > d m Tert Ambst  
 Prisc Aug | 22 aemulemur AO g | 23 mihi<sup>1.2</sup> LO<sup>c</sup>  
 Z<sup>c</sup>Kss t Ambst Aug] > *rel.* | 25 venditur FL Hier|  
 27 infidel.] ex infidelibus DL d f g Ambst Aug, +  
 ad cenam F\*DLOKBW c d f g Ambst

---

16 Mt 26,27; A 2,42 | 17 1 C 12,27; R 12,5 | 18 G  
 6,16; Lv 7,6.15; Ex 32,5s | 19 1 C 8,4 | 20 Lv 17,7;  
 Dt 32,17; Ps 105,37; Bar 4,7; Ap 9,20 | 21 2 C 6,15s|  
 22 Dt 32,21 | 23 1 C 6,12; 10,33 | 25 R 14,2-10.22 |  
 26 Ps 23,1; R 14,14.20 | 27 L 10,8

ὑμεῖς ὃ φημι. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλο- 16 Mt 26,27  
γοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία ἐστὶν τοῦ αἵματος τοῦ A 2,42  
Χριστοῦ; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία  
τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν; ὅτι εἷς ἄρτος, 17 12,27; R 12,5  
ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ  
ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν. βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ 18 Lv 7,6,15  
σάρκα· οὐχ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ  
τοῦ θυσιαστηρίου εἰσίν; τί οὖν φημι; ὅτι 19 8,4  
εἰδωλόθυτόν τί ἐστίν; ἢ ὅτι εἰδωλόν τί ἐστίν;  
ἄλλ' ὅτι ἃ θύουσιν τὰ ἔθνη δαιμονίοις καὶ 20 Lv 17,7  
οὐ Θεῷ θύουσιν. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς Dt 32,17  
τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον Ps 105,37  
Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύ- Ap 9,20  
νασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης 21 2 C 6,15s  
δαιμονίων. ἢ παραζηλοῦμεν τὸν Κύριον; μὴ Ma 1,7.12  
ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;

Πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάν- 23 6,12  
τα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ 24 10,33; R 15,2  
ἑαυτοῦ ζητείτω ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου. Πᾶν τὸ ἐν 25 R 14,2-10.22  
μακέλλω πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνον-  
τες διὰ τὴν συνείδησιν· τοῦ Κυρίου γὰρ ἡ γῆ 26 Ps 23,1  
καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἴ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν 27 L 10,8  
ἄπιστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατι-  
θέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ

16 ευλογ.] ευχαριστίας Gs 1319s 436 syp Iq<sup>1</sup> | Xu<sup>2</sup>] Ky  
Ds lat Thdt Aug | ~ ἐστίν τ. Xu<sup>2</sup> P<sup>46</sup> A (syp ar co) Cy  
Aug | 17 αρτου + κ. του ενος ποτηριου (D)G vg<sup>1</sup> Ambst  
(Pel) | 19 ~ ειδωλον (ιεροθυτον Mn), ειδωλοθυτον Mn  
33 Ψs 326 88-1827 467-177 al. rel. sy | η] ουχ Ds Tert  
Ambst Aug Prisc Pel | ἐστίν 1<sup>~</sup>2 P<sup>46</sup> S\*C\*s 33 Ψ 1912  
794 | 20 θυει<sup>bis</sup> 104ss 917 88s 623 pl. 920-1 al. rel. pl. |  
τα εθνη P<sup>46</sup> Ef] > Mn B DG<sup>1</sup> m Tert Eus Ambst Aug  
Prisc Pel | 23 παντα<sup>1.2</sup> P<sup>46</sup> Cl Ωρ Tert Ef] + μοι Ψsss  
H 1836 rel. sy ar | 24 αλλα + και 919 547s 1099 440s  
378 221 syp ar Cl Ef | ετερου + εκαστος Ψss 917ss 920  
rel. sy | 26 ~ γαρ Ky P<sup>46</sup> Ass Pss 1175s D<sup>s</sup> 1827s 1873<sup>r</sup>  
1831 rel. | 27 ει + δε CPss H 1912 623-1 337-999 38 rel.  
sy Aug | απιστων + εις δειπνον D\*s vg<sup>1</sup> sa Ambst Ef |  
εσθ.] φαγεσθε P<sup>46</sup> |

- 8,7 28 τὴν συνείδησιν. ἔὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ· τοῦτο  
 ἱεροθύτόν ἐστιν, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μη-  
 29 νύσαντα καὶ τὴν συνείδησιν· συνείδησιν δὲ  
 λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου.  
 ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης  
 1 T 4,3s 30 συνειδήσεως; εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφη-  
 R 14,6 μοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;  
 C 3,17 31 Εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε,  
 R 14,13 32 πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι καὶ  
 9,20ss; 10,24 33 σία τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσ-  
 κω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ σύμφορον ἀλλὰ τὸ  
 4,16; Ph 3,17 11 τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. μιμηταί μου γίνεσ-  
 θε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.  
 2 Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε  
 καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατ-  
 E 4,15; 5,23 3 ἔχετε. Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀν-  
 Gn 3,16 δρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ γυ-  
 ναικὸς ὁ ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ Θεός.  
 12,10; 14,1 4 πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ  
 κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.  
 5 πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα  
 ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τὴν κε-  
 φαλὴν αὐτῆς· ἐν γὰρ ἐστὶν καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἑξυ-

28 ὑμιν > G lat Tert Ef | ιεροθυτον P<sup>46</sup> BSA 6 1175 lat  
 sa Ωρ Ps. Cl] ειδωλοθυτον rel. | τον-συνειδ. > P<sup>46</sup> (G  
 Pel)|συνειδησιν+του γαρ Κυ η γη κ. το πληρωμα αυτης  
 Ψss 88s 623<sup>s</sup> 920-999 255ss rel. pl. syh Ef | 29 εμαυτου  
 104 81 H 1838s 69, σεαυτου D\* g vg sy co Ambst | αλλης]  
 απιστου G d vg<sup>1</sup> Sing Amb Pel | 31 ποιειτε<sup>2</sup> > P<sup>46</sup>  
 G Hil Ambst | 33 ~ πασιν παντα D(s) Tert Or Cyp  
 Ambst Pac Hier Aug | συμφορ. P<sup>46</sup> BS\*sss 1611] -φε-  
 ρον rel. | 11,2 υμας+αδελφοι 33 Ψss Ds 88s 623-426  
 1831 rel. Ef | και > A\* 1311 2 440 378 | καθως + παν-  
 ταχου G d Ambst Pel | παραδοσ.+μου D\*s vg Ambst |  
 3 του > P<sup>46</sup> C 1739 P-1175 G 1912 623-177 642 rel. pl. |  
 4 προφητ.+καλυμμα 440s | 5 εαυτης B 33s 104-81 1912  
 623 al. 920 al. 1831 rel. pl. |

interrogantes propter conscientiam. Si quis au- 28  
tem dixerit: Hoc immolatum est idolis, nolite  
manducare propter illum qui indicavit et  
propter conscientiam; conscientiam autem dico 29  
non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas  
mea iudicatur ab aliena conscientia? Si ego 30  
cum gratia participo, quid blasphemor pro eo  
quod gratias ago?

Sive ergo manducatis sive bibitis sive 31  
aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.  
Sine offensione estote Iudaeis et gentibus et 32  
ecclesiae Dei; sicut et ego per omnia omnibus 33  
placeo non quaerens quod mihi utile est, sed  
quod multis, ut salvi fiant. Imitatores mei 11  
estote, sicut et ego Christi.

#### 11,2-16 *De capite mulierum velando*

Laudo autem vos, fratres, quod per omnia 2  
mei memores estis, et sicut tradidi vobis,  
praecepta mea tenetis. Volo autem vos scire 3  
quod omnis viri caput Christus est, caput  
autem mulieris vir, caput vero Christi Deus.  
Omnis vir orans aut prophetans velato capite 4  
deturpat caput suum. Omnis autem mulier 5  
orans aut prophetans non velato capite de-  
turpat caput suum; unum enim est ac si de-

---

28 immolaticium *codd. pl.* | 29 aliena O<sup>c</sup>KBV c] infideli FDL d g Sing Amb Pel Sed, alia *rel.* | 30 ego] ergo FDO\*Th\* t Ambst | 31 sive<sup>3</sup> G\*HDZ\*Th d g m Or Sing Hil Ambst Hier Aug] vel *rel.* | gloria A<sup>c</sup>FGLM t Amb | 32 gentilibus FssTh<sup>c</sup>KV | 11,1 et > F Or Hier | 2 per > AF\*G\*HTh\* d g Ambst | 5 ~ est enim *codd.* | ac] atque AGLO<sup>c</sup>Z\*ThKV g (F<sup>c</sup>HM d)

---

30 R 14,6; 1 T 4,3s | 31 C 3,17; L 13,26 | 32 R 14,13 | 33 1 C 9,20ss; 10,24; Ph 2,4 | 11,1 1 C 4,16; E 5,1; Ph 3,17 | 2 1 C 11,17.22; 2 Th 2,15 | 3 1 C 3,23; E 4,15; 5,23; C 2,10; Gn 3,16

6 calvetur. Nam si non velatur mulier, tondeatur.  
 Si vero turpe est mulieri tonderi aut decal-  
 7 vari, velet caput suum. Vir quidem non debet  
 velare caput suum, quoniam imago et gloria  
 8 Dei est; mulier autem gloria viri est. Non  
 enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.  
 9 Etenim non est creatus vir propter mulierem,  
 10 sed mulier propter virum. Ideo debet mulier  
 potestatem habere supra caput propter an-  
 11 gelos. Verumtamen neque vir sine muliere,  
 12 neque mulier sine viro in Domino. Nam sicut  
 mulier de viro, ita et vir per mulierem; omnia  
 13 autem ex Deo. Vos ipsi iudicate: decet mu-  
 14 lierem non velatam orare Deum? Nec ipsa  
 natura docet vos, quod vir quidem si comam  
 15 nutriat ignominia est illi; mulier vero si co-  
 mam nutriat gloria est illi, quoniam capilli  
 16 pro velamine ei dati sunt. Si quis autem vi-  
 detur contentiosus esse, nos talem consuetu-  
 dinem non habemus, neque ecclesia Dei.

11,17-34 *De cena dominica*

17 Hoc autem praecipio non laudans, quod  
 18 non in melius sed in deterius convenitis. Pri-  
 mum quidem convenientibus vobis in ecclesiam,  
 audio scissuras esse inter vos et ex parte

---

6 mulier + et *codd. pl.* | 7 suum DHO\*Z\*Th<sup>c</sup> cf Aug] > *rel.* | ~ est Dei *codd. pl.* | 10 potestatem] velamen Z<sup>c</sup>W c Ir Hier Aug | caput + suum FZ\*T | 13 vos ipsi] in vobis ipsis F<sup>c</sup>CsTh (g) | 14 ~ vos docet FMC Tert | 15 propter velamine F\* | 16 ecclesiae AF<sup>c</sup>DGLO\*CK d Or | 18 ecclesiam F<sup>c</sup>GTh<sup>c</sup> W] ecclesia *rel.* | scismata F\*LO\* f(g Aug D) | inter vos > *codd.*

---

7 Gn 1,27; 5,1

8 Gn 2,22s; 1 T 2,13

9 Gn 2,18

17 1 C 11,2.22

18 1 C 1,10ss; 3,3; 14,26

ρημένη. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ 6  
 κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχροὺς γυναικὶ τὸ κείρασθαι  
 ἢ ξύρασθαι, κατακαλυπτέσθω. ἄνθρωπος μὲν γὰρ 7 Gn 1,27; 5,1  
 οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰ-  
 κὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα  
 ἀνδρός ἐστίν. οὐ γάρ ἐστίν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός, 8 Gn 2,22s  
 ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη 9 1 T 2,13  
 ἄνθρωπος διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄν-  
 δρα. διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν 10 Mt 18,10  
 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε 11 Ap 5,8; 8,3s  
 γυνὴ χωρὶς ἀνδρός οὔτε ἄνθρωπος χωρὶς γυναικός  
 ἐν Κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, 12  
 οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς γυναικός· τὰ δὲ  
 πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· 13  
 πρέπον ἐστὶν γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ  
 προσεύχεσθαι; οὐδὲ ἡ φύσις αὐτὴ διδάσκει ὑμᾶς 14  
 ὅτι ἄνθρωπος μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστίν,  
 ἡ γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστίν, ὅτι ἡ κόμη 15  
 ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ. Εἰ δέ τις δοκεῖ 16  
 φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ  
 ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ.

Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ ὅτι οὐκ 17 11,22  
 εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλὰ εἰς τὸ ἥσσον συνέρχεσθε.  
 πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλη- 18 1,10ss; 3,3  
 σίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέ-

6 κειρασθῶ + ἡ ξυρασθῶ B | ἡ ξυρασθῶ > 1912 69 |  
 7 γὰρ > 489 1835 vg ar | ἡ > P<sup>46</sup> S<sup>\*ss</sup> 33 104s 81 917  
 rel. pl. | 10 ἐξουσίαν] καλυμμα vg<sup>l</sup> bo<sup>l</sup> Iq Hier Aug |  
 11 ~ ἄνθρωπος, γυναικός, γυνή, ἀνδρός Ψ 88ss 623 pl. 920-  
 177 al. rel. vg sy | 13 ὑμεῖς αὐτοὶ D vg ar Ambst |  
 14 inc. ἡ οὐδὲ Ψss 88ss rel. syh<sup>m</sup> | 15 αὐτῇ<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> 6 Ψ  
 Ds 5 1838s 920-177 1311<sup>s</sup> 206<sup>s</sup> 1872<sup>s</sup> 2138<sup>s</sup> 257ss 1610-  
 876 | 17 παραγγέλλων, ἐπαινῶ B(-ων) SPssH G 623<sup>s</sup>  
 920-319 rel.pl. bo] -λω, -νων Ass 33 1175 917<sup>s</sup> 1838  
 1319sss 436s vg sy ar sa Ambst, -λω -νω 81 D\* |  
 ἡσσον] ἐλαττον G Thdt | 18 ἐν ὑμῖν > vg Ωρ Ambst |



- 1 J 2,19 19 ρος τι πιστεύω. δεῖ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν  
 Dt 13,3 εἶναι, ἵνα καὶ οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν  
 20 ὑμῖν. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ  
 21 οὐκ ἔστιν κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος  
 γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φα-  
 J a 2,5s 22 γεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ  
 οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ  
 τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ κατ-  
 αισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί εἴπω ὑμῖν; ἐπαι-  
 νέσω ὑμᾶς, ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ.  
 15,3 23 Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὃ  
 Mt 26,26ss καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν  
 Mc 14,22ss L 22,19s 24 τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον ἑκα-  
 ριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν· τοῦτό μου ἔστιν  
 τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν  
 Ex 24,8 25 ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον  
 Zch 9,11 μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον  
 ἡ καινὴ διαθήκη ἔστιν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο  
 ποιεῖτε, ὡσάκις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνά-  
 Mt 26,29 26 μνησιν. ὡσάκις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦ-  
 τον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ  
 Hb 6,6; 10,29 27 Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρι οὗ ἔλθῃ. ὥστε ὃς  
 ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνη τὸ ποτήριον τοῦ

19 εν υμιν<sup>1</sup> > Ds lat Tert | και<sup>2</sup> P<sup>46</sup> B 1739 33 D\*  
 69 330 vg co Ambst Ef] > rel. | εν υμιν<sup>2</sup> > C Ep |  
 20 ουν > P<sup>46</sup> D\*s | ουκ εστιν] ουκει D\*s (vg Ambst) |  
 21 προσλαμβ. A 104s 917 181 919 241 999 2 2138 |  
 22 επαινεσω] -νω P<sup>46</sup> B G vg bo Ambst | 23 απο]  
 παρα D | Κυ] θυ G d\* | Ις + Χς 2 823 257 378 221  
 Cy, > B 383 | 24 ειπεν + λαβετε φαγετε Ps 326 88-5  
 1873-794 1311 rel. vg<sup>1</sup> sy | υμων P<sup>46</sup>] + κλωμενον P-81  
 D<sup>c</sup> rel. sy Ambst, θρυπτομ. D\*, διδομενον f\* vg co |  
 25 αιματι μου P<sup>46</sup> Cs 33 P 1175 917s 181ss 460 69  
 1319-38 255 218 1867 | οσακις εαν πιν. > 81 917s 181  
 460 69 642s 206s 378 | οσακ. 1 2 (26) A 5 | 26 πο-  
 τηρ. + τουτο P<sup>46</sup> P-81 88s 623-919 999 rel. | οϋ + αν I |  
 27 αρτον + τουτον P 104-81 I 88 623 pl. 920-919  
 547ss 177 pl. rel. pl. | Κυ] Xu 33 489 dubl |

credo. Nam oportet et haereses esse, ut et 19  
 qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Con- 20  
 venientibus ergo vobis in unum, iam non est  
 dominicam cenam manducare. Unusquisque 21  
 enim suam cenam praesumit ad manducan-  
 dum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius  
 est. Numquid domos non habetis ad manducan- 22  
 dum et bibendum? aut ecclesiam Dei contem-  
 nitis et confunditis eos, qui non habent? Quid  
 dicam vobis? laudo vos? in hoc non laudo.

Ego enim accepi a Domino quod et tradidi 23  
 vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte  
 tradebatur accepit panem <sup>1</sup>et gratias agens 24  
 fregit et dixit: Accipite et manducate, hoc  
 est corpus meum, quod pro vobis tradetur;  
 hoc facite in meam commemorationem. Simi- 25  
 liter et calicem postquam cenavit dicens:  
 Hic calix novum testamentum est in meo san-  
 guine. Hoc facite, quotiescumque bibetis, in  
 meam commemorationem. Quotiescumque enim 26  
 manducabitis panem hunc et calicem bibetis,  
 mortem Domini adnuntiabitis donec veniat.  
 Itaque quicumque manducaverit panem hunc 27

19 et<sup>1</sup> > FH<sup>c</sup>DOZ\*Cs Tert Or Hier<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup>

et<sup>2</sup> > FHC f g Tert Cyp Hier Aug

23 Dominus + noster A<sup>c</sup>LZ<sup>c</sup>Kss

24 accipite et mand. PKBV(Z) c t Ambst] > *rel.*  
 quod > AL | tradetur] frangitur d g Ambst

25 cenatum est F Cyp Ambst

bibitis AFLM<sup>c</sup>Z\*<sup>c</sup> d f, biberitis Z<sup>c</sup>TKBV t Cyp

26 calicem + istum D(H)T

bibitis F\*Z\* d g, biberitis t Cyp Ambst

adnuntiatis AGZ\*B d Cyp

27 hunc > *codd.*

19 1 J 2,10; Dt 13,4 | 22 Ja 2,5s | 23ss Mt 26,26ss;  
 Mc 14,22ss; L 22,19s | 24 Ex 12,14; 13,9; Dt 16,3 |  
 25 Ex 24,8; Zch 9,11 | 26 Mt 26,29 | 27 Hb 6,6; 10,29

vel biberit calicem Domini indigne, reus erit  
 28 corporis et sanguinis Domini. Probet autem  
 seipsum homo, et sic de pane illo edat et de  
 29 calice bibat. Qui enim manducat et bibit in-  
 digne, iudicium sibi manducat et bibit non  
 30 diiudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi  
 31 infirmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod  
 si nosmet ipsos diiudicaremus, non utique iu-  
 32 dicaremur. Dum iudicamur autem, a Domino  
 corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.  
 33 Itaque, fratres mei, cum convenitis ad mandu-  
 34 candum, invicem exspectate. Si quis esurit, domi  
 manducet, ut non in iudicium conveniatis. Ce-  
 tera autem cum venero disponam.

12,1-14,40 *De charismatibus et virtutibus*

12 De spiritalibus autem nolo vos ignorare,  
 2 fratres. Scitis quoniam cum gentes essetis, ad  
 3 simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo  
 notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei  
 loquens dicit: anathema Iesu. Et nemo potest  
 dicere: Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.  
 4 Divisiones vero gratiarum sunt, idem au-  
 5 tem Spiritus. Et divisiones ministrationum sunt,  
 6 idem autem Dominus. Et divisiones operatio-

29 iudicans DTh\*, discernens FL dg t Ambst Pac  
 domini > A\*F\*GHMZ\*C

30 imbecill. + sunt ALO<sup>c</sup> (Hier)

31 iudicaremus FH\* c d g t Aug Pac

12,2 cum > DK\* d Ambst Pel

3 Iesu] Iesum FDZ<sup>c</sup> d g

dominum Iesum DLZ\* d g m Or Amb Ambst Hil  
 Prisc Hier Aug Vig

28 Mt 26,22; 2 C 13,5 | 30 1 C 15,20; 1 Th 5,6 |  
 32 Hb 12,5ss; 1 P 4,17 | 12,1 R 1,13 | 2 Hab 2,18s;  
 G 4,8; 1 Th 1,9 | 3 Mc 8,39; 1 J 4,2s; 5,1; R 10,9 |  
 4 R 12,6 | 5 1 C 8,6

Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ  
τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄν- 28 <sup>Mt 26,22</sup>  
θρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω <sup>2 C 13,5</sup>  
καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ 29  
πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρί-  
νων τὸ σῶμα. διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθε- 30 <sup>15,20</sup>  
νεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ 31 <sup>E 5,14</sup>  
δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· <sup>1 Th 5,6</sup>  
κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, 32 <sup>Hb 12,5ss</sup>  
ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥστε, ἀδελ- 33  
φοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους  
ἐκδέχεσθε. εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα 34  
μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. Τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν  
ἔλθω διατάξομαι.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέ- 12  
λω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. Οἶδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε 2 <sup>Hab 2.18s</sup>  
πρὸς τὰ εἰδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἡγεσθε ἀπα-  
γόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύ- 3  
ματι Θεοῦ λαλῶν λέγει· ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ <sup>Mr 9,39</sup>  
οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν· Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ <sup>1 J 4,2s</sup>  
ἐν πνεύματι ἁγίῳ. <sup>Mt 7,21</sup>

Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, τὸ δὲ αὐτὸ 4 <sup>R 12,6</sup>  
πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, καὶ ὁ 5 <sup>E 4,4</sup>  
αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰ- 6 <sup>12,28; E 4</sup>

αναξ. + τ. Κυ SΨ 326 1838sss 920 547-462 al. 242<sup>s</sup> 440  
pl. 1518sss 221<sup>s</sup> L rel. pl. syh Ambst | 28 δε + πρω-  
τον 330 2 823, ~ S<sup>c</sup> Ep | ανθρ.] εκαστος 33 257 Ωρ  
Xρ | 29 πινων + αναξιως 1739 P-81 Ds 1836 rel. vg  
syrih ar Ef | σωμα + τ. Κυ P-81 Ds rel. pl. vg<sup>l</sup> sy  
ar Ambst Aug | 31 δε P<sup>46</sup> BS\*As 33 Ds 917sss (lat)]  
γαρ rel. Ef | εκρινομεν 917<sup>s</sup> 5s 241 460 69 al. 1611  
383 378s Bas Xρ Cy | 32 του > P<sup>46</sup> Ass Pss 81 D-  
1827 467-177 462-1311 255 rel. | 33 μου > 424<sup>c</sup> Ψ  
syh<sup>+</sup> ar Ambst Aug | 34 ει P<sup>46</sup> BS\*ss 33 81 Ds  
917sss 38 lat co] + δε rel. Ef | 12,1 ~ αγνο. αδελφ.  
1739 D\*s lat Did | 2 οτι > 1898 1 69 K\* Aug | οτε  
> G<sup>l</sup> 1836s 88 1827 337s al. 38 2 216 al. 2138 639s  
d syr Ambst Pel | αφωνα] αμορφα G | 3 λαλων >  
Ds Hil | Ις<sup>l</sup>] Ιυ F 1611 vg Did Cy<sup>l</sup>, Ιν P<sup>46</sup> G |

- σίν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν  
 14,26 7 πᾶσιν. ἐκάστω δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ  
 8 πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ὧ μὲν γὰρ διὰ  
 τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ  
 9 λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρω δὲ  
 πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλω δὲ χαρίσματα  
 13,2 10 ἰαμάτων ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι, ἄλλω δὲ ἐνεργήμα-  
 14,5; A 2,4 τα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία, ἄλλω δὲ  
 διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω γένη γλωσσῶν,  
 7,7; R 12,3 11 ἄλλω δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. πάντα δὲ ταῦτα  
 E 4,7 ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ  
 ἐκάστω καθὼς βούλεται.  
 12,27; 10,17 12 Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἔστιν καὶ μέλη  
 πολλὰ ἔχει, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ  
 G 3,28 13 ὄντα ἐν ἔστιν σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χριστὸς· καὶ  
 γὰρ ἐν ἐνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα  
 ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε  
 δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες ἐν πνεῦμα ἐπο-  
 12,20 14 τίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἐν μέλος  
 15 ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπη ὁ πούς· ὅτι οὐκ εἰμὶ χεῖρ,  
 οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ  
 16 ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. καὶ ἐὰν εἴπη τὸ οὖς·  
 ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώμα-  
 τος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος.

6 ο δε] και ο P<sup>46</sup> BC 1739 1175s 917ss 69 1319sss 436s  
 Ωρ | 9 δε<sup>1</sup> > Mn BS\* 1739 Ds lat sy ar | δε<sup>2</sup> > Mn Ds  
 lat syp ar | χαρισμα Mn lat | ενι] αυτω S Ps 1175 D<sup>s</sup>  
 467<sup>s</sup> rel. pl. sy ar co, > P<sup>46</sup> | 10 ενεργεια Ds 181 Ambst  
 Pel | δυναμεως P<sup>46</sup> Ds | δε<sup>2-4</sup> > Mn P<sup>46</sup> B 1739 Ds lat  
 Cl | διακρισεις P<sup>46</sup> BAs Ψss 81 917<sup>s</sup> 623 pl. 920-462 al.  
 rel. pl. bo Ef] -κρισις rel. | γλωσσων 1 2 B 1836s 489  
 547 256 al. 506s 385 K | 11 ~ ταυτα δε παντα Ds 181  
 lat ar bo Ωρ Did<sup>1</sup> Bas Xρ<sup>1</sup> Ef | ιδια > P<sup>46</sup> Ds 1245 lat  
 sy ar Ωρ | 12 σωματ. + του ενος Ψ 326 D 917<sup>s</sup> 467<sup>s</sup>  
 920ss 226-462 436s rel. pl. Ambst Hil (Pel) | 13 παν-  
 τεσ<sup>2</sup> + εις 326 917-5 467-999 rel. pl. sa | πνα] πομα 920  
 177s 330 206 al. 491 1611s 378s al. syh | 16 το ους]  
 ο πους P<sup>46</sup> |

num sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia  
in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio 7  
Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiri- 8  
tum datur sermo sapientiae, alii autem sermo  
scientiae secundum eundem Spiritum, alteri 9  
fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitarum  
in uno Spiritu, <sup>1</sup>alii operatio virtutum, alii 10  
prophetia, alii discretio spirituum, alii genera  
linguarum, alii interpretatio sermonum. Haec 11  
autem omnia operatur unus atque idem Spiritus  
dividens singulis prout vult.

Sicut enim corpus unum est et membra 12  
habet multa, omnia autem membra corporis,  
cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita  
et Christus. Etenim in uno Spiritu omnes nos 13  
in unum corpus baptizati sumus, sive Iudaei  
sive gentiles, sive servi sive liberi, et omnes  
in uno Spiritu potati sumus. Nam et corpus 14  
non est unum membrum, sed multa. Si dixerit 15  
pes: Quoniam non sum manus, non sum de  
corpore; num ideo non est de corpore? Et si 16  
dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non  
sum de corpore; num ideo non est de cor-

9 sanitarum] curationum D f<sup>c</sup> Tert Hil Amb Ambst  
Var Aug Sed Vig

10 prophetatio G\*HUCsTh f m t Aug Pel Cass

11 dividens + \*propria Hier Var Aug

12 tamen > *codd.*

13 in uno spiritu<sup>2</sup> U\* c f Var Ambst] in > Lss<sup>c</sup>  
U<sup>c</sup>Z<sup>c</sup>TKssW, in unum spiritum *rel.* d g

15s num] non *codd.* Ambst Aug Pel Sed

16 et > A d Ambst Vig

quoniam] quia *codd. pl.*

6 E 1,11; 4,6 | 7 1 C 14,26

10 A 2,4; 1 C 14,5

11 1 C 7,7; R 12,3.6; E 4,7

12 R 12,4s | 13 G 3.28

14 1 C 12,20

17 pore? Si totum corpus oculus, ubi auditus?  
 18 Si totum auditus, ubi odoratus? <sup>1</sup>Nunc autem  
 posuit Deus membra, unumquodque eorum in  
 19 corpore sicut voluit. Quod si essent omnia  
 20 unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa  
 21 quidem membra, unum autem corpus. Non po-  
 test autem oculus dicere manui: Opera tua  
 non indigeo; aut iterum caput pedibus: Non  
 22 estis mihi necessarii. Sed multo magis quae  
 videntur membra corporis infirmiora esse, neces-  
 23 saria sunt, et quae putamus ignobiliora mem-  
 bra esse corporis, his honorem abundantiorum  
 circumdamus; et quae inhonesta sunt nostra,  
 24 abundantiorum honestatem habent. Honestas au-  
 tem nostra nullius egent; sed Deus tempera-  
 vit corpus, ei cui deerat, abundantiorum tri-  
 25 buendo honorem, ut non sit schisma in corpore,  
 sed idipsum pro invicem sollicita sint mem-  
 26 bra. Et si quid patitur unum membrum, com-  
 patiuntur omnia membra; sive gloriatur unum  
 membrum, congaudent omnia membra.  
 27 Vos autem estis corpus Christi et membra de  
 28 membro. Et quosdam quidem posuit Deus in ec-  
 clesia primum apostolos, secundo prophetas,  
 tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias  
 curationum, opitulationes, gubernationes, genera  
 29 linguarum, interpretationes sermonum. Num-  
 quid omnes apostoli? numquid omnes prophe-

---

21 autem AFG<sup>c</sup>HLMTUKBV c d Ambst Aug Pel]  
 > *rel.* | ~ dicere oculus *codd. pl.* | 22 necessaria H  
 Th\* d g Or Amb Aug Cass | 24 deerat] deest D Sed]  
 25 scismata FD g Sed | sed + in DHThW c g | sint]  
 sunt A\*DH f | 26 glorificatur DCs Ambst Aug Pel  
 Cass (d e) | 28 exinde] exin A\*DG\*HO\*Z<sup>c</sup>Th c Cass]  
 gratia A\*FLM t Ambst | interpret. sermonum > *codd.*

---

ἰεὶ ὅλον τὸ σῶμα ὁφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ 17  
 ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὁσφρησις; νῦν δὲ ὁ Θεὸς 18  
 ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκάστων αὐτῶν ἐν τῷ σώματι,  
 καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν μέλος, 19  
 ποῦ τὸ σῶμα; νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἐν δὲ 20 12,14  
 σῶμα.. οὐ δύναται δὲ ὁ ὁφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ 21  
 χειρὶ· χρεῖαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ  
 τοῖς ποσίν· χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. ἀλλὰ πολλῶ 22  
 μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθε-  
 νέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, καὶ ἃ δοκοῦ- 23  
 μεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν  
 περισσοτέραν περιτίθεμεν, καὶ τὰ ἀσχήμονα  
 ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, τὰ δὲ 24  
 εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρεῖαν ἔχει. ἀλλὰ ὁ Θεὸς  
 συνεκέρασεν τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσο-  
 τέραν δούς τιμὴν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώ- 25  
 ματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν  
 τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει 26  
 πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαί-  
 ρει πάντα τὰ μέλη.

Ἵμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέ- 27 R 12,5  
 ρους. Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ 28 E 5,30  
 πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον  
 διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα  
 ἰαμάτων, ἀντιλήμψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσ-  
 σῶν. Ἵμὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆ- 29 E 4,11

19 τα 33 G | 20 μεν > P<sup>46</sup>\* B D\* 623\*ss 1845 Aug |  
 23 σῶμα + μελη Ds (vg) | εὐσχημοσ.] τιμην 33 1827  
 24 εχει + τιμης DG<sup>1</sup> 177 sy | υστερουντι Mn P<sup>46</sup>  
 25 σχίσματα S 104 Ds 623ss al. 547-177 al. 206 pl. 1518  
 rel. pl. ar | τα αυτα D<sup>1</sup>G<sup>1</sup> ar | 26 ειτε<sup>1</sup> ει τι B 1739 G  
 1845 lat syh ar Cy, ετι P<sup>46</sup> | εν<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> BS\*As 1611 |  
 27 μελους D\* lat syh ar ΩQ<sup>1</sup> Eus<sup>1</sup> Ep Sev Prisc Hier  
 Aug | 28 θς] Ks Mn | επειτα<sup>2</sup> ειτα 917-181 1912 1873r  
 242 rel., > Ds Hil Amb | γλωσσων + ερμηνεια γλωσ-  
 σων 547 1611 syh ar Ambst |



ται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις;  
 30 ἢ μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάν-  
 τες γλώσσαις λαλοῦσιν; μὴ πάντες διερμηνεύου-  
 14,1 31 σιν; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ μείζονα.

Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.  
 13 Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ  
 τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς  
 2 ἢ ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἔὰν ἔχω προ-  
 φητεῖαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν  
 τὴν γνῶσιν, καὶ ἔὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε  
 ὅρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι.  
 Mt 6, 2 3 καὶ ἔὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ  
 ἔὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσομαι,  
 ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

4 Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται ἡ ἀγάπη,  
 οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦ-  
 5 ται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὸ ἑαυτῆς, οὐ παρ-  
 6 οξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ  
 7 ἀδικίᾳ, συγκαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. πάντα στέγει,  
 πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει

1 P 4, 8 8 Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει· εἴτε δὲ προφη-  
 τεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσον-  
 9 ται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. ἕκ μέρους

31 μείζονα P<sup>46</sup> B-P 104s 81 623 69 vg<sup>1</sup> Qo Tert Gm Ef] κρείττονα rel. | και > G d syp | 13,1 εἰν + γὰρ ἐν γέγονα] εν ειμι η D\*s Ambst Pel, + ως g vg syp i ar Co Ambst Aug Ef | 2 ιδω A 33 104 D\* 1912 623 330 131 1 378 Bas Ef, οιδα G | μεθιστανειν CA 6 P<sup>46</sup> 1912 929 rel. pl. | ειμι] ωφελουμαι A Amb Hier Pel | 3 εἰν + γὰρ Bas | καυθησ.] καυχησωμαι P<sup>46</sup> BSAs\*s 33 048 69 co Ef<sup>1</sup> Hier<sup>c</sup>, καυθησεται 2138 syh\* | ουθεν P<sup>46</sup> SA 335 104s 048 88 623s 467 | 4 η αγαπη<sup>2</sup> > 1912 Cl Tert Peff Bas Xq | η αγαπη<sup>3</sup> > B 33 104 88 623ss 467 1319ss 206 vg ar sa Ambst | 5 τα] + μη P<sup>46</sup>c, το μη B<sup>1</sup> C<sup>1</sup> P<sup>46</sup> | 7 στεγει + in spe syh<sup>m</sup> | 8 πιπτει P<sup>46</sup> BS\*C\*As 33 048 Ωq Ny] εκπιπτει rel. vg Cl Tert Bas Xq Cy | προφητεια καταργηθησεται B(A) Ef | γνωσεις καταργηθησονται SA 33 D<sup>c</sup>s 1898s 1319-38 Tert Ny |

tae? numquid omnes doctores? Numquid omnes 30  
virtutes? numquid omnes gratiam habent cu-  
rationum? numquid omnes linguis loquuntur?  
numquid omnes interpretantur? Aemulamini 31  
autem charismata meliora.

Et adhuc excellentiorem viam vobis de-  
monstro. Si linguis hominum loquar et ange- 13  
lorum, caritatem autem non habeam, factus  
sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens.  
Et si habuero prophetiam et noverim mysteria 2  
omnia et omnem scientiam, et si habuero  
omnem fidem, ita ut montes transferam, cari-  
tatem autem non habuero, nihil sum. Et si 3  
distribuero in cibos pauperum omnes facultates  
meas, et si tradidero corpus meum ita ut ar-  
deam, caritatem autem non habuero, nihil mihi  
prodest.

Caritas patiens est, benigna est; caritas 4  
non aemulatur, non agit perperam, non inflatur,  
¹non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, 5  
non irritatur, *non cogitat malum*, ¹non gaudet 6  
super iniquitate, congratuletur autem veritati;  
¹omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, om- 7  
nia sustinet.

Caritas numquam excidit; sive prophetiae, 8  
evacuabuntur, sive linguae, cessabunt, sive scien-  
tia, destruetur. Ex parte enim cognoscimus et 9

---

31 charismata] dona F\*HTh<sup>c</sup> d g m Or Hier | me-  
liora] maiora AGMUTH\* f Or Hier | 13,1 aes] arma-  
mentum DL d m t Ambst Hier Prisc Aug | 2 si<sup>2</sup>>  
AGssUCsThV f Aug<sup>1</sup> | 3 ita LDZ<sup>c</sup>KV c f Reb Aug  
Sed] > *rel.* | ardeat ATh\*Z\* Cyp Aug<sup>1</sup> Cass | prode  
est FMT\* (Hier) | 6 iniquitatem *codd. pl.* | 8 excidit  
ADMO\*Z<sup>c</sup>KBV t, excidet GHO<sup>c</sup>UTh d f Tert Cyp  
Ambst Sed

---

31 1 C 14,1 | 13,1 Ps 150,5 | 2 Mt 7,22; 17,20 |  
4 R 13,10 | 5 Ph 2,4; Zch 8,17 | 6 R 12,9; 2 C 13,8 |  
7 1 C 9,12; Pr 10,12; 1 P 4,8

- 10 ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.
- 11 Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus, quando autem factus sum vir, evacuavi quae
- 12 erant parvuli. Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam,
- 13 sicut et cognitus sum. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria haec; maior autem horum est caritas.
- 14 Sectamini caritatem, aemulamini spiritalia,
- 2 magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo; nemo enim audit, spiritu autem loquitur mysteria.
- 3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad aedificationem et exhortationem et consolationem.
- 4 Qui loquitur lingua, semetipsum aedificat; qui
- 5 autem prophetat, ecclesiam Dei aedificat. Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat, quam qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur, ut ecclesia aedificationem accipiat.

---

11 ~ ut parv. loq., ut parv. sap., ut p. cognit. F  
DL d g Hier Faustus (Ambst Aug)  
autem FLZ<sup>c</sup>W c f g Or Hier Aug] > *rel.*

12 faciem ad faciem G\*H\*Z\*Th d g Ir Cyp Amb

13 horum W c d Ambst Hier Aug] his *codd.* g<sup>1</sup>

14,2 nemo e. audit] quia nemo intellegit F\*  
spiritus A<sup>c</sup>FHLThW d g Var Aug

3 ad \* > AFG<sup>L</sup>ss\*Z\* d g Ambst Sed

4 aedificat 1<sup>∩</sup>2 O\*T\* | Dei V g] > *rel.*

5 ~ vos omnes OZ<sup>c</sup>KBVW c Ambst  
nisi + si FG\* d | forte LU<sup>c</sup>KBVW f] + ut *rel.*

---

12 Nu 12,8; 2 C 5,7 (Ja 1,23)

13 1 Th 1,3; C 1,4s; 1 J 4,16

14,1 1 C 12,31

5 Nu 11,29; 1 C 12,10; 14,13

γὰρ γινώσκωμεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν·  
 ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταρ- 10  
 γηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὥς νή- 11  
 πιος, ἐφρόνουν ὥς νήπιος, ἐλογιζόμην ὥς νή-  
 πιος· ὅτε δὲ γέγονα ἄνθρωπος, κατήργηκα τὰ τοῦ  
 νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν 12 2 C 5,7  
 αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Ja 1,23  
 ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι  
 καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, 13 1 Th 1,3  
 ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τού-  
 των ἡ ἀγάπη. J 4,16

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευ- 14 12,10.31  
 ματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λα- 2  
 ῶν γλώσση οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ ἀλλὰ τῷ Θεῷ·  
 οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια.  
 ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν 3  
 καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσ- 4  
 ση ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησί-  
 αν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντα ὑμᾶς λαλεῖν γλώσ- 5 Nu 11,29  
 σαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων δὲ ὁ  
 προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ  
 διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.

9 γαρ] δε 917<sup>s</sup> 1873-177 al. rel. pl. | 10 τελειον + τοτε Ps 917<sup>s</sup> 927<sup>s</sup> 919-319 38<sup>s</sup> 206 pl. 440 rel. sy | 11 ~ ως νηπιος ελαλ., ... εφρον., ... ελογ. P<sup>46</sup> Ps 326 81 D-181 1838<sup>s</sup> rel. pl. sy ar Tert Ambst Pel Aug | δε > BS\*As 048 D\* vg bo Ωρ<sup>1</sup> Did Hil Hier | ~ τα του νηπ. κατηργ. Ds 999 823 1611s syh ar Tert Bas Ep Ambst Pel | 12 γαρ > P Ds lat syp ar Cl<sup>1</sup> Ωρ<sup>1</sup> Ef | αρτι<sup>1</sup> + ως 38 81 D<sup>1</sup> 88s 623s 330 440s 257s syph<sup>+</sup> ar Cl Tert Or Thdt Ef. > P<sup>46</sup> | εσοπτρου + και Ps 460ss L Iρ Ωρ Hil Hier | 13 inc. μενει δε, > νυνι G m syp Cl Tert Amb Aug | ~ τα τρια τ. πιστ. ελπ. αγ. P<sup>46</sup> Cl Aug | τουτ.] παντων 048 | 14,2 γλωσσαις Ds 467 440s ar Ef | τω > P<sup>46</sup> BS\* 1739s P D\*s | πνα G c<sup>e</sup> d vg<sup>1</sup> Aug Var | 3 ο δε] ει γαρ ο G (vg Ambst) | 4 γλωσσαις D ar sa | 5 ~ υμας παντ. A 547 c vg<sup>1</sup> Ambst | μειζων] κρεισσων 1912 69 1319ss 255 ar | διερμην.] ἢ ο διερμηνευων (D\*) G |

- 12,8 6 Νῦν δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσ-  
 σαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λα-  
 λήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προ-  
 7 φητεία ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν  
 διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν  
 τοῖς φθόγγοις μὴ δῶ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐ-  
 8 λούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδη-  
 λον σάλπιγξ φωνὴν δῶ, τίς παρασκευάζεται εἰς  
 9 πόλεμον; οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν  
 μὴ εὖσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ  
 λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἄερα λαλοῦντες.  
 10 τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν εἰσιν ἐν κόσμῳ,  
 11 καὶ οὐδὲν ἄφωνον· ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύνα-  
 μιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος καὶ  
 14,1-4 12 ὁ λαλῶν ἐν ἑμοὶ βάρβαρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς,  
 ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδο-  
 μὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε.  
 12,10 13 Διὸ ὁ λαλῶν γλώσση προσευχέσθω ἵνα διερ-  
 14 μηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσση, τὸ  
 πνεῦμά μου προσεύχεται, ὃ δὲ νοῦς μου ἄκαρ-  
 15 πός ἐστιν. τί οὖν ἐστιν; προσεύξομαι τῷ πνεύ-  
 ματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ  
 16 πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογῇς

6 η<sup>1</sup> > S 1739s 33 81 1827 547s 330 38 1518 d sy bo | εν<sup>4</sup>  
 > P<sup>46</sup> S 1739 D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> 216 | 7 τοις φθόγγ.] φθόγγου B d  
 ar bo Ambst Ef | δω] διδω P<sup>46</sup> 33ss 1175 917-181 1873s  
 547sss 177-999 206ss 635-378 506<sup>s</sup> L al. | 8 ~ φων. σαλ-  
 πιγξ BΨ 326s Ds 1836<sup>s</sup> 1838<sup>s</sup> rel. pl. | 9 ευσχημον D  
 436 | 10 τοσαυτα > D<sup>1</sup>s | ουδεν+αυτων Psss 917<sup>s</sup> 1838  
 pl. 919-794 al. rel. pl. sy Sed | 11 ιδω P<sup>46</sup> A 33 81 D 181  
 623s 38 69 al. 206 823 2138s L | λαλουντι+μοι 104 81  
 1319 255 1611 sy ar sa | εν > P<sup>46</sup> 1739 Ds 88 242 1611s  
 lat sy ar sa | 12 πνευματικων P m syp ar co Amb | 13 διο  
 P<sup>46</sup> BS\* A-P 81 Ds 467] διοπερ rel. | 14 γαρ > P<sup>46</sup> B  
 1739 G ar sa Ef | 15 προσευξωμαι<sup>bis</sup> (S)As 33s Ds 181ss  
 467 920ss al. 1891 639 | δε<sup>2</sup> > B Gs 181s 623s 255 lat  
 ar sa Ωρ | 16 ευλογησης P<sup>46</sup> Ψ 326 G<sup>s</sup> 1873-319 al. 206<sup>s</sup>  
 242 rel.] +εν BS<sup>c</sup>P 1175s D 1319sss 255 |

Nunc autem, fratres, si venero ad vos lin- 6  
guis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis  
loquar aut in revelatione aut in scientia aut  
in prophetia aut in doctrina? Tamen quae sine 7  
anima sunt vocem dantia, sive tibia sive ci-  
thara, nisi distinctionem sonituum dederint,  
quomodo scietur id quod canitur aut quod  
citharizatur? Etenim si incertam vocem det 8  
tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et vos 9  
per linguam nisi manifestum sermonem dede-  
ritis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis  
enim in aëra loquentes. Tam multa, ut puta, 10  
genera linguarum sunt in hoc mundo, et nihil  
sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis, 11  
ero ei cui loquor barbarus, et qui loquitur  
mihi barbarus. Sic et vos, quoniam aemula- 12  
tores estis spirituum, ad aedificationem eccle-  
siae quaerite ut abundetis.

Et ideo qui loquitur lingua, oret ut inter- 13  
pretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus 14  
orat, mens autem mea sine fructu est. Quid 15  
ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente;  
psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si 16

11 cui loquor] \*qui loquitur

6 nisi FDLO\*TTh\*KV c d g Aug Pel] + si *rel.*

in<sup>2.3</sup> > ADG(CT)BV d

in<sup>4</sup> > DZ<sup>c</sup>TK<sup>c</sup>V e Pel

7 sonitus FDCT Ambst Cass (d)

id DOZ\*BW] > *rel.*

8 paravit AF<sup>c</sup>G\*MB, praeparabit DH<sup>c</sup>

9 aere AGOZ\*Th<sup>c</sup>(H)

10 hoc > AGHMO<sup>c</sup>U\*Th g Pel

14 oravero D e g Ambst Aug

6 1 C 12,8

9 1 C 9,26

12 1 C 14,1-4

13 1 C 12,10

14 1 C 14,26; E 5,19; C 3,16

- benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotae, quomodo dicet Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem milia verborum in lingua. Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote; sensibus autem perfecti estote. In lege scriptum est: Quoniam *in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic; et nec sic exaudient me*, dicit Dominus. Itaque linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus; prophetiae autem non infidelibus, sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotae aut infideles, nonne dicent quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, <sup>1</sup>occulta cordis eius manifesta fiunt, et ita cadens in faciem *adorabit Deum pronuntians quod vere Deus in vobis sit*.
- 26 Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctri-

---

16 qui GLMUZ\*Th e f Aug Pel] quis *rel.* Ambst] dicit FGLCs Ambst | 18 meo W Ambst] > *codd.* | vestrum + \*magis D Or Hier (g) | lingua] \*linguis Or Hier Sed | 19 loqui + per legem DZ\* Ambst (Paul) | 20 fratres + mei HUTTh f | 21 lege + enim DLCsB c Ambst Pel | 22 in signo FL Amb | 23 autem + et AZ\*Cs c | 25 occulta + etiam LCs c d Amb | sit] est GLZ\*CsB c d g Or Amb Vig

---

20 E 4,14; Ph 3,15 | 21 Is 28,11s; Dt 28,49 | 23 A 2,13 | 24s J 16,8 | 25 J 4,19; Is 45,14; Zch 8,23 | 26 1 C 11,18.20; 12,8ss

πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώ-  
του πῶς ἔρεῖ τὸ ἄμῃν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαρισ-  
τία; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν. Ἴσὺ μὲν γὰρ 17  
καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδο-  
μεῖται. εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, πάντων ὑμῶν μάλ- 18  
λον γλώσσαις λαλῶ· ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω 19  
πέντε λόγους τῷ νοῦ μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλ-  
λους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.  
Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν; ἀλλὰ 20 <sup>E 4,14</sup>  
τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶν τέλειοι <sup>Ph 3,12.15</sup>  
γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται ὅτι ἐν ἑτερο- 21 <sup>Dt 28,49</sup>  
γλώσσοις καὶ ἐν χεῖλεσιν ἐτέρων λαλήσω τῷ <sup>Is 28,11s</sup>  
λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονται μου,  
λέγει Κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν 22  
εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἣ  
δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πισ-  
τεύουσιν. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη 23 <sup>A 2,13</sup>  
ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλῶσιν γλώσσαις, εἰς-  
έλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἔροῦσιν  
ὅτι μαίνεσθε; ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰς- 24 <sup>A 4,13</sup>  
έλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ  
πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, ἵνα κρυπτὰ 25 <sup>J 4,19; 16,8</sup>  
τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως <sup>Is 45,14</sup>  
πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσῃ τῷ Θεῷ, <sup>Dn 2,47</sup>  
ἀπαγγέλλων ὅτι ὄντως ὁ Θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν. <sup>Zch 8,23</sup>  
Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, 26 <sup>11,18.20;</sup>  
ἕκαστος ψαλμὸν ἔχει, διδασχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν <sup>12,8s</sup>  
<sup>E 4,12</sup>

18 θω + μου 326 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> pl. 920ss rel. pl. | υπερ παν-  
των ... λαλειν *P*<sup>46</sup> | μαλλον > lat pl. | γλωσση SA 33  
Ds lat ar Ef | λαλων 326 D<sup>s</sup> 623<sup>c</sup>-1319 38 rel. | 19 τω  
νοῖ Mn B<sup>r</sup> Ds 917 623s 69 1319-38 43 Ny] εν τω *P*<sup>46</sup>,  
δια τ. νοος rel. | λαλησ. + δια τ. νομον Mn Ambst |  
21 ετερων] -ροισ Mn *P*<sup>46</sup> P 1175 D<sup>s</sup> 1873 rel. sy ar  
co Ωρ Ef | 23 ουν > 424<sup>c</sup> G 623 1245 d Amb Ambst |  
ελθῃ *P*<sup>46</sup> B G<sup>1\*</sup> 1311 | η απιστοι > *P*<sup>46</sup> B | 25 inc. κ.  
ουτως τα Ψ 326 917<sup>s</sup> 623<sup>c</sup> pl. 920-319 al. rel. syh | καρ-  
διας] διανοιας *P*<sup>46</sup> | 26 εκαστος *P*<sup>46</sup> BS\*A-P 1175s  
206s co Bas] + υμων rel. | εχει 1 2 A 489 337ss |



- ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς  
 27 οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσση τις λαλεῖ, κα-  
 τὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος,  
 28 καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ἦ διερμηνευ-  
 τῆς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ  
 1 Th 5,21 29 τῷ Θεῷ. προφηῇται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν,  
 30 καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλω ἀπο-  
 31 καλυφθῇ κατημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε  
 γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες  
 32 μανθάνωσιν καὶ πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύ-  
 33 ματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται· οὐ γὰρ  
 ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ Θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης.
- 1,3; 1 T 2,12 34 Ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων, <sup>1</sup>αἱ  
<sup>E 5,21s</sup> γυναικες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ  
<sup>Tt 2,5</sup> ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλὰ ὑποτασσέσθω-  
<sup>Gn 3,16</sup> 35 σαν, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μανθάνειν  
 θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτά-  
 τωσαν· αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶν γυναικὶ λαλεῖν ἐν  
 36 ἐκκλησίᾳ. ἢ ἅφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐξηλ-  
 θεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν ;
- 1 J 4,6 37 Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός,  
 ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν ὅτι Κυρίου ἐστὶν

εχει 3<sup>4</sup> 1175 337ss 635 K | 27 και 1<sup>2</sup> 917-181 1912  
 1845 K | 28 ερμηνευτης B Ds 623 1319ss 823 | 29 α-  
 νακρινετωσαν Ds, διερμηνευετωσαν 1319 256 255 |  
 31 ~ παντες καθ ενα Ds 330 lat syp ar | 32 πνευμα  
 Ψ\* Ds 1 330 263 203 syp Ωρ<sup>1</sup> Nov Ef | 33 αγιων  
 + διδασκω 326 G 330 1319ss 255 1831 2 440s 823  
 syh<sup>+</sup> | 34s post 40 Ds 88\* ar Ambst Sed | γυναικ.  
 Mn P<sup>46</sup> B-A 33sss 81 88 623s 1319sss 43 vg ar Ωρ  
 Ny] + υμων rel. | επιτετραπται Mn 6 Ψ 917-181 1873<sup>s</sup>  
 920 919-319 38-2 635-221 | υποτασσεσθαι Mn 1739 Ψss  
 Ds 1836-999 38-2 635 rel. vg sy ar | 35 μαθειν P<sup>46</sup> CΨ  
 326sss D-915 1873-319 al. rel. pl. | γυναιξι Ψ 326 D<sup>s</sup>  
 1873-460 177-319 rel. pl. sy | 36 ~ εξηλθ. ο λογος τ.  
 θυ P<sup>46</sup> syp | 37 γινωσκετω P<sup>46</sup> B 1739s Ψ 81s 1611  
 Xρ | Κυ] θυ As<sup>c</sup> Ωρ<sup>1</sup> | εισιν εντολαι Ψss 81 rel. vg sy  
 ar Ef Ambst |

nam habet, apocalypsim habet, linguam habet,  
interpretationem habet: omnia ad aedificationem  
fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos 27  
aut ut multum tres, et per partes, et unus in-  
terpretetur. Si autem non fuerit interpres, ta- 28  
ceat in ecclesia, sibi autem loquatur et Deo.  
Prophetae autem duo aut tres dicant, et ceteri 29  
diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, 30  
prior taceat. Potestis enim omnes per singulos 31  
prophetare, ut omnes discant et omnes exhorten-  
tur. Et spiritus prophetarum prophetis subiecti 32  
sunt. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis. 33

Sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum do-  
ceo, <sup>1</sup>mulieres in ecclesiis taceant; non enim per- 34  
mittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex  
dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros 35  
suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui  
in ecclesia. An a vobis verbum Dei processit? 36  
aut in vos solos pervenit?

Si quis videtur propheta esse aut spiritalis, 37  
cognoscat quae scribo vobis, quia Domini sunt

27 ut AGZ<sup>c</sup>Th\*KVW Ambst] > *rel.*

et<sup>2</sup>] ut F Ambst, > Z\*

29 autem FO\* g Cyp Ambst Aug] > *rel.*

30 quod si] si autem Hier<sup>1</sup>, et si Or Hier<sup>1</sup>, >  
quod g Cyp Or<sup>1</sup>

31 omnes > H\*T\*Z\* Ambst Hier Prisc

32 subiectus est F<sup>c</sup>DLRKVW dg Nov Or Var  
Hil Ambst Hier Sed

33 et > *codd.* Ambst|doceo\*> AG\*M d | 34s *post*  
40 DR dfg Ambst Sed

34 ecclesia F<sup>c</sup>DOCs Tert Cyp Amb Ambst Hier

35 mulieribus DZ\* dg Ambst Aug Pel

29 1 Th 5,19s

33 R 15,33; 1 C 4,17; 7,17

34 1 C 11,3; 1 T 2,12; E 5,21s; Gn 3,16

37 1 J 4,6; 1 C 7,10

38 mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur.  
 39 Itaque, fratres, aemulamini prophetare, et loqui  
 40 linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste  
 et secundum ordinem fiant.

15,1-58 *De resurrectione mortuorum et  
 consummatione*

15 Notum autem vobis facio, fratres, evan-  
 gelium, quod praedicavi vobis, quod et acce-  
 2 pistis, in quo et statis, <sup>1</sup>per quod et salvamini,  
 qua ratione praedicaverim vobis, si tenetis, nisi  
 3 frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis  
 quod et accepi, quoniam Christus mortuus est  
 4 pro peccatis nostris secundum Scripturas, et  
 quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die  
 5 secundum Scripturas, et quia visus est Cephae,  
 6 et post hoc undecim; deinde visus est plus  
 quam quingentis fratribus simul, ex quibus  
 multi manent usque adhuc, quidam autem dor-  
 7 mierunt; deinde visus est Iacobo, deinde apo-  
 8 stolis omnibus; novissime autem omnium tam-  
 9 quam abortivo visus est et mihi. Ego enim  
 sum minimus apostolorum, qui non sum dig-  
 nus vocari apostolus, quoniam persecutus sum  
 10 ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod  
 sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed  
 abundantius illis omnibus laboravi; non ego

---

15,2 nisi + si AF<sup>c</sup>MR | 4 surrexit AG<sup>c</sup>HUThV  
 dfg Sed | 5 hoc] haec *codd.*, + illis DUCT d<sup>fe</sup> Ambst  
 Hier Aug Pel | 7 est + et AH | 10 gratia<sup>1</sup>] gratiam  
 A\*FMU\* | in > F d Hil Amb Ambst Hier Aug

---

39 1 Th 5,20 | 40 C 2,5 | 15,1 1 C 16,13; 2 C 1,24 |  
 2 1 C 15,14.17 | 3 1 C 11,23; Is 53,8s | 4 Is 54,7; Jon  
 2,1; Os 6,2s; Ps 15,10 | 5 L 24,34-43; Mc 16, 14;  
 J 20,19; Mt 28,16 | 8 1 C 9,1; A 9,3 | 9 E 3,8; 1 T  
 1,15; G 1,13 | 10 2 C 6,1; 11,5.23

ἐντολή· εἰ δέ τις ἄγνοεῖ, ἄγνοεῖται. Ὡστε, 38  
 ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ 39  
 λαλεῖν μὴ κωλύετε γλώσσαις. πάντα δὲ εὐσχη- 40 C 2,5  
 μόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον 15  
 ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ  
 καὶ ἐστήκατε, ἰδί' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ 2 15,14  
 εὐηγγελισάμην ὑμῖν εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ  
 εἰκῇ ἐπιστεύσατε. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώ- 3 Is 53,8s  
 τοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν  
 ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, Is 54,7  
 ἰκαὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ 4 Os 6,2  
 τρίτῃ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾶ, Jon 1,17  
 εἴτα τοῖς δώδεκα· ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντα- Ps 15,10  
 κοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες L 24,34-43  
 μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ [καὶ] ἐκοιμήθησαν. Mc 16,14  
 ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἴτα τοῖς ἀποστόλοις 7 L 24,50  
 πᾶσιν. ἔσχατον δὲ πάντων ὥσπερ εἰ τῷ ἐκτρώ- 8 9,1  
 ματι ὤφθη καὶ μοί. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος 9 E 3,8  
 τῶν ἀποστόλων, ὅς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι I T 1,15  
 ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Mt 5,19  
 Θεοῦ. χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι, καὶ ἡ χάρις 10 2 C 11,5.23;  
 αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισ- 6,1  
 σότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δὲ

ἐντολή > Ds Ωρ<sup>1</sup> Hil Ambst | 38 ἀγνοεῖται S\*A\*s 33  
 048 G 1831 (lat) ar co Ωρ<sup>1</sup> Hil Ef] -εἰτε D\*, -εἰτω P<sup>46</sup>  
 B rel. sy | 39 μου > P<sup>46</sup> B<sup>c</sup> 1739s 33 Ψss 81 D<sup>s</sup> 1873-  
 1835 226ss al. 206 pl. 216s al. 1611ss 257ss 385 rel.  
 vg ar | το<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> B 1739 | κωλυετε + εν P<sup>46</sup> B Ds co |  
 15,1 εὐαγγελ. + μου 81 1912 330 206s ar sa | 2 εἰ κατεχ.]  
 οφειλετε κατεχειν (P<sup>46</sup>) D\*s et ar Ambst | 3 καὶ > Mn  
 1898 Hil Amb Ambst | ο κ. παρελαβ. > Ir Tert | 5 εἰτα]  
 εἰτα SA 33 1175s 048 D-623\* 69 794 al. 257 Eus Cy<sup>1</sup>  
 Xρ, κ. μετα ταυτα Ds vg syp ar Ambst | ενδεκα D\*s  
 330 vg<sup>1</sup> syh<sup>m</sup> Ambst Pel Aug<sup>c</sup> | 6 καὶ > P<sup>46</sup> BS\*A\*s  
 D\*s verss. | 7 εἰτα] εἰτα P<sup>46</sup> S\*As 33 1175s 048 G<sup>s</sup>  
 467 919 al. 206 1872s 1518 Ωρ Eus | 10 η<sup>2</sup> > Ds 1245 |  
 κενη] πτωχη D\*s Amb Ambst Pel |

- 11 ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὺν ἑμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ  
εἴτε ἑκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν καὶ οὕτως ἐπι-  
στεύσατε.
- 12 Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν  
ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες ὅτι ἀνά-  
13 στασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νε-  
14 κρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ  
Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα  
A 1,22; 5,32 15 ἡμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὕρισκόμεθα δὲ  
καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔμαρτυρήσα-  
6,14 16 μεν κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἤγειρεν τὸν Χριστόν,  
ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.
- 15,14 16 εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς  
17 ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία  
ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.  
18 ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο.  
19 εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἡλπιότες ἐσμὲν  
μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.
- C 1,18 20 Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπ-  
Gn 3,17ss 21 αρχὴ τῶν κεκοιμημένων. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώ-  
R 5,12.18 21 πρου θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νε-  
22 κρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀπο-  
θνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες  
1 Th 4,16 23 ζωοποιηθήσονται. Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ  
Ap 20,5 23 τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χρισ-

12 ~ εκ νεκρων οτι P<sup>46</sup> D\*s Ωρ | 12s εστιν 1<sup>∧</sup>2 S\* 33  
81 1898 1845 al. 206s | 14 αρα + και (Mn) S\*A 33 P 81  
048 D<sup>1</sup>s 990 337sss al. 2 al. 823 383 al. K Ωρ | υμων  
pl. vg syp ar co Iρ Tert Ef] ημων B 1739 33 81 048 D\*  
1912 5 226s 38s al. 2 2138s 383 I<sup>r</sup> | 15 τ. θυ<sup>2</sup>] της αλη-  
θειας 048 | ειπερ - εγειροντ. > D syp Iρ Tert Ambst  
Thdt | 17 υμων<sup>1</sup> + εστιν B D\* lat sy ar Iρ Tert Ef] επι]  
και επι S\*A 104 81 syp ar sa, οτι επι d Iρ Tert | 19 ~  
εσμ. εν Χω μον. 6 P 917<sup>s</sup> 1873<sup>s</sup> 920 pl. rel. pl. | 20 inc.  
ει δε Χς κηρυσσεται εκ νεκρ. αναστηναι απ. Mn (d)| κε-  
κοιμημ. + εγενετο Ψss 917-915 623 pl. 920-999 436  
206s 635 rel. sy Or | 22 εν τω<sup>2</sup>] δια του Mn |

autem, sed gratia Dei mecum. Sive enim ego 11  
sive illi, sic praedicamus, et sic credidistis.

Si autem Christus praedicatur quod resurre- 12  
xit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis,  
quoniam resurrectio mortuorum non est? Si au- 13  
tem resurrectio mortuorum non est, neque Chris-  
tus resurrexit. Si autem Christus non resurre- 14  
xit, inanis est ergo praedicatio nostra, inanis  
est et fides vestra. Invenimur autem et falsi tes- 15  
tes Dei, quoniam testimonium diximus adversus  
Deum quod suscitaverit Christum, quem non  
suscitavit, si mortui non resurgunt. Nam si mor- 16  
tui non resurgunt, neque Christus resurrexit.  
Quod si Christus non resurrexit, vana est fides 17  
vestra; adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo 18  
et qui dormierunt in Christo, perierunt. Si in 19  
hac vita tantum in Christo sperantes sumus,  
miserabiliores sumus omnibus hominibus.

Nunc autem Christus resurrexit a mortuis 20  
primitiae dormientium; quoniam quidem per 21  
hominem mors et per hominem resurrectio  
mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, 22  
ita et in Christo omnes vivificabuntur. Unus- 23  
quisque autem in suo ordine; primitiae Chris-  
tus, deinde ii qui sunt Christi, qui in ad-

---

11 enim] autem d f g Ir, igitur Ambst, ergo Aug |  
praedicavimus FOCsV Sed | 14 ~ ergo est AFM,  
> ergo DBW d Tert Ir Ambst Aug | inanis<sup>2</sup>] vana  
F Aug<sup>1</sup>, vacua CT cd Tert Ambst | 15 si-resur-  
gunt > F<sup>c</sup>MRZ\*KBV\* | 16 nam-resurg. > AF\*HL  
Hier | 21 quidem FMOZKV cdr Ambst Aug Cass]  
enim *rel.* | 22 vivificantur A<sup>c</sup>F\*DO\* t Hil Amb Hier]  
23 qui<sup>2</sup>, crediderunt FDORZKBV cm Hil Amb  
Hier] > *rel.*

---

12 Mt 22,23 | 15 A 1,22 | 20 1 C 15,23; C 1,18;  
A 26,23 | 21 Gn 3,17ss; R 5,12.18 | 23 1 Th 4,16;  
R 8,9ss; Ap 20,5

- 24 ventu eius crediderunt. Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem.  
 25 Oportet autem illum regnare, donec *ponat* omnes  
 26 *inimicos sub pedibus eius*. Novissima autem  
 27 inimica destruetur mors. *Omnia enim subiecit sub pedibus eius*. Cum autem dicat: Omnia subiecta sunt ei, sine dubio praeter eum, qui  
 28 subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc et ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.
- 29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut  
 30 quid et baptizantur pro illis? Ut quid et nos  
 31 periclitamur omni hora? Cotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo  
 32 Iesu Domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? *manducemus et bibamus, cras enim moriemur*. Nolite seduci:  
 34 corrumpunt mores bonos colloquia mala. Evigilate iusti, et nolite peccare; ignorantiam enim

---

23 adventum FDLO\*KV

26 novissime DO<sup>c</sup>UT<sup>c</sup> c r Hil Amb Ambst Hier<sup>l</sup>

27 ei<sup>1</sup> > G\*HM d r Ir Hil Aug Pel

28 ~ illi fuerint FLMOZCsThKV c d Hil Amb Ambst Hier Prisc Vig

et DMUBW c fr Tert Ambst] > *rel.*

Filius > G Tert Vict Hil Amb Ambst Var Prisc Aug  
 ~ sibi subiecit *codd. pl.*

31 per GsRCs c d g Amb Hier Aug Pel] propter *rel.*

32 prode est FRT(M) g

33 mala + sobrii estote R(F<sup>c</sup>)

34 \*iuste AF-M<sup>c</sup>O<sup>c</sup>RU\*CsTh g Amb Aug<sup>l</sup>

---

24 Dn 2,44 | 25 Ps 109,1; Mt 22,44; Hb 10,13 |  
 26 Ap 20,14; 21,4 | 27 Ps 8,7; Hb 2,6ss | 28 C 3,11 |  
 30 R 8,36 | 31 2 C 4,10s | 33 Menander, Thais | 34 1 C  
 6,5; R 13,11; Mt 22,29; A 26,8

τοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, <sup>1</sup>εἶτα τὸ τέλος, ὅταν 24 Dn 2,44  
 παραδιδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί,  
 ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξου-  
 σίαν καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν 25 Ps 109,1  
 ἄχρι οὗ θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πό- Mt 22,44  
 δας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θά- 26 Ap 20,14;  
 νατος. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐ- 27 Ps 8,7  
 τοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον E 1,22  
 ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν 28 Hb 2,6s  
 δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ  
 υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάν-  
 τα, ἵνα ἡ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ 29  
 τῶν νεκρῶν; εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί  
 καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν; τί καὶ ἡμεῖς κιν- 30 R 8,36  
 δυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; καθ' ἡμέραν ἀποθνήσ- 31 2 C 4,10s  
 κω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἀδελφοί, ἣν ἔχω  
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ 32 Is 22,13  
 ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ Sap 2,6  
 ὄφελος; εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ  
 πίνωμεν, αὖριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλα- 33  
 νᾶσθε· φθείρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὁμιλίας κακαί. Menander,  
 Thais  
 ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνώ- 34

24 παραδω 326 81 917-1311 255 rel. pl., -διδωι B G | του  
 θυ S\* 1319 | και<sup>1</sup> > syp sa bo<sup>1</sup> Ef | πασαν<sup>2</sup> > 1898 1319  
 vg syh<sup>+</sup> Did Ny | 25 παντας > Mn Ψ Ef | εχθρ. + αυτου  
 A 33 104 048 G 88 241 syp co Tert Or Hier | 27 οτι<sup>1</sup> >  
 P<sup>46</sup> B 33 d vg Hipp Did Xp Hil | υποτετακτ. + αυτω  
 G vg ar co Ambst Ef | παντα<sup>3</sup> (παντα<sup>1</sup> (28) S\* 1739 1  
 69 Hipp Hil | 28 και > B 1739 33 Ds 1319\* vg syp sa  
 Ir Ωρ Did Hil | ο υιος > Tert Hipp Hil Na Ny | τα<sup>3</sup> >  
 Mn BAss 33 81 D\* 547 Hipp | 29 ποιουσιν Gr | αυτων]  
 τ. νεκρων 326ss 917sss 1838-319 242<sup>r</sup> 2138 rel. syp |  
 31 αποθνησκων P<sup>46</sup> 33 917 1912, -ομεν 321 255 ar, -οντες  
 Mn | ημετεραν A 489s 1 69 38s al. 206 1611s 378 221  
 385 Ωρ Thdt | αδελφ. > P<sup>46</sup> Ψ 326ss D-1898 623-177  
 642-1518 1108 rel. | ημων > P<sup>46</sup> 1739 (D) | 33 φθειρ.  
 + γαρ 88 1611s syh bo Ath Ef |



- R 13,11  
E 5,14  
6,5  
A 26,8 σίαν γὰρ Θεοῦ τινες ἔχουσιν· πρὸς ἐντροπὴν  
ὑμῶν λαλῶ.
- 35 Ἀλλὰ ἐρεῖ τις· πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί;  
J 12,24 36 ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἄφρων, σὺ δὲ σπεί-  
37 ρεις, οὐ ζωοποιεῖται ἔαν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ὁ σπεί-  
ρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ  
γυμνὸν κόκκον εἰ τύχοι σίτου ἢ τινος τῶν λοιπῶν·  
Gn 1,11 38 ὁ δὲ Θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα καθὼς ἠθέλησεν,  
39 καὶ ἐκάστω τῶν σπερμάτων ἴδιον σῶμα. οὐ  
πᾶσα σὰρξ ἡ αὕτη σὰρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀν-  
θρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ σὰρξ  
40 πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων. καὶ σώματα ἐπου-  
ράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλὰ ἑτέρα μὲν ἡ  
τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγεί-  
41 ων. ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελή-  
νης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέ-  
42 ρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτως καὶ ἡ ἀνάστα-  
σις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται  
Ph 3,20s 43 ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν  
δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυ-  
44 νάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶ-  
μα πνευματικόν. Εἰ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν  
Gn 2,7 45 καὶ πνευματικόν. οὕτως καὶ γέγραπται· ἐγένετο  
2 C 3,6.17  
J 6,63 ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ  
46 ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ  
πρῶτον τὸ πνευματικόν ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα  
Gn 2,7 47 τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς

34 υμων 1739 181 5 489s 436 429 440s 1611 506s sy  
ar | λαλω] λεγω A 104s G 181 467s 920s 919-462 al.  
rel. pl. syp ar | 36 ζωογονεῖται A Ωρ<sup>1</sup> Ep | μη+πρω-  
τον Mn (D)G vg Ir Ωρ<sup>1</sup> Ambst | 39 ἀνθρώπου (Mn),  
κτηνους D\* en syp Tert Ambst Aug | 40 ἡ των  
1<sup>2</sup> P<sup>46</sup> | 41 καὶ<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> vg co | καὶ<sup>2</sup> > vg co Ωρ Tert  
Ambst Aug | 44 πνευματικόν 1<sup>2</sup> P 81 1 337s 263  
2 635 257 | εἰ > 6 Ψ 917-181 1912 623-319 255 rel.  
syp | 45 οὕτως κ.] καθὼς G vg ar | ἀνθρῶπ.> B 326  
919 1319 K Iq Did | Αδαμ<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> |

Dei quidam habent; ad reverentiam vobis loquor.

Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt 35 mortui? qualive corpore venient? Insi- 36 piens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. Et quod seminas, non corpus quod 37 futurum est seminas, sed nudum granum, ut puta tritici aut alicuius ceterorum. Deus au- 38 tem dat illi corpus sicut vult et unicuique se- minum proprium corpus. Non omnis caro 39 eadem caro; sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem pis- cium. Et corpora caelestia et corpora terres- 40 tria; sed alia quidem caelestium gloria, alia autem terrestrium. Alia claritas solis, alia cla- 41 ritas lunae et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate. Sic et resur- 42 rectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobili- 43 tate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, 44 surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est et spiritale, <sup>1</sup>sicut scriptum est: *Factus est* 45 *primus homo Adam in animam viventem*, novissimus Adam in spiritum vivificantem. Sed 46 non prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale. *Primus homo de terra* 47

35 dicit F-OZCsThKss cdfm | -ve] autem *codd.* | veniunt *codd.* | 38 vult FLCsBW] voluit *rel.* | 39 qui- dem DOZ dgm t Ambst Aug] > *rel.* | vero > *codd. pl.* | alia<sup>3</sup> F<sup>c</sup>RZ\*W cfm r Hier Aug] + caro *rel.* | 41 et Fs LRCsKV cdfmr Tert Ambst Aug] > *rel.* | 42 sic] ita FDL dgm Amb Ambst Hier Aug | 42ss surgit FssO\*Z\*CsB dfm Amb Ambst Hier | 45 spiritu F D\*-RCTH dgm | vivificante LMR dm | 46 animale LRCKBV cdfm Tert Ir Amb Ambst Aug] + est *rel.* | spiritale + est DO\*ZTV Iul

36 J 12,24 | 38 1 C 12,18; Gn 1,11 | 43 Ph 3,20s; C 3,4 | 45 Gn 2,7; 2 C 3,18; J 6,63 | 47 Gn 2,7

terrenus, secundus homo de caelo caelestis.  
 48 Qualis terrenus tales et terreni, et qualis cae-  
 49 lestis tales et caelestes. Igitur, sicut portavimus  
 imaginem terreni, portemus et imaginem cae-  
 lestis.  
 50 Hoc autem dico, fratres, quia caro et san-  
 guis regnum Dei possidere non possunt, neque  
 51 corruptio incorruptelam possidebit. Ecce mys-  
 terium vobis dico: Omnes quidem resurgemus,  
 52 sed non omnes immutabimur. In momento, in  
 ictu oculi, in novissima tuba, canet enim tuba,  
 et mortui resurgent incorrupti, et nos immu-  
 53 tabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere  
 incorruptionem, et mortale hoc induere im-  
 54 mortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit  
 immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus  
 55 est: *Absorpta est mors in victoria.* <sup>1</sup> *Ubi est mors*  
 56 *victoria tua? ubi est mors stimulus tuus?* Sti-  
 mulus autem mortis peccatum est, virtus vero  
 57 peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis

---

51 resurg.] \*non dormiemus, sed omnes

---

47 caelestis > A\* d Tert Cyp Hil Aug  
 48 et<sup>2</sup> > A Tert Prisc Aug  
 50 autem] enim d g Ir Tert | quia] quoniam *codd.*  
 51 resurgimus A<sup>c</sup>FHRZ m Hil  
 52 canit FM (g)  
 tuba<sup>2</sup> UCsTh cfm Amb Var Hier Aug] > *rel.*  
 resurgunt FHL<sup>c</sup>O\*R d  
 53 incorruptelam AFGHRCsTh c Tert<sup>1</sup> Ir Amb  
 Ambst Aug<sup>1</sup>  
 54 victoria] contentione(m) Tert Cyp Hil Hier  
 55 victoria] contentio D Tert Cyp Hier Aug  
 55s stimulus] aculeus UDCsTh fg Tert Cyp Ir  
 Or Hil Amb Ambst Pac Prisc Hier Aug  
 56 vero] autem FD\* d g Tert Or Ambst Aug

---

49 Gn 5,3 | 50 1 C 6,13; J 3,6 | 51 1 Th 4,15.17 |  
 52 Mt 24,31; 1 Th 4,16 | 53 2 C 5,4 | 55 Is 25,8;  
 Os 13,14 | 56 R 6,14; 7,13

χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος 48  
 ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ  
 ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ 49 Gn 5,3  
 καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φο-  
 ρέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

Τοῦτο δέ φημι, ἄδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα 50 6,13  
 βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται, οὐδὲ  
 ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυσ- 51 1 Th 4,15.  
 τήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησό-  
 μεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, <sup>1</sup>ἐν ἁτόμῳ, ἐν 52 Mt 24,31  
 ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίζει 1 Th 4,16  
 γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἀφθαρτοί, καὶ  
 ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο 53 2 C 5,4  
 ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐν-  
 δύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο 54  
 ἐνδύσῃται ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύ-  
 σῇται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γε-  
 γραμμένος· κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῆκος. ποῦ 55 Is 25,8  
 σου, θάνατε, τὸ νῆκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέν- Os 13,14  
 τρον; τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ 56 R 7,13; 6,

47 ανθρ.<sup>2</sup> + ο Kς A Pss 81 917 rel. sy ar (Mn), πνκος  
 P<sup>46</sup> | ουρανου + ο ουρανιος G vg Amb Ambst Hier  
 Aug | 48 επουραν.<sup>1.2</sup>] ουραν. P<sup>46</sup> D\*s | 49 και<sup>1</sup> > Mn Iq  
 Tert Cyp Or | φορεσομεν BI 181s 919 241 38 al. 206 242  
 1872s 1518 sy ar sa Iq Ef Thdt Gen] -ωμεν Mn P<sup>46</sup>  
 rel. Tert Xq, + δη P<sup>46</sup> | 50 δε] γαρ Mn Ds<sup>1</sup> Iq Tert |  
 κληρ. ου δυν.] ου κληρονομησουσιν Mn G bo Iq<sup>1</sup> Ωρ Xq |  
 κληρονομει] -ησει C\* Ds lat co Meth | 51 μεν > P<sup>46</sup> B  
 C\* 1739 D\* sy Ωρ | ου κοιμηθ. P<sup>46</sup>] αναστησομεθα Mn  
 D\* lat Tert Aug Dam, κοιμηθ. A<sup>c</sup> | ~ κοιμηθ., ου SC  
 1739 33 G ar Did (Mn D lat), ου παντ. δε αλλαγ. P<sup>46</sup> A<sup>c</sup>,  
 οι παντ. A\* | 52 ροπη P<sup>46</sup> 1739 Ds lat Ny | εγερωθ. ]  
 αναστησονται Mn AP Ds lat co Ωρ<sup>1</sup> Cy<sup>1</sup> Xq<sup>1</sup> Ep | 54 το  
 1<sup>2</sup> Mn P<sup>46</sup> S\*C\* 6 1175 M 088 1912 vg bo Iq Hil  
 Ambst | ~ αθανασ. κ. το φθαρτον τουτο ενδυσ. αφθ.  
 A 326 ar sa Tert Ef | νεικος P<sup>46</sup> B 088 Tert Cyp Hil  
 Hier Aug | 55 θανατε<sup>2</sup> Mn P<sup>46</sup> BS\*s 1739 088 Ds lat  
 co Iq Tert Ef Ef] αδη rel. | ~ κεντρον ... νικος Ps Ds  
 917 rel. pl. sy Iq Tert<sup>1</sup> |

- 57 δὲ δύνάμεις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. τῷ δὲ Θεῷ  
 χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ Κυρίου  
 2 Par 15,7 58 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγα-  
 Ap 14,13 πητοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύον-  
 τες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι  
 ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν Κυρίῳ.
- A 11,29 16 Περὶ δὲ τῆς λογείας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους,  
 2 C 8-9 ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας,  
 G 2,10 2 οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββά-  
 A 20,7 του ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρί-  
 ζων ὃ τι ἐὰν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε  
 3 λογεῖται γίνωνται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς  
 ἐὰν δοκιμάσητε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω  
 ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ.  
 4 ἐὰν δὲ ἄξιον ᾖ τοῦ καὶ με πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ  
 πορεύσονται.
- A 19,21 5 Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν Μακεδονίαν  
 R 15,24 6 διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι, ἵπρὸς ὑμᾶς  
 Tt 3,12 δὲ τυχὸν παραμενῶ ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα  
 A 20,2; 7 ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ  
 18,21 θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω  
 γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ
- A 19,1.10 8 Κύριος ἐπιτρέψῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως  
 2 C 2,12 9 τῆς Πεντηκοστῆς· θύρα γάρ μοι ἀνέωγεν με-  
 C 4,3 10 γάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. Ἐὰν  
 A 14,27 δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται  
 Ap 3,8 10 πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται ὡς  
 Ph 2,20 11 καὶ γὰρ· ἵνα μὴ τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προ-

57 δοντι P<sup>46</sup> 1835 226 337ss 206s 440s lat syh\* ar Ef  
 Ath Xq | αγαπ. + μου P<sup>46</sup> | 16,1 ποιεите 330 1518ss |  
 2 σαββατων 1739 104sssc 917 rel. ar bo | ευοδωται BS\*  
 326 M 088 Ds 917<sup>s</sup> 623-1319 al. rel. pl.] -δωθη rel. |  
 3 εαν δοκιμ.] δοκιμαζετε P<sup>46</sup> | 5 διερχομ.] παρερχομαι  
 P<sup>46</sup> | 6 καταμενω B 1739 424<sup>c</sup> M | και > P<sup>46</sup> B 1739 M  
 462 syr co | 7 γαρ<sup>1</sup>] δε Ψ 088 436 | γαρ<sup>2</sup>] δε Ψs 917-  
 920 919-999 al. rel. | 10 καγω] εγω P<sup>46</sup> B 1739 424<sup>c</sup>  
 1175 M\*sy sa | 11 ουν > Ds ar |

victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. Itaque, fratres mei dilecti, stabiles 58 estote et immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

### 16,1-24 *Epilogus*

De collectis autem, quae fiunt in sanctos, 16 sicut ordinavi ecclesiis Galatiae, ita et vos facite. Per unam sabbati unusquisque vestrum 2 apud se seponat recondens quod ei bene placuerit, ut non, cum venero, tunc collectae fiant. Cum autem praesens fuero, quos probaveritis, 3 per epistulas hos mittam perferre gratiam vestram in Hierusalem. Quod si dignum fuerit ut 4 et ego eam, mecum ibunt.

Veniam autem ad vos, cum Macedoniam 5 pertransiero; nam Macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo vel etiam 6 hiemabo, ut vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre; spero 7 enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit. Permanebo autem 8 Ephesi usque ad Pentecosten. Ostium enim 9 mihi apertum est magnum et evidens, et adversarii multi.

Si autem venerit Timotheus, videte ut sine 10 timore sit apud vos; opus enim Domini opera-

---

58 opera A | 16,1 sanctis AF<sup>c</sup>LRV\* d f | 2 reponat HCT<sup>c</sup>ThKV c, ponat *rel.* | bene > A d Aug Pel | collecta A\*Z\* d | 4 et FDGLRT c d f Aug] > *rel.* | 5 Macedoniam AHMRCB(F) | 6 vel > D g Amb | 7 transitum AGLCB | aliquantulum *codd. pl.* | 9 evidens] videns HTh\* d, operosum Ambst, efficax Hier

---

58 2 Par 15,7; C 1,23; Ap 14,13 | 16,1 A 11,29s; 2 C 8-9; G 2,10; R 15,25ss | 2 A 20,7; Ap 1,10 | 4 2 C 8,20s | 5 A 19,21; 2 C 1,16 | 6 Tt 3,12; R 15,24 | 7 A 20,2s; 18,21 | 8 A 19,1.10 | 9 A 14,27; C 4,3; Ap 3,8 | 10 1 C 4,17; Ph 2,20

- 11 tur, sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat ;  
deducite autem illum in pace, ut veniat ad me ;  
exspecto enim illum cum fratribus.
- 12 De Apollo autem fratre vobis notum fa-  
cio, quoniam multum rogavi eum ut veniret  
ad vos cum fratribus, et utique non fuit vo-  
luntas ut nunc veniret, veniet autem, cum ei  
vacuum fuerit.
- 13 Vigilate, state in fide, viriliter agite et  
14 confortamini. Omnia vestra in caritate fiant.
- 15 Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Ste-  
phanae et Fortunati et Achaici, quoniam sunt  
primitiae Achaiae, et in ministerium sanctorum  
16 ordinaverunt se ipsos, ut et vos subditi sitis  
17 eiusmodi et omni cooperanti et laboranti. Gau-  
deoque autem in praesentia Stephanae et Fortunati  
et Achaici, quoniam id quod vobis deerat ipsi  
18 suppleverunt; refecerunt enim et meum spiri-  
tum et vestrum. Cognoscite ergo qui huius-  
modi sunt.
- 19 Salutant vos ecclesiae Asiae. Salutant vos  
in Domino multum Aquila et Priscilla cum  
domestica sua ecclesia, apud quos et hospitor.
- 20 <sup>1</sup>Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem  
in osculo sancto.

---

12 notum vobis f. quoniam FDLOZ\*Th d, signi-  
fico vobis quia HUCs c f Ambst (g)] > *rel.* | volun-  
tas + eius RKV c Ambst | vacuum] oportuno F\*  
DLTTh<sup>m</sup> cdgr Ambst | 15 Fortunati FOUZ\*(D) |  
et Ach. DOUK fg] > *rel.* | 16 eiusmodi] talibus D  
dgr Ambst | 18 huiusmodi FDLT r Ambst] eius-  
modi *rel.* | 19 Asiae] Achaiae F\* | Prisca AGHMR  
UZThKBV cr | apud quos et hospitor TBVW c fg  
(DL d)] > *rel.* | 20 ~ fratres omnes *codd. pl.* Ambst

---

11 1 T 4,12 | 12 A 18,24 | 13 Ps 30,25 O'; E 6,10 |  
15 1 C 1,16; 16,17 | 16 Ph 2,29; 1 Th 5,12; 1 T 5,17 |  
18 2 C 2,13; 7,13 | 19 A 18,2.18.26; R 16,3ss; 2 T  
4,19 | 20 R 16,16; 2 C 13,12

πέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκά- 12 1,12; 3,6  
λεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελ-  
φῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ,  
ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρί- 13 Ps 30,25 O'  
ζεσθε, κραταιοῦσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ 14 E 6,10  
γινέσθω. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε 15 1,16; R 16,5  
τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀ-  
χαΐας καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυ-  
τούς· ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις 16 Ph 2,29  
καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω 17  
δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φορτουνά-  
του καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμέτερον ὑστέρημα  
οὗτοι ἀνεπλήρωσαν· ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν 18  
πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς 1 Th 5,12  
τοιούτους.

Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. 19 A 18,2.18.26  
ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ  
Πριῖσκα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσ- 20 R 16,16  
πάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. Ἀσπάσασθε 2 C 13,12  
ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. 1 P 5,14

εμε P<sup>46</sup> B 1175 Ds 1912 823 | μετα τ. αδ. > B | 12 Απολ-  
λω > S\* | αδελφ. + δηλω υμιν οτι S\* D\*s vg<sup>1</sup> Ambst |  
οταν] εαν P<sup>46</sup> co | 13 ανδριζ. + και A 1175 D<sup>1</sup> 917-181  
1912 460 vg co | 15 δε > S\* D<sup>1</sup>\* 1912 ar | Στεφ. + κ.  
Φορτουντου κ. Αχαϊκου C\* G 1319ss 255 206s 1611s  
syh<sup>+</sup> bo, κ. Φορτ. S<sup>c</sup> 326s Ds 1836-88 vgar Thdt | Αχ.]  
Ασιας P<sup>46</sup> | 16 κοπιωντι + εν Kω 81 1319ss 255, εν υμιν G |  
17 Φουρτου. P 326 81 917-920 919 rel. pl. | υμετερ.]  
υμων P<sup>46</sup> SA 6 Ψ-81 917-920 919-177 al. rel. pl. | αυτοι  
As M D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> vg syp X<sup>o</sup> | 18 γαρ + και Ds 181 lat | 19 > A |  
υμας 1<sup>o</sup> 2 P<sup>46</sup> 326 69 38 206s | εκκλησ. + πασαι CP  
1912 syp X<sup>o</sup> | ασπαζετ.] -ζονται B 1739-33 326ss G<sup>r</sup>  
rel. | Πρισκιλλα CA Pss D-919 547 rel. sy ar, Πρεισκας  
P<sup>46</sup> | εκκλησια + παρ οis κ. ξενιζομαι Ds vg<sup>1</sup> |



C 4,18 21  
2 Th 3,17 22  
G 1,8s  
Ap 22,20

Ὁ ἄσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. εἴ τις  
οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον, ἦτω ἀνάθεμα. *Μαρὰν*  
ἀθά. ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μεθ' ὑμῶν.  
ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ  
Ἰησοῦ.

22 K<sup>v</sup>+ημων P 489 920 1 330 38 al. 206ss 440s  
1518 257s al. K syp co, I<sup>v</sup> X<sup>v</sup> Pss D<sup>r</sup> rel., I<sup>v</sup> 1610  
ar Tert | 23 K<sup>v</sup>+ημων A 33 P 81 88 5 489 157s al.  
440s 378 al. vg<sup>l</sup> syp ar co | I<sup>v</sup>+X<sup>v</sup> C-1908 P<sup>r</sup> D-920  
547 rel. pl. vg<sup>l</sup> sy ar co | 24 μου > A 1739 Ψ | I<sup>v</sup>  
B 1739 33 81 M F gr Ambst] +αμην rel., γενηθητω  
γενηθητω G<sup>l</sup> |

Salutatio mea manu Pauli. Si quis non <sup>21</sup>  
amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit <sup>22</sup>  
anathema. Maran atha. <sup>1</sup>Gratia Domini nostri <sup>23</sup>  
Iesu Christi vobiscum. Caritas mea cum om- <sup>24</sup>  
nibus vobis in Christo Iesu. Amen.

---

**22** nostrum DMOKVW c] > *rel.* | **23** nostri > A  
GHCsW c d fg | Christi > AGHRUCsTh<sup>o</sup> f | **24** amen  
> FT f g r Ambst

---

**21** G 6,11; C 4,18; 2Th 3,17; Phm 19

**22** G 1,8s; Ap 22,20; 1 C 12,3

# EPISTULA

## BEATI PAULI APOSTOLI

### AD CORINTHIOS SECUNDA

#### 1,1-11 *Exordium*

1 PAULUS apostolus Iesu Christi per vo-  
luntatem Dei et Timotheus frater ecclesiae  
Dei, quae est Corinthi cum omnibus sanctis, qui  
2 sunt in universa Achaia. Gratia vobis et pax  
a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo.  
3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri  
Iesu Christi, Pater misericordiarum et Deus  
4 totius consolationis, qui consolatur nos in omni  
tribulatione nostra, ut possimus et ipsi con-  
solari eos, qui in omni pressura sunt, per ex-  
hortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo.  
5 Quoniam sicut abundant passiones Christi in  
nobis, ita et per Christum abundat consolatio  
6 nostra. Sive autem tribulamur pro vestra ex-  
hortatione et salute, sive consolamur pro ves-  
tra consolatione, sive exhortamur pro vestra  
exhortatione et salute, quae operatur toleran-  
tiam earundem passionum, quas et nos pati-  
7 mur; ut spes nostra firma sit pro vobis,

---

6 exhortatione<sup>1.2</sup>] consolatione | exhort.] conso-  
lamur

---

1 ~ sanctis omnibus *codd.* (-V\*) | 3 et<sup>1</sup> > M\* Hil  
Var | 4 qua] quae F\*LK | 5 abundant + etiam DL  
RB Amb Ambst, et d gr Hier | 6 sive<sup>2</sup> - consolatione  
\*> *codd.* | et salute<sup>2</sup> DH\*LZ\*T<sup>c</sup>Th dfg Ambst] \*>  
*rel.* | operatur + in *codd. pl.* | tolerantia AFH<sup>c</sup>-RC  
Th\* | 7 ut D] et *rel.* | sit Z<sup>c</sup>W Ambst] est DR c  
Hier, > *rel.*

---

1 1 C 1,1 | 2 R 1,7 | 3 R 15,5; E 1,3; 1 P 1,3 |  
5 Ps 33,19s; 93,19 | 6 2 C 4,15

## ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β

Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θε- 1 1 C 1,1  
λήματος Θεοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τῇ ἐκ-  
κλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ σὺν τοῖς  
ἁγίοις πᾶσιν τοῖς οὔσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ· χάρις 2 R 1,7  
ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ  
Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου 3 R 15,5  
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν E 1,3; 1P 1,3  
καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν 4  
ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασ-  
θαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει  
διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ  
ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ πα- 5 Ps 33,19s;  
θήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ τοῦ 93,19  
Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.  
εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως 6 4,15.17  
καὶ σωτηρίας· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς  
ὑμῶν παρακλήσεως τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομο-  
νῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχο-  
μεν. καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδό- 7

1 ~ Iu Ku A 6 Ψsss rel. pl. K<sup>r</sup> r vg syp ar bo<sup>1</sup> | Τι-  
μοθ. + κ. Σιλουανος Did | 4 επι] εν C 920 919 lat syp  
ar co Eus Xq Ef | δυνασθαι + και vg syph<sup>+</sup> co Ambst |  
παρακαλουμ. + και Ds vg | 5 ουτως + και 33 Ds 1835  
69 436s al. vg Ωρ<sup>1</sup> | 6 δε > C 326 1836 1245 257 sa |  
κ. σωτηριας > B 33 614 (263) | σωτηρ. + sive consolamur  
pro vestra consolatione vg<sup>1</sup> | ~ ειτε<sup>2</sup> - παρακλη-  
σεως<sup>2</sup> + κ. σωτηριας (post υμων v. 7) B 326 D-177 al.  
rel. K<sup>r</sup> | υπομονη + πολλη 1 440ss 1245 913ss 876 | αυ-  
των] αυτου 927s 440ss 491s 1518 257s 506s 876 | 7 η-  
μων] υμων B 1319 | παθηματων 6 7 P<sup>46</sup> |

8 καὶ τῆς παρακλήσεως. Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς  
 ἄγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς  
 γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ  
 δύναμιν ἐβαρύνθημεν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς  
 9 καὶ τοῦ ζῆν· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα  
 τοῦ θανάτου ἐσχέκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν  
 ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς  
 10 νεκρούς· ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρύσατο  
 ἡμᾶς καὶ ῥύσεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι  
 11 ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν  
 τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς  
 ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ  
 ἡμῶν.

12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρ-  
 τύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀγιότητι  
 καὶ εἰλικρινείᾳ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ  
 ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ, ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ,  
 13 περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἄλλα γρά-  
 φομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπι-  
 γινώσκετε, ἐλπίζω δὲ ὅτι ἕως τέλους ἐπιγνώ-  
 14 σεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους,

8 θελω 88 460 K ar bo Ωρ Bas | υπερ] περι Sss 33s 104  
 81 Ds 1912 999 1319ss 436s 440s 1611s Ωρ Bas | γενομ.  
 + ημιν 104s 917-181 1838-330 al. rel. pl. K<sup>r</sup> sy Ef |  
 10 τηλικουτων θανατων P<sup>46</sup> 1739<sup>c</sup> 2005 dr (vg) sy Ωρ  
 Xρ Ambst Hier Ef | ρυσεται<sup>1</sup>] ρυεται 1739 326 M D-  
 1898 1838<sup>s</sup> 919 319 255 rel. K<sup>r</sup> | κ. ρυσετ. > AΨ D\* syp |  
 εις ον >, ηλπικ. + δε 256 255 2005 syp Xρ (ar Ef) | οτι  
 > P<sup>46</sup> B 1739 M D<sup>1</sup> | ετι > 104 D<sup>c</sup>s 623 489 2005 | 11 η-  
 μων υπ. υμων A 1898 1319 1311 1245 | εν πολλω προσ-  
 ωπω P<sup>46</sup> 1739 424<sup>c</sup> M G 330 (syh\*) Xρ | ημων<sup>2</sup>] υμων  
 P<sup>40\*</sup> BP F-467 920ss 460-794 al. 242-2 635<sup>r</sup> 1518 257s  
 378<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 12 αγιοτ.] απλοτητι 6 104s D-177 al. 436 rel.  
 L<sup>r</sup> lat sy | θυ<sup>1</sup> + και P<sup>46</sup> B 1739 33 Ψ M 88 241 69 206s  
 vg sy ar Ef | 13 η<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> A 33 491s 2005 ar | α > As  
 D\* 1912 330 321 | η<sup>2</sup> > G 547 K lat sy | η κ. επιγι-  
 νωσκ. > P<sup>46</sup> B 104 1898 460 | οτι + και 1739s Psss  
 M 917-794 al. rel. pl. K<sup>r</sup>

scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignore 8 rare vos, fratres, de tribulatione nostra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut taederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobismet ipsis respon- 9 sum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitatur mortuos; <sup>1</sup>qui de tantis periculis nos eripuit et eruit, in 10 quem speramus quoniam et adhuc eripiet, <sup>1</sup>adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis, 11 ut ex multorum personis eius quae in nobis est donationis, per multos gratiae agantur pro nobis.

1,12-7,16 *Apostoli cum ecclesia intima unio*

1,12-2,17 *Apostoli sinceritas et caritas in adventu differendo*

Nam gloria nostra haec est, testimonium 12 conscientiae nostrae, quod in simplicitate cordis et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo, abundantius autem ad vos. Non enim 13 alia scribimus vobis, quam quae legistis et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis, sicut et cognovistis nos ex parte, 14

---

7 quod] quoniam *codd. pl.* | 8 ~ vos ignorare AH W c d g r Tert Ambst Hier | 9 nobis ipsis *codd. pl.* | Deo] domino FDCsTh c d | 10 ~ eripuit nos *codd.* | eruet *codd. pl.* | 11 multor. pers.] multarum facierum AM Pel (HZThKBV c) | 12 cordis > *codd.* | hoc > AG\*MCsTh g r | 13 legistis]\*legitis Th\*d | cognovistis] -noscitis AFGHMOZ\*ThKBV d g r Ambst

---

8 A 19,23; 1 C 15,32 | 10 2 T 4,18 | 12 2 C 2,17; Hb 13,18; 1 C 1,17 | 14 2 C 5,12; Ph 2,16

quod gloria vestra sumus, sicut et vos nostra,  
in die Domini nostri Iesu Christi.

- 15 Et hac confidentia volui prius venire ad  
16 vos, ut secundam gratiam haberetis, <sup>1</sup>et per  
vos transire in Macedoniam et iterum a Ma-  
cedonia venire ad vos et a vobis deduci in  
17 Iudaeam. Cum ergo hoc voluissem, numquid  
levitate usus sum? Aut quae cogito, secundum  
carnem cogito, ut sit apud me EST et NON?  
18 Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui  
fuit apud vos, non est in illo EST et NON.  
19 Dei enim Filius Iesus Christus, qui in vobis  
per nos praedicatus est, per me et Silvanum  
et Timotheum, non fuit EST et NON, sed EST  
20 in illo fuit. Quotquot enim promissiones Dei  
sunt, in illo EST; ideo et per ipsum Amen  
21 Deo ad gloriam nostram. Qui autem confirmat  
nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos  
22 Deus, qui et signavit nos et dedit pignus  
Spiritus in cordibus nostris.  
23 Ego autem testem Deum invoco in animam  
meam, quod parcens vobis non veni ultra Co-

---

14 quod] quia *codd.*

15 secundam] secundum D\*MTV d

16 transirem, venirem (F)DH\*CsTh\* Ambst

17 ~ hoc ergo A<sup>c</sup>FDHThB fg r Ambst (CT)

18 fuit HZ<sup>e</sup>] fit *rel.*

non<sup>2</sup> + sed est in illo est DUZ\*TTh<sup>m</sup>BW f

19 fuit<sup>1</sup> + in illo DKW c

20 nostram] \*per nos D<sup>c</sup> c f\* Ambst Vig

22 ~ et qui *codd.*, > qui D r Var

---

16 1 C 16,5s

17 2 C 5,16

20 Ap 3,14

21 1 J 2,27

22 2 C 5,5; R 8,16; E 1,13s

23 2 C 11,31; R 1,9

ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν καθάπερ καὶ ὑμεῖς  
ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ.

Καὶ ταύτη τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρό- 15  
τερον πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἵνα δευτέραν χάριν  
σχητε, καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, 16 1 C 16,5s  
καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς  
καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν.  
τοῦτο οὖν βουλόμενος μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ 17 5,16  
ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλευόμαι κατὰ σάρκα βου-  
λεύομαι, ἵνα ἢ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ  
οὐ; πιστὸς δὲ ὁ Θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς 18  
ὑμᾶς οὐκ ἔστιν ναὶ καὶ οὐ. ὁ τοῦ Θεοῦ γὰρ 19  
υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κη-  
ρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου,  
οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέ-  
γονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ 20 Ap 3,14  
ναί· διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ ἀμήν τῷ Θεῷ πρὸς  
δόξαν δι' ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν 21 1 J 2,27  
εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς Θεός, ὁ καὶ σφρα- 22 5,5; R 8,16  
γισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἄρραβῶνα τοῦ  
πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. E 1,13s

Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ 23 11,31; R 1,9  
τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι

14 ημων<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> CsΨ D 88-177 al. rel. | Iv + Xu 1739  
P-1175 M Ds al. 623 69 1319-38 al. 2 440s lat syph<sup>+</sup> ar<sup>1</sup>  
co | 15 ~ ελθ. πρ. υμ. (το) προτερον 6 Ψ 917-177 al.  
rel. pl. | χαριν S\*-6 33 Ψ D-181 623 1835 pl. 206sss 440  
rel. pl. K<sup>r</sup> vg sy ar sa] χαραν rel. | 16 διελθ.] απελθειν  
AP Ds 1319ss 436s ar syh<sup>m</sup> | υφ] αφ P<sup>46</sup> 1175s Ds 467  
330 635 440s | 17 βουλευομενος Ψ 326 D 1836ss 623<sup>s</sup>  
920 pl. 206 823<sup>s</sup> 1611<sup>s</sup> 257 pl. K<sup>r</sup> syh | 18 εστιν] εγενετο  
6 Ψsss 917-263 1311 rel. K<sup>r</sup> | 19 ~ Xς Ις S\*ssΨ 326 bo |  
20 διο κ. δι αυτου] εν αυτω 6 917-88 623 pl. 920-177 al.  
rel. pl. K<sup>r</sup> | δοξαν + κ. τιμην G | τω θω πρ. δοξ.] ~ πρ.  
δοξ. θυ syp ar Ef | δι<sup>2</sup> > C 081 623 1 635 L vg | 21 υμας  
συν ημιν C 241 218 206ss 440 syh | | 22 ο P<sup>46</sup>] > S\*  
C\*A 6 33sss 81 917-88 623s 1835 69ss 1319ss al. 206s  
440 1611s K Did | 23 ουκετι] ουκ G d sypih<sup>+</sup> Ef |



- 1 P 5,3 24 ἦλθον εἰς Κόρινθον. οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν  
 τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς  
 12,21 2 ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἐστήκατε. ἔκρινα δὲ ἑμαυτῷ  
 1 C 4,21 τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν.  
 2 εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ὁ εὐφραίνων  
 3 με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἑμοῦ; καὶ ἔγραψα  
 τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην σχῶ ἀφ' ὧν  
 ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι  
 A 20,31 4 ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν. ἐκ γὰρ πολλῆς  
 7,8 θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ  
 πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν  
 ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.  
 Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ  
 ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς.  
 6 ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν  
 7 πλειόνων, ὥστε τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρί-  
 σασθαι καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῇ περισσο-  
 8 τέρα λύπη καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ  
 7,15 9 ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην· εἰς τοῦτο γὰρ  
 καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ  
 Mt 18,18 10 εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε,  
 καὶ ἐγὼ. καὶ γὰρ ἐγὼ ὁ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχά-  
 L 22,31 11 ρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα μὴ  
 πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ  
 τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

24 χαρας] χαριτος 1912 1835 69 1319s ar | 2,1 δε] γαρ  
 P<sup>46</sup> B 33 1175 69 1611s 2005 r syh bo<sup>1</sup> | ~ ελθειν πρ.  
 υμ. P<sup>46</sup> 1739 Ds 623s 241 330 1831 385 | 2 τις BS\*ss  
 81<sup>c</sup> 1912 Cy] + εστιν rel. | 3 και + γαρ 33 81 1912 330  
 2127s 436 syh<sup>+</sup> sa | εγραψα + υμιν 6 104sss D-915 623<sup>s</sup>  
 rel. pl. K<sup>r</sup> vg syp Ef | λυπην + επι λυπην 1739 104-81  
 Ds 1912 467 1319sss 255 206ss lat pl. syh<sup>+</sup> | 4 ~ ινα  
 γνωτε τ. αγαπ. G 319 1891 r vg sy co (Ψ 88 69 ar  
 Ef) | 6 η υπο τ. πλειον. > G | 7 μαλλον > BA syp  
 Hier Aug | 9 εγραψα + υμιν 104 81 G Xp Thdt Ef  
 ei] η BA 33, ως 1836 460, > P<sup>46</sup> | 10 εγω ει τι κεχα-  
 ρισμαι ω κεχαρ. 6 33 Ψ 181<sup>s</sup> rel. pl. K<sup>r</sup> | ο > D\* co  
 (Tert) | ο κεχαρ. > 917s 1912 337s 255 2 491s |

rinthum; non quia dominamur fidei vestrae, 24  
sed adiutores sumus gaudii vestri; nam fide  
statis. Statui autem hoc ipsum apud me, ne 2  
iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim 2  
ego contristo vos, et quis est qui me laetificet,  
nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum 3  
scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam  
super tristitiam habeam de quibus oportuerat  
me gaudere, confidens in omnibus vobis, quia  
meum gaudium omnium vestrum est. Nam 4  
ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi  
vobis per multas lacrimas, non ut contriste-  
mini, sed ut sciatis, quam caritatem habeam  
abundantius in vobis.

Si quis autem contristavit, non me contris- 5  
tavit, sed ex parte, ut non onerem, omnes vos.  
Sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio haec, 6  
quae fit a pluribus, ita ut e contrario magis do- 7  
netis et consolemini, ne forte abundantiori tris-  
titia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod 8  
obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem.  
Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimen- 9  
tum vestrum, an in omnibus oboedientes sitis.  
Cui autem aliquid donastis, et ego; nam et 10  
ego quod donavi, si quid donavi, propter vos  
in persona Christi, ut non circumveniamur a 11  
satana; non enim ignoramus cogitationes eius.

---

24 stetistis AGHLMZ\*ThB | 2,1 ipsum M\*U d f  
g Pel] ipse *rel.* | tristitiam AFGMZ\* d r Pel | 3 vo-  
bis<sup>1</sup> > AH Ambst Pel | 4 habeo AFGHUCsTh Amb  
Aug | 6 sufficit] satis est r Tert Amb Ambst | 7 e  
contra F<sup>c</sup>H\*Th<sup>m</sup> m Ambst | 9 et > ADLMO\*UCs  
m r Ambst Pel Sed | 10 donatis ADHCT\*Th d m Pac

---

24 1 P 5,3; 1 C 3,9 | 2,1 2 C 12,11; 1 C 4,21 |  
3 2 C 13,10 | 4 A 20,31; 2 C 7,8 | 9 2 C 7,15; 10,6 |  
10 Mt 10,40; 18,18 | 11 L 22,31

12 Cum venissem autem Troadem propter  
 evangelium Christi, et ostium mihi apertum  
 13 esset in Domino, non habui requiem spiritui  
 meo, eo quod non invenerim Titum fratrem  
 meum, sed valefaciens eis profectus sum in  
 14 Macedoniam. Deo autem gratias, qui semper  
 triumphat nos in Christo Iesu et odorem no-  
 titiae suae manifestat per nos in omni loco,  
 15 <sup>1</sup>quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui  
 16 salvi fiunt, et in iis, qui pereunt; aliis quidem  
 odor mortis in mortem, aliis autem odor vitae  
 17 in vitam. Et ad haec quis tam idoneus? <sup>1</sup>Non  
 enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum  
 Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, co-  
 ram Deo in Christo loquimur.

3,1-5,10 *Muneris apostolici gloria et fiducia in  
 Deo fundata*

3 Incipimus iterum nosmet ipsos commendare?  
 aut numquid egemus sicut quidam commen-  
 2 datitiis epistulis ad vos aut ex vobis? Epis-  
 tula nostra vos estis, scripta in cordibus nos-  
 tris quae scitur et legitur ab omnibus homi-  
 3 nibus, manifestati quod epistula estis Christi,  
 ministrata a nobis et scripta non atramento,

---

13 invenirem DLO\*Z\* d e

15 Deo + in omni loco Or<sup>1</sup> Hil Hier<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup>  
 iis<sup>1.2</sup>] his *codd.*

16 tam\* > Ambst Aug<sup>1</sup> Sed

17 sed<sup>2</sup> > FDZ<sup>c</sup>Th c d f g Ir Sing Ambst Pel

3,3 quod] quoniam *codd. pl.*, quia AO Ambst

---

12 A 14,27; 1 C 16,9; Ap 3,8

13 2 C 7,5.13; A 20,1; G 2,1.3 | 15 1 C 1,18

16 2 C 3,3s; L 2,34

17 2 C 1,12; 4,2; 1 P 4,11

3,1 2 C 5,12; A 18,27; R 16,1 | 2 1 C 9,2; J 5,36

3 Ex 24,12; 31,18; 34,1; Jr 31,33; Ez 11,19; 36,26

Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέ- 12 <sup>A 14,27</sup>  
 λιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεωγμένης <sup>1 C 16,9</sup>  
 ἐν Κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου 13 <sup>A 20,1</sup>  
 τῷ μὴ εὐρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ  
 ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.  
 Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι 14  
 ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώ- <sup>Sir 24,20</sup>  
 σεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ·  
 ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σω- 15 <sup>1 C 1,18</sup>  
 ζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἷς μὲν ὁσμὴ 16 <sup>3,3s; L 2,34</sup>  
 ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ἐκ ζωῆς  
 εἰς ζωὴν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; <sup>17 1,12; 1 P 4,11</sup> οὐ γάρ  
 ἐσμεν ὥς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον  
 τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὥς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὥς ἐκ  
 Θεοῦ κατέναντι Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; ἢ 3 <sup>5,12; R 16,1</sup>  
 μὴ χρῆζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν <sup>A 18,27</sup>  
 πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; ἢ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς 2 <sup>1 C 9,2</sup>  
 ἔστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γι-  
 νωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων  
 ἀνθρώπων, φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ 3 <sup>Ex 24,12</sup>  
 Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη <sup>31,18; 34,1</sup>  
 οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν <sup>Pr 3,3; 7,3</sup>  
<sup>Ez 11,19;</sup>  
<sup>36,26</sup>  
<sup>Jr 31,33</sup>

12 εἰς<sup>2</sup>] δια Ds 330 lat | θυρα μοι ἡν εἰσῆλθον (D) G |  
 13 μου + ἐν 33 D 330 | τῷ<sup>2</sup>] τοῦ S<sup>\*</sup>C<sup>c</sup> 88s 920 1149 |  
 14 τῷ Xω] Xω Iv (P<sup>46</sup>) 33 69 1319sss vg ar | 16 ἐκ<sup>1.2</sup>  
 P<sup>46</sup> Iq Cl Ωq Hil] > Ψ 326 D-177 462-319 255 rel.  
 K<sup>r</sup> lat sy | 17 πολλοὶ Iq Did Bas] λοιποὶ P<sup>46</sup> P 326  
 Ds 1836ss 1838s 920 1sss 999s 1891<sup>s</sup> 1872<sup>s</sup> 1611<sup>s</sup>  
 383s L<sup>r</sup> sy ar Ef | ὡς<sup>2</sup> > G 181 d vg Ambst Ef | κατ-  
 ενωπιον Ψss D-177 1311 rel. K<sup>r</sup> | 3,1 συνισταν P<sup>46</sup>  
 B 33 326 D<sup>\*</sup> | η<sup>1</sup>] εἰ A 33ss 917sss 88s 623 pl. 920  
 pl. 522<sup>r</sup> 1518 2138 913s 203ss K<sup>r</sup> ar (sa) | ὡς] ὡσπερ  
 A 1175s D<sup>\*</sup> 88 69 | ὑμῶν + συστατικῶν P 104s D-  
 999 255 rel. K<sup>r</sup> sy | 2 ἐγγεγραμμένοι 33 378 506s |  
 ἡμῶν<sup>2</sup>] ὑμῶν S 33 1912 489 440s 1245 | 3 ἡμῶν +  
 καὶ P<sup>46</sup> B 1739 424<sup>c</sup> 436 206<sup>e</sup>s vg ar | γεγραμμ. 1739  
 206s 440s 823 K vg Did |

πλαξίν λιθίναις ἄλλ' ἐν πλαξίν καρδίαις σαρκί-  
ναις.

- 4 Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ  
2,16 5 Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν. οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν  
ἱκανοὶ ἔσμεν λογίσασθαι τι ὥς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ'  
Jr 31,31 6 ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ἱκάνωσεν  
1 C 11,25 ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος  
R 7.6 ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ  
δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.  
7 Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμα-  
σιν ἐντετυπωμένη λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε  
Ex 34,30 μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς  
τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσ-  
G 3,2,5 8 ὤπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλ-  
λον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;  
Dt 27,26 9 εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολ-  
E 3,8s λῶ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιο-  
Ex 34,29-35 10 σύνης δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδο-  
ξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει εἵνεκεν τῆς ὑπερ-  
11 βαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ  
δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.  
12 Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρη-  
Ex 34,33-35 13 σία χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κά-  
λυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτε-  
νίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ κατ-

καρδιας Mn F 1912 489 2 lat syr ar co Ie Ωρ Eus Xp  
Ef | 4 εχω A | 5 λογίσεσθ. C Ds 919 177 1867 | τι >  
P<sup>46</sup> B | εαυτων<sup>2</sup>] αυτων B G 1835 242 | 6 γραμματι αλλα  
πνι 33 lat syr ar Ef | αποκτεινει B 1836<sup>c</sup> 547 462 Ωρ Ath  
Bas] -κτεννει Mn P<sup>46c</sup> S 1739 Ps G 181 919s 337s al. 429  
1891 635 35 1611 K, -κτενει P<sup>46\*</sup> rel. L<sup>r</sup> | 7 γραμματι  
B D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> 1311 | εντετυπωμ. + εν Ψ 326s 917 rel. K<sup>r</sup> df |  
δυνασθαι > P<sup>46</sup> | 9 η<sup>1</sup> BPs 917<sup>s</sup> 623ss rel. pl. K<sup>r</sup> d vg  
ar bo Ef] τη P<sup>46</sup> al. | περισσευσει D 88 489 440 g syr  
Ambst Ef | δικαιοσ. BS\*-424<sup>c</sup> 33 326 81 Cy] + εν rel. K<sup>r</sup> |  
11 δοξη + κ. μη καταργουμενον Mn | 13 εαυτου SΨ 326  
D 917<sup>s</sup> 623<sup>c</sup> pl. 226-177 242<sup>r</sup> 1108ss 257<sup>s</sup> K pl. | τελος]  
προσωπον A 255 257 vg, τ. δοξαν του πρ. bo |

sed Spiritu Dei vivi, non in *tabulis lapideis*,  
sed in *tabulis cordis carnalibus*.

Fiduciam autem talem habemus per Chris- 4  
tum ad Deum, non quod sufficientes simus 5  
cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed  
sufficiencia nostra ex Deo est, qui et idoneos 6  
nos fecit ministros novi testamenti, non littera,  
sed Spiritu; littera enim occidit, Spiritus autem  
vivificat.

Quod si ministratio mortis litteris deformata 7  
in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent  
intendere filii Israhel in faciem Moysi propter  
*gloriam vultus eius*, quae evacuatur; quomodo 8  
non magis ministratio Spiritus erit in gloria?  
Nam si ministratio damnationis gloria est, 9  
multo magis abundat ministerium iustitiae in  
gloria. Nam nec glorificatum est, quod claruit 10  
in hac parte, propter excellentem gloriam. Si 11  
enim quod evacuatur, per gloriam est, multo  
magis quod manet, in gloria est.

Habentes igitur talem spem, multa fiducia 12  
utimur, et non sicut *Moses ponebat velamen* 13  
*super faciem suam*, ut non intenderent filii

---

5 sumus DLT d g Ambst Aug<sup>l</sup>

6 facit ADLO

litterae, spiritus AD(H)UCT Aug Sed

7 mortis + in D d g Or Ambst Aug Sed

8 in gloriam ADGLT c Sed

9 ministratio] ministerio AF<sup>c</sup> d (Or Cass)  
damnat. + in HThKV

12 utimur] utamur DG<sup>c</sup>O\* d g<sup>l</sup> Ambst Aug

---

5 2 C 2,16

6 Jr 31,31; 1 C 11,25; R 7,6

7 Ex 34,30

8 G 3,2.5

9 Dt 27,26; E 3,8s

10-13 Ex 34,29-35

14 Israhel in faciem eius, quod evacuatur. Sed obtusi sunt sensus eorum; usque in hodiernum enim diem, id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, quoniam in  
 15 Christo evacuatur, <sup>1</sup>sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum  
 16 est super cor eorum. *Cum autem conversus*  
 17 *fuert ad Dominum, auferetur velamen.* Dominus autem Spiritus est. Ubi autem Spiritus  
 18 Domini, ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

4 Ideo habentes administrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus,  
 2 <sup>1</sup>sed abdicamus occulta dedecoris non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum, in iis qui pereunt  
 3 est opertum, in quibus deus huius saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio evangelii gloriae Christi, qui est  
 4 imago Dei. Non enim nosmet ipsos praedica-

---

14 enim > F<sup>c</sup>DLO<sup>c</sup>CsB<sup>c</sup> d Cyp Ambst Aug | 15 cum] quoties D f g Amb (Cyp Aug) | 16 dominum DHTh K g] Deum *rel.* c d f Var | aufertur AFM e Cyp Amb | 18 omnes > A m Or Aug Sed | in claritate AHV | 4,1 administr.] \*hanc ministrationem *codd.* Ambst | deficiamus DHUTh f g | 4 illis m] in eis G<sup>o</sup> Var, in illis Prisc, > *codd.*

---

14 R 11,7.25 | 15 A 15,21 | 16 R 11,23-27; Ex 34,34 | 17 J 7,39; 8,36; R 8,2 | 18 Ex 24,17 | 4,1 2 C 3,6; 1 C 7,25 | 2 2 C 2,17; 5,11; 1 Th 2,5 | 3 1 C 1,18 | 4 Hb 1,3; E 2,2; 2 Th 2,11; C 1,15 | 5 2 C 1,24

αργουμένου. ἀλλὰ ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. 14 R 11,7.25  
 ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμ-  
 μα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μέ-  
 νει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον ὅτι ἐν Χριστῷ καταρ-  
 γεῖται· ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἂν ἀναγινώσκη- 15  
 ται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν  
 κεῖται· ἡνίκα δὲ ἐὰν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, 16 R 11.23-27  
 περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦ- Ex 34,34  
 μά ἐστίν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου, ἐλευθερία. J 7,39; 8,36  
 ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν R 8,2  
 δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι τὴν αὐτὴν εἰ- Ex 16,7.10;  
 κόνα· μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, 24,17  
 καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος.

Διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, 4 3,6; 1 C 7,25  
 καθὼς ἡλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἁλλὰ ἀπει- 2  
 πάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπα-  
 τοῦντες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λό- 2,17  
 γον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας 1 Th 2,5  
 συνιστάνοντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν  
 ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ καὶ ἔστιν 3 1 C 1,18  
 κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολ-  
 λυμένοις ἐστὶν κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ 4 E 2,2s  
 αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίσ- 2 Th 2,11  
 των εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγ-  
 γελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν  
 τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ 5 C 1,15  
 Hb 1,3  
 1,24

14 γαρ > 326 d vg<sup>1</sup> Tert Cyp Ambst | ημερας > Mn Ψ  
 623-177 642-1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup>|15 ηνικα αναγινωσκεται 1739s  
 (P)Ψ 81 D<sup>s</sup> 623 rel. pl. K<sup>r</sup> Eus|17 Ky + εκει Psss G-915  
 623 rel. K<sup>r</sup> lat ar sa Ef | 18 τ. δοξαν Ky] τ. Xv Mn|κατ-  
 οπτριζομεθα οι ... μεταμορφουμενοι P<sup>46</sup> | δοξης+τ. Ky  
 Mn | καθωσπερ B | πνευματων Mn | 4,1 εκκακουμ. C  
 1739s Ps-1175 917 88 rel. pl. K<sup>r</sup>|2 συνιστανοντες P<sup>46</sup> B  
 1739 P 104 1175 436 1611s] -σταντες SC 33 326 81 Ds 88,  
 -στωντες rel. | 3 και > P<sup>46</sup> 88 547 999 440| 4 καταυγασ.  
 C 1175 H D 1912 1319ss 255 ΩQ<sup>1</sup> Eus, διαυγ. Mn A 33  
 104 1838s 38 642s Eus Cy<sup>i</sup> | αυγασ. Iq] + αυτοις 6 Pss  
 917<sup>s</sup> rel. K<sup>r</sup> vg<sup>1</sup> sy ar bo Ef | θυ+τ. αορατου S<sup>c</sup>P 104  
 1175s 623<sup>s</sup> 1912 69 1319sss al. 206ss 1611 L syh ar |



- Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους  
 3,18; Gn 1,3 6 ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. Ἵτι ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν· ἔκ  
 Is 9,1 σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρ-  
 δίαῖς ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς  
 δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ [Ἰησοῦ] Χριστοῦ.  
 5,1; A 9,15 7 Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρα-  
 κίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως  
 1,8; 7,5 8 ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. ἐν παντὶ θλιβό-  
 μενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι  
 9 ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ  
 ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ  
 1 C 15,31 10 ἀπολλύμενοι, πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ  
 ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ  
 11 Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. ἀεὶ γὰρ  
 R 8,36 ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ  
 Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ  
 12 ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ θάνατος ἐν  
 ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.  
 Ps 115,10 13 Ἐχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως,  
 κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα,  
 1 C 6,14 14 καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, ἰεῖδό-  
 τες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν [Κύριον] Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς  
 1 Th 4,14 σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.  
 1,3-6 15 τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονά-

5 ~ Iv Xv P<sup>46</sup> SssP 326 81 D (G<sup>1</sup>) 1611s lat syh ar Ef |  
 Iv<sup>2</sup>] Iv Mn P<sup>46</sup> S\*CA<sup>c</sup> 33 491 lat co Aug | 6 o<sup>1</sup> > B 1739  
 1831 | λαμψαι Mn Ωρ Tert] -ψει P<sup>46</sup> BS\*As 424<sup>c</sup> D\*  
 Cl | ος > Mn 81 D\*s 794 Xρ Ambst Aug | υμων C 1518ss  
 385 Ωρ<sup>1</sup> | τ. δοξης > 33 206s | τ. θυ] αυτου Mn P<sup>46</sup> C\*  
 326 Ds Tert Cy | Iv > Mn BA 33 sa Tert Ωρ Ath Xρ  
 Ef | 9 εγκαταλιμπανομ. G 330 Eus<sup>1</sup> Xρ | 10 του<sup>1</sup> + Kv  
 Ψ 326 Ds 917sss rel. pl. K<sup>r</sup> syh | σωματι<sup>1</sup> Iρ] + ημων  
 048 Ds lat syp ar co Ir Tert Ef | τ. σωμασιν<sup>2</sup> S 1739  
 326 r vg syp Ωρ | 11 αει] ει P<sup>46</sup> G 489 syp Iρ Tert Ambst |  
 12 ο + μεν 6 Ψ 326 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. K<sup>r</sup> syh<sup>+</sup> | 13 κα-  
 τα το - ελαλησα > Mn | διο<sup>1</sup> + και S G 256 sy ar Ep  
 Aug<sup>1</sup> Ef | 14 Kv > P<sup>46</sup> B 1739 33 1175 1912 919 r vg  
 ar sa | συν<sup>1</sup>] δια Ψ 326 917-181 rel. pl. K<sup>r</sup> sy |

mus, sed Iesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Iesum; <sup>1</sup>quoniam 6 Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis Dei in facie Christi Iesu.

Habemus autem thesaurum istum in vasis 7 fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur, 8 sed non angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; persecutionem patimur, sed non de- 9 relinquimur; deicimur, sed non perimus; <sup>1</sup>sem- 10 per mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos, qui vi- 11 vimus, in mortem tradimur propter Iesum, ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem 12 in vobis.

Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut 13 scriptum est: *Credidi, propter quod locutus sum*, et nos credimus, propter quod et loquimur; scientes quoniam qui suscitavit Iesum, et 14 nos cum Iesu suscitabit et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans 15

---

5 nostrum > AG<sup>c</sup>HCT d f g r Aug | per] \*propter D Ambst Hier Sed | 6 lucem] lumen EDHCTh c d g r t Amb Ambst Aug | ipse] qui AFG\*H\*UCs ThKss t, > *rel.* | 8 destituimur] -struimur HTh<sup>m</sup>V | 9 derel. + humiliamur sed non confundimur DO\* Sed | 10 mortificationem] mortem d g m Or Amb Ambst | in corpore nostro D d f g m t Ir Tert Or Ambst Pel | 11 semper] si D f g Tert Ambst | 14 suscitabit] -tavit AFHLMZ\*TTh d | constituit FHM Z\*Th g

---

6 2 C 3,18; Gn 1,3; Is 9,1; 2 P 1,3 | 7 2 C 5,1; A 9,15 | 8 2 C 1,8; 7,5 | 10 1 C 15,31 | 11 R 8,36 | 13 Ps 115.10 | 14 1 C 6,14; R 8,11 | 15 2 C 1,3-6

per multos in gratiarum actione, abundet in  
 16 gloriam Dei. Propter quod non deficimus; sed  
 licet is qui foris est noster homo corrumpatur,  
 tamen is qui intus est renovatur de die  
 17 in diem. Id enim quod in praesenti est momentaneum  
 et leve tribulationis nostrae, supra modum in  
 sublimitate aeternum gloriae pondus  
 18 operatur in nobis, non contemplantibus nobis  
 quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim  
 videntur temporalia sunt, quae autem non videntur  
 aeterna sunt.

5 Scimus enim quoniam si terrestris domus  
 nostra huius habitationis dissolvatur, quod aedificationem  
 ex Deo habemus, domum non manufactam  
 2 aeternam in caelis. Nam et in hoc ingemiscimus,  
 habitationem nostram, quae de caelo est,  
 3 superindui cupientes; si tamen vestiti,  
 4 non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc  
 tabernaculo, ingemiscimus gravati, eo quod  
 nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut  
 5 absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem  
 efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis  
 pignus Spiritus.

6 Audentes igitur semper, scientes quoniam dum  
 sumus in corpore peregrinamur a Do-

---

15 in<sup>1</sup> > *codd.*

16 corrumpitur *codd. pl.* Ambst

17 sublimitatem FDGLMOUCTKB

in<sup>3</sup> > AGH\*MU\* r Tert Aug

5,1 habeamus AFGH\*MZKBV Hier

3 vestiti] exspoliati D f<sup>c</sup> g (d e m Tert) Amb<sup>c</sup>  
 Ambst<sup>c</sup> Aug<sup>c</sup>

4 hoc MO c Hier] > *rel. pl.*

5 \*effecit FO\*Z\* (Sed, r Aug)

6 semper + et *codd.*

---

16 2 C 4,10; E 3,16 | 17 R 8,17s | 18 Hb 11,1,3;  
 C 1,16 | 5,1 Job 4,19; 2 P 1,13s | 2 R 8,23 | 4 1 C 15,53 |  
 5 2 C 1,22; R 8,16.23; E 1,13s | 6 Hb 11,13; Ps 38,13

σασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισ-  
 σεύση εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Διὸ οὐκ ἐγκα- 16 4,10; E 3,  
 κοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος  
 διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἡμῶν ἀνακαινοῦται  
 ἡμέρα καὶ ἡμέρα. τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν 17 R 8,17s  
 τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβο-  
 λὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ 18 Hb 11,1.3  
 σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ  
 βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ  
 δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία 5 Job 4,19  
 τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχο- Sap 9,15  
 μεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρα- 2 P 1,13s  
 νοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκη- 2 R 8,23  
 τήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπι-  
 ποθοῦντες, εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ 3  
 εὗρεθῆσόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει 4  
 στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκ-  
 δύσασθαι ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ 1 C 15,53  
 θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος 5 1,22  
 ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο Θεός, ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν R 8,16.23  
 ἄρραβῶνα τοῦ πνεύματος. E 1,13s

Θαροῦντες οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες ὅτι ἐν- 6 Hb 11,13  
 δημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ Ps 38,13

16 εκκακ. C 6 Ψs 917 88s 623<sup>a</sup> 920 pl. rel. K<sup>r</sup> | εξωθεν  
 Ψ D\* 547<sup>c</sup> 623 Bas Thdt | φθιρετ. 917 181 1912 5 241  
 642 1149 KL | εσω ημων] εσωθεν Ψ 326 917<sup>s</sup> 623 pl.  
 920-177 al. rel. | 17 παραυτικα + προσκαιρον κ. 104 Ds  
 lat Tert | ημων > P<sup>46</sup> B syp X<sup>o</sup> | υπερβολην 1<sup>o</sup> 2 S\*  
 C\* Ψ 1898 436 K syh (syp ar) | 18 σκοπ. ημων] σκοπουν-  
 τες Ds | 5,1 καταλυθη + οτι P<sup>46</sup> Ds vg | 3 ει γε] ειπερ  
 Mn P<sup>46</sup> B 33 Ds 1912 | εκδυσαμ. Mn Ds 330 m Tert  
 Ambst<sup>c</sup> X<sup>o</sup> | 4 σκηνει + τουτω Mn 81 Ds 1912 547s  
 1099 1611s sy ar co Ef (38 r Tert) | βαρυνομ. Ds 919  
 823 2005 | εκδυσ.] ενδυσ. 1311 242 440 | θνητον + τουτο  
 Mn G Tert Ambst | 5 κατεργαζομ. Ds lat ar I<sup>o</sup> Ef | θς  
 + κ. χριστας ημας 927ss 2298 | ο<sup>2</sup> + και Ψss 917<sup>s</sup> rel.  
 pl. K<sup>r</sup> syh | 6 επιδημ., αποδημουμεν Ds |

- 1 C 13,12 7 Κυρίου, ἰδιὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ  
 8 διὰ εἰδους, θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μάλ-  
 Ph 1,23 λον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι  
 9 πρὸς τὸν Κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε  
 ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ  
 A 17,31 R 2,16; 14,10 10 εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ  
 ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κο-  
 μίσσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ᾧ  
 ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον.  
 1,13; 4,2 11 Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ Κυρίου ἀνθρώ-  
 πους πείθομεν, Θεῷ δὲ πεφανερῶμεθα· ἐλπίζω  
 3,1 12 θαι. οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν,  
 ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ  
 ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυ-  
 13 χωμένους καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστη-  
 μεν, Θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.  
 14 Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς,  
 κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν·  
 1 T 2,6 R 14,7s 15 ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· ἰκαὶ ὑπὲρ πάντων  
 ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν  
 ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερ-  
 16 θέντι. Ὡστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν  
 κατὰ σάρκα· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χρισ-

Ky] θυ Ds Ωρ<sup>1</sup> | 7 περιπατ. + και G c vg sy ar Ef Aug |  
 8 θαρρουντες C 33 1739sss 81 436 bo Ωρ Tert | εκ] απο  
 1912 69 1319ss 255 r vg Tert Eus, > S\* 5 1831 | Ky] θυ  
 33 D<sup>1</sup>\* vg ar Cl Ambst Ef | 10 δια] ιδια P<sup>46</sup> 623 lat(-r)  
 Ωρ Thdt Cyp | τα δια τ. σ.] εν τω σωματι αυτου sy ar |  
 τα] α, > προς α Mn D<sup>1</sup>G<sup>1</sup> φαυλον] κακον P<sup>46</sup> B 6 Pss  
 1175 917-319 206 rel. | 12 ου + γαρ 33 P 1175 048 917  
 rel. K<sup>r</sup> sa | ημων] υμων P<sup>46</sup> BS 33 1912 623s | μη εν]  
 ου C 6 Ps 326 (Ds) 917<sup>s</sup> 623 pl. 920-177 206<sup>r</sup> rel. pl. K<sup>r</sup> |  
 14 Xu] θυ C 6 33 326 81 88 241 syh | οτι + ει S<sup>c</sup>C\* 6  
 104s 81 048 467<sup>s</sup> 226ss 69 1319ss 206 al. 440s 1518 221  
 al. vg ar sa Ath Bas Xρ | απεθανεν 15 P<sup>46</sup> 242 440 |  
 15 απεθανεν + Xς G 206 823 r | αυτων] παντων 920 330s  
 206s sa | 16 ει + δε CA 6 Ψs 1175s D<sup>c</sup> rel. K<sup>r</sup> syh bo |

mino; per fidem enim ambulamus et non per 7  
speciem, <sup>1</sup>audemus autem et bonam volunta- 8  
tem habemus magis peregrinari a corpore et  
praesentes esse ad Dominum. Et ideo conten- 9  
dimus sive absentes sive praesentes placere  
illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante 10  
tribunal Christi, ut referat unusquisque pro-  
pria corporis, prout gessit sive bonum sive  
malum.

5,11-7,1 *Apostoli zelus et devotio*

Scientes ergo timorem Domini hominibus 11  
suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero  
autem et in conscientiis vestris manifestos nos  
esse. Non iterum commendamus nos vobis, sed 12  
occasionem damus vobis gloriandi pro nobis;  
ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, et  
non in corde. Sive enim mente excedimus, Deo; 13  
sive sobrii sumus, vobis.

Caritas enim Christi urget nos; aestiman- 14  
tes hoc, quoniam si unus pro omnibus mor-  
tuus est, ergo omnes mortui sunt, <sup>1</sup>et pro om- 15  
nibus mortuus est Christus, ut, et qui vivunt,  
iam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mor-  
tuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc ne 16  
minem novimus secundum carnem. Et si co-  
gnovimus secundum carnem Christum, sed

---

8 domin.] Deum ADG-OZ\* Ambst | 10 referat]  
ferat d e r Lcf Aug<sup>1</sup>, recipiat Tert Or Amb Ambst  
Hil Aug<sup>1</sup> | corporis + sui DL<sup>c</sup>O Cyp Amb Hier Aug |  
12 ~ nos commend. *codd. pl.* | 13 excidimus FGH  
ThB Ambst, excessimus Var Aug | 14 aestim.] iudi-  
cantes F<sup>m</sup>DTh<sup>m</sup>B d g Ambst Aug | si] \* > Dg Ambst  
Aug Pel | 15 Christus > AFDGHMOUZ\*Cs | et<sup>2</sup> >  
Cs d g r Hier Aug | 16 ex hoc > A\*F\*L\* Hier Pel

---

7 1 C 13,12 | 8 Ph 1,23 | 10 A 17,31; R 2,16; 14,10 |  
11 2 C 4,2; 1 P 1,17 | 12 2 C 3,1 | 15 1 T 2,6; R 14,7s

17 nunc iam non novimus. Si qua ergo in Christo,  
 nova creatura, vetera transierunt: ecce facta  
 18 sunt omnia nova. Omnia autem ex Deo, qui  
 nos reconciliavit sibi per Christum et dedit  
 19 nobis ministerium reconciliationis. Quoniam qui-  
 dem Deus erat in Christo mundum reconci-  
 lians sibi, non reputans illis delicta ipsorum,  
 20 et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro  
 Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo  
 exhortante per nos. Obsecramus pro Christo,  
 21 reconciliamini Deo. Eum, qui non noverat pec-  
 catum pro nobis peccatum fecit, ut nos effice-  
 remur iustitia Dei in ipso.

6 Adiuvantes autem exhortamur, ne in va-  
 2 cuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim:

*Tempore accepto exaudivi te,  
 et in die salutis adiuvi te.*

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies  
 3 salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut  
 4 non vituperetur ministerium nostrum, sed in  
 omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut Dei mi-  
 nistros in multa patientia, in tribulationibus,  
 5 in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in  
 carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vi-

---

17 ergo > D\* Vict Amb Hier | omnia DL<sup>c</sup> Amb  
 Or Prisc Hier Aug] > *rel.* | 18 ~ reconcil. nos *codd.* |  
 mysterium F<sup>c</sup>T | 20 reconciliari FD d gr Hil Ambst  
 Hier Aug Pel | 6,1 autem LOZ<sup>c</sup>KVW c Aug] + et  
*rel.* | gratia AFLOZ\* | 2 adiuvi AFMOZ\* Cass |  
 3 nostrum \* > G\* | 4.8 sicut] ut D t Ambst Aug |  
 4 exhibeamus] commendantes d e Sing (Ambst) |

---

17 R 8,1.10; G 6,15; Ap 21,5; Is 43,18s; 65,17 |  
 18 R 5,10; 1 C 1,30 | 19 R 3,24s; C 1,19s | 20 Is 52,7 |  
 21 J 8,46; Hb 4,15; G 3,13; Ph 3,9; 1 P 2,24 |  
 6,1 2 C 1,24 | 2 Is 49,8; L 4,18s | 4 2 C 4,2 | 5 2 C  
 11,23-27 | 6 1 T 4,12; R 12,9

τόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. ὥστε εἴ τις 17 R 8,1.10; 6,  
 ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, G 6,15  
 ἰδοὺ γέγονεν καινά. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ 18 E 2,10.15  
 τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ C 3,9s  
 δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς, ὡς 19 Ap 21,5  
 ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων Is 43,18;65,1  
 ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα R 5,10  
 αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς κατ-  
 αλλαγῆς. Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν ὡς 20 R 3,24s  
 τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. δεόμεθα C 1,19s  
 ὑπὲρ Χριστοῦ· καταλλάγητε τῷ Θεῷ. τὸν μὴ 21 J 8,46  
 γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, Hb 4,15  
 ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. G 3,13  
 1 C 1,30  
 1 Ph 3,9  
 1 P 2,22.24  
 Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς 6 1,24; 5,20  
 κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέ- 2  
 γει γάρ·

καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου

Is 49,8

καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι.

ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα  
 σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσ- 3 L 4,18s  
 κοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, 'ἀλλ' ἐν 4 4,2  
 παντὶ συνιστάνοντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι,  
 ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις,  
 ἐν στενοχωρίαις, 'ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν 5 11,23-27  
 ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν

17 καινα P<sup>46</sup> B-As Ψ 1175 048 Ds 1898] + τα παντα  
 Mn rel. pl., ~ τα π. καινα 6s 33 81 181ss 927s 920 547s  
 al. 2 491s 440s 257 al. | 18 δια + Iv 6 Ψ 1836<sup>s</sup> 623ss  
 rel. pl. K<sup>r</sup> | 19 εν<sup>2</sup> > 547s 242 2 1872ss 383 | τ. λογον]  
 το ευαγγελιον P<sup>46</sup> (Ds) | 20 ουν > P<sup>46</sup> Ψ Ds Ωρ Cy |  
 δεομενοι, καταλλαγηναι Ψ D<sup>s</sup> 330 1611s (syh<sup>m</sup>) Hil  
 Ambst | 21 τον + γαρ Psss 917<sup>s</sup> 1835 999 38 rel. K<sup>r</sup>  
 sy ar Ef | 6,1 και > 1739 33 326 917 489s 69 38 206  
 2 440ss 385 sa | παρακαλουντες P<sup>46</sup> Ds 1912 330  
 1611s | 2 ~ καιρω γ. λεγ. P<sup>46</sup> Ds | 3 διακονια + ημων  
 Ds 330 642 1611s lat sy co Ef | 4 συνιστανοντες B  
 1739 P 104 1175 048 1912 467 1611s 2005] -ισταντες  
 P<sup>46</sup> S<sup>\*</sup> C 33 81 Ds 88 330 Cl, -ιστωντες rel. | αναγκ.  
 + εν διωγμοις 048 206s 2005 syh |



- 1 T 4,12 6 νηστείαις, ἔν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγά-  
 1 C 2,4 7 πῃ ἄνυποκρίτῳ, ἔν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει  
 Θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δε-  
 8 ξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ἰδιὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ  
 9 θείας, ὥς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὥς  
 Ps 117,18 4,10s ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὥς παιδευόμενοι  
 Ph 4,12s 10 καὶ μὴ θανατούμενοι, ὥς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ  
 χαίροντες, ὥς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες.  
 ὥς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.  
 Ps 118,32 11 Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγεν πρὸς ὑμᾶς, Κορίν-  
 12 θιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται. οὐ στενοχω-  
 ρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχ-  
 1 C 4,14 13 νοις ὑμῶν· τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὥς τέκ-  
 E 5,11 14 νοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς. Μὴ γίνεσθε  
 Sir 13,21s ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύ-  
 νης καὶ ἀνομίας, ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκό-  
 15 τος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελιάρ, ἢ  
 1 C 3,16 16 τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατά-  
 θεσις ναῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς γὰρ ναὸς  
 Θεοῦ ἐσμεν ζῶντος· καθὼς εἶπεν ὁ Θεὸς ὅτι  
 Lv 26,12 ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω,  
 Ez 37,27 καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσον-  
 ταί μου λαός.

8 ~ ευφημ. δυσφημ. 69 436 syr ar bo Ef | και<sup>3</sup>+ιδου  
 P<sup>46</sup> | 9 παιδευομ.] πειραζομενοι D\*s Ambst | 11 υμας  
 + ὧ G<sup>1</sup> vg bo | ημων<sup>2</sup>] υμων BS 226s 1311 | 14 inc. και  
 μη G d syr ar Ef Amb Ambst | δικαιοσυνης μετα ανο-  
 μιας G Ef, κ. αδικιας D\* | η τις] τις δε Ψ 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920s  
 241-1 al. 206 pl. rel. pl. K pl. syh\* Tert | 15 Xω 6 Ψ-  
 81 D pl. rel. pl. K<sup>r</sup> sy | Βελιαν Ψ D 920 69 635 1611 K  
 syh<sup>m</sup>, -λιαλ g vg Tert Lcf | πιστου B 33 330 απιστων  
 33 326 1898 2005 | 16 ημεις, εσμεν] υμεις, εστε P<sup>46</sup> C  
 Ψ D<sup>c</sup>s 623 pl. 920-1 al. rel. K pl. vg sy ar Tert | ναοι  
 S\* 1739 81 Cl | καθ. ειπ.] λεγει γαρ D\*s Tert Aug<sup>1</sup> |  
 αυτων] αυτοις Mn P G co Ωρ Ath | μου Mn P<sup>46</sup> B-1739  
 33s 1175s 177 69 ar Cl Ωρ] μοι rel. Tert |

giliis, in ieiuniis, <sup>1</sup>in castitate, in scientia, in 6  
 longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto,  
 in caritate non ficta, <sup>1</sup>in verbo veritatis, in 7  
 virtute Dei, per arma iustitiae a dextris et a  
 sinistris, <sup>1</sup>per gloriam et ignobilitatem, per 8  
 infamiam et bonam famam, ut seductores et  
 veraces, <sup>1</sup>sicut qui ignoti et cogniti, quasi 9  
 morientes et ecce vivimus, ut castigati et non  
 mortificati, quasi tristes semper autem gau- 10  
 dentes, sicut egentes multos autem locuple-  
 tantes, tamquam nihil habentes et omnia pos-  
 sidentes.

Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor 11  
 nostrum dilatatum est. Non angustiamini in 12  
 nobis, angustiamini autem in visceribus ves-  
 tris: eandem autem habentes remunerationem, 13  
 tamquam filiis dico: dilatamini et vos. No- 14  
 lite iugum ducere cum infidelibus. Quae enim  
 participatio iustitiae cum iniquitate? aut quae  
 societas luci ad tenebras? Quae autem con- 15  
 ventio Christi ad Belial? aut quae pars fidei  
 cum infidei? Qui autem consensus templo Dei 16  
 cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi,  
 sicut dicit Deus: Quoniam

*inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos,  
 et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.*

6 suavitate] benignitate d g t Ambst Aug<sup>1</sup>

7 a<sup>2</sup> > AFGH\*MOU\*Z\*CsTh d t Sing Ambst

9 castigati]coerciti Aug, temptati D d g t AmbstPel

13 habentes \* > U\* d e g

tamquam KW] sicut D g Ambst

14 inc. et nolite DLMU d f g t Amb Ambst

15 Beliar FZ\*, Beliab d e Pel

16 dixit HCsTh Ambst

inter eos FDOT c d g t Lcf Ambst] > rel.

---

7 1 C 2,4 | 9 2 C 4,10s; Ps 117,18 | 10 Ph 4,12s |  
 11 Ps 118,32 | 13 1 C 4,14 | 14 E 5,7,11; Sir 13,21s |  
 16 1 C 3,16; Lv 26,12; Ez 37,27

- 17 *Propter quod exite de medio eorum,  
et separamini, dicit Dominus,  
et immundum ne tetigeritis;*  
18 *et ego recipiam vos,  
et ero vobis in patrem,  
et vos eritis mihi in filios et filias,  
dicit Dominus omnipotens.*

7 Has ergo habentes promissiones, carissimi, mun-  
demus nos ab omni inquinamento carnis et spi-  
ritus perficientes sanctificationem in timore Dei.

7,2-16 *Apostoli gaudium de perfecta cum ecclesia  
concordia*

- 2 Capite nos. Neminem laesimus, neminem cor-  
3 rupimus, neminem circumvenimus. Non ad con-  
demnationem vestram dico; praediximus enim  
quod in cordibus nostris estis ad commorien-  
4 dum et ad convivendum. Multa mihi fiducia est  
apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis; repletus  
sum consolatione, superabundo gaudio in omni  
5 tribulatione nostra. Nam et, cum venissemus in  
Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra,  
sed omnem tribulationem passi sumus: foris pug-  
6 nae, intus timores. Sed qui consolatur humiles,  
7 consolatus est nos Deus in adventu Titi. Non so-  
lum autem in adventu eius, sed etiam in consola-  
tione, qua consolatus est in vobis, referens nobis  
vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram  
aemulationem pro me, ita ut magis gauderem.

---

1 ergo D g Ambst Aug] igitur *codd.* | 2 corrup-  
pimus (A)DH<sup>c</sup>LMO d Pel | 3 vestram > *codd.* | prae-  
dixi *codd. pl.* | 5 in DB d g Tert Amb Ambst] > *rel.* |  
sumus D Amb Ambst] > *codd.* | 6 est + et FUVZ\*]  
7 solacio quo *codd. pl.*

---

17 Jr 51,45; Ex 20,34.41; Is 52,11; Ap 18,4 | 18 2 Sm  
7,14; Is 43,6; Jr 31,9; 32,38; Os 1,10; Am 3,13 O' |  
7,1 2 P 1,4 | 2 2 C 12,17; A 20,33 | 3 2 C 6,11s | 5 A  
20,1s | 6 2 C 1,3s; 2,13; Is 66,2; Ps 112,6; 137,6

διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν

καὶ ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος,  
καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε·

καὶ γὰρ εἰσδέξομαι ὑμᾶς,

καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα,

καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέ-  
ρας, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.

ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, 7  
καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ  
σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην  
ἐν φόβῳ Θεοῦ.

Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδέ- 2  
να ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. πρὸς 3  
κατάκρισιν οὐ λέγω· προεῖρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς  
καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συ-  
ζῆν. πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή 4  
μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. πεπλήρωμαι τῇ πα-  
ρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ  
τῇ θλίψει ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς 5  
Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἢ σὰρξ  
ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι,  
ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπει- 6  
νοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ  
Τίτου. οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, 7  
ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἣ παρεκλήθη ἐφ'  
ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν,  
τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ,  
ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

17 Jr 51,45  
Ex 20,34.41  
Is 52,11  
Ap 18,4

18 2 Sm 7,14  
Is 43,6  
Jr 31,9;  
32,38  
Os 1,10

2 12,17  
A 20,33  
3 6,11ss

5 A 20,1s

6 1,3s; 2,13  
Ps 112,6;  
137,6  
Is 66,2

17 αφωρισθητε P<sup>46</sup> G | λεγει K<sub>s</sub> > 1739 K Tert | 18 υμεις  
> P<sup>46</sup> | 7,1 πνς] πνι P<sup>46</sup>, αιματος Mn | αγιωσυνης P<sup>46</sup>  
φοβω] αγαπη P<sup>46</sup> | 2 συγχωρ. 81 823 | ουδενα 2<sup>o</sup> 3 917-  
88 1912 623\* 436 | 3 ~ εστε εν τ. καρδ. P<sup>46</sup> (S\*) | 4 μοι<sup>1</sup>  
> P<sup>46</sup> | ημων] υμων P<sup>46</sup> G 2 440s 1518s K bo | 5 εσχεν  
P<sup>46</sup> B G K | ~ ανεσιν εσχ. P<sup>46</sup> C 33 326 G 1319-38 642s  
1611s 2005 Thdt | φοβος P<sup>46</sup> 1836 | 6 ο θς > 206s Bas  
Ny X<sub>q</sub> Thdt | παρουσια 7 P<sup>46</sup> | 7 εμου] ημων P<sup>46</sup> |

2,4 8 Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ,  
οὐ μεταμέλομαι. εἰ καὶ μετεμελόμην, – βλέπω γὰρ  
ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὥραν ἐλύ-  
9 πησεν ὑμᾶς, – ἵνα ὑμῶν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε,  
ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μεάνοιαν· ἐλυπήθητε  
γὰρ κατὰ Θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ  
Mt 27,3ss 10 ἡμῶν. ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μεάνοιαν εἰς  
Hb 12,17  
Sir 30,25 σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται· ἡ δὲ τοῦ  
11 κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ  
αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι πόσῃν κατ-  
ηργάσατο ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ  
ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν,  
ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνε-  
12 στήσατε ἑαυτοὺς ἄγνοους εἶναι τῷ πράγματι. ἄρα  
εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαν-  
τος οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν  
τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ  
13 ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο  
παρακεκλήμεθα.

Ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως  
1 C 10,18 μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀνα-  
πέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν·  
14 ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατ-  
ησχύνθην, ἀλλ' ὥς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλή-  
σαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ  
2,9 15 Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη. καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ

8 ἐπιστολῇ<sup>1</sup> *pr.* προτερα 2005 syh, + μου Ds | βλέπω] *βλεπων* P<sup>46</sup> c vg | γὰρ > P<sup>46</sup> B D\* vg<sup>1</sup> sa Ambst | ὥρας P<sup>46</sup> | 10 ἐργαζ.] κατεργαζ. 1739s 33 Ψss G<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> rel. pl. K<sup>r</sup> | 11 λυπηθ. + υμας 6 P-1175 D 917<sup>s</sup> rel. pl. K<sup>r</sup> vg (sy ar co) | επιποθίαν P<sup>46</sup> S\* 321 1611\* 2005 | εἶναι + εν 6 Psss 917<sup>s</sup> rel. pl. K<sup>r</sup> | 12 ἀδικησαντ. + ἀλλ BS<sup>c</sup> 69 1319ss | 13 δε > P<sup>46</sup> 104s 81 321 1872 ar Thdt | ημων] υμων 1739s 104s I F<sup>1</sup> 623<sup>s</sup> rel. pl. K<sup>r</sup> bo | 14 παντα] παντοτε C 81 G 1611 2005 506s syh co | υμων B F<sup>1</sup> 1518 | η<sup>2</sup> > BS\* 326 81 88 1311 | επι Τιτου] προς Τιτον Ps 1175 Ds 1912 69 1319ss lat syph\* ar co |

Quoniam etsi contristavi vos in epistula, 8  
 non me paenitet; etsi paeniteret, videns quod  
 epistula illa, etsi ad horam, vos contristavit;  
 'nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed 9  
 quia contristati estis ad paenitentiam. Contris-  
 tati enim estis secundum Deum, ut in nullo  
 detrimentum patiamini ex nobis. Quae enim 10  
 secundum Deum tristitia est, paenitentiam in  
 salutem stabilem operatur; saeculi autem tris-  
 titia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum, 11  
 secundum Deum contristari vos, quantam in  
 vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem,  
 sed indignationem, sed timorem, sed deside-  
 rium, sed aemulationem, sed vindictam. In om-  
 nibus exhibuistis vos incontaminatos esse ne-  
 gotio. Igitur, etsi scripsi vobis, non propter 12  
 eum, qui fecit iniuriam ~~sed~~ propter eum, qui  
 passus est, ~~sed~~ ad manifestandam sollicitudi-  
 nem nostram, quam habemus pro vobis coram  
 Deo. Ideo consolati sumus. 13

In consolatione autem nostra abundantius  
 magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia  
 reffectus est spiritus eius ab omnibus vobis, et 14  
 si quid apud illum de vobis gloriatus sum,  
 non sum confusus, sed sicut omnia vobis in  
 veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra,  
 quae fuit ad Titum, veritas facta est. Et vis- 15

---

12 \*vestram, quam habetis pro nobis (d e g r)

---

8 videns] video D d f g Ambst Aug, + enim FB fg  
 11 operatur] perficit Ambst (Sed), operatus est  
 d e g, perfecit r Aug

12 ~ pro vobis habemus *codd.*, + ad vos FGHL  
 MORCsTh c f

13 gaudio HRTh<sup>c</sup> c Ambst] gaudium *rel.*

---

8 2 C 2,4

10 Mt 27,3ss; Hb 12,17; Sir 30,25

13 2 C 2,13 | 14 2 C 8,24

15 2 C 2,9; E 6,5; Ph 2,12

cera eius abundantius in vobis sunt reminisc-  
centis omnium vestrum oboedientiam, quomodo  
16 cum timore et tremore excepistis illum. Gau-  
deoque quod in omnibus confido in vobis.

8,1-9,15 *De collectis*

8 Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam  
Dei, quae data est in ecclesiis Macedoniae,  
2 quod in multo experimento tribulationis abun-  
dantia gaudii ipsorum fuit et altissima pau-  
pertas eorum abundavit in divitias simplici-  
3 tatis eorum; quia secundum virtutem, testimo-  
nium illis reddo, et supra virtutem voluntarii  
4 fuerunt, cum multa exhortatione obsecrantes  
nos gratiam et communicationem ministerii,  
5 quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus,  
sed semet ipsos dederunt primum Domino, dein-  
6 de nobis per voluntatem Dei, ita ut rogare-  
mus Titum, ut, quemadmodum coepit, ita et  
perficiat in vobis etiam gratiam istam.

7 Sed sicut in omnibus abundatis, fide et ser-  
mone et scientia et omni sollicitudine, insuper  
et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia  
8 abundetis. Non quasi imperans dico, sed per  
aliorum sollicitudinem etiam vestrae caritatis  
9 ingenium bonum comprobans. Scitis enim gra-  
tiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam prop-  
ter vos egenus factus est, cum esset dives, ut

15 vobis] vos AU\*Z\*

reminiscentes FLMZ\* (c d, D Pel)

8,1 ~ vobis facimus DHO CB(Z\*) Ambst Aug

2 in multa probatione dgr Ambst Aug[fuit > codd.

5 domino] Deo DU fr Ambst

6 vobis ADLUKss c fg Pel] vos *rel. pl.*, nos F

7 insuper > F<sup>c</sup>GHMORZ\*CsB r

vestra in nos] \*nostra in vos Or Ambst (r)

8 per] propter DL dgr Ambst Aug

etiam] \*et d e r Ambst Aug

8,1 R 15,26 | 2 R 12,8 | 4 2 C 9,1; A 11,29 | 7 1 C  
1,5; 16,1s | 9 Mt 8,20

περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν ἀναμιμνησκομέ-  
νου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὥς μετὰ φό-  
βου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι 16  
ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν 8 R 15,26  
τοῦ Θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς  
Μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ 2  
περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους  
πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς  
ἀπλότητος αὐτῶν· ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, 3  
καὶ παρὰ δύναμιν, αὐθαίρετοι ἡμετὰ πολλῆς πα- 4 9,1; A 11  
ρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν  
κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους,  
ἡ καὶ οὕτως ἡλπίσαμεν, ἀλλὰ ἑαυτοὺς ἔδωκαν 5  
πρῶτον τῷ Κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος  
Θεοῦ, ἡ εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθ- 6  
ὥς προενήρξατο οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς  
καὶ τὴν χάριν ταύτην.

Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει 7 1 C 1,5; 1  
καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ  
ἐξ ἡμῶν ἐν ὑμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ  
χάριτι περισσεύητε. Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, 8  
ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμε-  
τέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε 9 Mt 8,20  
γὰρ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισ-  
τοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὢν, ἵνα

16 χαιρω+ουν 69 330 1319 255 syh<sup>m</sup>, νυν syh<sup>+</sup> ar Ef |  
8,1 γνωρίζω 1175s 88s 919 462s 436s al. 2 al. 323ss  
1518 al. syh ar bo Xp Or | 2 βαθος P<sup>46</sup> D 489 642 1319  
440 Thdt | τ. πλουτον Ψ 326s rel. K<sup>r</sup> | 3 παρα] υπερ  
Psss 917<sup>a</sup> rel. K<sup>r</sup> | 4 αγιους+δεξασθαι ημας 5 489  
255 635-35 385 ar Ef Ambst | 5 ηλπικαμ. B 1175 330  
321 436 | 6 ενηρξ. B 917 920 | 7 ημ. εν υμιν P<sup>46</sup> B  
1739 104ss 1912 69 436 206ss 440s r syp ar sa Ef]  
υμων εν ημιν rel. | περισσευσητε Ψ\* D\*s 88 | 8 την  
ετερ. σπουδην D g ar Ef Ambst Aug | δοκιμαζω D<sup>1</sup>\*  
G<sup>1</sup> | 9 Xu > B | ημας C 6 181s 927s 920s 337sss al.  
206ss 440 35s 378s K Ωρ Eus Xp Aug<sup>1</sup> |



- 10 ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. καὶ γνώ-  
μην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει,  
οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ τὸ θέ-  
11 λειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρουσι· νυνὶ δὲ καὶ τὸ  
ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυ-  
μία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ  
12 ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὼς ἐὰν  
13 ἔχη εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὼς οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ  
Pr 3,27s  
Tob 4,9  
Mc 12,43s 14 ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν θλίψις· ἀλλ' ἐξ ἰσότη-  
τος ἕν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περισσευμα εἰς  
τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περισ-  
9,12 σευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως  
Ex 16,18 15 γένηται ἰσότης, ἡ καθὼς γέγραπται· ὁ τὸ πολὺν  
οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἡλαττόνησεν.  
16 Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν  
17 σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ὅτι  
τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ  
18 ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξηλθεν πρὸς ὑμᾶς. συν-  
επέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν οὗ ὁ  
ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκ-  
19 κκλησιῶν, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ χειροτόνηθεις  
ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν ἐν τῇ χά-  
1 C 16,3 ριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν  
αὐτοῦ τοῦ Κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν,

ἡμεῖς...πλουτησωμεν 88 321 206s 216\* Ωρ Eus Xρ Aug|  
10 οἵτινες] οἱ G r syp| ἐνερξασθε Ds lat syp sa| 11 τοῦ<sup>2</sup>  
του 88 1912 623 489 syh | 12 εχη + τις 6 1175 467<sup>s</sup> 920  
pl. rel. pl. L<sup>r</sup> syph<sup>+</sup>| εχει + τις D<sup>1</sup>s| 13 υμιν BS\*C 1739  
33 81 048 38\* d Cyp] + δε rel., και syp ar co | 14 γενη-  
ται<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> 206 | 15 ο<sup>2</sup> > 81 G 88 489 255 2 440s 385 |  
16 δοντι P<sup>46</sup> S<sup>c</sup> 326 Ds 920s 1337ss al. 242s 2298s 1611s  
1610-639 L lat syp ar bo | 18 μετ αυτου] αυτω 1912 69  
1319ss 436s | εκκλησιων 19 P<sup>46</sup> | 19 ημων<sup>1</sup> + εγενετο  
D<sup>1</sup> 177s 330 216 ar | εν] συν P<sup>46</sup> S<sup>ψ</sup> Ds 917-181 623<sup>s</sup>  
920-177 206 rel. K<sup>r</sup> | ημων<sup>2</sup>] υμων C 5 1891 1610 |  
αυτου] αυτην 1739ss 2143 206s 2298, > BC<sup>ψ</sup>s 1175s  
D\*s 88 1838 1319-38 436s 491s vg ar co | υφ ημων  
20 P<sup>46</sup> |

illius inopia vos divites essetis. Et consilium in 10  
hoc do; hoc enim vobis utile est, qui non so-  
lum facere, sed et velle coepistis ab anno  
priore. Nunc vero et facto perficite, ut quem- 11  
admodum promptus est animus voluntatis, ita  
sit et perficiendi ex eo, quod habetis. Si enim 12  
voluntas prompta est, secundum id quod habet,  
accepta est, non secundum id quod non habet.  
Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem 13  
tribulatio; sed ex aequalitate. In praesenti tem- 14  
pore vestra abundantia illorum inopiam sup-  
pleat, ut et illorum abundantia vestrae inopiae  
sit supplementum, ut fiat aequalitas, <sup>1</sup>sicut 15  
scriptum est: *Qui multum non abundavit, et  
qui modicum non minoravit.*

Gratias autem Deo, qui dedit eandem sol- 16  
licitudinem pro vobis in corde Titi, quoniam 17  
exhortationem quidem suscepit; sed cum solli-  
citor esset, sua voluntate profectus est ad vos.  
Misimus etiam cum illo fratrem, cuius laus est 18  
in evangelio per omnes ecclesias; non solum 19  
autem, sed et ordinatus est ab ecclesiis co-  
mes peregrinationis nostrae in hanc gratiam,  
quae ministratur a nobis ad Domini gloriam

---

12 id<sup>2</sup> > AFDLMRUZ\*CB r Aug

14 in + hoc FD (d g Amb Ambst Hier Aug)

15 multum+habuit DZ\*B Cyp Ambst, -bet FZ<sup>c</sup>KV

17 exhortat.] consolationem FDO<sup>c</sup> g Ambst Aug  
esset] sit FD [sua volunt.] voluntarius F dg Ambst

18 fratrem + nostrum FDLO Ambst

19 sed et] verum etiam FD g (Ambst)

est DHBW c g\* Ambst Aug] > *rel.*

hac gratia *codd.* Ambst

- 20 et destinatam voluntatem nostram; devitantes  
hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine,  
21 quae ministratur a nobis. *Providemus* enim  
*bona* non solum *coram Deo*, sed etiam coram  
22 *hominibus*. Misimus autem cum illis et fratrem  
nostrum, quem probavimus in multis saepe sol-  
licitum esse; nunc autem multo sollicitiorem  
23 confidentia multa in vos, <sup>1</sup>sive pro Tito, qui  
est socius meus et in vos adiutor, sive fratres  
nostri apostoli ecclesiarum, gloria Christi.  
24 Ostensionem ergo, quae est caritatis vestrae  
et nostrae gloriae pro vobis, in illos ostendite  
in faciem ecclesiarum.
- 9 Nam de ministerio, quod fit in sanctos ex  
2 abundanti est mihi scribere vobis. Scio enim  
promptum animum vestrum, pro quo de vobis  
gloriosior apud Macedones, quoniam et Achaia  
parata est ab anno praeterito, et vestra aemu-  
3 latio provocavit plurimos. Misi autem fratres,  
ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in  
hac parte, ut, quemadmodum dixi, parati sitis;  
4 <sup>1</sup>ne cum venerint Macedones mecum et inve-  
nerint vos imparatos, erubescamus nos – ut non  
5 dicamus vos – in hac substantia. Necessarium

---

22 vos] vobis CsTh<sup>m</sup> (d) g  
23 gloriae *codd.* c Ambst  
Christi] Dei Cs c Hier, domini F\*  
24 facie AGMORU\*KBV c Ambst  
9,2 mac(h)edonas *codd. pl.*  
et Z<sup>c</sup>KVW c] > *rel.*  
4 ~ mecum maced. *codd.* Ambst  
nos + in hac parte FDL

---

21 Pr 3,4 O'  
23 2 C 2,13; 7,13; 12,18; R 16,7  
24 2 C 7,14  
9,1 2 C 8,4.20  
2 2 C 8,19  
3 2 C 8,24

ἵστελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσῃται ἐν 20  
 τῇ ἀδρότῃ ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν·  
 προνοοῦμεν γὰρ καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου 21  
 ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν 22 Pr 3,4 O'  
 δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσα-  
 μεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ  
 δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποιθήσει πολλῇ τῇ  
 εἰς ὑμᾶς. εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ 23 7,13; 12,18  
 εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπό- R 16,7  
 στολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. τὴν οὖν ἐν- 24 7,14  
 δειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως  
 ὑπὲρ ὑμῶν εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε εἰς πρόσω-  
 πον τῶν ἐκκλησιῶν.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς 9 8,4.20  
 ἁγίους περισσὸν μοί ἐστιν τὸ γράφειν ὑμῖν·  
 οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν 2 8,10  
 καυχῶμαι Μακεδόσιν ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασ-  
 ται ἀπὸ πέρυσι, καὶ τὸ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισεν  
 τοὺς πλείονας. ἐπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα 3 8,24  
 μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ  
 ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρε-  
 σκευασμένοι ἦτε, μή πως ἐὰν ἔλθωσιν σὺν ἐμοὶ 4  
 Μακεδόνες καὶ εὗρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους  
 καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς,  
 ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ. ἀναγκαῖον οὖν ἦγη- 5

20 ημας] υμας G<sup>1</sup> 69 440s 479 | 21 προνοουμενοι C 33  
 104s 81 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. K pl. | γαρ > 104 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup>  
 920 pl. rel. K pl. | Κυ] τ. θυ P<sup>46</sup> (241) | 22 πολυ > P<sup>46</sup>  
 206 | πεποιθ. + δε B | πολλη > 424<sup>c</sup> G 421 | 23 Χυ]  
 Κυ C F<sup>1</sup> | 24 υμων<sup>2</sup>] ημων Ψ 326 D<sup>1</sup>\* G 1912 330 263s  
 385 | ενδεικνυμενοι B 33 D\*s 1898s | 9,1 γαρ] δε syp ar,  
 > C 1836 2 491s 383 | περισσοτερον P<sup>46</sup> | το] του 81 G  
 1836s 1845 460 255 1610 | 2 το P<sup>46</sup> BS 6 33 1175] o rel. |  
 το+εξ 6 Ψs D<sup>s</sup> rel. pl. K<sup>r</sup> syh | 3 επεμψαμεν D<sup>1</sup> g vg<sup>1</sup>  
 ar bo Aug | τουτω+αλλ 1912 69 330 syh<sup>+</sup> ar sa Thdt |  
 4 πως > D\* vg | εαν > B D<sup>1</sup>c syp sa | απαρασκ. + και D  
 2 L syp ar sa | λεγω P<sup>46</sup> C\* 048 Ds 547 Ambst Aug |  
 ταυτη+κ. καυχησεως 6 P-1175 917<sup>s</sup> rel. K<sup>r</sup> sy ar Ef |

- σάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς ἵνα προέλ-  
θωσιν εἰς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν τὴν προ-  
επηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἐτοίμην  
εἶναι οὕτως ὥς εὐλογίαν καὶ μὴ ὥς πλεονεξίαν.
- Pr 11,24; 6 Τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως φειδομέ-  
19,17 νως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις  
R 12,8 7 ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προή-  
Pr 22,8 O' ρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἰλα-  
I Par 29,17 8 ρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. δυνατεῖ δὲ ὁ Θεός  
Sir 35,11 πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ  
πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε  
9 εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, καθὼς γέγραπται  
Ps 111,9 ἔσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν,  
ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
- Is 55,10 10 ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ  
ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν  
Os 10,12 σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δι-  
1,11: 4.15 11 καιοσύνης ὑμῶν· ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς  
πᾶσαν ἀπλότητα, ἣτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν  
12 εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λει-  
8,14 τουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσαναπλη-  
ροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ πε-  
ρισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ Θεῷ·  
13 διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζον·

5 προσελθ. Ψ G<sup>1</sup> 1835 | εἰς] πρὸς B 1175 Ds 181s 69  
1319ss 255 1611s 2005 | προκατηγγ. Ψsss 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920.  
794 206<sup>r</sup> K<sup>r</sup> | υμῶν > D\* 2005 d vg syp | ταυτην > G  
ar | και<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> S\* G lat syp Ambst | 6 δε + λεγω f Ambst  
Xq | επ ευλογιας<sup>1-2</sup> -για P<sup>46</sup>, εν -για (D) G<sup>1</sup> m syp ar  
Ef (Ambst) | εξ ευλογιας<sup>2</sup> D\* Ωq Cyp Ambst | 7 προαιρει-  
ται Ψ 326 81 048 D\* 181ss 623 pl. 920 pl. rel. K<sup>r</sup> | 8 δυνα-  
τει P<sup>46</sup> BSC\* 104 048 Ds] -ται 33 81 1912, -τος rel. | δε]  
γαρ Ψ D\* 460 177 | 9 αιωνα + τ. -νος 1739s 326 G 547  
255 K | 10 σπερμα] σπορον P<sup>46</sup> B D\*s 436 | χορηγησαι,  
πληθυναι, αυξησαι 1739s Ψ G 917-915 pl. rel. pl. K<sup>r</sup> |  
11 inc. ινα εν G vg syp Cyp Ambst Xq | υμῶν P 1836  
547s 337s al. 206s 491 1518 syh<sup>m</sup> | τ. θω] θυ B | 12 θω]  
Xω B 181, εν Kω vg | 13 inc. και δια B sa |

ergo existimavi rogare fratres, ut praeveniant ad vos et praeparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic, quasi benedictionem, non tamquam avaritiam.

Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce 6 et metet; et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. Unusquisque prout 7 destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate; *hilarem enim datorem diligit Deus*. Potens et autem Deus omnem gratiam 8 abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: 9

*Dispersit, dedit pauperibus,*

*iustitia eius manet in saeculum saeculi.*

Qui autem administrat semen seminanti, et 10 panem ad manducandum praestabit et multiplicabit semen vestrum et augebit *incrementa frugum iustitiae vestrae*; ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quae operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quo- 12 niam ministerium huius officii non solum supplet ea, quae desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, per 13

---

5 promissam AHLUCsThB f Ambst  
tamquam] quasi *codd.*

6 dico \* > AGHMC d g Aug  
metet + vitam aeternam FZ\*Th\*B m

7 *inc.* unusq. secundum propositum cordis non  
FD g Ambst Sed (Hier)  
in Z<sup>c</sup>BW] > *codd. pl.*

8 omnem > FD  
in omni opere bono FL Ambst

10 augebit] amplificabit Ambst, ampliabit g<sup>l</sup>

---

6 Pr 11,24; 19,17 | 7 R 12,8; Pr 22,8 O'; 1 Par  
29,17 | 9 Ps 111,9 | 10 Is 55,10; Os 10,12 | 11 2 C  
1,11; 4,15 | 12 2 C 8,14

probationem ministerii huius glorificantes Deum  
in oboedientia confessionis vestrae in evange-  
lium Christi et simplicitate communicationis in  
14 illos et in omnes, <sup>1</sup>et in ipsorum obsecratione  
pro vobis desiderantium vos propter eminen-  
15 tem gratiam Dei in vobis. Gratias Deo super  
inenarrabili dono eius.

10,1-13,10 *Apostoli apologia*

10,1-11 *Assertio potestatis apostolicae*

10 Ipse autem ego Paulus obsecro vos per  
mansuetudinem et modestiam Christi, qui in  
facie quidem humilis sum inter vos, absens  
2 autem confido in vobis. Rogo autem vos ne  
praesens audeam per eam confidentiam, qua  
existimor audere in quosdam, qui arbitrantur  
nos tamquam secundum carnem ambulemus.  
3 In carne enim ambulantes non secundum car-  
4 nem militamus. Nam arma militiae nostrae  
non carnalia sunt, sed potentia Deo ad de-  
structionem munitionum, consilia destruentes  
5 <sup>1</sup>et omnem altitudinem extollentem se adversus  
scientiam Dei, et in captivitatem redigentes  
6 omnem intellectum in obsequium Christi, et in  
promptu habentes ulcisci omnem inoboedien-  
tiam, cum impleta fuerit vestra oboedientia.  
7 <sup>1</sup>Quae secundum faciem sunt videte. Si quis  
confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum  
apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos.  
8 Nam, et si amplius aliquid gloriatus fuero de  
potestate nostra, quam dedit nobis Dominus

14 in<sup>1</sup> > AFHMCs dfg Ambst | 10,1 faciem AF\*  
LZ\* dr Ambst | sum DTh<sup>c</sup> g Ambst]\* > rel. | 2 vos  
F<sup>c</sup>RZ\*]\* > rel. | existimo FG\*LRCsB r | 4 sunt >  
codd. | 7 confidet AMCsK dg | se > GCsB r | Chris-  
ti<sup>1</sup> + servum F df(g) Ambst | 8 nobis A<sup>c</sup>HThB  
cfgr Ambst] > rel.

10,1 G 5,2; Mt 11,29; 1 C 2,3 | 2 2 C 10,11; 1 C  
4,21 | 4 R 13,12; 2 C 13,10; E 6,13-17 | 6 2 C 2,9 |  
8 2 C 11,16; 12,6; 1 C 5,4s; Jr 1,10; 45,4

τες τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας  
 ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπλό-  
 τητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,  
 'καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων 14  
 ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ Θεοῦ  
 ἐφ' ὑμῖν. Χάρις τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγῆτῳ 15  
 αὐτοῦ δωρεᾷ.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ 10 <sup>1 C 2,3</sup>  
<sup>G 5,2</sup>  
 τῆς πραύτητος καὶ ἐπεικειίας τοῦ Χριστοῦ, ὅς  
 κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ  
 θαρρῶ εἰς ὑμᾶς· δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρ- 2 10,11; 1C  
 ρῆσαι τῇ πεποιθήσει ἢ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί-  
 τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα  
 περιπατοῦντας. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες 3  
 οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα· τὰ γὰρ ὅπλα τῆς 4 E 6,13-17  
 στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ ἀλλὰ δυνατὰ τῷ  
 Θεῷ πρὸς καθάρσεις ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς  
 καθαιροῦντες 'καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κα- 5  
 τὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζον-  
 τες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ,  
 'καὶ ἐν ἐτοιμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρ- 6 2,9  
 ακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ τις πέποιθεν 7  
 ἐαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν  
 ἐφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτως  
 καὶ ἡμεῖς. ἔάν τε γὰρ περισσότερόν τι καυχῇ- 8 <sup>12,6</sup>  
<sup>1 C 5,4s</sup>  
 σωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ

14 υμων] ημων BS\* 2 491 | 15 χαρις + δε P-81 I 917r  
 1831 rel. K<sup>r</sup> f vg<sup>l</sup> sy<sup>p</sup> ar bo Ef Pel | 10,1 εις] δι B |  
 5 αιχμαλωτευοντες Ψ 326 1912 623s 1845 794 506s | Xu  
 + αγοντες D\*s | 6 πληρωθη + προτερον C 326 81 r bo  
 Aug | 7 πεποιθεν] δοκει πεποιθεναι B | εφ P<sup>46</sup> BS 1175  
 1912 823 1611s L] αφ rel. pl. | Xu] ο Xς P<sup>46</sup>, + δου-  
 λος D\*s Ambst | 8 τε > P<sup>46</sup> B 1739 33 1175 H G 88  
 1319ss 436s | γαρ + και 1739s Ψs 088 917-181 1912 623s  
 920 pl. 206r 257s L<sup>r</sup> syh<sup>m</sup> | ημων > C\*P sy<sup>p</sup> bo Xq |



- Κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν  
 9 ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνηθήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν  
 10,1 10 ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι αἱ ἐπι-  
 στολαὶ μέν, φησίν, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ  
 παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ ὁ λόγος  
 13,2.10 11 ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι  
 οἱοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες,  
 τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.  
 3,1;5,12 12 Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυ-  
 τούς τισιν τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ  
 αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγ-  
 R 12,3 13 κρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιάσιν. ἡμεῖς  
 δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυκησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ  
 τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς  
 14 μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς  
 μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυ-  
 τούς, ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγ-  
 15 γελίῳ τοῦ Χριστοῦ· οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώ-  
 μενοι ἐν ἄλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες  
 R 15,20 αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν μεγά-  
 λυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν,  
 A 19,21 16 ἵνα εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ  
 ἐν ἄλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἔτοιμα καυχῆσασθαι.  
 Jr 9,23s 17 Ὁ δὲ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω· οὐ γὰρ  
 I C 1,31 18

Ks] θς 326 Ds 5 330 r | o Ks + ημιν 6 104s D<sup>a</sup>-794  
 642 rel. pl., ~ Ps 330 1611s syh ar, μοι syp bo Ef | 9 ινα  
 + δε 6 104 81 H 1838s 69 436s al. 206 vg syp sa | δοξω-  
 μεν Ds Ambst, εκφοβουντες D g | 10 επιστ. μεν BS\* 33  
 326s H r] ~ I rel., μεν > P<sup>46</sup> | φασιν B gr vg sy (ar)  
 Ef, > bo | 12 τολμω B | εγκριναι] κριναι ΨH 1912 436 |  
 η συγκριν., κ. συγκριν. > P<sup>46</sup> | μετρουντ.] νεκρουντες  
 P<sup>46</sup> | ου συνιασιν > vg Ef | ου<sup>2</sup> ουκ 13 D\*s Ambst |  
 συνιουσιν 6 Ps 326 917<sup>s</sup> 623 pl. 920 pl. rel. K<sup>r</sup> | 13 το  
 αμετρον D\*s lat | εμετρισ. M 1836 794 206 dg vg |  
 ημιν > G 181 547 L | αφικεσθ. G 917 460 255 2 823 Ep |  
 14 ου γ. ως] ως γαρ B 330\* 255 2298 | ~ μη ως P<sup>46</sup> P  
 Xq | 15 δε > M 1836 88 337s 69 2 635 2298s 1518 L |  
 υμων] ημων B 38 642 1610 |

in aedificationem, et non in destructionem vestram, non erubescam. Ut autem non existimer 9  
tamquam terrere vos per epistulas, – quoniam 10  
quidem epistulae, inquiunt, graves sunt et fortes, praesentia autem corporis infirma et sermo contemptibilis, – hoc cogitet qui eiusmodi est, 11  
quia quales sumus verbo per epistulas absentes, tales et praesentes in facto.

10,12-12,10 *Regula gloriationis et gloriatio*

Non enim audemus inserere aut compara- 12  
rare nos quibusdam, qui se ipsos commendant;  
sed ipsi in nobis nosmet ipsos metientes et  
comparantes nosmet ipsos nobis. Nos autem non 13  
in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulae, qua mensus est nobis Deus  
mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim 14  
quasi non pertingentes ad vos superextendimus  
nos; usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi, non in immensum gloriantes in 15  
alienis laboribus, spem autem habentes crescentis fidei vestrae, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam,  
etiam in illa, quae ultra vos sunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quae praeparata sunt gloriari. *Qui autem gloriatur, in Domino gloriatur.* Non enim qui se ipsum com- 18

9 autem > FR d g r

11 hoc + ergo LRUZ<sup>c</sup>CsKBV c f Pel

12 \*sed ipsi in semet ipsis semet ipsos (met.) et compar. semet ipsos sibimet ipsis (LB) r (Aug)

13 qua HBW g Pel Vig] quam *rel.*

15 in<sup>1</sup> > F\*DO\* d Sed

\*crescente fide vestra D (d e g)

16 iis] his *codd.*

10 2 C 11,6 | 11 2 C 12,20; 13,2.10 | 12 2 C 3,1; 5,12 |  
13 R 12,3 | 15 R 15,20 | 16 A 19,21 | 17 Jr 9,23s;  
1 C 1,31 | 18 1 C 4,5

mendat, ille probatus est; sed quem Deus commendat.

- 11 Utinam sustineretis modicum quid insipientiae  
2 tiae meae, sed et supportate me. Aemulor enim vos Dei aemulatione. Despondi enim vos  
3 uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit  
4 astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate, quae est in Christo. Nam si is, qui venit, alium Christum praedicat,  
5 quem non praedicavimus; aut alium Spiritum accipitis, quem non accepistis; aut aliud evangelium,  
6 quod non recepistis, recte pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis  
7 apostolis. Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia; in omnibus autem manifestati sumus  
8 vobis. Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians,  
9 ut vos exaltemini, quoniam gratis evangelium Dei evangelizavi vobis? Alias ecclesias  
10 exspoliavi accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos  
11 et egerem, nulli onerosus fui; nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a

---

18 Deus DRTThK c d t Ambst<sup>1</sup> Hier] dominus *rel.*  
11,1 sustiner.] pateremini D g, portaretis d e  
2 exhibere] adsignare D g<sup>1</sup> Tert Firm Amb Ambst  
4 quem<sup>1</sup> + nos FD  
accipitis] -cepistis FHCTh<sup>c</sup> d g r (A\*DMB e)  
5 a > AD\*GRC  
6 nam > *codd. pl.* d f g Hier Aug  
manifest(at)us sum *codd.* g<sup>1</sup> Ambst

---

2 E 5,26s; Ap 14,3s | 3 Gn 3,4.13 | 4 G 1,8s |  
5 2 C 12,11; 1 C 15,10; G 2,6.9 | 6 1 C 2,1s.13; E 3,4 |  
7 1 C 9,12.18; 1 Th 2,7 | 8s Ph 4,10.15 | 9s 2 C 12,13;  
1 C 9,12.15

ὁ ἑαυτὸν συνιστάνων, ἐκεῖνός ἐστιν δόκιμος, 1 C 4,5  
ἀλλὰ ὃν ὁ Κύριος συνίστησιν.

Ὁφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τι ἀφροσύ- 11  
νης· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θε- 2 E 5,26s  
οῦ ζηλῶ, ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθέ-  
νον ἄγνην παραστήσαι τῷ Χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ 3 Gn 3,4.13  
μή πως, ὥς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὐάν ἐν τῇ παν-  
ουργίᾳ αὐτοῦ, φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς  
ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγνότητος τῆς εἰς Χριστόν.  
εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσ- 4 G 1,8s  
σει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβά-  
νετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ  
ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε. λογίζομαι γὰρ μη- 5 12,11  
δὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστολῶν. εἰ δὲ 6 1 C 15,10  
καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' 7 G 2,6.9  
ἐν παντὶ φανερώσαντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. 8 1 C 2,1s.13  
E 3,4  
2,17; 4,2

Ἡ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἑμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα 7 1 C 9,12.18  
ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγ-  
γέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; ἄλλας ἐκκλησίας 8 Ph 4,10.15  
ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν δια-  
κονίαν, καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς 9 12,13  
οὐ κατενάρκησα οὐθενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου  
προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μα-

18 συνιστων Mn Ψ D pl. 623 pl. 920 241-177 al. 206r  
1518 257s K<sup>r</sup> | 11,1 ωφελον 33 Ψ 326 H G-181 623s 920s  
69sss al. 635 35s 506s 639 KL | ανειχ.] ανεχ. M 917s  
88 69 330s 1610 K, ηνειχ. 241 256 255 | τι > 6 P 104  
1175s G<sup>s</sup> 623 pl. 920-177 206 pl. rel. pl. K<sup>r</sup> r syp | 3 μη  
πως] μηποτε 1739 G 206s 1611, μη D\* r vg Cl | αυτου  
+ουτω 1739s Ψss M 917s rel. K<sup>r</sup> vg syp Ef | κ. τ. αγνοτ.  
> 1739s Ps 1175 HM 917-181 rel. pl. syh<sup>+</sup> Cl Ωq | 4 Iv]  
Xv G 4 vg ar Ef Ambst | ανεχ. P<sup>46</sup> B 33 D\* 330 206 r  
Cy, ηνειχ. Ψ 489s 920 919sss al. 206s 2 491ss 1518 221  
al. Xq | 5 γαρ] δε B 177s ar | 6 δε > D\* 1611 g vg syh<sup>+</sup>  
ar bo | φανερωσαντες BS\* 1739 33 M G 330] -θεις D\*  
vg, -θεντες rel. r | αλλ<sup>2</sup> -υμας > P<sup>46</sup> | εν πασιν > G r syp  
Ef Ambst | 7 η + μη G r vg | εαυτον Ps Ds 1836 88  
1319ss 255 429s 35 L | 9 και<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> ar bo (sa Ef) |

κεδονίας. καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῇ ἐμavτὸν ὑμῖν  
 1 C 9,15 10 ἐτήρησα καὶ τηρήσω. ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν  
 ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς  
 11 ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς Ἀχαΐας. Ἰδιὰ τί; ὅτι  
 12 οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ Θεὸς οἶδεν. Ἰδὲ δὲ ποιῶ,  
 καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θε-  
 λόντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὐρεθῶ-  
 2 17; 1 Th 3,2 13 σιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπό-  
 στολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς  
 14 ἀποστόλους Χριστοῦ. καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ  
 ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.  
 15 οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετα-  
 σχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ  
 5 10; E 6,8 τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.  
 12,6 16 Πάλιν λέγω, μή τις με δόξη ἄφρονα εἶναι·  
 εἰ δὲ μήγε, καὶ ὡς ἄφρονα δέξασθε με, ἵνα  
 17 καὶ γὰρ μικρόν τι καυχῆσωμαι. ὁ λαλῶ, οὐ κατὰ  
 Κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ  
 18 τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ἐπεὶ πολλοὶ καυ-  
 19 χῶνται κατὰ τὴν σάρκα, καὶ γὰρ καυχῆσομαι. ἡδέως  
 γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες.  
 20 ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις  
 κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ  
 21 τις εἰς πρόσωπον ὑμᾶς δέρει. κατὰ ἀτιμίαν  
 λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθενήκαμεν.  
 Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω,  
 Ph 3,5 22 τολμῶ καὶ γὰρ. Ἰβραῖοί εἰσιν; καὶ γὰρ. Ἰσραη-

10 εἰς ἐμε] ἐν ἐμοί G 547s 2 | 11 ὅτι > B | 12 ἀφορμὴν  
 1 C 2 P<sup>46</sup> | 13 οἱ] οὐ G<sup>1</sup> | 14 θαῦμα] θαυμαστον 6 Ψs M  
 917-794 38s 242 rel. K<sup>r</sup> | ὡς ἄγγελος D\* sa Ωρ Lcf  
 Ambst | 15 οὖν > D\* syp ar | 17 K<sup>v</sup>] X<sup>v</sup> 326, θ<sup>v</sup> 102  
 fr Ambst Aug, ἀνθρώπον 69 | 18 τὴν > P<sup>46</sup> S\*As  
 33-81 Ds 88 1912 1838 1835 1319-38 255 1891 2 491s  
 1611s X<sup>q</sup> | 21 ἡσθενήσαμ. 6 Pss M D pl. rel. pl.,  
 + ἐν τούτῳ τῷ μέρει D vg<sup>1</sup> Ambst | δ' > D\* e vg  
 syp ar bo Ambst |

Macedonia; et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me, 10 quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. Quare? quia non di- 11 ligo vos? Deus scit. <sup>1</sup>Quod autem facio et fa- 12 ciam, ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos. Nam eiusmodi pseudo- 13 apostoli sunt, operarii subdoli transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum; ipse 14 enim satanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri eius trans- 15 figurentur velut ministri iustitiae; quorum finis erit secundum opera ipsorum.

Iterum dico, ne quis me putet insipien- 16 tem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier. Quod 17 loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriae. Quo- 18 niam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insi- 19 pientes, cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis 20 enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos caedit. Secundum ignobili- 21 tatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte.

In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego; <sup>1</sup>Hebraei sunt, et ego; Israhelitae 22

---

10 gloriatio DLR g Sed] gloria *rel.* | 12 gloriantur + tales F<sup>c</sup>DHRB Sing | 13 sunt DH c d g Sing Lcf Ambst] > *rel.* | 14 mirum + cum FD g<sup>c</sup> m | in] ut F\* (g, m Amb<sup>1</sup>) | 16 putet] existimet FDLCs d g r Ambst Aug | esse > AF\*DMWiZ\* | et > FH\*L R\* d r t\* | 17 Deum] dominum AGU\*T d g Hier | 21 in hac parte > AH<sup>c</sup>MRCsThV f g r t | insipientiam AHRKBV d t Ambst

---

13 2 C 2,17; Ph 3,2; Ap 2,2.9 | 15 G 5,10 | 16 2 C 10,8; 12,6 | 22 Ph 3,5

sunt, et ego; semen Abrahae sunt, et ego;  
 23 ministri Christi sunt, ut minus sapiens dico,  
 plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus  
 abundantius, in plagis supra modum, in mor-  
 24 tibus frequenter. A Iudaeis quinquies quadra-  
 25 genas una minus accepi. Ter virgis caesus  
 sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci,  
 26 nocte et die in profundo maris fui, <sup>1</sup>in itine-  
 ribus saepe, periculis fluminum, periculis la-  
 tronum, periculis ex genere, periculis ex gen-  
 tibus, periculis in civitate, periculis in solitu-  
 dine, periculis in mari, periculis in falsis fra-  
 27 tribus; <sup>1</sup>in labore et aerumna, in vigiliis multis,  
 in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore  
 28 et nuditate. Praeter illa, quae extrinsecus sunt,  
 instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium  
 29 ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non in-  
 firmor? quis scandalizatur, et ego non uror?  
 30 Si gloriari oportet, quae infirmitatis meae  
 31 sunt gloriabor. Deus et Pater Domini nostri  
 Iesu Christi, qui est benedictus in saecula, scit  
 32 quod non mentior. Damasci praepositus gentis  
 Aretae regis custodiebat civitatem Damasceno-  
 33 rum, ut me comprehenderet; et per fenestram in  
 sporta dimissus sum per murum, et sic effugi  
 manus eius.

---

**23** minus sapiens] delirans

---

**23** sunt AGHMCs d g Aug] + et ego *rel.* c f t

**25** profundum AFLZ\*CKB e t

**31** nostri, Christi > AG g | ~ scit qui est *codd.*

**33** sportam AFHL<sup>c</sup>MCs d

demissus FTh (g Aug)

sic \* > AGHRUCsKBV

---

**23** 2 C 12,11; 1 C 15,10 | **24** Dt 25,3 | **25** A 16,22;  
 14,19 | **26** A 20,3 | **27** 2 C 6,5; 1 C 4,12 | **28** A 20,18-21 |  
**29** 1 C 9,22 | **31** 2 C 1,23 | **33** A 9,24s

λῖταί εἰσιν; κἀγώ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν;  
 κἀγώ. ἰδιάκονοι Χριστοῦ εἰσιν; παραφρονῶν 23 1 C 15,10  
 λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν  
 φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλ-  
 λόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ὑπὸ Ἰουδαίων 24 Dt 25,3  
 πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρίς 25 A 16,22;  
 ἔραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐναυάγησα, 14,19  
 νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις 26  
 πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν,  
 κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἔθνῶν, κιν-  
 δύνους ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἔρημίᾳ, κινδύνους  
 ἐν θαλάσῃ, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις, ἑνὶ κόπῳ 27 6,5  
 καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ 1 C 4,12  
 καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ  
 γυμνότητι· χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἢ ἐπίστασίς μοι 28 A 20,18-21  
 ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλη-  
 σιῶν, ἑὶς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκαν- 29 1 C 9,22  
 δαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου 30 12,5  
 καυχῆσομαι. ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου Ἰη- 31 1,23  
 σοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι  
 οὐ ψεύδομαι. ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα 32  
 τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν πόλιν Δαμασκηνῶν  
 πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ 33 A 9,24s  
 ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς  
 χεῖρας αὐτοῦ.

23 λαλῶ] λεγῶ Ds 1 177 1245 lat syp ar Ef Did| ~ πλη-  
 γαις, φυλακαῖς S 6 Ψsss HM G rel. syp ar bo | πε-  
 ρισσοτ.<sup>2</sup>, υπερβαλλ. P<sup>46</sup> BS\* 1739 33 81 Ds 1838 38 ar  
 co Ωρ<sup>1</sup> Hil] ~ rel. | 25 ἀπαξ ἐλιθάσθην > P<sup>46</sup> | 26 πολ-  
 λακ.] πολλαῖς D\* syp | 27 ἐν<sup>1</sup> Ωρ] > P<sup>46</sup> BS 1739 Ψ Ds|  
 πολλακ.<sup>1·2</sup>] πολλαῖς D\* vg (syp, sa Ef) | 28 ἐπισυστασίς  
 Pss 1175 H<sup>c</sup>IM 917-915 623 pl. rel. pl. K<sup>r</sup> | μοι P<sup>46</sup>  
 BS\*A 33 1175s G 330 436 d sy ar co Aug Ef] μου  
 rel. | 30 μου > P<sup>46</sup> BH | 31 θς + του Ιηλ D\* | Ιυ + Χυ  
 6 P 326 H<sup>c</sup>M D 917-177 al. 206<sup>r</sup> 1518 al. 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> syp ar  
 bo | 32 θελων > B D\* vg syp ar sa Ef | 33 ἐν σαργ. > G<sup>1</sup> |



- 12 Καυχᾶσθαι δεῖ, οὐ συμφέρον μὲν, ἐλεύσομαι  
 2 δὲ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου. οἶδα  
 ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, –  
 εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώμα-  
 τος οὐκ οἶδα, ὃ Θεὸς οἶδεν, – ἄρπαγέντα τὸν  
 3 τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν  
 τοιοῦτον ἄνθρωπον, – εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς  
 L 23,43 4 τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὃ Θεὸς οἶδεν, – ὅτι ἤρπα-  
 Ap 2,7 γη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥή-  
 11,30 5 ματα, ἃ οὐκ ἔξδὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ  
 τοιούτου καυχῆσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυ-  
 10,8; 11,16 6 χήσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις [μου]. ἐὰν γὰρ  
 θελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλή-  
 θειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ  
 λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει ἐξ ἐμοῦ.  
 Job 2,6 7 Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων – διὸ ἵνα  
 μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί,  
 ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπερ-  
 8 αἴρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν Κύριον παρ-  
 9 εκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. καὶ εἰρηκέν  
 μοι· ἄρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις ἐν  
 4,7-16 ἀσθενείᾳ τελεῖται. Ὁδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆ-

1 *inc.* ει καυχ. S<sup>c</sup> 326 81 H 1319s vg sa Ambst | δει] δη  
 326 M 917s 915 1838 226ss al. 206ss 35s 1518sss 257 pl.  
 K pl., δε SΨ D<sup>1</sup>\* 1898 (syh<sup>+</sup>) | συμφερον μεν] -φερει  
 μοι 6 Ψss (81) H 917 rel. pl. K<sup>r</sup> syh | δε P<sup>46</sup> BSAs 33s  
 1175s HM G 1319ss vg ar co Ef] γαρ rel. | 3 σωματι  
 +ουκ οιδα 33 G 255 2 X<sup>o</sup> | χωρις P<sup>46</sup> B D\* Meth] εκ-  
 τος rel. | ουκ οιδα > B sa Ir Ω<sup>o</sup> Meth | 5 ου] ουδεν P<sup>16</sup>  
 μου > P<sup>46</sup> B 1739 424<sup>c</sup> 33 D\* 460 2005\* sy ar co Ef |  
 6 ακουει+τι P<sup>46</sup> Psss D 917ss 181s 623 rel. K<sup>r</sup> syh bo  
 Ef | 7 *inc.* και ινα μη υπεραιρ. τη sy ar sa Ef] διο BSAs  
 33 1175s G 69 1319ss bo] \* > P<sup>46</sup> I<sup>o</sup> Or rel. | σαρκι+  
 μου G vg sy (co) | σατανα Mn P<sup>46</sup> BS\*As 424<sup>c</sup> Ds lat  
 co Ω<sup>o</sup> Tert] σαταν I<sup>o</sup> rel. | ινα μη υπεραιρ.<sup>2</sup> P<sup>46</sup> sy ar co  
 Tert Cyp Amb Ambst Hier Ef] > S\*A 33 Ds 547\* vg<sup>1</sup>  
 I<sup>o</sup> X<sup>o</sup> | 8 *inc.* κ. υπερ A sy ar Ω<sup>o</sup> Thdt Ef | 9 δυναμ.<sup>1</sup>  
 Mn P<sup>46</sup> BS\*A\* 424<sup>c</sup> Ds lat sa Ω<sup>o</sup> Tert] +μου rel. I<sup>o</sup> Ef]  
 τελειται BS\*A Ds 623] -ειουται rel. | μαλλον > 88 623 vg |

Si gloriari oportet, non expedit quidem, 12  
 veniam autem ad visiones et revelationes Do-  
 mini. Scio hominem in Christo ante annos 2  
 quattuordecim, sive in corpore nescio sive  
 extra corpus nescio, Deus scit, raptum huius-  
 modi usque ad tertium caelum. Et scio huius- 3  
 modi hominem sive in corpore sive extra cor-  
 pus nescio, Deus scit, <sup>1</sup>quoniam raptus est in 4  
 Paradisum et audivit arcana verba, quae non  
 licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor, 5  
 pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmi-  
 tatibus meis. Nam et si voluero gloriari, non 6  
 ero insipiens, veritatem enim dicam; parco  
 autem, ne quis me existimet supra id, quod  
 videt in me aut aliquid audit ex me.

Et ne magnitudo revelationum extollat me, 7  
 datus est mihi stimulus carnis meae, angelus sa-  
 tanæ, qui me colaphizet. Propter quod ter Do- 8  
 minum rogavi ut discederet a me; et dixit mi- 9  
 hi: Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infir-  
 mitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in in-

---

1 quidem] mihi DO\* d g Ambst Sed  
 2 nescio<sup>1</sup> > DH<sup>o</sup>UW Aug Pel  
 2.5 eiusmodi AGHLMRCTh d Amb Aug  
 4 arcana] ineffabilia G<sup>o</sup> Or Amb Hier Aug, inau-  
 dita D g Sed, non edicenda Or (d e)  
 licebat AZ<sup>o</sup>Th\*KBV  
 6 quis + \*in AGH<sup>o</sup>OCs d g  
 aliquid > *codd. pl.*  
 7 qui DR c Cyp Or Amb Hier Aug] ut *rel.*  
 colaph. + ne extollar Ambst Hil Hier (D Cyp Amb)

---

4 Ap 2,7; L 23,43

5 2 C 11,30

6 2 C 10,8; 11,16

7 Job 2,6

9 L 1,35; R 1,16; Dt 3,26 O'

firmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus  
 10 Christi. Propter quod placeo mihi in infirmita-  
 tibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in  
 persecutionibus, in angustiis pro Christo; cum  
 enim infirmor, tunc potens sum.

12,11-13,10 *Causa et finis apologiae*

11 Factus sum insipiens, vos me coegistis.  
 Ego enim a vobis debui commendari; nihil  
 enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum  
 12 apostoli, tametsi nihil sum. Signa tamen  
 apostolatus mei facta sunt super vos in omni  
 patientia, in signis et prodigiis et virtutibus.  
 13 Quid est enim, quod minus habuistis prae ce-  
 teris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi  
 14 vos? Donate mihi hanc iniuriam. <sup>1</sup>Ecce tertio  
 hoc paratus sum venire ad vos, et non ero  
 gravis vobis. Non enim quaero quae vestra  
 sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus  
 15 thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem  
 libentissime impendam et superimpendar ipse  
 pro animabus vestris; licet plus vos diligens  
 16 minus diligar? Sed esto: ego vos non gravavi,  
 17 sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Num-

10 meis DO g Or Hier] > *rel.*

11 ~ debui a vobis FDHMRZ\*CsK

fui] feci F<sup>c</sup>RT d g Ambst

modum + valde D (g Ambst)

tamen etsi ARZ\*Th

12 apostolatus mei DKBVW c g] apostoli *rel.*

super] inter D d e g Pel, in vobis Ambst

patientia] potentia ACs c

in<sup>2</sup> > *codd.*

14 non vos gravabo D de Ambst (g r)

15 autem] enim AC Or

licet > D d g r Ambst

σομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ  
ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν 10  
ἀσθενείαις, ἐν ὑβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγ-  
μοῖς καὶ στενοχωρίαις ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ Ph 4,13  
ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ 11 11,5  
γὰρ ὥφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ  
ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν  
εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατηργάσθη 12 R 15,19  
ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σημείοις τε καὶ τέ-  
ρασιν καὶ δυνάμεσιν. τί γὰρ ἐστὶν ὃ ἠσώθητε 13 11,9  
ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ  
οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδι-  
κίαν ταύτην. Ἴδου τρίτον τοῦτο ἐτοίμως ἔχω 14 13,1  
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω· οὐ γὰρ  
ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ  
τέκνα τοῖς γονεῦσιν θησαυρίζειν, ἀλλὰ οἱ γονεῖς  
τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδα- 15 Ph 2,17  
πανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. εἰ περισ-  
σοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶ, ἥσσον ἀγαπῶμαι; Ἔστω 16  
δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπάρχων  
πανοῦργος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὦν ἀπ- 17

μου<sup>2</sup> > B 1739 424<sup>c</sup> 1912 syh ar bo Iq | 10 εν<sup>3</sup>] και P<sup>46</sup>  
S\* ΩQ | και P<sup>46</sup> BS\* 326 1175 1838 ΩQ<sup>1</sup> (206s ar)] εν  
rel. Tert | δυν. ειμι] δυνατω G | 11 αφρων + καυχω-  
μενος P<sup>ss</sup> 1838<sup>s</sup> 920 pl. rel. L<sup>r</sup> sy Ef | αναγκαζετε P<sup>46</sup> |  
υφ > B\* D<sup>1</sup>\* 216\* 1610 | γαρ+τι P<sup>46</sup> B | 12 inc. αλλα  
τα σημ. 88 1912 69 436 (G 330) bo] μεν] μεντοι 1739 81  
1319-38 206s 323 1518 385] υπομονη+εν 6 P<sup>ss</sup> 917-794  
242<sup>r</sup> 1611<sup>r</sup> K<sup>r</sup> co | 13 ησσωθητε P<sup>46</sup> BS\* 6 33 D\*] ελατ-  
τωθητε G, ηττηθ. rel. | αδικιαν] αμαρτιαν G<sup>1</sup> | 14 τουτο  
> Ps D 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 919-337 2 al. 323ss al. 257 pl. K<sup>r</sup> | κα-  
ταναρκ.+υμων P<sup>ss</sup> I 917-181 920 pl. rel. K<sup>r</sup> vg sy ar co  
(Ds 38\*) | 15 δαπαν.+κ. εκδαπανησω D\* Ambst | ει P<sup>46</sup>  
BS\* A 33 G vg sy co] +και rel., > D r Ambst | αγαπω S\*  
A 33 917 330 216\* 1245 (co Ef)] -πων P<sup>46</sup> rel. | 16 εγω  
+δε G 2005 syh | εβαρησα P<sup>46</sup>, κατεναρκησα S 104 81  
G 467 920 69 206 1245 257 XQ Ef | υμας<sup>1</sup>] υμων S 81 G  
38\* XQ |

έσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα  
 8,6.16ss 18 ὑμᾶς; παρεκάλεσα Τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν  
 ἀδελφόν· μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ  
 τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς  
 αὐτοῖς ἴχνεσιν;

3,1; 2,17 19 Πάλαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατ-  
 ἔναντι Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα,  
 20 ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι  
 γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ οἶους θέλω εὔρω ὑμᾶς,  
 κἄγὼ εὐρεθῶ ὑμῖν οἶον οὐ θέλετε, μή πως ἔρις,  
 ζῆλοι, θυμοί, ἐριθειῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί,  
 2,1; 13,2 21 φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι μὴ πάλιν ἐλθόντος  
 μου ταπεινώσῃ με ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ  
 πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ  
 μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ  
 καὶ ἀσελγείᾳ ἧ ἔπραξαν.

12,14 13 Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στό-  
 Dt 19,15 ματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν  
 Mt 18,16 ὁῖμα. προείρηκα καὶ προλέγω, ὥς παρὼν τὸ  
 1 T 5,19 2 δεύτερον καὶ ἀπὼν νῦν, τοῖς προημαρτηκόσιν  
 καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πᾶ-  
 3 λιν οὐ φείσομαι, ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν

17 δι' αὐτοῦ > G r vg | 19 inc. ου παλαι P<sup>46</sup> | παλαι] πα-  
 λιν Pss D<sup>1</sup> 917-1835 919-794 642 rel. K<sup>r</sup> sy<sup>p</sup> ar bo |  
 20 γαρ] δε 104 1912 69 al. sy<sup>h</sup><sup>m</sup> | ερεις BPs 1175s D-623  
 920sss al. 206s al. 440ss 1518 383s K pl. vg sy<sup>h</sup> sa | ζη-  
 λος P<sup>46</sup> BA 33 326 Ds sy<sup>p</sup> ar bo Ef | ακαταστασαι > G  
 X<sup>o</sup> | 21 ελθοντα με, > με (pros ταπειν.) 1739s Ψss 917-  
 181 rel. K<sup>r</sup> | ταπεινωση SAsΨ 623ss 920 919sss al. 429s  
 2ss 35 1611s 257 506s K X<sup>o</sup>] -ωσει P<sup>46</sup> rel. | μου<sup>2</sup> > 2005  
 r vg sy<sup>h</sup><sup>+</sup> Tert | 13,1 inc. ιδου τριτον A 6 33 326s 81 88  
 467 337s al. 206ss al. 440s 1518 221s 385 vg | ερχομ.]  
 ετοιμως εχω ελθειν A 1319 sy<sup>p</sup><sup>1</sup> | υμας + ινα S\* 1835  
 378 g sy ar | και] η S 181 255 1831 378 vg co | 2 προ-  
 ειρηκα + γαρ D 440 sa Ambst | ως > D sy<sup>h</sup> ar | νυν +  
 γραφω Pss 917-263 255 rel. K<sup>r</sup> sy<sup>p</sup> ar sa | εις το > P<sup>46</sup>  
 G vg sy<sup>p</sup> ar | 3 επει] οτι G, ει Ω<sup>o</sup> Mel Ep Cy, η Mn  
 cf vg Ω<sup>o</sup> Bas Cy<sup>1</sup> |

quid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? Rogavi Titum et misi cum 18 illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem vestigiis?

Olim putatis quod excusemus nos apud 19 vos? Coram Deo in Christo loquimur; omnia autem, carissimi, propter aedificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero, non 20 quales volo, inveniam vos; et ego inveniar a vobis, qualem non vultis; ne forte contentiones, aemulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrations, inflationes, seditiones sint inter vos; ne iterum cum venero, humiliet 21 me Deus apud vos, et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt et non egerunt paenitentiam super immunditia et fornicatione et impudicitia, quam gesserunt.

Ecce tertio hoc venio ad vos: *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.* Praedixi et praedico, ut praesens et nunc 2 absens iis, qui ante peccaverunt et ceteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parciam. An experimentum quaeritis eius, qui in 3

---

19 ~ vestram aedificat. *codd.*

20 ~ non qualem FL Ambst

21 iis] his *codd.*

inmunditiam, fornicationem, impudicitiam F(H)ThK

13,1 venio] paratus sum venire F

2 praesens + secundo DO<sup>o</sup> g r Aug, bis FGMR  
UCs f, vobis AHC\*Th

3 an] \*quia d e g<sup>l</sup> r Aug, quoniam g<sup>l</sup> Ambst

---

17 2 C 7,2 | 18 2 C 8,6.16ss

20 2 C 10,2.11; 1 C 4,6

21 2 C 2,1; 13,2

13,1 2 C 12,14; Mt 18,16; 1 T 5,19

2 (G 1,9) 2 C 12,21 | 3 R 15,18

me loquitur Christus, qui in vobis non infir-  
 4 matur, sed potens est in vobis? Nam etsi cru-  
 cifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute  
 Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo, sed vi-  
 5 vemus cum eo ex virtute Dei in vobis. Vosmet  
 ipsos tentate si estis in fide, ipsi vos probate.  
 An non cognoscitis vosmet ipsos quia Chris-  
 tus Iesus in vobis est? nisi forte reprobi estis.  
 6 Spero autem quod cognoscetis, quia nos non  
 sumus reprobi.

7 Oramus autem Deum ut nihil mali faciat,  
 non ut nos probati appareamus, sed ut vos  
 quod bonum est faciat, nos autem ut re-  
 8 probi simus. Non enim possumus aliquid ad-  
 9 versus veritatem, sed pro veritate. Gaudemus  
 enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem  
 potentes estis. Hoc et oramus vestram con-  
 10 summationem. Ideo haec absens scribo, ut non  
 praesens durius agam secundum potestatem,  
 quam Dominus dedit mihi in aedificationem  
 et non in destructionem.

### 13,11-13 *Epilogus*

11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote,  
 exhortamini, idem sapite, pacem habete, et  
 Deus pacis et dilectionis erit vobiscum.

---

Christi F<sup>c</sup>DRC Or Aug Pel | vobis<sup>1</sup>] vos AFCs  
 Th d f | 4 infirmitate + nostra DOR Amb Ambst |  
 vivet AB\*V r | vivimus FHRZCsKBV cr Pel | 5 vos  
 ipsos<sup>2</sup> ADMKBV f | 6 cognoscitis FH\*RT hKBV d |  
 7 autem + ad F<sup>c</sup>R gr Aug | appareamus D gr Ambst  
 Aug Sed] pareamus *rel.* | sumus AH\*OT d gr |  
 9 quoniam] quando *codd.* | 10 destruction. + vestram  
 DT c t | 11 ~ dilect. et pacis AGHRUZCsTh f

---

4 Ph 2,7s | 5 1 C 11,28; G 6,4 | 8 A 4,20; 1 C 13,6 |  
 10 2 C 2,3; 10,4.8.11 | 11 Ph 3,1; 4,4; R 15,33

ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὅς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἄσθενεῖ ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ ἔσταν- 4 Ph 2,7s  
 ρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ.  
 καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσο-  
 μεν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ εἰς ὑμᾶς.  
 Ἐαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἐαν- 5 1 C 11,28  
 τοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς  
 ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν; εἰ μήτι ἀδό-  
 κιμοὶ ἐστε. ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς 6  
 οὐκ ἐσμέν ἀδόκιμοι.

Εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν Θεὸν μὴ ποιῆσαι 7  
 ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φα-  
 νῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῇτε, ἡμεῖς  
 δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι 8 1 C 13,6  
 κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.  
 χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ 9  
 δυνατοὶ ᾗτε· τοῦτο καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν  
 κατάρτισιν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἁπὼν γράφω ἵνα 10 2,3; 10,11  
 παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξου-  
 σίαν ἣν ὁ Κύριος ἔδωκέν μοι εἰς οἰκοδομὴν 10,4.8  
 καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

Λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, πα- 11 Ph 3,1; 4,4  
 ρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ  
 ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ'

4 γαρ BS\* 1739 33 P 104ss 81s Ds 1838s 1319sss 2s] +ει Mn rel. Hipp Ωρ | εν] συν SA G 1311 r syp bo | ζήσομεθα 6 Ψ 326 917\* 623 pl. rel. pl. K<sup>r</sup> | συν] εν P<sup>46</sup> 33 D\* 1311 g Xρ | εις υμας > B D<sup>c</sup> r ar Xρ | 5 εαυτ. δοκιμαζ. > A | ~ Xς Ις SAs P 326ss G 927 330 1831 vg ar co | εστιν > P<sup>46</sup> B 33 D\* 462 Cl Xρ | μητι +αρα 88 1912 330 436 642 syh<sup>+</sup> | 6 επιγνωσεσθε 33 310 1319-38 | 7 ευχομαι 1739s Ψ 326 917-181 rel. pl. K<sup>r</sup> sy | ουχ ινα] ινα μη Ψ 917 181 623 69ss 38 2005 506 639 KL | 9 γαρ] δε 330 378 syp, > D<sup>c</sup> 917 1836ss 623s 462s 383 K ar | τουτο + δε 6 Pss 917-226 206<sup>r</sup> 1518 1108s 257 rel. K<sup>r</sup> | 10 ~ μη παρων Ds 242 1518 lat syp ar co | 11 inc. το λοιπον P D<sup>c</sup> 1611 2005 257 Xρ | το αυτο φρον. > A |



1 C 16,20 12 ὑμῶν. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

13 Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν.

---

12 ~ φιλ. αγιω P<sup>46</sup> AΨ 326 81 G 69 1319s 1872s  
1245 383 378 506 L vg Xq | 13 Κυ + ημων 5 489  
69 330 1831 440 35 vg syp ar co Did Bas Xq | υμων  
+ αμην Psss D 917 rel. K<sup>r</sup> vg sy ar<sup>l</sup> |

Salutate invicem in osculo sancto. Salutant 12  
vos omnes sancti.

Gratia Domini nostri Iesu Christi et ca- 13  
ritas Dei et communicatio sancti Spiritus sit  
cum omnibus vobis. Amen.

---

12 ~ sancti omnes AFDHLMRUR\*CsTh

13 ~ spiritus sancti A Amb Ambst Vig

sit > AFRZCsKBV (Hier)

amen > R fg

---

12 1 C 16,20; R 16,16

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD GALATAS

1,1-10 *Exordium*

- 1 PAULUS apostolus non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis,  
2 <sup>1</sup>et qui mecum sunt omnes fratres ecclesiis Galatiae. Gratia vobis et pax a Deo Patre et  
3 Domino nostro Iesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos  
4 de praesenti saeculo nequam secundum voluntatem Dei et Patris nostri, cui est gloria in  
5 saecula saeculorum. Amen.  
6 Miror quod sic tam cito trasferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud  
7 evangelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant et volunt convertere  
8 evangelium Christi. Sed licet nos aut angelus de caelo evangelizet vobis praeterquam  
9 quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut praediximus, et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit praeter id, quod acce-

---

2 ecclesiae WiZ\* | 3 patre + nostro (> p. Domino) FDHMORWiTTh c Ambst Aug | 4 nostris > Wi\* | eriperent A\* | de > M | 5 est \* > Wi Ambst | 6 transferemini AFDMOWiKss | gratia FZ\* | 7 nisi + si FM d Cyp | evertere Wi, subvertere CTc | 8 quod > O\*Cs d Lcf

---

1 G 1,11s | 3 R 1,7 | 4 G 2,20; Mt 20,28; 26,42; 1 T 2,6; Tt 2,14; 1 J 5,19; A 2,40; Hb 10,9s | 7 A 15,1.24 | 8 1 C 16,22; 2 C 11,4 | 9 G 5,3

## ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ

Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων 1 1,11  
 οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ  
 καὶ Θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νε-  
 κρῶν, 2  
 καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκ-  
 κλησίαις τῆς Γαλατίας· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη 3 R 1,7  
 ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ  
 Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρ- 4 2,20; 1 T  
 τιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἵωνος Tt 2,14  
 τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ 1 J 5,19  
 Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς 5  
 αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ 6  
 τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτε-  
 ρον εὐαγγέλιον, 7 A 15,1.24  
 ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μὴ τινές  
 εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μετα-  
 στρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ 8 1 C 16,22  
 εἰάν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται  
 ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα  
 ἔστω. ὥς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· εἴ 9  
 τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνά-

1 ανθρωπου] -πων 440s 823 1518 Ωρ Χρ Cy | κ. θυ  
 πατρ. > Mn | 2 παντες > 1319 2005 syh<sup>+</sup> | 3 ημων >  
 P<sup>46</sup> 917 927 547 999 1319 206s 941 43 Χρ | Κυ+ημων  
 P<sup>46</sup> B 1739s 104 1175 H Dsss 181ss 623<sup>s</sup> 1835 pl. 206<sup>r</sup>  
 1518<sup>s</sup> 257 pl. KL al. verss. | 4 υπερ BS<sup>c</sup> 6s 33 326ss H  
 1836sss 1827ss 927ss 337ss 330s 1319-38 al. 2 440s al.  
 1611 257s] περι P<sup>46</sup> rel. | ενεστωτ.] τουτου syp ar bo Ef,  
 > 927 sa | 6 ουτως > G<sup>1</sup> 1 | ημας P<sup>46</sup>\* 33 H syh<sup>m</sup> | χα-  
 ριτι + Iv 326 D syh<sup>+</sup> | Xu > Mn P<sup>46</sup> GF\*<sup>1</sup> Tert Cyp  
 Vict Lcf (Ef) | 7 ο αλλο παντως ουκ εστ. κατα το ευαγ-  
 γελιον μου Mn | 8 ουρ.+αλλως Mn | ευαγγελισηται Mn  
 SA 104 81 1898 ar Ωρ Ath Cy<sup>1</sup> Tert Lcf Ef | υμιν<sup>1</sup> >  
 Mn S\*Ψ G 1912 255 Eus Tert Vict Lcf | 9 προειρηκα  
 S\* 489 1831 syp Χρ |

- 1 Th 2,4 10 θεμα ἔστω. Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν Θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην.
- 11 Γνωρίζω γὰρ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ
- 12 ἄνθρωπον· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρελάβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκα-
- 13 λύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ
- A 8,3; 26,4-20 Θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.
- 1,1; Jr 1,5 15 Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ
- Mt 16,17 16 ἁποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ
- 17 προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέ-
- A 9,26 18 στρεψα εἰς Δαμασκόν. Ἐπειτα μετὰ τρία ἔτη ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Κηφᾶν, καὶ
- 19 ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· ἕτερον
- Mt 13,55 δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον
- 20 τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑμῖν,

10 ει + γαρ P 104 917-462 642 rel. sy<sup>p</sup> Ef | 11 γαρ BS<sup>c</sup> 33 Ds lat sa] δε P<sup>46</sup> rel. sy ho | αδελφοι > 1739 424<sup>c</sup> P 177 330 206 823 | 12 ουτε] ουδε SAs 33-81 D\*s 88 623s 69 1319-38 al. X<sup>o</sup> Cy | 13 επορθ.] επολεμουν G | 15 ευδοκ. P<sup>46</sup> B G 920s 919 1611 vg syph<sup>+</sup> Eus<sup>1</sup> X<sup>o</sup>] + ο θς rel. | 16 ευαγγελισωμ. P<sup>46</sup> D\* | προανεθεμην 104 1836 623 635 | 17 ανηλθ.] απηλθ. B Ds 1836 915 462 206 383 syph<sup>m</sup>, ηλθον P<sup>46</sup> vg sa | 18 ~ ετη τρια P<sup>46</sup> B 6 Ψs Ds 917 rel. pl. | Κηφαν P<sup>46</sup> BS\*As 424<sup>c</sup> 33 1912 467 920<sup>s</sup> 823 syph<sup>m</sup> co] Πετρον rel. Ef | 19 ουκ ειδον] ειδ. ουδενα Ds lat Ambst |

pistis, anathema sit. Modo enim hominibus 10  
suadeo an Deo? An quaero hominibus pla-  
cere? Si adhuc hominibus placerem, Christi  
servus non essem.

1,11-24 *Paulus apostolus a Deo vocatus*

Notum enim vobis facio, fratres, evange- 11  
lium, quod evangelizatum est a me, quia non  
est secundum hominem; neque enim ego ab 12  
homine accepi illud neque didici, sed per re-  
velationem Iesu Christi. Audistis enim conversa- 13  
tionem meam aliquando in Iudaismo, quoniam  
supra modum persequabar ecclesiam Dei et  
expugnabam illam, et proficiebam in Iudaismo 14  
supra multos coaetaneos meos in genere meo,  
abundantius aemulator existens paternarum  
mearum traditionum.

Cum autem placuit ei, qui me segregavit 15  
*ex utero matris meae et vocavit* per gratiam  
suam, <sup>1</sup>ut revelaret Filium suum in me, ut 16  
evangelizarem illum in gentibus, continuo non  
adquievi carni et sanguini, neque veni Hiero- 17  
solymam ad antecessores meos apostolos; sed  
abii in Arabiam et iterum reversus sum Da-  
mascum. Deinde post annos tres veni Hieroso- 18  
lymam videre Petrum, et mansi apud eum die-  
bus quindecim. Alium autem apostolorum vidi 19  
neminem nisi Iacobum fratrem Domini. Quae 20  
autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non

---

10 an<sup>1</sup>] aut *codd. pl.* d Ambst Pel | an<sup>2</sup> T] aut *rel.*  
d g Ambst Hier Pel | 11 enim] autem FWiW Ambst  
Pel | 12 illud] aliud R | 14 meos > AHL\*MO\*RZ\*Cs  
d g | 15 ex] de *codd.* | vocavit + me R | 16 evan-  
gelizem F\*L<sup>c</sup> Ir Hier Vig | 17s hierosolyma R, -mam  
*rel.* | Arabia AH\*L<sup>c</sup> | 19 autem > Wi

---

10 1Th 2,4 | 11 1C 15,1 | 12 E 3,3 | 13 A 9,21 |  
26,4-20 | 14 A 22,3 | 15 R 1,1; A 9,15; 13,2; Jr 1,5;  
Is 49,1 | 16 G 2,7; Mt 11,27; 16,17 | 18 A 9,26 | 19 Mt 13,55

21 mentior. Deinde veni in partes Syriae et Ci-  
 22 liciae. Eram autem ignotus facie ecclesiis Iu-  
 23 daeae, quae erant in Christo; <sup>1</sup>tantum autem  
 auditum habebant: Quoniam qui persequabatur  
 nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam ali-  
 24 quando expugnabat, et in me clarificabant Deum.

2,1-21 *Paulus ab apostolis agnitus*

2 Deinde post annos quattuordecim iterum  
 ascendi Hierosolimam cum Barnaba, adsumpto  
 2 et Tito. Ascendi autem secundum revelationem  
 et contuli cum illis evangelium, quod praedico  
 in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur  
 aliquid esse, ne forte in vacuum currerem aut  
 3 cucurrissem. Sed neque Titus, qui mecum erat,  
 cum esset gentilis, compulsus est circumcidi;  
 4 <sup>1</sup>sed propter subintroductos falsos fratres, qui  
 subintroierunt explorare libertatem nostram,  
 quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servi-  
 5 tutem redigerent. Quibus neque ad horam cessi-  
 mus subiectione, ut veritas evangelii permaneat  
 6 apud vos; ab iis autem, qui videbantur esse ali-  
 quid, quales aliquando fuerint, nihil mea inter-  
 est. Deus personam hominis non accipit; mihi  
 enim qui videbantur esse aliquid nihil contule-  
 7 runt. Sed e contra cum vidissent quod creditum  
 est mihi evangelium praeputii, sicut et Petro

---

23 nunc+autem Kss | 2,1 et> FWi\*Z\* | 2 evangel.  
 +dei FL | 2.6 iis] his *codd.* dg | aliquid esse] esse  
 maiores DOWi g Pel, \*> AGH\*M Hier Aug | 4 prop-  
 ter subintrod. autem R dg Ambst Aug | 5 quibus  
 neque > K d Ir Tert Vict. Ambst | subiectioni *codd.*  
 dg Ir Ambst | 6 accepit FLMZ\* | esse aliquid<sup>2</sup> >  
 AMRCs r Hier<sup>1</sup> Pel | 7 e contrario AFDL r Aug |  
 et LW] > *rel.* dg r Ir Ambst Hier

---

21 A 9,30; 11,25 | 22 1 Th 2,14 | 23 G 1,13; A 9,21 |  
 2,1 A 15,2 | 2 G 2,6.9 | 3 A 16,3 | 4 A 15,1.24 | 5 G  
 3,1 | 6 Dt 10,17; Job 34,19; Sap 6,8; Sir 35,15s; A  
 10,34; R 2,11; E 6,9; C 3,25; 1 P 1,17 | 7 G 1,16;  
 A 9,15; 15,12; 22,21

ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἔπειτα 21 A 9,30  
 ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κι-  
 λικίας. ἡμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς 22  
 ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν Χριστῷ. μόνον 23 1,13  
 δὲ ἀκούοντες ἦσαν ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε νῦν  
 εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει, καὶ 24  
 ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν Θεόν.

Ἐπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέ- 2 A 15,2  
 βην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβα, συμπαρα- 2 C 2,13  
 λαβὼν καὶ Τίτον. ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, 2  
 καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω  
 ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν,  
 μή πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον. ἀλλ' οὐδὲ 3 A 16,3  
 Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἑλλήν ὢν, ἠναγκάσθη πε-  
 ριτμηθῆναι. διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδ- 4 A 15,1.24  
 ἀδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι  
 τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰη-  
 σοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσουσιν· οἷς οὐδὲ πρὸς 5 A 15,2.5  
 ὥραν εἵξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ  
 εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. ἀπὸ δὲ τῶν 6 Sap 6,8  
 δοκούντων εἶναί τι, – ὅποιοί ποτε ἦσαν οὐδέν  
 μοι διαφέρει· πρόσωπον ὃ Θεὸς ἀνθρώπου οὐ  
 λαμβάνει – ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσ-  
 ἀνέθεντο, ἀλλὰ τοῦναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίσ- 7 A 9,15;  
 τευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς 15,12; 22,21  
 Πέτρος τῆς περιτομῆς, – ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέ- 8

τ. θυ] Κυ 33s 2005 syh\* | 21 της² > S\* 33 547s 330  
 1611 2005 | 22 ταις²] της D¹\* 460 177 823 g | 23 επορ-  
 θει] επολεμει G | 2,1 παλιν > Mn bo Ir Xp | 2 ανεθεμ.]  
 ανεβαλομην G | ~ εδραμον η τρεχω Mn Tert | 4 ινα+  
 μη G | καταδουλωσονται 6 Ψs 1175 917s rel. pl. | 5 οἷς  
 > Mn syr | οἷς ουδε > D\* Ir Tert Vict Ambst Hier<sup>c</sup> Pel |  
 τ. υποταγη > P<sup>46</sup> | διαμενη A G 181 1912 1 460 330 |  
 6 ο > BC 1739s 326 Dsss 181 623 pl. 920 919-462 206-  
 1149 1518s 383-876 K<sup>r</sup> | ~ ανθρ. θς Ψ 69s Vict Aug |  
 δοκουντες+ειναι τι G (co) Ambst | 7 ειδοτες P<sup>46</sup> C 33s  
 1836 5 337s 69 330 823 | περιτομης 7 8 S\* G 794 |



- τρω εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς ἐνήργησεν  
 9 καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη, – καὶ γνόντες τὴν χάριν  
 J 1,42 τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ  
 Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδω-  
 καν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβα κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς  
 A 11,29; 10 τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν· μόνον τῶν  
 12,25 πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα  
 αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.  
 11 Ὅτε δὲ ἦλθεν Κηφᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ  
 πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος  
 A 10,15.28 12 ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου με-  
 τὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέ-  
 στελλεν καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς  
 13 ἐκ περιτομῆς. καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ  
 λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχ-  
 14 θη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ  
 ὀρθοποδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελί-  
 ου, εἶπον τῷ Κηφᾷ ἔμπροσθεν πάντων·  
 Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς καὶ οὐχὶ  
 Ἰουδαϊκῶς ζῆς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰου-  
 15 δαΐζειν; Ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ ἐξ  
 A 15,10s 16 ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται  
 R 3,20.28; 4,5; 11,6 ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως  
 E 2,8 Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν  
 Ps 142,2

9 χάριν + τ. θυ syh<sup>+</sup> Ambst Thdt | Ιακ. κ. Κηφ. B<sup>r</sup>I rel.  
 (Πετρ. P<sup>46</sup>) | Πετρ. κ. Ιακ. Mn Ds Tert Or Ambst Hier  
 Ef] κ. Κηφ. > A | κοινων. > Mn | ημεῖς + μεν S<sup>c</sup>-6 104s  
 D 88 5 467 330 263s 206s 440s al. 1611 1245s 378 syh |  
 11 (14) Κηφᾶς (P<sup>46</sup>) B-1739 424<sup>c</sup> 33sss 1175s 181 467  
 1319sss al. 2005 vg syph<sup>m</sup> ar co] Πετρος rel. Tert Ef |  
 12 τινὰ P<sup>46</sup> d e g<sup>c</sup> | ἦλθεν P<sup>46</sup> BS 33 1175 D\*s 623s 920  
 al. 1149 1610 | 13 καὶ<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> B 1739 1610 vg bo | Ιου-  
 δαιοι + παντες S\* | Βαρναβα(ν) συναπαχθηναὶ 1739 P  
 206s | 14 κ. ουχι ιουδ. > P<sup>46</sup> 917 d Vict Ambst<sup>1</sup> Ef |  
 πως P<sup>46</sup> B-1739 33-81 Ds 1838 69s 1319-38 al. vg syp  
 ar co Ef] τι rel. | 15 ιουδαιοι + οντες P<sup>46</sup> | 16 δε > P<sup>46</sup>  
 Ass 33-104 917<sup>s</sup> 623 pl. 920-462 rel. pl. syp ar co | ~  
 Xu Iv BA 33 Vict Aug | ~ Iv Xv P<sup>46</sup> B 1739 33  
 1175 H 206\*s 1611 2005 syp sa Ef |

circumcisionis, qui enim operatus est Petro 8  
in apostolatum circumcisionis, operatus est et  
mihi inter gentes, et cum cognovissent gra- 9  
tiam, quae data est mihi, Iacobus et Cephas  
et Iohannes, qui videbantur columnae esse,  
dextras dederunt mihi et Barnabae societatis,  
ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem;  
tantum ut pauperum memores essemus, quod 10  
etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.

Cum autem venisset Cephas Antiochiam, 11  
in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.  
Prius enim quam venirent quidam a Iacobo, 12  
cum gentibus edebat; cum autem venissent,  
subtrahebat et segregabat se timens eos, qui  
ex circumcisione erant. Et simulationi eius con- 13  
senserunt ceteri Iudaei, ita ut et Barnabas du-  
ceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum 14  
vidissem quod non recte ambularent ad veri-  
tatem evangelii, dixi Cephae coram omnibus:

Si tu, cum Iudaeus sis, gentiliter vivis et  
non iudaice, quomodo gentes cogis iudaizare?  
Nos natura Iudaei et non ex gentibus pecca- 15  
tores. Scientes autem quod non iustificatur 16  
homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu  
Christi, et nos in Christo Iesu credimus, ut

---

9 Petrus et Iac. et Iohann. FDL dg Tert Vict Pel  
circumcisione HR c Vict Pel

11 Cephas] Petrus F<sup>c</sup>DL dgr Tert Vict Ambst  
Hier Aug

12 edebant F

13 in illa simulatione A\*FHLCsTh d Hier

14 vivis et non iudaice Z<sup>c</sup>KBW Pel] ~ et n. iud.  
vivis *pl.* fgr Hier Aug

16 autem > F\* | iustificabitur<sup>1</sup> FR Fulg

\*credidimus F<sup>c</sup>GH<sup>c</sup>RC d Amb Hier Aug

---

9 J 1,42 | 10 A 11,30; 12,25 | 12 L 15,2; A 10,28;  
Pr 29,25 | 16 A 15,10s; R 3,20.28; 4,5; 11,6; E 2,8;  
Ps 142,2

iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis *non*  
 17 *iustificabitur omnis caro*. Quod si quaerentes  
 iustificari in Christo, inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est?  
 18 Absit. <sup>1</sup>Si enim quae destruxi, iterum haec aedifico, praevaricatorem me constituo. Ego enim  
 19 per legem legi mortuus sum, ut Deo vivam;  
 20 Christo confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego, vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me et tradidit semet ipsum pro me.  
 21 <sup>1</sup>Non abicio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

3,1-9 *Iustitia non ex lege, sed ex fide*

3 O insensati Galatae, quis vos fascinavit non oboedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus praescriptus est in vobis crucifixus?  
 2 Hoc solum a vobis volo discere: ex operibus legis Spiritum accepistis an ex auditu fidei?  
 3 Sic stulti estis, ut cum spiritu coeperitis, nunc  
 4 carne consummemini? Tanta passi estis sine  
 5 causa? si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis Spiritum et operatur virtutes in vobis,  
 6 ex operibus legis an ex auditu fidei? Sicut scriptum est: *Abraham credidit Deo, et reputatum est illi ad iustitiam*.

---

17 si + ex operibus legis DWi | 18 aedifico A U<sup>c</sup>KssW r Hier, aedificabo Wi | instituo F | 19 cum Christo DWi g Sed | 20 se ipsum F\*-OWiZ r | 21 gratis Christ. HCsThKs] ~ *pl.* | 3,1 non oboed. veritati > F-U<sup>c</sup>Wi d g r | oboed.] credere B | proscript. FDR d r | in vobis] et R, > AFM r Aug | 2 ~ volo a vobis AMRWiZ\* d g | 3 ut > A\* d g Ambst | consum(m)emini R c r Vict Aug] -mamini *pl.* | 6 scriptum est FLTh f g Ambst] > *rel.*

---

19 R 7,6.11s | 20 G 1,4; J 13,1; 17,23; 1 J 3,16 | 3,6 Gn 15,6; R 4,3; Ja 2,23

ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χρισ-  
 τοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, ὅτι ἐξ ἔργων νό-  
 μου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ. εἰ δὲ ζητοῦν- 17  
 τες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ εὐρέθημεν καὶ αὐτοὶ  
 ἁμαρτωλοί, ἄρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος;  
 μὴ γένοιτο. Ἐἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἱ- 18  
 κοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συνιστάνω. ἐγὼ 19  
 γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον ἵνα Θεῷ ζήσω. R 7,6  
 Χριστῷ συνεσταύρωμαι. Ἰζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ 20 1,4  
 δὲ ἐν ἑμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν J 13,1; 17,23  
 πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαν-  
 τός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἑμοῦ. Οὐκ 21  
 ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου  
 δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

ᾧ ἄνθρωποι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν, 3  
 οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη  
 ἑσταυρωμένος; τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' 2  
 ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ  
 ἀκοῆς πίστεως; Ὁὕτως ἄνθρωποί ἐστε; ἐναρξά- 3  
 μενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; τοσαῦτα 4  
 ἐπάθετε εἰκῇ; εἴ γε καὶ εἰκῇ. Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν 5  
 ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν,  
 ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; καθὼς 6 Gn 15,6  
 Ἀβραὰμ ἐπίστευσεν τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ R 4,3  
 εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίσ- 7  
 τεως, οὗτοι υἱοὶ εἰσιν Ἀβραάμ.

16 οτι<sup>2</sup>] διότι CPs 326s H 917<sup>s</sup> 623 pl. 920-794 al. 263<sup>s</sup>  
 206<sup>r</sup> 1108ss 257 rel. | 18 παραβατ. + νομου sy Ef | συν-  
 ιστημι Ψ 326 917 915 623<sup>s</sup> 920-319 255 rel. | 20 ο Χς  
 326 G 1836 1912 623s 460 | τη τ. θυ κ. Χυ του αγαπησ.  
 P<sup>46</sup> B D<sup>s</sup> | αγαπησ.] εξαγορασαντ. Mn | 3,1 εβασκα-  
 νεν Tert Aug] + τη αληθεια μη πειθεσθαι CP-1175  
 917 rel. ar | εσταυρ. B-1739 33sss 1175s 88 1838  
 1319ss 43 f vg<sup>1</sup> sy<sup>p</sup> ar co] + εν υμιν rel. | 4 και >  
 P<sup>46</sup> ar sa | 5 νομου + το πνα ελαβετε A 1610 | 6-9 >  
 Mn | 6 καθως + γεγραπται G | 7 υιοι εισιν P<sup>46</sup> BS\*  
 326 81 Vict Xq] ~ εισ. υιοι rel. |

- Gn 12,3; 8 Προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δι-  
 18,18  
 A 3,25 καιοῖ τὰ ἔθνη ὁ Θεός, προευηγγελίστατο τῷ  
 Ἀβραάμ ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ  
 R 4,16 9 ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ  
 10 πιστῷ Ἀβραάμ. Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰ-  
 Dt 27,26 σίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν· γέγραπται γὰρ ὅτι ἐπι-  
 κατάρτος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσιν τοῖς γε-  
 γραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆ-  
 Hab 2,4 11 σαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιούται  
 R 1,17  
 Hb 10,38 παρὰ τῷ Θεῷ δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως  
 Lv 18,5 12 ζήσεται. ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ'  
 R 10,5  
 R 8,3 13 ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Χριστὸς ἡμᾶς  
 2 C 5,21  
 Dt 21,23 ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμε-  
 νος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, ὅτι γέγραπται· ἐπικατ-  
 14 άρτος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλον, ἵνα εἰς  
 τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γένηται ἐν  
 Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύ-  
 ματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.  
 15 Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἄν-  
 θρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ  
 Gn 12,7; 16 ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ Ἀβραάμ ἐρρέθησαν  
 13,15; 17,7;  
 22,18; 24,7; αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει·  
 καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὥς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὥς  
 ἐφ' ἑνός· καὶ τῷ σπέρματί σου, ὃς ἔστιν Χρισ-

8 προιδουσα] praesciens sy ar Ef (Iq) | δε] γαρ P sy  
 Xq | προευηγγελισται 1739 D\* Ωq | 10 εξ εργ. νομου]  
 υπο νομον Mn | γεγρ. - πιστεως 12 > Mn | οτι (P<sup>46</sup>)  
 B-1739 33-104 1175s Ds 88 330 1319-38 al. 206 1611\*  
 2005 sy ar] > rel. | εμμενει + εν C 33 326 Ds 917-  
 181 1873<sup>s</sup> 920 pl. rel. pl. | εγγεγραμμ. B Cy<sup>1</sup> | 11 δη-  
 λον + γεγραπται γαρ D(G) sy | 12 αυτα + ανθρωπος  
 326 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. pl. L<sup>r</sup> syh<sup>m</sup> | 13 οτι γεγρ.]  
 γεγρ. γαρ S 1739s 33ss 917 rel. sy bo Iq | 14 ινα<sup>1</sup>-  
 Iu > Mn | ~ Iu Xω BS sy | επαγγελ.] ευλογιαν Mn  
 P<sup>46</sup> Ds 88 489 Tert Ambst Ef | τ. πνς] πνευματικην  
 Mn | 15 προκεκυρωμ. C 33s 330 43 | 15-25 > Mn | 16 δε  
 > Ds vg | ος P<sup>46</sup> I pl.] ο 81 D<sup>1</sup> Tert Ir Ambst Aug]

Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ii 7  
sunt filii Abrahae. Providens autem Scriptura 8  
quia ex fide iustificat gentes Deus, praenun-  
tiavit Abrahae, quia *benedicentur in te omnes*  
*gentes*. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur 9  
cum fidei Abraham.

3,10-29 *Christus legis maledictum et ser-*  
*vitutem aufert*

Quicumque enim ex operibus legis sunt, 10  
sub maledicto sunt. Scriptum est enim: *Ma-*  
*ledictus omnis, qui non permanserit in omni-*  
*bus, quae scripta sunt in libro legis ut faciat*  
*ea*. Quoniam autem in lege nemo iustificatur 11  
apud Deum manifestum est, quia *iustus ex*  
*fide vivit*. Lex autem non est ex fide, sed 12  
*qui fecerit ea vivet in illis*. Christus nos red- 13  
emit de maledicto legis factus pro nobis ma-  
ledictum, quia scriptum est: *Maledictus omnis*  
*qui pendet in ligno*, ut in gentibus benedictio 14  
Abrahae fieret in Christo Iesu, ut pollicitatio-  
nem Spiritus accipiamus per fidem.

Fratres, secundum hominem dico, tamen 15  
hominis confirmatum testamentum nemo sper-  
nit aut superordinat. Abrahae dictae sunt pro- 16  
missiones *et semini* eius. Non dicit: Et semi-  
nibus, quasi in multis, sed quasi in uno: *Et*  
*semini tuo*, qui est Christus. Hoc autem dico, 17

---

7 sunt<sup>1</sup> > r Tert Aug | 8 pronuntiavit LTh d |  
10 non > AL\* | faciant F | 12 vivit FGLR g | 13 red-  
imit AL | omnis + homo M (Pel) | pependit F\*LT  
ct (Tert) | pollic.] benedictionem d g t Ambst Var |  
15 spernit] irritum facit D r Ambst Aug

---

8 Gn 12,3; 18,18; Sir 44,20; A 3,25 | 9 R 4,16 |  
10 Dt 27,26; Ja 2,10; Mt 5,19 | 11 G 2,16; Hab 2,4;  
R 1,17; 3,21s; Hb 10,38 | 12 Lv 18,5; R 10,5 | 13 Dt  
21,23; R 8,3; 2 C 5,21 | 15 Hb 9,17 | 16 Gn 12,7;  
13,15; 17,7s; 22,18; 24,7

- testamentum confirmatum a Deo, quae post  
quadringentos et triginta annos facta est lex  
non irritum facit ad evacuandam promissionem.
- 18 Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahae autem per repromissionem donavit Deus.
- 19 Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris.
- 20 Mediator autem unius non est, Deus autem  
21 unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quae posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.
- 23 Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quae revelanda erat. Itaque lex paedagogus noster fuit  
24 in Christo, ut ex fide iustificemur. At ubi venit  
25 fides, iam non sumus sub paedagogo. Omnes enim filii Dei estis per fidem, quae est in  
26 Christo Iesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudaeus neque Graecus, non est servus neque

---

17 irritum MUKW c f] inritam *pl.*

18 ex repromissione *codd. pl.*

19 transgressionem LW Pel (r Aug)  
repromiserat W c (d g Pel)

20 unius] unus<sup>1</sup> A\*GU\*

21 possit FGMWiTh g Aug

22 repromissio FDLTh Hier<sup>1</sup>

24 fuit] erat FL Aug

Chr. + Iesu FDL Ambst Aug g (d)

26 quae est > *codd. pl.* d g r Aug Pel

---

17 Ex 12,40 | 18 R 11,6 | 19 R 5,20; A 7,38.53;  
Hb 2,2; Dt 33,2 O' | 21 R 8,2ss | 22 R 3,9-19; 11,32 |  
23 G 4,3; 1 P 1,5 | 25 R 10,4; Hb 8,13 | 26 J 1,12;  
R 8,17 | 27 R 6,3s; 13,14 | 28 R 10,12; 1 C 12,13

τός. τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην 17 Ex 12,40  
 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὃ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκον-  
 τα ἔτη γεγονώς νόμος οὐκ ἄκυροί, εἰς τὸ κατ-  
 αργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ 18 R 11,6  
 κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβ-  
 ραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάριται ὁ Θεός.

Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν 19 R 5,20  
 προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγ- A 7,38.53  
 γελται, διαταγεῖς δι' ἀγγέλων, ἐν χειρὶ μεσίτου. Hb 2,2  
 ὃ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὃ δὲ Θεὸς εἷς 20  
 ἔστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ 21 R 8,2ss  
 Θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνά-  
 μενος ζωοποιῆσαι, ὅντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δι-  
 καιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα 22 R 3,9-19;  
 ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰη- 11,32  
 σοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν.

Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον 23 4,3  
 ἐφρουρούμεθα συγκλειόμενοι εἰς τὴν μέλλουσαν 1 P 1,5  
 πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδα- 24  
 γωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως  
 δικαιωθῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι 25 R 10,4  
 ὑπὸ παιδαγωγόν ἔσμεν. Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ 26 J 1,12  
 ἔστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὅσοι R 8,17  
 γὰρ εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύ- 27 R 6,3; 13,14  
 σασθε. οὐκ ἐνὶ Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἑλλήν, οὐκ ἐνὶ 28

17 κεκυρωμ. 424<sup>c</sup> G 255 vg Cy | θυ + εις Xv 104s  
 D<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920-794 1311 rel. pl. sy ar | 19 παραβασ.  
 χαριν] πραξεων P<sup>46</sup> (> προσετ.) G (d) Iq Ambst |  
 ετεθη D<sup>s</sup> vg co Cl Ωq Ef | ου] αν B 33 1912 Cl  
 (1891 1245) | 21 τ. θυ > P<sup>46</sup> B d Vict Ambst | ον-  
 τως] αληθεια G | εκ νομου] εν νομω P<sup>46</sup> B Cy | αν  
 > Ds 623s 2 491s | 22 τα > Ψ 81 G K | 23 συγκλειομ.  
 P<sup>46</sup> BSAs 33sss 1175s Ds 1838 330 255] -κεκλεισ-  
 μενοι rel. | 24 γεγον.] εγενετο P<sup>46</sup> B Cl<sup>1</sup> | Xv + Iv  
 1175 D<sup>s</sup> 88 1912 1838 1319sss (syi) ar Iq Ωq<sup>1</sup> Ambst |  
 26 υιοι εστε τ. πιστεως Mn | της > P<sup>46</sup> P 5 919 Cl  
 Cy | πιστ. Iv Xu P<sup>46</sup> (Xu Iv) 1739 917 206s sy<sup>p</sup> sa  
 Ef | 28 ουκ ενι<sup>1-3</sup>] ουκετι P<sup>46</sup> |



- R 10,12  
1 C 12,13 δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ·  
πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
- 3,7; R 9,7 29 εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα  
ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.
- 4 Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος  
νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου κύριος  
2 πάντων ὧν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶν καὶ  
οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.
- 3,23; 5,1  
C 2,20  
E 1,10 3 οὕτως καὶ ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα  
4 τοῦ κόσμου ἡμεῖς δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθεν  
τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς  
τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενό-  
3,13.26 5 μενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγο-  
R 8,15 6 ράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν. Ὅτι δέ  
ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ  
υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κραῶν· Ἀβ-  
29; R 8,16s 7 βὰ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἰ δοῦλος ἀλλὰ υἱός·  
εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ Θεοῦ.
- 8 Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν ἐδουλεύ-  
9 σατε τοῖς φύσει μὴ οὖσιν θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες  
Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς  
ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ  
στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε ;
- R 14,5  
C 2,16 10 ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς  
2 J 8 11 καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς μή πως εἰκῇ  
κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

28 απανт. BcsA | υμεις εστε Xu Iv P<sup>46</sup> S<sup>\*</sup>A, > γαρ P<sup>46</sup> |  
29 Xu] εις εστε εν Xω Iv D(G, syi) Aug | τ. Αβρ. σπερ-  
μα > Mn | 4,3 inc. ετι κατα ανθρωπον λεγω Mn | 4 γε-  
νομ.<sup>1</sup> P<sup>46</sup> Iq Tert Cl Ωρ] γεννωμ. 917s 88ss 919s 1 436s  
206 2 al. 323 823 2005 K sa Ef | γεν.<sup>2</sup> - νομον > Mn |  
6 υιοι + θυ Ds sa | ο θς > B 1739 sa | υμων 6 33ss 326  
81 1836-915 rel. pl. L syp bo Ef | τ. υιου > P<sup>46</sup> | κραζον]  
εν ω κραζομεν G | 7 δια θυ] θυ δια Xu S<sup>c</sup>C<sup>c</sup> 6 P 104ss  
D 917<sup>s</sup> rel. pl. syp(i) | 8 τοις εν τη φυσει ουσιν Mn |  
φυσει > K d Ir Vict | 9 δουλευσαι BS | 10 παρατηρουν-  
τες P<sup>46</sup> | ~ ενιαυτ. κ. καιρ. Ds 920 r Aug | 11 υμας<sup>1</sup> >  
Ψ 2 1867 syp | εκοπιασα P<sup>46</sup> 1739 |

liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu. Si autem 29 vos Christi, ergo semen Abrahae estis, secundum promissionem heredes.

4,1-31 *Legis servitus, evangelii libertas*

Dico autem: Quanto tempore heres par- 4  
vulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus 2  
est usque ad praefinitum tempus a patre. Ita 3  
et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo 4  
temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, <sup>1</sup>ut eos, qui sub 5  
lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii, misit 6  
Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater. Itaque iam non est servus, 7  
sed filius. Quod si filius, et heres per Deum.

Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui 8  
natura non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum 9  
cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis? Dies 10  
observatis et menses et tempora et annos. Timeo 11  
meo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.

28 vos + in R | unum > F\* | 29 vos omnes unum estis in Christo Iesu FDL d Ambst Aug<sup>1</sup> Pel | 4,1 a > A\*G\*MCT\* | 2 tutorib.] curatoribus DO\*Wi Ambst Sed, procur. r Aug | 3 elementis + huius FDLOWiZ d gr Amb Ambst Hier Aug | 4 factum<sup>1</sup>] natum F DLTV m Cyp Amb Var Beda<sup>c</sup> | 6 autem > F Hil Pel | filii + dei FHLUZ\* d g Hil Var Hier Aug Pel | vestra RW Aug<sup>1</sup>] nostra *codd. pl.* | 7 est] es ARC KB Pel, estis servi .. filii D | 8 iis] his *codd.* | 9 sitis] estis DHRUZCs d g Pel | ~ elementa egena A\*

29 G 3,7; R 9,7 | 4,3 G 3,23; 5,1; C 2,20 | 4 E 1,10; Gn 3,15 | 5 G 3,13,26 | 6 Mc 14,36; R 8,15 | 7 G 3,29; R 8,16s; Ap 21,7 | 10 R 14,5; C 2,16 | 11 2 J 8

12 Estote sicut ego, quia et ego sicut vos,  
 13 fratres, obsecro vos. Nihil me laesistis. <sup>1</sup>Scitis  
 autem quia per infirmitatem carnis evangeli-  
 14 zavi vobis iam pridem, et tentationem vestram  
 in carne mea non sprevisistis neque respuistis,  
 sed sicut angelum Dei excepistis me, sicut  
 15 Christum Iesum. Ubi est ergo beatitudo ves-  
 tra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia,  
 si fieri posset, oculos vestros eruissetis et de-  
 16 dissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum  
 17 verum dicens vobis? Aemulantur vos non bene;  
 sed excludere vos volunt, ut illos aemulemini.  
 18 Bonum autem aemulamini in bono semper, et  
 19 non tantum cum praesens sum apud vos, fi-  
 lioli mei, quos iterum parturio, donec formetur  
 20 Christus in vobis. Vellem autem esse apud vos  
 modo et mutare vocem meam, quoniam con-  
 fundor in vobis.  
 21 Dicite mihi qui sub lege vultis esse: le-  
 22 gem non legistis? Scriptum est enim, quoniam  
 Abraham duos filios habuit, unum de ancilla  
 23 et unum de libera. Sed qui de ancilla secun-  
 dum carnem natus est, qui autem de libera  
 24 per repromissionem. Quae sunt per allegoriam  
 dicta. Haec enim sunt duo testamenta, unum

---

12 sicut<sup>1</sup>+et AFGHLORWi d Ambst<sup>1</sup> Hier Aug<sup>1</sup> |  
 obsecro autem vos FL | vos<sup>2</sup>>M | 13 autem>D d gr  
 Vict Ambst Aug Pel | 15 possit FL g, potest R, potuis-  
 set HMOUThWiZ Ambst Hier | 18 \*bonum est (autem)  
 aemulari d e (g) r Vict Amb Aug | in bono] in bonum  
 HZ\*Th, > D Ambst Pel | 20 mutarem FL g

---

12 2 C 2,5 | 13 A 16,6; 1 C 2,3

14 A 14,11s | 16 Is 63,10; Am 5,10

17 G 1,7 | 19 1 C 4,15

21 G 4,9; 3,23

22 Gn 16,15; 21,2,9

23 R 9,7ss; Gn 17,16

24 G 5,1; R 8,15; Hb 12,18-24

Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι καὶ γὰρ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, 12 2 C 2,5  
 δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἡδίκησατε. Ὁῖδατε δὲ 13 A 16,6  
 ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην 1 C 2,3  
 ὑμῖν τὸ πρότερον, καὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν ἐν 14 A 14,11s  
 τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε,  
 ἀλλὰ ὡς ἄγγελον Θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν  
 Ἰησοῦν. Ἰποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρ- 15  
 τυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς  
 ὑμῶν ἐξορύξαντες ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς 16 Am 5,10  
 ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν ὑμᾶς 17 1,7  
 οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα  
 αὐτοὺς ζηλοῦτε. καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ 18  
 πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς  
 ὑμᾶς, Ἰτέκνα μου, οὓς πάλιν ὠδίνω μέχρις οὗ 19 1 C 4,15  
 μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἤθελον δὲ παρεῖναι 20  
 πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου,  
 ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, 21 4,9; 3,23  
 τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γὰρ ὅτι 22 Gn 16,15;  
 Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσ- 21,2,9  
 κης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ 23 R 9,7ss  
 τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ Gn 17,16  
 τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν 24 5,1  
 ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν δύο διαθήκαι,

13 δε] γαρ syp, > Ds 436 823 r ar | 14 υμων] > S<sup>c</sup>C\*  
 104s 81 5 1838s 69 38ss syp ar, μου P<sup>46</sup> Ps 1175 917<sup>s</sup>  
 rel. sa | εν P<sup>46</sup> BS\*A 424<sup>c</sup> 33 D\*s] τον εν rel. Ef | ουδε  
 εξεπτ. > P<sup>46</sup> | 15 που] τις P 326 D 917-181 1873-794 206  
 rel. syh\* | εξορυξ. + αν 6 104s G rel. pl. | 16 ωστε + εγω  
 D\*s Cyp | υμων] υμιν 1739 d g vg sy ar co Ωρ Eus Ef |  
 17 ζηλουσιν + γαρ 1898 1827 | ζηλουτε + ζηλουτε δε τα  
 κρειττω χαρισματα (1 C 12,31) D\*s Vict Ambst | 18 δε  
 + το P 104 D<sup>s</sup> 5<sup>s</sup> 920-1 al. rel. pl. L<sup>r</sup> | ζηλουσθε BS 33  
 Ωρ | 19 τεκνα Mn BS\* 1739 062 Ds 330 Tert] -νια rel.  
 ar | 21 ακουετε] αναγινωσκετε 1175 Ds 1838 436 642 lat  
 syi ar sa (bo<sup>1</sup>) | 23 μεν > P<sup>46</sup> B vg | γεγεννηται P<sup>46</sup> 33  
 D<sup>1</sup>\* 69\* 330 syh<sup>m</sup> | εκ<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> | δια της] δι P<sup>46</sup> Sss 33s  
 81 623s 440s 506s Cy | 24 εισιν + αι S\*Ψ 623 491 Ωρ<sup>1</sup>  
 Cy Xρ | διαθηκαι] ostensiones Mn |

μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶ-  
 25 σα ἣτις ἐστὶν Ἀγάρ. τὸ δὲ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν  
 τῇ Ἀραβίᾳ· συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλήμ,  
 Hb 12,22 26 δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ  
 ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἣτις ἐστὶν  
 Is 54,1 27 μήτηρ ἡμῶν. γέγραπται γάρ·

*Εὐφράνθητι, στείρα ἡ οὐ τίκτουσα,  
 ὅῃξον καὶ βόησον, ἡ οὐκ ὠδίνουσα·  
 ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου  
 μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.*

4,23 28 ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα  
 Gn 21,9 29 ἐστέ. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδί-  
 Jn 21,10,12 30 ωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέ-  
 J 8,35 γει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν  
 αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παι-  
 3,29 31 δίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. διό, ἀδελφοί,  
 οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.  
 4,5,31 5 Τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσεν.  
 A 15,10 στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐν-  
 ἔχεσθε.

2 C 10,1 2 Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περι-  
 3 τέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρ-

25 δε<sup>1</sup> P<sup>46</sup> BA 1175 D<sup>1</sup> 623s 69 1319ss 506s t syih<sup>m</sup> co  
 Ambst] γαρ rel. Ef | δε<sup>1</sup> P<sup>46</sup> SC 1739 33\* G rt vg<sup>1</sup> sa Or  
 Ambst] + Αγαρ rel. | συστοιχει δε] συστοιχουσα D\*s 1610  
 rt vg Ambst | γαρ] δε 6 Ψ 917-181 1838\* 920s al. 206  
 rel. (syp), > syi | 26 εστιν 1 C 2 S\* Ωρ<sup>1</sup> Vict | μητηρ Mn  
 P<sup>46</sup> BS\*C\* 1739ss 33 Ψ Ds 88 623s 1611\* lat syph<sup>m</sup> co  
 Io Ωρ Tert Ambst Ef] + παντων rel. t syi Ir Eus |  
 27-30 > Mn | 28 ημεις, εσμεν Sss Ψss 81 062 917s al.  
 623s 920 pl. rel. vg syp ar bo | 30 μη > P<sup>46</sup> G 88 69 255  
 1831 | κληρονομησει P<sup>46</sup> BS 33s 326ss H D 917-915 489\*  
 177s 69s al. 1872 257ss] -ση rel. | τ. ελευθερας] μου  
 Ισαακ Ds t Vict Ambst Hier Aug | 31 διο Mn BS 1739  
 424<sup>c</sup> 33 H D\* 467 1319sss ar] ημεις δε Cs 1175s 88 623s  
 38 218 t bo Hier Cy, αρα P<sup>46</sup> rel. pl. Ef | 5,1 inc. τη  
 ελευθ. ουν ἡ 326 917 rel. pl., ἡ ελευθ. Mn G lat ar Ef |  
 ηλευθερωσ.] εξηγορασεν 1611 syh\* | ουν > D 1912 69  
 vg syh | ανεχεσθε D\* 917 460 69 al. 383 |

quidem in monte Sina in servitutem generans,  
 quae est Agar. Sina enim mons est in Ara- 25  
 bia, qui coniunctus est ei, quae nunc est Hie-  
 rusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem, 26  
 quae sursum est Hierusalem, libera est, quae  
 est mater nostra. Scriptum est enim 27

*Laetare sterilis, quae non paris;  
 erumpe et clama, quae non parturis;  
 quia multi filii desertae  
 magis quam eius, quae habet virum.*

Nos autem, fratres, secundum Isaac promissio- 28  
 nis filii sumus. Sed quomodo tunc is, qui 29  
 secundum carnem natus fuerat, persequabatur  
 eum, qui secundum spiritum, ita et nunc.  
<sup>1</sup>Sed quid dicit Scriptura? *Eice ancillam et 30*  
*filium eius; non enim heres erit filius ancillae*  
*cum filio liberae.* Itaque, fratres, non sumus 31  
 ancillae filii, sed liberae.

#### 5,1-26 *Vera libertas*

Qua libertate Christus nos liberavit. State 5  
 et nolite iterum iugo servitutis contineri.

Ecce ego Paulus dico vobis quoniam, si 2  
 circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.

---

#### 5,1 qua libertate] libertati

---

25 iunctus A\* Hier, consonat d g  
 suis] eius AGRKss Pel

26 *inc.* quae autem surs. est dr Amb Ambst Aug

27 sicut script. est F\* | sterelis AFM(Z)  
 exclama FGH\*LT r Aug<sup>1</sup>

28 vos ... estis d g t Vict Amb Ambst Ty

29 is DH Or] > *rel.*

30 filio liberae] f. meo Isaac DO\* d g t Vict  
 Ambst Hier Aug

5,2 prodest FLR Hier

---

26 Hb 12,22 | 27 Is 54,1 | 28 G 4,23; R 9,8 | 29 Gn  
 21,9 | 30 Gn 21,10.12; J 8,35 | 31 G 3,29 | 5,1 G 4,5.31;  
 A 15,10 | 2 2 C 10,1

- 3 Testificor autem rursus omni homini circumciden-  
 4 denti se, quoniam debitor est universae legis  
 5 faciendae. Evacuati estis a Christo, qui in lege  
 6 iustificamini, a gratia excidistis. Nos enim spi-  
 7 ritu ex fide spem iustitiae exspectamus. Nam  
 8 in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet  
 9 neque praeputium, sed fides quae per carita-  
 10 tem operatur.
- 7 Currebatis bene; quis vos impedivit veri-  
 8 tati non oboedire? Persuasio haec non est ex  
 9 eo, qui vocat vos. Modicum fermentum totam  
 10 massam corrumpit. Ego confido in vobis in  
 11 Domino, quod nihil aliud sapietis; qui autem  
 12 conturbat vos, portabit iudicium quicumque  
 13 est ille. Ego autem, fratres, si circumcisionem  
 14 adhuc praedico, quid adhuc persecutionem pa-  
 15 tior? Ergo evacuatum est scandalum crucis.  
 16 Utinam et abscindantur qui vos conturbant.
- 13 Vos enim in libertatem vocati estis fratres;  
 14 tantum ne libertatem in occasionem detis car-  
 15 nis, sed per caritatem Spiritus servite invi-  
 16 cem. Omnis enim lex in uno sermone imple-

---

12 abscindantur] se abscindant

---

3 rursus *codd.*, > DU\* d g Vict Ambst

5 spiritum FK

7 oboed. + nemini consenseritis DLZ g Lcf Hier<sup>c</sup>

8 haec FThW c] vestra D Lcf Ambst Hier Pel,

> *rel.*

non > d Lcf Vict Hier<sup>c</sup> Pel

eo] Deo T Lcf Ambst Hier<sup>c</sup> Pel, a Deo D

10 portavit AFG\*H\*LMT

11 adhuc<sup>1</sup> > DLB d g Vict Ambst Hier Pel

12 et > F<sup>c</sup>DRWi Ambst

13 ~ carnis detis FDH-OWi Amb Aug Pel

spiritus > *codd.* | servite + in FGZ<sup>c</sup>Th Var Pel

14 completur M<sup>c</sup>

---

3 G 1,9 | 6 G 6,15; 1 C 7,19; R 2,25 | 8 G 1,6 |  
 9 1 C 5,6 | 10 G 1,7; 2 C 11,15 | 11 1 C 1,23 | 12 Ps  
 11,4 | 13 1 P 2,16; R 7,8 | 14 Lv 19,18; Mt 22,39;  
 R 13,9

τύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνο-  
 μένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆ-  
 σαι. κατηγορήθητε ἀπὸ Χριστοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ 4  
 δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. ἡμεῖς γὰρ 5  
 πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκ-  
 δεχόμεθα. ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή 6 6,15; 1 C 7  
 τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγά-  
 πης ἐνεργουμένη.

Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν τῇ ἀλη- 7  
 θεΐᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ κα- 8 1,6  
 λοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυ- 9 1 C 5,6  
 μοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ ὅτι οὐδὲν 10 1,7  
 ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστά- 2 C 11,15  
 σει τὸ κρίμα, ὅστις ἐὰν ᾖ. Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ 11 1 C 1,23  
 περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα  
 κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. Ὁφε- 12  
 λον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· 13 1 P 2,16  
 μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί,  
 ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ 14 R 13,8ss  
 γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ· C 3,14  
 Lv 19,18

3 παλιν > 1739 Ds 206s syi ar Vict Ambst Hier Aug  
 Xp | ποιησαι] πληρῶσαι Mn 436 440s 1611 ar syh Ef |  
 5 εκδεχομεθα P<sup>46</sup> S\* 1739 Ωρ | 6 γαρ > P<sup>46</sup> 326 G\* 462 |  
 Iu > Mn B Cl | ενεργουμενης P<sup>46</sup> Ψ 642 | 7 τη > BS\* A  
 33\* 062 | πειθ. + μηδενι πειθεσθαι G Lcf Vict Hier<sup>c</sup> |  
 8 ουκ > D\* Ωρ Vict Lcf | 9 ζυμοι] δολοι Mn D\* (lat)  
 Tert Vict Lcf Bas | 10 εγω + δε P<sup>46</sup> C\*P 81 G 88 1611  
 ar Ef, γαρ bo | εν Kω > B Xp<sup>l</sup> | φρονησ. + ην εχει η  
 αληθεια τ. Xv G<sup>m</sup>F | ἡ] ειη 81 917 623 462 | 11 επι<sup>1</sup> >  
 D<sup>l</sup>s ar sa Vict Ambst Hier Ef | σταυρου + τ. Xv CA  
 326 81 218 bo | 12 οφελ.] αρα P<sup>46</sup> | αποκοψωνται P<sup>46</sup> Ds  
 1835 vg Tert, + παντες syh<sup>+</sup> | 13 γαρ] δε G<sup>l</sup> 436 sy Aug  
 Xp Ef | ελευθεριαν + υμων 1912 69s 1319ss syph<sup>+</sup> ar  
 Ef, ημων sa | σαρκι + δωτε G vg (syp ar co Ef) | δια τ.  
 αγαπ.] τη αγαπη τ. πνς 104 Ds sa Bas | 14 νομος] λογος  
 1175 337ss 383 639 KL, + εν υμιν Mn D\*s Vict Ambst |  
 ενι λογω] ολιγω 1611 syh\* Ef | πληρουται Ps Ds 917s  
 623 al. 920 pl. rel. K vg ar Ef | εν τω > Mn D\*s vg |



15 ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῇτε.

5,25 16 Λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε καὶ ἐπιθυ-  
 R 7,15.23 17 μίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπι-  
 Ja 4,5  
 1 P 2,11 θυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ  
 τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα  
 R 8,14 18 μὴ ἃ ἐὰν θέλητε ταῦτα ποιῇτε. εἰ δὲ πνεύματι  
 1 C 6,9s 19 ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. φανερὰ δέ ἐστιν  
 τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκα-  
 20 θαρσία, ἀσέλγεια, ἑιδωλολατρία, φαρμακεία,  
 ἔχθραι, ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθειῖαι, διχοστασίαι,  
 E 5,5 21 αἰρέσεις, ὀφθόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια  
 Ap 22,15 τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς καὶ προεἶπον,  
 ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ  
 E 5,9 22 οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύμα-  
 τός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία,  
 23 χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, ἡ πραΰτης, ἐγκρά-  
 1 T 1,9 24 τεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος. Ὁἱ δὲ  
 R 6,6; C 3,5  
 1 P 2,11 τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν  
 τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

5,16; R 8,4 25 Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν.  
 Ph 2,3 26 μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλού-  
 6 μενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες. Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ

14 αγαπησαι... ως εαυτον P<sup>46</sup> | 17 γαρ<sup>2</sup> P<sup>46</sup> BS\* 33 Ds  
 lat ar Ωρ Ef] δε rel. | 18 ουκ] ουκετι S<sup>c</sup>C 326 81 330 38  
 syh Did | 19 εστιν<sup>2</sup> + μοιχεια 6 Ψss D<sup>s</sup> 1838<sup>s</sup> rel. pl.  
 syh ar Iq Cyp | 20 ερις BSAs D\* 489s 226 999 al. 2 440s  
 al. 1611 257 al. ar Eφ] ερεις Mn rel. | ζηλος B 1739 33s  
 D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> syp ar] ζηλοι Mn rel, | 21 φθονοι Mn P<sup>46</sup> BS 33  
 81 218 2005 876 sa Iq Cl Ωρ Xρ Aug] + φονοι rel. | και<sup>2</sup>  
 > P<sup>46</sup> BS\* 1739 G<sup>1</sup> vg syp ar sa Tert Cyp | 23 πραυ-  
 της P<sup>46</sup> B-As 33s 1175] -οτης rel. | εγκρατ. + αγνεια Ds  
 lat Iq Cyp Ambst Bas | 24 Ιυ > Mn P<sup>46</sup> 6 Ψscs 81 D<sup>s</sup>  
 927<sup>s</sup> 920-462 206 rel. vg syp ar Ef | 25 ει ζωμεν] ζωμ.  
 ουν Ψ 2005 sy Ef | και > P<sup>46</sup> G d | στοιχουμεν 1739  
 D<sup>1</sup> 1898s 38 al. 242 383 KL | 26 προσκαλουμ. P 326  
 Ds 623s 1 al. 206\* 242 1518 383 257 L |

tur: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.*  
Quod si invicem mordetis et comeditis, vi- 15  
dete ne ab invicem consumamini.

Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria 16  
carnis non perficietis. Caro enim concupiscit 17  
adversus spiritum, spiritus autem adversus  
carnem; haec enim sibi invicem adversantur,  
ut non quaecumque vultis illa faciatis. Quod 18  
si spiritu ducimini, non estis sub lege. Mani- 19  
festa sunt autem opera carnis, quae sunt for-  
nicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, 'ido- 20  
lorum servitus, veneficia, inimicitiae, conten-  
tiones, aemulationes, irae, rixae, dissensiones,  
sectae, 'invidiae, homicidia, ebrietates, com- 21  
messationes, et his similia; quae praedico vobis,  
sicut praedixi, quoniam qui talia agunt regnum  
Dei non consequentur. Fructus autem Spiritus 22  
est caritas, gaudium, pax, patientia, benigni-  
tas, bonitas, longanimitas, 'mansuetudo, fides, 23  
modestia, continentia, castitas. Adversus huius-  
modi non est lex. Qui autem sunt Christi, carnem 24  
suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis.  
Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus. 25

#### 6,1-10 *Admonitiones speciales*

Non efficiamur inanis gloriae cupidi invi- 26  
cem provocantes, invicem invidentes.

14 diligis AFGMR | 16 desiderium AFGCs g<sup>1</sup> Hier<sup>1</sup> |  
perficiatis e t Aug<sup>1</sup> Sed, ne perfeceritis Aug | 17 sibi  
> AGHURBV d g Hier<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup> | 19 fornicationes in-  
munditiae F<sup>c</sup>R Cyp Aug | inpudicitia DMZKW d g  
Lcf Hier<sup>c</sup> Aug] > *rel.* | 20 beneficia ZL<sup>c</sup>M d t | sectae]  
hereses F(R) d g Ir Cyp Lcf Ambst Hier Aug | 21 eb-  
rietas R t | 22 patientia > AFMB | ~ longan. bonit.  
benignitas *codd.* | 23 mansuet. > AFMWiZ | castitas  
> AFMRWiZ | 24 ~ Chr. sunt F g Aug | suam \* >  
AGLWi d g t Cyp Hier<sup>1</sup>

16 G 5,25; 1 P 2,11 | 17 R 7,15.23; Ja 4,5; 1 P 2,11 |  
18 R 8,14 | 19 1 C 6,9s | 21 E 5,5; Ap 22,15 | 22 E  
5,9 | 23 1 T 1,9 | 24 R 6,6; 8,9; C 3,5; 1 P 2,11 |  
25 G 5,16; R 8,4 | 26 Ph 2,3

6 Fratres, et si praeoccupatus fuerit homo in  
 aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, huius-  
 modi instruite in spiritu lenitatis considerans  
 2 te ipsum, ne et tu tenteris. Alter alterius onera  
 3 portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam  
 si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit,  
 4 ipse se seducit. Opus autem suum probet unus-  
 quisque, et sic in semetipso tantum gloriam  
 5 habebit et non in altero. Unusquisque enim  
 6 onus suum portabit. Communicet autem is, qui  
 catechizatur verbo, ei qui se catechizat in om-  
 7 nibus bonis. <sup>1</sup>Nolite errare: Deus non irridetur.  
 Quae enim seminaverit homo, haec et metet.  
 8 Quoniam qui seminat in carne sua, de carne  
 et metet corruptionem; qui autem seminat in  
 9 spiritu, de spiritu metet vitam aeternam. Bo-  
 num autem facientes non deficiamus; tempore  
 10 enim suo metemus non deficientes. Ergo dum  
 tempus habemus, operemur bonum ad omnes,  
 maxime autem ad domesticos fidei.

### 6,11-18 *Epilogus*

11 Videte qualibus litteris scripsi vobis mea  
 12 manu. Quicumque enim volunt placere in carne,  
 hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis  
 13 Christi persecutionem non patiantur. Neque

---

1 ~ instr. huiusmodi ADHZ d g m Ambst Hier Pac  
 Pel | lenit.] mansuetudinis FDOWi d g Ambst Hier  
 Aug<sup>1</sup> Pel | 3 ~ sit nihil ARZBV | 4 in<sup>2</sup> > A | 6 verbo  
 W c Hier Aug Pel] verbum *rel.* | ei] et R | 9 ~ suo  
 enim A\* | non deficientes] non fatigati D d e, in-  
 fatigabiles r Ambst Aug | 12 enim FLRKB<sup>c</sup>V c] > *rel.*  
 d gr Ambst Aug Pel | ~ placere volunt F Sed | crucis]  
 in cruce FL Aug (r, g)

---

1 Mt 13,15; 1 C 4,21; Ja 5,19 | 2 1 C 9,21 | 4 2 C  
 13,5 | 5 R 14,12; 1 C 3,8 | 6 L 10,7; 1 C 9,14 | 8 R  
 8,13; J 6,63; 3,6 | 9 2 Th 3,13; Hb 12,3 | 10 2 P 1,7 |  
 12 G 5,11; Ph 3,18

προλημφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, Mt 18,15  
Sir 8,6  
 ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον  
 ἐν πνεύματι πραΰτητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ  
 καὶ σὺ πειρασθῆς. Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστά- 2 E 4,32  
 ζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ  
 Χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι μηδὲν ὄν, 3  
 φρεναπατᾷ ἑαυτόν. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκι- 4 2 C 13,5  
 μαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτόν μόνον τὸ  
 καύχημα ἔξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· ἕκαστος 5 R 14,12  
 γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.

Κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον 6 1 C 9,14  
 τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. Μὴ πλανᾶσθε, 7  
 Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄν-  
 θρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει· ὅτι ὁ σπείρων εἰς 8 R 8,13  
J 6,63; 3,6  
 τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθο-  
 ράν, ὃ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύ-  
 ματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦν- 9  
 τες μὴ ἐγκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν 2 Th 3,13  
 μὴ ἐκλυόμενοι. Ἄρα οὖν ὥς καιρὸν ἔχωμεν, ἐρ- 10 2 P 1,7  
 γαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ  
 πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

Ἴδετε πηλίκους ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ 11  
 ἐμῇ χειρί. Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν 12 5,11  
Ph 3,18  
 σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι,

1 προσληφθῇ 460 642s 242 | ανθρ. + εξ υμων Ps 623  
 69s syrh<sup>+</sup> ar sa Did | σκοπων + εκαστος G d Cyp Vict |  
 εαυτους, υμεις πειρασθητε syr ar, αυτος πειρασθη G  
 d (D) | 2 αναπληρωσετε Mn B G lat syri co, αποπλη-  
 ρωσετε P<sup>46</sup> | 3 ει γαρ] ειπερ P<sup>46</sup> | 4 εκαστος > P<sup>46</sup> B  
 sa<sup>1</sup> | 5 γαρ] δε 33 Ψ 1 440s | 7 μη > Mn Tert | ο, του-  
 το] α, ταυτα Mn P<sup>46</sup> Ds lat Hier | 8 εις τ. σαρκα] τη  
 σαρκι G<sup>1</sup> | σαρκος + αυτου Ds 255 bo Xp | 9 εγκακ.  
 BSA 33 326 81 D\* 69] εκκακ. rel. | θερισομεν Mn BA  
 6 D 1836s 88ss 1838s al. 69s al. 43 383ss L<sup>r</sup>] -σωμεν  
 rel. | 10 εχωμεν B\*S 6 33 104s 1827 177\* 69 2298ss  
 221] -ομεν P<sup>46</sup> rel. | εργαζομ. B<sup>c</sup>A 6 Psss 623 920s 69  
 1319 al., -σωμεθα P<sup>46</sup> (1836s 88 1912) | 11 ηλικοις  
 P<sup>46</sup> B\* 33 |

- μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μὴ διώκονται.  
 13 οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσ-  
 σουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα  
 1 C 1,31; 2,2 14 ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῆσονται. ἐμοὶ δὲ μὴ  
 γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ  
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος  
 5,6; 1 C 7,19 15 ἐσταύρωται καὶ γὰρ κόσμῳ. οὔτε γὰρ περιτομή  
 τί ἐστίν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.  
 Ps 124,5; 16 καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη  
 127,6  
 Ph 3,3 ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ  
 Θεοῦ.  
 2 C 4,10 17 Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω.  
 Ph 3,10 ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί  
 μου βαστάζω.  
 18 Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ  
 μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί· ἀμήν.

12 Xv + Iv P<sup>46</sup> B 1175 69 | 13 περιτεμνημενοι P<sup>46</sup> B  
 6 104 1873 460ss 69sss al. 522ss 440ss 1518 1108ss 257  
 506ss L al. | θελουσ.] βουλονται CA 81 | 14 καυχησασ-  
 θαι A D\* K | καγω + τω 1739s Ψss 81 917<sup>s</sup> 5 rel. |  
 15 inc. εν γαρ Xw Iv ουτε Sss 6 P 104s 81 D<sup>r</sup> 206<sup>r</sup> 1518  
 rel. vg syh<sup>+</sup> ar bo Ef | εστιν] ισχυει Psss 917<sup>s</sup> 1838<sup>s</sup> rel.  
 syh\* | 16 στοιχουσ. C\*As Ds 88 1912 sy ar bo Vict  
 Ambst Hier Aug Ef | 17 inc. τ. δ' αλλων εικη κοπους  
 Mn | Iv P<sup>46</sup> BC\*A 33 f vg<sup>l</sup> syih ΩQ] Xv Mn Ps 1175s  
 1319ss 255 ar bo Tert Ny, Kv (ημων) Iv Xv S D\*s 1838  
 69 sa Ef, Kv Iv D<sup>c</sup> rel. pl. vg<sup>l</sup> | 18 ημων > S 1739 P  
 1836 623 69 | Xv > P 181 920 | αμην > G sa Vict Ambst |

enim qui circumciduntur legem custodiunt;  
sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra  
glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in 14  
cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem  
mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. In 15  
Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid  
valet neque praeputium, sed nova creatura.  
Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax 16  
super illos et misericordia et super Israhel Dei.

De cetero nemo mihi molestus sit; ego 17  
enim stigmata Domini Iesu in corpore meo  
porto.

Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spi- 18  
ritu vestro, fratres. Amen.

---

13 circumcid.] -cisi sunt d g r Vict Ambst Hier  
Aug Pel

~ vestra carne R d g r Vict Ambst Aug Sed

14 mihi<sup>2</sup> > R

15 in Chr. enim Iesu > r Ambst Hier Aug | valet]  
\*est d g r Vict Ambst Hier Aug

16 et<sup>3</sup> > HThB Vict

dei] domini d e g<sup>l</sup> Vict, > T Hil

17 domini (D) HThW Ambst Hier Aug] > rel.

18 Amen > L\*Z g Vict Ambst Pel

---

14 1 C 1,31; 2,2

15 G 5,6; 1 C 7,19; 2 C 5,17

16 Ps 72,1; 124,5; 127,5; Ph 3,3

17 2 C 4,10

18 Ph 4,23

---

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD EPHESIOS

1,1-2 *Exordium*

1 PAULUS apostolus Iesu Christi per vo-  
luntatem Dei omnibus sanctis, qui sunt Ephesi,  
2 et fidelibus in Christo Iesu. Gratia vobis et  
pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu  
Christo.

1,3-14 *Laudes divinae pro redemptione  
in Christo*

3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri  
Iesu Christi, qui benedixit nos in omni bene-  
4 dictione spiritali in caelestibus in Christo, sic-  
ut elegit nos in ipso ante mundi constitutio-  
nem, ut essemus sancti et immaculati in con-  
5 spectu eius in caritate. Qui praedestinavit nos  
in adoptionem filiorum per Iesum Christum in  
ipsum secundum propositum voluntatis suae,  
6 in laudem gloriae gratiae suae, in qua grati-  
7 ficavit nos in dilecto Filio suo. In quo habemus  
redemptionem per sanguinem eius, remissio-  
nem peccatorum secundum divitias gratiae eius,  
8 quae superabundavit in nobis in omni sapien-  
9 tia et prudentia; ut notum faceret nobis sa-

---

1 ~ Christi Iesu AGZC Ambst

~ sanctis omnibus *codd.*

3 Christo + Iesu DOWiZ Vict Sed

4 immacul.] inreprehensibiles D Pel

6 filio suo > AG Hier<sup>c</sup> Sed | 7 gratiae] gloriae CsVf

---

1 A 18,19ss; 19,1-40; C 1,1s | 2 C 1,2 | 3 2 C 1,3;  
E 2,6 | 4 E 5,27; J 15,16.19; 17,6.24; R 8,29 | 5 J  
1,12; 1 J 3,1 | 6 C 1,13 | 7 C 1,14.20; E 2,7; 3,16;  
R 3,25 | 8 C 1,9

## ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θε- 1 R 1,7  
1 C 1,2  
C 1,1  
λήματος Θεοῦ τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν [ἐν Ἐφέ-  
σῳ] καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· χάρις ὑμῖν 2 C 1,2  
καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου  
Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου 3 2,6  
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πά-  
σῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν  
Χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ κα- 4 J 15,16;  
17,24  
5 27  
R 8,29  
J 1,12  
ταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους  
κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, ἵπροορίσας ἡμᾶς 5  
εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτὸν,  
κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἵεις 6 Mt 3,17  
C 1,13  
ἐπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ ἧς ἐχαρίτω-  
σεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν 7 2,7; 3,8.16  
C 1,14.20  
ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφε-  
σιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς  
χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν 8 C 1,9  
πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει ἵγνωρίσας ἡμῖν τὸ 9

---

Πρ. Λαοδικεῖς Mn | 1 ~ Xu Iv P<sup>46</sup> B 33 P D 330  
2005 syh sa Ωρ Ambst | αἰοις + πασιν S<sup>c</sup>AP 326 81  
1838s 436 vg bo Hier | τοις<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> D | εν Εφεσω > Mn  
P<sup>46</sup> B\*S\* 1739 424<sup>c</sup> Ωρ Bas | Xu 2<sup>∩</sup>3 P<sup>46</sup> | 3 κ. πατηρ  
> B Hil | Ku + κ. σωτηρος S\* | Xω + Iv D<sup>c</sup> 1836s 1319ss  
436s 1611 2005 1867 K syh sa Ath | 4 εν αυτω] εαυτω  
G<sup>1</sup> 255 Did | 5 ~ Xu Iv B | δια > P<sup>46</sup> | 6 ης] εν η Ψss  
D<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. vg ar | ηγαπ. + υιω αυτου Mn Ds  
vg<sup>1</sup> syh<sup>+</sup> sa Ωρ Ambst Hier<sup>1</sup> Pel | 7 εσχομεν S\*Ψ D<sup>1</sup>\*  
co Iq | χαριτ.] χρηστοτητ. A 460 al. 1319ss al. bo Cy |  
9 γνωρσαι G d vg Hil Ambst Aug |



- 3,9; R 16,25 μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐ-  
 G 4,4 10 δοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ ἵεῖς οἰκο-  
 C 1,16 νομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφα-  
 λαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ  
 C 1,12 11 τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ, ἵεν  
 R 8,28 ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρό-  
 θεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βου-  
 12 λην τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς  
 εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ τοὺς προηλπικότας ἐν  
 C 4,30 13 τῷ Χριστῷ. ἵεν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν  
 C 1,5s λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτη-  
 ρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσ-  
 2 C 1,22;5,5 14 θητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς  
 ἐστὶν ἄρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς ἀπο-  
 λύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς  
 δόξης αὐτοῦ.
- C 1,4.9 15 Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς  
 πίστιν ἐν τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην  
 C 1,3 16 τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχα-  
 R 1,9 ριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνεῖαν ποιούμενος ἐπὶ τῶν  
 C 1,10 17 προσευχῶν μου, ἵνα ὁ Θεὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν  
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν  
 πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώ-  
 18 σει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς

αυτου<sup>1</sup> > P<sup>46</sup>, αυτ.<sup>2</sup> > Mn Ds | 10 Xω+δια τ. θυ Val Iq |  
 επι<sup>1</sup>] εν As 33-81 G<sup>s</sup> 623sss 69s 1319sss 436ss 2s 440ss  
 378 K Ωρ | 11 εκληρωθ.] εκληθημ. A Ds 635 | προθεσ.  
 +τ. θυ 104 1175s Ds 88 al. 1319-38 al. ar sa Ambst  
 Pel | τα > D\*s 460ss 2005 | 12 αυτου+κ. τ. χαριτος  
 syh<sup>+</sup>, > Mn D\*s | εις τον Xv Mn | τω > G 1 | 13 τ. σω-  
 τηρ. υμων > Mn | υμων] ημ. Ψ 917 330 255 al. 1872  
 1611 2005 | και<sup>2</sup> > Mn Ds 1912 syp ar<sup>1</sup> bo Iq Did Vict  
 Ambst | εσφραγισθη B | 14 ος SΨs D 88ss 823<sup>s</sup> 226 241-  
 319 206<sup>r</sup> rel. pl. vg] ο P<sup>46</sup> rel. | της<sup>2</sup> > S 1739 33 1835 |  
 15 την 2 3 P<sup>46</sup> BS\*As 33s 81 256 bo Aug | 16 παυσομ.  
 D<sup>1</sup> sa Vict] +μεν syh<sup>+</sup> | μνειαν +υμων 6 Psss D<sup>c</sup> 920  
 919-177 38<sup>s</sup> rel. vg syp ar co | 17 δω B 1739 Cy |

cramentum voluntatis suae secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo <sup>1</sup>in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis et quae in terra sunt, in ipso. In quo etiam et nos sorte vocati sumus praedestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae, ut simus in laudem gloriae eius nos, qui ante speravimus in Christo. In quo et vos, cum audissetis verbum veritatis, evangelium salutis vestrae, in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius.

**1,15-23 *Gratiarum actio et preces pro fidelibus***

Propterea et ego audiens fidem vestram, quae est in Domino Iesu, et dilectionem in omnes sanctos <sup>1</sup>non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, <sup>1</sup>ut Deus Domini nostri Iesu Christi, pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione eius; illuminatos ocu-

---

9 bonum placitum *codd. pl.* | 10 dispensatione D LKssW c Vict Hil Hier Aug] -nem *rel.* | restaurare DCs d Vict Pel, instaurari F Aug | 11 et nos > AF DMRWiZV Amb Aug | 12 nos DHW Tert] > *rel.* | 13 credent.] crescentes Wi | estis + in M Var | 14 ad-quisit.] adoptionis D d g Vict Var | ipsius] eius A | 15 domino] Christo MOZ Aug<sup>1</sup>, + Christo D d g Vict | 16 vobis + et D | 17 sapient.] patientiae D | 18 illuminat. + habere D t Ambst

---

9 E 3,9; R 16,25

10 G 4,4; Tt 1,3; C 1,16

11 C 1,12; E 3,11; R 8,28

13 C 1,5s; 1 T 2,4; E 4,30 | 14 2 C 1,22

15 C 1,4.9; Phm 4s

16 R 1,9; C 1,3

los cordis vestri, ut sciatis quae sit spes vocationis eius et quae divitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus, secundum operationem potentiae virtutis eius, 20 <sup>1</sup>quam operatus est in Christo suscitans illum a mortuis et *constituens ad dexteram suam* 21 in caelestibus <sup>1</sup>supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen, quod nominatur non solum in 22 hoc saeculo sed etiam in futuro. Et *omnia subiecit sub pedibus eius*, et ipsum dedit caput 23 supra omnem ecclesiam, quae est corpus ipsius et plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

2,1-22 *Gratia vocationis in unum corpus Christi*

2 Et vos, cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi huius, secundum principem potestatis aëris huius, spiritus qui 3 nunc operatur in filios diffidentiae, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntatem carnis et cogitationum, et eramus natura filii 4 irae sicut et ceteri: Deus autem, qui dives

---

18 eius<sup>1</sup>] vestrae D | et DGMOZ] > *rel.* | 19 vobis qui creditis D d Ambst Pel | credidimus AFMRBV] 21 etiam] et ADGLUZZ, > F\* | 22 \*omnia ecclesiae AGH\*UBV(FZ) g Hier Aug | 23 et DUW Ambst Prisc Pel] > *rel.* | 2,1 et<sup>2</sup> > AM | 2 filiis DZ d g Lcf Hil | 3 voluntates GDOWiZ, voluptates F d e Tert Ambst

---

18 Dt 33,3s; C 1,10ss | 19 C 1,11; 2,12 | 20 Ps 109,1] 21 C 1,16; 2,10 | 22 E 4,15; Ps 8,7; Mt 28,18; C 1,18] 23 C 1,19; 1 C 12,27; E 4,10 | 2,1 C 1,21; 2,13 | 2 E 5,6; 6,12; C 1,13 | 3 C 3,6; J 3,36

καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστὶν ἡ  
ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δό-  
ξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί 19 <sup>2 C 13,4</sup>  
τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς <sup>C 1,11; 2,12</sup>  
ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ  
κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργηκεν ἐν τῷ 20  
Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ καθίσας <sup>Ps 109,1</sup>  
ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἵππεράνω 21 <sup>C 1,16; 2,10</sup>  
πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ  
κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου  
οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ <sup>4,15</sup>  
μέλλοντι· καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας <sup>Ps 8,6s</sup>  
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα <sup>Mt 28,18</sup>  
τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλή- <sup>1 C 15,27</sup>  
ρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πληρουμένου. <sup>C 1,18</sup>  
Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμα- 2  
σιν καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, ἐν αἷς ποτε περι- 2  
επατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, <sup>6,12; Tt 3,3</sup>  
κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ <sup>J 12,31</sup>  
πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς <sup>C 1,13</sup>  
ἀπειθείας· ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφη- 3  
μέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν,  
ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν <sup>C 3,6</sup>  
διανοιῶν, καὶ ἡμεῖς τέκνα φύσει ὀργῆς ὥς  
καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν 4

18 καρδίας] διανοίας 255s 635 2298 Cy<sup>1</sup> Thdt | υμων  
> P<sup>46</sup> Mn B 1739 33 ar Cy | εἰς το ειδ. υμ.] ινα οιδατε  
G (lat bo) | αυτου<sup>1</sup> + και 6 Ps 326 917<sup>s</sup> rel. syp ar  
bo Ef | 19 υμας 33s 104 Ds 467 69s 1311s 1831 r  
Vict Ambst Ef | 20 ενηργηκεν BA 81 88 Cy<sup>1</sup>] -γησεν  
P<sup>46</sup> rel. | εκαθισεν 6 Ps 326 D<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920-69 al. rel.  
pl. | καθισας + αυτον SA 33 81 467 330 256 38 al.  
296 1610 sy ar co Ωρ Eus Amb Hier | ουρανοις B  
1912 1319ss 255 syp bo Vict Hil Ef | 21 ~ εξουσ. κ.  
αρχης B | 2,1 αμαρτ.] επιθυμiais B | υμων > Ψ 917 88  
623-177 al. 206<sup>r</sup> 1518 1108ss K<sup>r</sup> | 3 κ. ημεις > G L |  
παντες > 33 81 206s 378 syp sa | 4 εν > S\* 218 1611 |

- ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἡγά-  
 L 15,24.32 5 πησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς πα-  
 5,14; R 6,13 ραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ, – χά-  
 R 8,10 6 ριτί ἐστε σεσωσμένοι, – καὶ συνήγειρεν καὶ  
 Ph 3,20 συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ  
 1,7 7 Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερ-  
 χομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος  
 αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰη-  
 G 2,16 8 σοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίσ-  
 τεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον.  
 Tt 2,14 9 Ὅτι οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσεται. Ἄνθρω-  
 10 γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰη-  
 1 C 1,29 σοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ  
 Θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.  
 5,8 11 Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη  
 ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λε-  
 R 9,4 12 γομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι  
 1 Th 4,13 ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλο-  
 τριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι  
 τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες  
 Is 57,19; 13 καὶ ἄλθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰη-  
 52,7 σοῦ ὑμεῖς οἱ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγ-  
 C 1,20 γὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς γάρ  
 Is 9,5; G 3,28 14 ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα  
 C 2,14 ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν  
 15 ἑχθρὰν, ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ ἵτον νόμον τῶν ἐν-

αυτου > D\*s 2143\* 1867 Ambst Aug, αυτ. ην > P<sup>46</sup> |  
 ηγαπ.] ηλεησεν P<sup>46</sup> | 5 νεκρους + εν B ar Ef | τ. παρα-  
 πτωμασιν] τ. αμαρτιας D(G) lat, τ. σωμασιν P<sup>46</sup> + κ.  
 τ. επιθυμιας B | συνεζ. + εν P<sup>46</sup> B 33 ar co Vict Amb  
 Ambst Xr Ef | Xω + οὗ τη D\*(G) vg<sup>1</sup> Vict Amb Ambst  
 Aug | 6 εν Xω Iv > Vict Hil | 7 Iv 6 7 S\*, Iv > D\*s  
 Vict | τον υπερβαλλ. πλουτον Psss 917 rel. | 8 σεσωσμ.  
 εσμεν D\* syp | 10 Xω Iv] Kω G d | αυτοις] αυτω syh\* |  
 11 διο > Mn 104 1311 | μνημονευοντες Mn G<sup>1</sup> d | υμεις οι  
 ποτε G Or | 12 ητε + εν P<sup>46</sup> 6 P-81 917<sup>s</sup> rel. | κοσμω +  
 τουτω G vg<sup>1</sup> Vict Ambst | 13 του > P<sup>46</sup> B | 14 αυτου > Mn |

est in misericordia, propter nimiam caritatem  
 suam qua dilexit nos, <sup>1</sup>et cum essemus mortui <sup>5</sup>  
 peccatis, convivificavit nos in Christo, cuius  
 gratia estis salvati, <sup>1</sup>et conresuscitavit et con- <sup>6</sup>  
 sedere fecit in caelestibus in Christo Iesu; ut <sup>7</sup>  
 ostenderet in saeculis supervenientibus abun-  
 dantes divitias gratiae suae in bonitate super  
 nos in Christo Iesu. Gratia enim estis salvati <sup>8</sup>  
 per fidem, et hoc non ex vobis; Dei enim do-  
 num est, <sup>1</sup>non ex operibus, ut ne quis gloriatur. <sup>9</sup>  
 Ipsius enim sumus factura, creati in Christo <sup>10</sup>  
 Iesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus  
 ut in illis ambulemus.

Propter quod memores estote, quod ali- <sup>11</sup>  
 quando vos gentes in carne, qui dicimini prae-  
 putium ab ea quae dicitur circumcisio in carne  
 manu facta; quia eratis illo in tempore sine <sup>12</sup>  
 Christo, alienati a conversatione Israhel et hos-  
 pites testamentorum promissionis, spem non  
 habentes et sine Deo in hoc mundo. Nunc <sup>13</sup>  
 autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis  
 longe, facti estis prope in sanguine Christi.  
 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque <sup>14</sup>  
 unum et medium parietem maceriae solvens,  
 inimicitias in carne sua, legem mandatorum <sup>15</sup>

---

4 nimiam] multam D d g Ambst Hier Aug | suam  
 >d g Amb Ambst Aug | 5 in > AF-RWiZBV | estis  
 salvati] sumus salvi facti D(C)s r Aug | 8 enim > Wi  
 Var Hier Aug | 11 vos + qui eratis EMOU<sup>c</sup> Amb  
 (WiB) | dicebamini DWi\* d f Hier | 12 quia] qui F  
 DMOR | ~ in illo t. FLRZ\*, ~ in t. illo DMO | hoc  
 > AMR | 14 est enim A<sup>r</sup>FRZB | macheriae AFMWiB |  
 inimicitiam (16) UZ\*(FWiB) Or Ambst Hier

---

4 1 P 1,3; Tt 3,4ss | 5 E 5,14; R 6,13; L 15,24.32 |  
 6 R 8,10.30; Ph 3,20s | 7 E 1,7; A 15,11 | 8 R 3,24;  
 9,16; 11,6; G 2,16 | 9 1 C 1,29 | 10 C 1,10; Tt 2,14 |  
 11 E 5,8 (R 11,17) | 12 E 4,18; R 9,4; 1 Th 4,13 |  
 13 Is 57,19; C 1,20 | 14 Is 9,5; C 2,14s

decretis evacuans, ut duos condat in semet ipso  
 16 in unum novum hominem faciens pacem, et  
 reconciliet ambos in uno corpore Deo per cru-  
 17 cem interficiens inimicitias in semet ipso. Et  
 veniens *evangelizavit pacem* vobis, *qui longe*  
 18 *fuistis, et pacem iis, qui prope*; quoniam per  
 ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu  
 19 ad Patrem. Ergo iam non estis hospites et  
 advenae, sed estis cives sanctorum et domes-  
 20 tici Dei, superaedificati super fundamentum  
 apostolorum et prophetarum, ipso summo an-  
 21 gulari lapide Christo Iesu; in quo omnis aedi-  
 ficatio constructa crescit in templum sanctum  
 22 in Domino, in quo et vos coaedificamini in  
 habitaculum Dei in Spiritu.

3,1-21 *Paulus minister mysterii divini*

3 Huius rei gratia ego Paulus vinctus Christi  
 2 Iesu pro vobis gentibus, <sup>1</sup>si tamen audistis  
 dispensationem gratiae Dei, quae data est mihi  
 3 in vobis, quoniam secundum revelationem no-  
 tum mihi factum est sacramentum, sicut supra  
 4 scripsi in brevi; prout potestis legentes intel-  
 legere prudentiam meam in mysterio Christi;  
 5 <sup>1</sup>quod aliis generationibus non est agnitum filiis

---

15 mandator. + \*in HWiTh d gr Vict Amb<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup> |  
 semet ipsum *codd. pl.* | uno novo hom. DW m Vict  
 Or Ambst | 17 et<sup>1</sup>] ut B | iis] his *codd.* | 20 ~ Iesu  
 Chr. D Vict Hier | 21 aedific. constr.] stuctura com-  
 paginata D Amb (Ambst) Pel | in<sup>3</sup> > DWi | 22 spi-  
 ritu + sancto LUCsKss c f Hier<sup>1</sup> | 3,1 vinctus + sum  
 Wi | 3 supra] ante D g (Ambst) Pel, > Wi Hier |  
 5 est agnit.] fecit notum D d g Vict Ambst Var Hier

---

15 2 C 5,14.17 | 16 C 1,20.22 | 17 Is 52,7; Zch 9,10;  
 E 6,15 | 18 E 3,12; J 4,23; R 5,2 | 19 E 3,6 | 20 Mt 16,18;  
 28.19s; Is 28,16 (C 2,7); 1 C 3,11; Hb 12,22s; 1 P 2,6 |  
 21 C 2,19 | 22 1 P 2,5 | 3,1 Ph 1,7.13; C 1,24 | 2 C  
 1,25; 1 C 4,1 | 3.5 E 1,9s; C 1,26

τολῶν ἐν δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο C 2,14  
 κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν 2 C 5,17  
 εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν 16 C 1,20.22  
 ἐνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτεί-  
 νας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ. καὶ ἔλθὼν εὐηγγελί- 17 Is 57,19  
 σατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ εἰρήνην Zch 9,10  
 τοῖς ἐγγύς· ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγω- 18 3,12  
 γὴν οἱ ἀμφοτέρωθεν ἐν ἐνὶ πνεύματι πρὸς τὸν  
 πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάρ- 19 3,6  
 οῖκοι, ἀλλὰ ἐστὲ συμπολιταὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰ- Hb 12,22s  
 κεῖοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θε- 20 Mc 16,18  
 μελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος Is 28,16  
 ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα 21 C 2,19  
 οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὕξει εἰς ναὸν  
 ἅγιον ἐν Κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσ- 22 1 P 2,5  
 θε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι.

Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ 3 Ph 1,7.13  
 Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν – εἴ γε C 1,24s  
 ἡκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ  
 τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκά- 3 1,9s  
 λυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προ- C 1,26  
 ἔγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσ- 4  
 κοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ  
 τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη 5 C 1,26

15 εν δογμ. > P<sup>46</sup>, εν > Mn | εαυτω Mn 6 Ψ 81 Ds 917  
 1738 436 rel. pl. | καιν.] κοινον P<sup>46</sup> G<sup>1</sup> | 16 εν εαυτω G  
 88 823 lat | 17 ημιν 547s 642 206 35 1518 | ειρηνην<sup>2</sup> >  
 6 Ψss 81 917-462 206 rel. syp | 19 ουν > P<sup>46</sup> 1739 Ψ  
 G Ωρ | εστε<sup>2</sup> > Mn 6 Ps 326 81 917-1845 218 rel. syp  
 ar Ef | 20 κ. προφητ. > Mn 4 | ακρογων. + λιθου Mn  
 D\*s lat Iq Ωρ<sup>1</sup> Eus<sup>1</sup> Xq | 21 πασα + η S<sup>c</sup>ss 1739<sup>c</sup>s 326  
 81 88 1912 623ss 257 Ωρ<sup>1</sup> | 22 θυ] Xu B | 3,1 ~ Iv Xu  
 1311 206s 1611 syp ar Xq Cy Ef Amb Hier | Xu] Ku  
 CΨ | Iv > S\* Ds 623s 1319ss 255 440 1610 sa Vict  
 Amb | εθνων + κεκαυχημαι 88 1912 623s 436, πρεσβευω  
 D 467 | 3 οτι > P<sup>46</sup> B d sa<sup>1</sup> Vict Ambst | inc. κατα  
 αποκαλ. γαρ G | εγνωρισεν 326 1912-794 255 rel. pl. K<sup>r</sup>  
 rel. pl. | 4 μυστηριω] ευαγγελιω 489 547 |



- τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὥς νῦν ἀπεκαλύφθη  
 τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν  
 2,13.18s 6 πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσ-  
 σωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χρισ-  
 C 1,25.29 7 τῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενήθη  
 διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ  
 Θεοῦ τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν  
 1 C 15,9s 8 τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ  
 1,7; G 1,16 πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, τοῖς ἔθνε-  
 σιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος  
 R 16,25 9 τοῦ Χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκο-  
 C 1,26s νομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ  
 τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι,  
 1 P 1,12 10 ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξου-  
 R 11,33 σίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ  
 C 1,26 1,11 11 πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν  
 τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰη-  
 J 14,6 12 σοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρη-  
 Hb 4,16 σίαν καὶ προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς  
 R 5,2 C 1,24 13 πίστεως αὐτοῦ. διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐγκακεῖν ἐν  
 ταῖς θλίψεσίν μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶν δόξα  
 ὑμῶν.

5 αποστολ. > B Ambst | πνι+αγιω 81 330 206s 2 440s  
 491s 1518 383 Ef | 6 επαγγελ. P<sup>46</sup> B-A 33s 1175s D\*  
 927 1319sss 255 vg syr ar co Ωρ Χρ] +αυτου rel. |  
 Iv>6 Ψ 326 Ds 623 pl. 920-794 al. rel. syh<sup>+</sup> | 7 εγενο-  
 μην C 6 326 917<sup>s</sup> 623 pl. 920-794 al. rel. pl. | την δοθει-  
 σαν 1739s Ψ 917<sup>s</sup> 623 pl. 920-794 al. rel. | αυτου] τ. θυ  
 P<sup>46</sup> | 8 αυτη +τ. θυ G, +εν Mn 1739s Ψ 326s 917<sup>s</sup> rel.  
 pl. | τον αν. πλουτον Mn P-1175 917 rel. | 9 παντας>  
 S\*A 1739 424<sup>c</sup> Cy Hil Ambst Aug | αιωνων +κ. απο  
 τ. γενεων G syh | εν> Mn S\* | κτισαντι +δια Iv Xu P  
 104s 917-319 38 rel. syh<sup>+</sup> | 10 νυν> Mn G lat sy Ωρ|  
 ~ ινα δια τ. εκκλ. γνωρ. η πολυποικ. σοφ. τ. θυ τ. αρ-  
 χαις syr Ef | 11 τω 1<sup>~</sup>2 G | 12 και] εις G Ambst | 13 εκ-  
 κακ. C 1739s P- 1175 D<sup>c</sup>-177 462-38 436 rel. | υμων<sup>2</sup>]  
 ημων P<sup>46</sup> C 33 P 81s 1912 467 69 1311 ar<sup>1</sup> |

hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis  
apostolis eius et prophetis in Spiritu, <sup>1</sup>gen- 6  
tes esse coheredes et concorporales et con-  
participes promissionis eius in Christo Iesu per  
evangelium, cuius factus sum minister secun- 7  
dum donum gratiae Dei, quae data est mihi  
secundum operationem virtutis eius. Mihi om- 8  
nium sanctorum minimo data est gratia haec,  
in gentibus evangelizare investigabiles divitias  
Christi, <sup>1</sup>et illuminare omnes, quae sit dispen- 9  
satio sacramenti absconditi a saeculis in Deo,  
qui omnia creavit; <sup>1</sup>ut innotescat principatibus 10  
et potestatibus in caelestibus per ecclesiam  
multiformis sapientia Dei, <sup>1</sup>secundum praefini- 11  
tionem saeculorum, quam fecit in Christo Iesu  
Domino nostro, in quo habemus fiduciam et 12  
accessum in confidentia per fidem eius. Propter 13  
quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis  
pro vobis, quae est gloria vestra.

---

5 sicut FDLORWiZ

6 ~ esse gentes *codd.* Ambst

eius DKssW c f g Vict Ambst Hil] > *rel.*

7 sum + ego FDMOWiZ Vict

8 ~ minimo sanctorum F, minimo omn. sanct.  
DMOWi d g Vict Or Ambst Hil Hier Aug  
ininvestigab. FGH<sup>c</sup>MR<sup>c</sup> Hier Pel, incomprehens.  
LC Vict, inaestimab. Ambst

10 principibus *codd.* d Ambst Aug

sapientiae FDH-U\*WiCsThK f Ambst

12 confidentiam FHLMU\*ZTh

13 vestra] mea HZ

---

6 E 2,13.18s | 7 C 1,25.29

9 R 16,25

10 1 P 1,12; R 11,33

11 E 1,11

12 Hb 4,16; R 5,2

13 C 1,24; 2 T 2,10

- 14 Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem  
 15 Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis pa-  
 16 ternitas in caelis et in terra nominatur, <sup>1</sup>ut  
 det vobis secundum divitias gloriae suae, vir-  
 tute corroborari per Spiritum eius in interio-  
 17 rem hominem, Christum habitare per fidem in  
 cordibus vestris, in caritate radicati et fun-  
 18 dati, ut possitis comprehendere cum omnibus  
 sanctis, quae sit latitudo et longitudo, et sub-  
 19 limitas et profundum; scire etiam superemi-  
 nentem scientiae caritatem Christi, ut implea-  
 mini in omnem plenitudinem Dei.
- 20 Ei autem, qui potens est omnia facere su-  
 perabundanter quam petimus aut intellegimus,  
 secundum virtutem, quae operatur in nobis,  
 21 ipsi gloria in ecclesia et in Christo Iesu in  
 omnes generationes saeculi saeculorum. Amen.

#### 4,1-16 *Admonitio unitatis*

- 4 Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino,  
 ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis,  
 2 <sup>1</sup>cum omni humilitate et mansuetudine, cum  
 3 patientia supportantes invicem in caritate, <sup>1</sup>sol-  
 liciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis.  
 4 Unum corpus et unus Spiritus, sicut vocati

---

16 virtutem FDGLMRKss c d Ambst  
 interiore homine ADL-Wi(Z)Cs Ambst Aug  
 17 ~ habitare Christ. *codd.* d Tert Lcf  
 18 sublimitas] altitudo D dg Ir Vict Amb Ambst  
 20 abundanter super quam F<sup>c</sup>R  
 21 ~ in Chr. Iesu et in eccl. DR d g Vict Ambst  
 saeculi > O\*Cs f Vict | Amen > L Vict Vig  
 4,1 vos+fratres DHU<sup>c</sup>CsTh | vocationem M\*U\*Z\*  
 2 sufferentes D dg Vict Var Ambst Hier Aug  
 4 sicut + et FZ\* dg Vict Hier, et vos Cs c Hil

---

16 E 1,7; 6,10; C 1,11; 1 P 3,4 | 17 J 14,23; C 1,23;  
 2,7 | 18 C 2,2s | 20 R 16,25ss; E 1,19; C 1,29 | 4,1 1 Th  
 2,12; C 1,10; Ph 1,27 | 2 C 3,12 (Mt 11,29) | 3 C  
 3,14s | 4 C 3,15; R 12,5

Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς 14  
 τὸν πατέρα, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς 15  
 καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῶ ὑμῖν κατὰ τὸ 16 1,7; 6,10  
 πλοῦτος τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι C 1,11  
 διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρω-  
 πον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως 17 J 14,23  
 ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι C 1,23; 2,7  
 καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσ- 18 C 2,2  
 θαι σὺν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μῆ-  
 κος καὶ ὕψος καὶ βάθος, γινῶναί τε τὴν ὑπερ- 19 C 2,3  
 βάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ,  
 ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ.

Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερ- 20 R 16,25ss  
 εκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν C 1,29  
 δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα 21  
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πά-  
 σας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυ- 4 C 1,10  
 ρίῳ ἄξιως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλή-  
 θητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραύ- 2 C 3,12  
 τητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων  
 ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα 3 C 3,14s  
 τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

Ἕν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε 4 C 3,15  
 R 12,5

14 πατερα + τ. Κυ ημων Iv Xu Ψ 104 D<sup>s</sup> 623s 467ss  
 920 rel. vg sy ar Ef Eφ Ambst | 15 ουρανω P 104  
 81 181 1827 241 436 1518 syph<sup>m</sup> Meth Bas Ep Cy |  
 16 δωη 6 Pss D 917-177 38 rel. | τον πλουτον cf. 3,8 |  
 18 υψος, βαθος P<sup>46</sup> BC 33s 326ss I Ds 927 69 330  
 256ss al. lat ar co Ωρ<sup>1</sup> Ef Vict Aug] ~ βαθ. υψ. rel.  
 Eφ | 19 ~ αγαπην τ. γνωσεως A 917 206ss 2147 Ath |  
 πληρωθητε εις] πληρωθη P<sup>46</sup> B 33 (462) | 20 υπερ  
 > P<sup>46</sup> Ds lat | 21 και > Pss<sup>cs</sup> 917-794 al. rel. sy Ef |  
 ~ εν Χω Iv κ. τη εκκλ. D<sup>s</sup> Vict Ambst | 4,2 πραύ-  
 τητ. BSC 33s 256] πραοτητ. rel. | 3 ειρην.] αγαπης  
 1 206\* 2147 K | 4 και<sup>2</sup> > B 326 489 226\* vg sy<sup>p</sup> co  
 Cyp Firm | εκληθη P<sup>46</sup>, εκληθημεν syh<sup>m</sup> |

- J 10,16 5 ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἰς Κύριος,  
 1 C 8,6; 12,6 6 μία πίστις, ἐν βάπτισμα. εἰς Θεὸς καὶ πατὴρ  
 πάντων, ὃ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν  
 R 12,3,6 7 παῖσιν. Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ  
 1 C 12,11  
 Ps 67,19 8 τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. διὸ λέγει.  
 C 2,15 ἀναβὰς εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν,  
 ἔδωκεν δόματα τοῖς ἀνθρώποις.  
 J 3,13 9 τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστὶν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη εἰς  
 10 τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ὃ καταβὰς αὐτός  
 ἐστὶν καὶ ὃ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐ-  
 ρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.  
 1 C 12,28 11 Καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους,  
 A 21,8 τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς  
 1 P 2,5 12 δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρ-  
 2 T 3,17 τισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς  
 13 οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι  
 καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς  
 πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ,  
 C 1,28 εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πλη-  
 1 C 14,20 14 ρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι,  
 Hb 13,9 κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ  
 τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων,  
 ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης.  
 1,22; 5,23 15 ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν  
 C 1,18

6 και<sup>1</sup> > 919 sy<sup>p</sup> co Iq<sup>1</sup> Ωρ<sup>1</sup> Eus Xp | και<sup>3</sup> > B Vict |  
 πασιν + ημιν Mn Ψ 326 Ds 917 181 1838 al. 920 rel.  
 vg sy ar Iq Ef Ambst | 7 ημων] υμων B 33 1836 5  
 489 460 38, > 917 256 255 | η > B 1739s P\* 082 Ds  
 467<sup>a</sup> 1 635 1611 257 L | 8 αιχμαλωτευσας A 917 1912  
 489 1311 206 2 1518 L | εδωκ. Mn P<sup>46</sup> S\* C<sup>a</sup> A 33  
 Ds 88 1838s 296 lat co Ir Lcf Ambst] και εδ. rel. |  
 τοις] εν G 181 2 Eus Hil Hier | 9 κατεβη P<sup>46</sup> S\* C\* A  
 33 81sss Ds bo Thdtion Iq Ωρ Eus<sup>1</sup> Tert Lcf Hil  
 Hier Aug] + πρωτον rel. | μερη > P<sup>46</sup> Ds sy<sup>p</sup> Iq<sup>1</sup> Ωρ  
 Eus<sup>1</sup> Tert Vict Lcf Hil | 10 παντων > P 1319 206\* sa  
 Ath<sup>1</sup> | 13 του 1 2 G Lcf | πληρωματ.] σωματος syh<sup>m</sup> |  
 14 ηπιοι A | πλανης + τ. διαβολου A | 15 αληθευ. δε]  
 αληθειαν δε ποιουντες G vg Lcf Ambst Hier Aug |

estis in una spe vocationis vestrae. Unus Do- 5  
 minus, una fides, unum baptisma. Unus Deus 6  
 et Pater omnium, qui est super omnes et per  
 omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem 7  
 nostrum data est gratia secundum mensuram  
 donationis Christi. Propter quod dicit: *Ascen-* 8  
*dens in altum captivam duxit captivitatem,*  
*dedit dona hominibus.* Quod autem ascendit, 9  
 quid est, nisi quia et descendit primum in in-  
 feriores partes terrae? Qui descendit, ipse est 10  
 et qui ascendit super omnes caelos, ut imple-  
 ret omnia.

Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, 11  
 quosdam autem prophetas, alios vero evan-  
 gelistas, alios autem pastores et doctores <sup>1</sup>ad 12  
 consummationem sanctorum in opus ministerii,  
 in aedificationem corporis Christi, donec oc- 13  
 curramus omnes in unitatem fidei et agnitio-  
 nis Filii Dei, in virum perfectum in mensuram  
 aetatis plenitudinis Christi; ut iam non simus 14  
 parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento  
 doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad  
 circumventionem erroris. Veritatem autem fa- 15

---

6 est O\*(DT<sup>c</sup> Ambst)] > *rel.*

8 ascendit DR t Tert Hier (Vict Aug)

9 quia] quod AD

primum \* > A\*H d g Vict Lcf Hil Hier Aug

infer. partes] inferiora D d g Ir Tert Vict Lcf  
 Hil Ambst Hier

10 adimpleret DHU<sup>c</sup>CsTh Lcf Aug Pel

11 autem<sup>1</sup>] quidem A\*

doctores] magistros D Vict Ambst Hier

13 agnitionem DOWiZ<sup>m</sup> Ambst Aug

14 circumferamus FMO | vento] verbo F\*

circumvent.] machinationem D Aug, remedium  
 d g Or Vict Lcf Ambst Pel

---

5 J 10,16 | 6 1 C 12,6 | 7 R 12,3.6; 1 P 4,10 | 8 Ps 67,19;  
 C 2,15 | 9 J 3,13 | 11 1 C 12,5.28ss; A 21.8 | 12 2 T 3,17;  
 1 P 2,5 | 13 C 1,28 | 14 1 C 3,1s; 14,20; Hb 5,13; 13,9;  
 Sir 5,11 | 15 E 1,22; C 1,18

cientes in caritate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, <sup>1</sup>ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate.

4,17-5,20 *Sanctitas christiana*

17 Hoc igitur dico et testificor in Domino, ut iam non ambuletis, sicut et gentes ambul-  
18 lant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quae est in illis propter caecitatem cordis ipsorum. Qui desperantes semet ipsos tradiderunt impudicitiae, in operationem  
20 immunditiae omnis in avaritiam. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis et in ipso edocti estis, sicut et veritas  
22 in Iesu, deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem  
24 spiritu mentis vestrae <sup>1</sup>et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis.

25 Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo

---

15 caritatem F | 16 et] est Cs

secund. operat. > d f g Vict Lcf Amb Ambst

17 et<sup>2</sup> > AFDMWiZ\*

18 vita] via DO<sup>c</sup>UThBW c Amb Hier

19 avaritia AFRZBV, et avaritiae D d g Ambst

22 inc. deponite vos Z<sup>c</sup>Kss Vict, et deponatis D m Ambst

prist.] priorem D d m Vict Ambst Hil Hier Aug

24 inducite F\* | veritatis] et veritate DL\* Cyp Hil

---

16 C 2,19 | 17 R 1,21; C 2,4 | 18 E 2,12; C 1,21; 1 P 1,14 | 19 C 3,5 | 22 C 3,9; G 6,8; 1 P 2,11; 4,3 | 23 R 12,2 | 24 R 6,4; C 3,10 | 25 Zch 8,16; C 3,8

τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, Χριστός, <sup>1</sup>ἐξ οὗ 16 C 2,10  
 πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβι-  
 βαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας  
 κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους  
 τὴν αὕξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδο-  
 μὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν Κυρίῳ, 17 R 1,21  
 C 2,4,6  
 μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ ἔθνη  
 περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἐσκο- 18 2,12; C 1,4  
 1 P 1,14  
 τωμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς  
 ζωῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν  
 ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐ-  
 τῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν 19 C 3,5  
 τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν  
 πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν 20  
 Χριστόν, εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδι- 21  
 δάχθητε, καθὼς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ,  
<sup>1</sup>ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστρο- 22 R 8,13; C  
 G 6,8  
 φὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον  
 κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ 23 R 12,2  
 τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν <sup>1</sup>καὶ ἐνδύσασθαι τὸν 24 Gn 1,26  
 καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν  
 δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν 25 Zch 8,16  
 C 3,8  
 ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμέν ἀλ-

η > 1739 Ds Cl | κεφ. + ο Pss D<sup>s</sup> rel. pl. | Xς] τ. Xu  
 P<sup>46</sup> | 16 κατ ενεργ. > G d Iq Vict Lcf | μελους CA 88  
 1319ss vg syp bo Xq Ef | εαυτ.] αυτου S Ds 460ss 69  
 206 1611 2005 | 17 τα I Ef] + λοιπα Pss 917 pl.  
 623-319 al. 206 pl. rel. syp ar Ep | 18 εσκοτωμ. P<sup>46</sup>  
 BSAs 33 Ψ 1175s 082 Ath] -ισμενοι rel. | 19 απηλλι-  
 κοτες Ds 257 lat syp ar Iq | εν πλεονεξια] κ. πλεονεξιας  
 326 Ds sy Cl Ambst | 22 τ. επιθυμιαν D Tert Vict  
 Lcf | 23 ανανεουσθε P<sup>46</sup> 33 D<sup>c</sup> 1912 489 337s 69 al.  
 635 383 lat syp | δε + εν B 1739 33s 1835 Xq, > Ψ G |  
 24 ενδυσασθε P<sup>46</sup> BS D<sup>c</sup> 1912 489 337sss 635 257s  
 506 K lat (syp) Cl<sup>1</sup> Eus | οσιот. κ. αληθεια D<sup>s</sup> 1898  
 Cyp Lcf Amb | 25 μετα του] προς τον Mn S\* |



- Ps 4,5 26 λήλων μέλη. ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε ·  
 Ja 1,19s ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν,  
 27  
 1 Th 4,11 28 ἡμετέρι κλέπτειν, μάλλον δὲ κοπιᾶτω ἐργαζόμε-  
 νος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχη με-  
 5,4 29 ταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς  
 3,16s; 4,6 ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλὰ  
 εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα  
 13; Is 63,10 30 δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ  
 πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε  
 C 3,8 31 εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία καὶ θυ-  
 μὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἁρ-  
 Mt 6,14; 32 θήτω ἅψ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ  
 18,22-35 εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὖσπλαγχνοι, χαριζόμενοι  
 C 3,12s ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρί-  
 Mt 5,48 5 σατο ὑμῖν. γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ ὡς  
 C 3,12 2 τέκνα ἀγαπητά, ἡ καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθ-  
 ,25; G 2,20 ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἡγάπησεν ὑμᾶς καὶ παρέ-  
 Hb 10,10 δωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν  
 C 3,13 τῷ Θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας.  
 Ps 39,7  
 Ex 29,18  
 Ez 20,41  
 4,19; C 3,5 3 Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἢ πλεονεξία  
 μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις,  
 4,29; C 3,8 4 ἡ καὶ αἰσχροσύνη καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία,  
 5 ἧ οὐκ ἀνῆκεν, ἀλλὰ μάλλον εὐχαριστία. τοῦτο

26 τω > BS\*A 1739\* | 28 ἰδίας S\*A 104 1175s D 1912  
 1838s 69s 1319ss al. 206ss 1611 K (1836ss Ambst sy  
 ar co)] > P<sup>46</sup> rel. t | τ. ιδ. χερσι > 1739s 424<sup>o</sup> 33s Cl |  
 29 χρείας] πιστεως D\*s 1836ss vg<sup>l</sup> Tert Ambst Bas  
 Ny | 30 τ. θυ > 920 255 2 Tert Ep Xq | 32 δε] ουν  
 1175s D\*s, > B 1739s 104\* 1836s 88 1827s 927ss 226\*  
 263 ar bo|ημιν B 1739 33 Ψs 1175 D<sup>l</sup> 917-226 999ss 206<sup>s</sup>  
 440 pl. 1518sss 257 pl. rel. vg syp ar | 5,2 ημας P<sup>46</sup>  
 1739s 33 Ψs D-915 623 rel. pl. vg syp ar | υμων B 547  
 69s co Ωq Vict Ambst | 4 και<sup>1</sup>] η AΨs 81 D\*s lat sa  
 Iq Ambst | και<sup>2</sup> BS<sup>c</sup> 6 Ψ 1836<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920s 919-319 642  
 rel. pl. syp bo] η rel. Ambst | α ουκ ανηκ.] τα ουκ  
 ανηκοντα Ψ 326 D-177 al. 642 rel. |

*suo*; quoniam sumus invicem membra. *Irasci-* 26  
*mini et nolite peccare*; sol non occidat super  
 iracundiam vestram. Nolite locum dare dia- 27  
 bolo. Qui furabatur iam non furetur, magis 28  
 autem laboret operando manibus suis quod  
 bonum est, ut habeat unde tribuat necessita-  
 tem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro 29  
 non procedat, sed si quis bonus ad aedificatio-  
 nem fidei, ut det gratiam audientibus. Et no- 30  
 lite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo  
 signati estis in diem redemptionis. Omnis ama- 31  
 ritudo et ira et indignatio et clamor et blas-  
 phemia tollatur a vobis cum omni malitia.  
 Estote autem invicem benigni, misericordes, 32  
 donantes invicem sicut et Deus in Christo do-  
 navit vobis. Estote ergo imitatores Dei, sicut 5  
 filii carissimi, <sup>1</sup>et ambulate in dilectione, sicut 2  
 et Christus dilexit nos et tradidit semet ipsum  
 pro nobis *oblationem et hostiam Deo in odo-*  
*rem suavitatis.*

Fornicatio autem, et omnis immunditia aut 3  
 avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet  
 sanctos, aut turpitudine aut stultiloquium aut 4  
 scurrilitas, quae ad rem non pertinet; sed ma-  
 gis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelle- 5

---

25 sumus + in A | 26 irascem. O\*WiBV, + autem  
 F g m Tert Vict | 28 suis > ADG.OWiZ\*Th Tert  
 Ambst Sed | retribuat FL\*MT t | patientibus DR m  
 Ambst | 29 ex] de DOT m t Ir Cyp Vict Ambst Hier  
 fidei] opportunitatis AF<sup>c</sup>GHRTTh t Hier, + oport.  
 F\*MCTh<sup>m</sup> | 30 diem HMCKss d f t Cyp Ambst Var  
 Aug] in die *rel.* | 31 tollatur] auferatur DWi m Tert  
 Cyp Vict Ambst Hier | 32 vobis] nobis AF\*GHUZ  
 Th<sup>c</sup> | 5,2 nos] vos D f m Vict Aug | se ipsum AG  
 LMZKss | 4 non > A\* | pertinent ARCs c g Vict  
 Ambst Hier

---

26 Ps 4,5; Ja 1,19s | 28 1 Th 4,11 | 29 E 5,4; C 3,17;  
 4,6 | 30 E 1,13; Is 63,10 | 31 C 3,8 | 32 Mt 6,14; 13,22.35;  
 C 3,12s; 1 C 13,5.7 | 5,1 Mt 5,48; C 3,12 | 2 Ex 29,18;  
 E 5,23; G 2,20; Hb 10,10 | 3 C 3,5 | 4 E 4,29; C 3,8

gentes quod omnis fornicator aut immundus  
aut avarus, quod est idolorum servitus, non  
habet hereditatem in regno Christi et Dei.  
6 Nemo vos seducat inanibus verbis; propter  
7 haec enim venit ira Dei in filios diffidentiae.  
8 <sup>1</sup>Nolite ergo effici participes eorum. <sup>1</sup>Eratis enim  
aliquando tenebrae, nunc autem lux in Do-  
9 mino; ut filii lucis ambulate. <sup>1</sup>Fructus enim  
lucis est in omni bonitate et iustitia et veri-  
10 tate, <sup>1</sup>probantes quid sit beneplacitum Deo; <sup>1</sup>et  
11 nolite communicare operibus infructuosis tene-  
12 brarum, magis autem redarguite. Quae enim  
in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere.  
13 Omnia autem quae arguuntur a lumine ma-  
nifestantur; omne enim quod manifestatur  
14 lumen est. Propter quod dicit:

*Surge qui dormis, et exsurge a mortuis,  
et illuminabit te Christus.*

15 Videte itaque, fratres, quomodo caute am-  
16 buletis, non quasi insipientes, <sup>1</sup>sed ut sapien-  
tes, redimentes tempus, quoniam dies mali  
17 sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed in-  
18 tellegentes quae sit voluntas Dei. Et nolite ine-  
briari vino, in quo est luxuria, sed implemini

---

5 fornicator + aut inpudicus DHCs | 7 ergo] enim  
D, > U\* Cyp | 10 quid] quod ACs<sup>c</sup> | 11 autem + et  
AFGMRZ\* d Tert Ambst | 12 et] etiam DWi Vict  
Ambst, > Z\*CsKV Tert Hier | 14 inluminavit AOR  
Z\*, continget Hier<sup>c</sup> Aug, continges Christum d e Or  
Vict Ambst | te LU\*TW] tibi *codd.* Amb | 17 fieri]  
effici D d e Vict Lcf Ambst Hier | Dei A\*DZCW]  
domini *rel.* Lcf | 18 est -| omnis AT Ambst Aug |  
inplemini DHWiW c Hier Pel

---

5 G 5,21; 1 C 6,9s; Ap 21,8; 22,15 | 6 E 2,2; R 1,8;  
2,8s | 7 2 C 6,14 | 8 E 2,11.13; Ja 1,17; 1 P 2,9; J 12,36 |  
9 G 5,22 | 10 E 5,17; R 12,2 | 11 R 13,12; J 16,8ss |  
12 R 1,24 | 13 J 3,20s | 14 R 13,11; Is 26,19 | 15 C  
4,5 | 17 E 5,10; R 12,2 | 18 Pr 20,31 O'; L 21,34

γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκά- 1 C 6,9s  
 θαρτος ἢ πλεονέκτης, ὃ ἐστὶν εἰδωλολάτρης, C 3,5  
 οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χρισ- G 5,21  
 τοῦ καὶ Θεοῦ. Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς 6 R 1,18  
 λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ C 2,4.8  
 ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε 7  
 συμμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν 8 2,11.13  
 δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ· ὥς τέκνα φωτὸς περι- L 16,8  
 πατεῖτε, – ὃ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ 9 1 P 2,9  
 ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, – δο- J 12,36  
 κιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ, καὶ 10 5,17; R 12,2  
 μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις ἀκάρποις τοῦ 11 J 16,8  
 σκοτόους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε, ἵνα γὰρ κρυφῇ 12 R 1,24  
 γινόμενα ὑπὸ αὐτῶν αἰσχροὺς ἐστὶν καὶ λέγειν.  
 τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανε- 13 J 3,20s  
 ροῦνται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστὶν.  
 διὸ λέγει·

Ἔγειρε, ὁ καθεύδων,

καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν,

καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός.

Βλέπετε οὖν ἀκριβῶς πῶς περιπατεῖτε, μὴ 15 Mt 10,16  
 ὥς ἄσοφοι ἀλλ' ὥς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν 16 C 4,5  
 καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. διὰ 17 5,10; R 12,2  
 τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνίετε τί τὸ  
 θέλημα τοῦ Κυρίου, καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, 18 Pr 23,30s  
 ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύ- L 21,34

5 ἴστε] εστε P 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl. 206 pl. rel. pl. syp (Tert Ambst) | ο] ος 6 AP 104s 81 D 917sss 623<sup>s</sup> 920 pl. 206<sup>r</sup> 1518 pl. 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | φωτος] πνς Ψss 917-462 al. rel. syh | 10 Kω] θω 1175s D\*s 296 lat Lcf Ambst | 13 φανερουν- ται A 88 623s 920 69 2 491 1518 383 203 L | 14 επιφανυ- σεις τ. Xu D\* Xq<sup>c</sup> Thdt<sup>c</sup> Or Vict Ambst (Hier<sup>c</sup>) | 15 ουν +αδελφοι S<sup>c</sup>A vg bo | ακριβ. πως P<sup>46</sup> BS\* 1739 33 104 1175s 048 1898 1311s 218 Ωq Xq] ~ πως ακριβ. rel. | 17 συνιεντες Ps 104ss 917-462 al. rel. (D\*s) | θελημα] φρονημα S\* | Ku] θυ A 81 460ss al. 794s al. 257 d syp bo Ef, Xu P<sup>46</sup> | 18 αλλα +μαλλον 1912 467 69s al. ar |

- C 3,16 19 ματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις  
Ps 32,2s καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες
- C 3,17 20 ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ, εὐχαριστοῦντες  
πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου
- 1 P 5,5 21 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Θεῷ καὶ πατρί, ὑπο-  
τασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ.
- Gn 3,16  
C 3,18-4,1 22 Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσ-  
1 P 3,1-7  
1 C 11,3 23 θωσαν ὡς τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀνὴρ ἐστὶν κεφαλὴ  
C 1,18 τῆς γυναικὸς ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκ-  
24 κκλησίας, αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλὰ ὡς ἡ  
ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ
- C 3,19 25 γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ ἄνδρες,  
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς  
ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν
- Tt 3,5 26 ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ  
Ps 44,14s 27 λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ  
2 C 11,2 αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχου-  
σαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ’
- 28 ἵνα ἡ ἁγία καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν καὶ  
οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ  
ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα
- 29 ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ  
σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐ-

19 εν<sup>1</sup> P<sup>46</sup> B 1739s 33s 462 d vg] > rel. | πνευματικ. +  
εν χαριτι A, > P<sup>46</sup> B d Ambst | κ. ψαλλ. > Ψ 69ss al.  
823 | εν<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> BS\* 1739 Ωρ | τ. καρδιαις S<sup>c</sup>AP Ds 88  
1319ss 330 lat syh<sup>m</sup> ar co Bas Ef | 20 παντων] υμων G |  
~ πατρι κ. θω P<sup>46</sup> 1175 Ds 69s ar Vict | 21 Χυ] θυ  
81 467ss 920s 919-177 al. 206 pl. rel. pl. | 22 υποτασ-  
σεσθε Mn Ψ 326 D-462 al. rel. pl., > P<sup>46</sup> B Cl Hier<sup>c</sup> |  
23 ~ κεφ. εστιν Mn B 69s 436s al. vg Bas | αυτος] κ.  
αυτ. εστιν 6 Psss 917 rel. syp ar, + o S\*As 33 1836  
38 2005 Cl | 24 ως] ωσπερ 326 917-462 al. rel. pl.,  
> BΨ 88 Ambst | τοις + ιδιοις APsss 917 rel. f |  
25 γυναικ. + εαυτων 6 104ss D<sup>1</sup> 917-263 al. rel. verss.  
(~ 1739 Ps), υμων G | 27 αυτος] αυτην Ψ 326 917-462  
999 rel. | 28 και P<sup>46</sup> BA 33s 1175 Ds 256 1831 1611  
2005 lat syh co Cl] > rel. |

Spiritu sancto, loquentes vobismet ipsis in psal- 19  
 mis et hymnis et canticis spiritalibus, can-  
 tantes et psallentes in cordibus vestris Do-  
 mino, <sup>1</sup>gratias agentes semper pro omnibus, in 20  
 nomine Domini nostri Iesu Christi Deo et Patri.

5,22-6,9 *Officia domestica*

Subiecti invicem in timore Christi. 21

Mulieres viris suis subditae sint, sicut Do- 22  
 mino; <sup>1</sup>quoniam vir caput est mulieris, sicut 23  
 Christus caput est ecclesiae, ipse salvator  
 corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est 24  
 Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus.  
 Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus 25  
 dilexit ecclesiam et se ipsum tradidit pro ea,  
<sup>1</sup>ut illam sanctificaret mundans lavacro aquae 26  
 in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi glorio- 27  
 sam ecclesiam non habentem maculam aut  
 rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta  
 et immaculata. Ita et viri debent diligere uxo- 28  
 res suas ut corpora sua. Qui suam uxorem di-  
 ligat se ipsum diligit. Nemo enim umquam car- 29  
 nem suam odio habuit, sed nutrit et fovet

---

sancto DOW c Amb<sup>1</sup> Hier<sup>1</sup> Aug] > *rel.*

20 ~ patri et Deo D d g Vict Var

21 subiecti + in F\*G

22 subiectae ACT Amb Hier

23 sicut + \*et FDL d g Tert Vict Amb Ambst Hier

24 sed > F | sicut] ut AGMRUBV Vict Hier

25 viri + similiter F | semet ipsum FDHCs Vict  
 Ambst Hier

26 mundans + eam F<sup>c</sup>DR Cyp Aug

vitae DUZ<sup>c</sup>KssW c] \* > *rel.*

27 huiusmodi DOT Or Ambst Aug] eiusmodi *rel.*

29 odio habuit] odit D Vict Ambst Hier

---

19 C 3,16; Ps 32,2s; 1 C 14,15.26 | 20 C 3,17 |  
 21 1 P 5,5 | 22 Gn 3,16; C 3,18; 1 P 3,1 | 23 1 C 11,3;  
 C 1,18 | 25 C 3,19 | 26 Tt 3,5 | 27 Ps 44,12; 2 C 11,2

30 eam, sicut et Christus ecclesiam, <sup>1</sup>quia mem-  
bra sumus corporis eius, *de carne eius et de*  
31 *ossibus eius. Propter hoc relinquet homo pa-*  
*trēm et matrem suam et adhaerebit uxori*  
32 *suae, et erunt duo in carne una.* Sacramen-  
tum hoc magnum est, ego autem dico in Chris-  
33 to et in ecclesia. Verumtamen et vos singuli,  
unusquisque uxorem suam sicut se ipsum dili-  
gat, uxor autem timeat virum suum.

6 Filii, oboedite parentibus vestris in Domino,  
2 hoc enim iustum est. *Honora patrem tuum et*  
*matrem tuam*, quod est mandatum primum in  
3 promissione, <sup>1</sup>*ut bene sit tibi et sis longaevus*  
4 *super terram.* Et vos, patres, nolite ad iracun-  
diam provocare filios vestros, sed educate illos  
5 in disciplina et correptione Domini. Servi oboe-  
dite dominis carnalibus cum timore et tremore,  
6 in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, <sup>1</sup>non  
ad oculum servientes, quasi hominibus placentes,  
sed ut servi Christi, facientes voluntatem  
7 Dei ex animo, cum bona voluntate servientes,  
8 sicut Domino et non hominibus, <sup>1</sup>scientes quoniam  
unusquisque quodcumque fecerit bonum

---

**31** relinquit FLO\*Z\*Th\* | suam\* > DCs d fg | **32** ec-  
clesiam L\* de Tert Cyp | **33** uxorem suam W Vict  
Aug] ~ *rel.* | uxor] mulier D d g Vict Ambst Hier  
Aug | autem + \*ut *codd. pl.* Ambst | suum UZ<sup>c</sup>Kss  
W] > *rel.* | **6,1** filioli Wi | ~ \*est iustum FGHRCS  
Th d fg | **2** tuam > AFGLRUZ\*Cs | promissione]  
repromiss. DLWi c Hier Aug, promissionem F(L)Z |  
**4** vos D m Pel] > *rel.* | **5** cum + omni HTh | sicut  
+ in DCV\* | **6** placeatis AHMUCsTh Pel | Dei]  
Christi D | **8** quicumque D |

---

**30s** E 1,23; 1 C 6,15; Gn 2,23s; Mt 19,5s | **32** Ap  
19,7 | **6,1** C 3,20 | **2** Ex 20,12 | **3** Dt 5,16 | **4** C 3,21;  
Pr 2,2; 3,11; Dt 6,7.24s; Ps 77,3s | **5-8** C 3,22-25;  
1 T 6,1s; Tt 2,9s; 1 P 2,18 | **6** 1 C 7,22 | **8** 2 C 5,10

τήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἵδι 30 <sup>1,23</sup>  
 μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου κα- 31 <sup>1 C 6,15</sup>  
 ταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα  
 καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,  
 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον 32  
 τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν <sup>Ap 19,7</sup>  
 καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' 33  
 ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω  
 ὡς ἑαυτόν, ἥ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῇται τὸν ἄνδρα.

Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν 6 <sup>C 3,20</sup>  
 ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστιν δίκαιον. Ἰτίμα τὸν 2 <sup>Ex 20,12</sup>  
 πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ <sup>Sir 3,9</sup>  
 πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ 3 <sup>Dt 5,16</sup>  
 μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ οἱ πατέρες, 4 <sup>C 3,21</sup>  
 μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλὰ ἐκτρέφετε <sup>Pr 2,2; 3,11;</sup>  
 αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. Οἱ δοῦ- <sup>19,18</sup>  
 λοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ <sup>Is 50,5</sup>  
 φόβου καὶ τρόμου ἐν ἀπλότητι τῆς καρδίας <sup>Dt 6,7.20-25</sup>  
 ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν 5 <sup>Ps 77,4</sup>  
 ὡς ἄνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ ποι- <sup>C 3,22-25</sup>  
 οῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὖ- <sup>Tt 2,9s</sup>  
 νοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώ- <sup>1 P 2,18</sup>  
 ποις, εἰδότες ὅτι ἕκαστος ἐάν τι ποιήσῃ ἀγαθόν, 8 <sup>2 C 6,10</sup>

29 Xs Mn P<sup>46</sup> BsA Ψ<sup>r</sup> D<sup>\*s</sup> 623ss al. 919s 69 1319ss al.  
 440s 1611 257 al. vg syp ar co Ef] Ks rel. | 30 > Mn|  
 αυτου P<sup>46</sup> BS\*Ass 33 81 co Meth Or] +εκ τ. σαρκος αυ-  
 του κ. εκ τ. οστεων αυτ. rel. Iq | 31 τουτου] ταυτης Mn|  
 τον. την<sup>1</sup> > B D<sup>\*s</sup> | πατερα Mn P<sup>46</sup> BS 424<sup>c</sup> 33 81 D<sup>\*s</sup>  
 218 1611 lat ar] +αυτου rel. | μητερα+αυτου P 104 1175  
 1611 vg syp ar co | κολληθησ. Mn S<sup>c</sup> D<sup>c</sup>s Ep | πρ. την  
 γυν.] τη γυναικι Mn P<sup>46</sup> S<sup>c</sup>Ass 33s 81 D<sup>\*s</sup> 1311 69s  
 Meth | 32 εις<sup>2</sup> > Mn B 489s 920 337 440s K Iq Cyp |  
 33 αγαπα P D<sup>1\*</sup> 1611 | 6,1 εν Kω > Mn B D<sup>\*s</sup> Cl Tert  
 Cyp | 2 σου > Mn 330 | μητερα+σου P 81 G 69 263 296s  
 syp co | εστιν > B 181 | 5 της > S 1739 424<sup>c</sup> 489 330 206  
 440s 1518 221 Ωq | Kω A 33 Ψ 326 L bo Xq | 7 ως > Ψ  
 326 D<sup>c</sup> 623s 920 794s 206 2 1872-35 221ss KL Ambst|  
 ανθρωπω B 1175 | 8 εαν τι P<sup>46</sup> B 1739 917-177 al. 206ss  
 440s 1611<sup>s</sup> 383ss (Ψ 88 5 919s al. 429 2 257)] ο εαν rel. |



- C 4,1  
 2 Par 19,6s  
 A 10,34  
 9 ἐλεύθερος. Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστιν παρ' αὐτῶ.
- 1 C 16,13  
 1 J 2,14  
 4,14  
 2 C 10,4  
 10 Τοῦ λοιποῦ, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ
- 11 ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς
- 2,2; J 14,30  
 12 στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα
- s 11,5; 59,17  
 L 12,35  
 1 P 1,14  
 1 Th 5,8  
 Sap 5,18s  
 Is 52,7;  
 40,3.9  
 14 καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι. στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ
- 15 ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ
- 1 P 5,9  
 1 J 5,4  
 16 εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐν παῶν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα
- 1 Th 5,8  
 Is 59,17;  
 11,4; 49,2;  
 51,16  
 Os 6,5  
 17 τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι· καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστιν ῥῆμα

κομίζεται P<sup>46</sup> BS\*As P D\*s 1827 177 1611] -ιεται rel. |  
 9 αυτων κ. υμ.] υμων αυτ. (6) G<sup>6</sup> 23 pl. 920-226 al. rel. |  
 ουρανω S 1739 104 1912 467 256s 255 | παρα (τω) θω  
 D\*s (1836) | 10 του λοιπου BS\*As 33 1175s 1 467 436]  
 το λοιπον rel., +αδελφοι μου S<sup>c</sup> 6 P 104s (Gs) rel. |  
 11 προς-στηναι] εν η στωμεν Mn | 12 υμιν P<sup>46</sup> BΨ 81  
 D\*ss 241 255 206 1518 sy Ef Lcf Ambst| σκοτους Cl Ωρ  
 Eus Tert Ef] +τ. αιωνος Psss 81 917<sup>s</sup> rel. pl. syh<sup>+</sup> | εν  
 τ. επουραν.] υποκατω τ. ουρανων syp ar sa, >P<sup>46</sup> | 13 στη-  
 ναι > D\*G<sup>1</sup> | 14 ουν > D\*s ar Cyp Ath| περιεζωσμ. Ds  
 1912 | 15 υποδυσαμ. 326 917 915 489s 226 69 al. 206  
 440 1518 257 203s | 16 εν<sup>1</sup>] επι A 6 Ψ 326 81 D-177 al.  
 rel. syp ar Or Xρ Ambst | δυνασθαι D\*s | τα<sup>2</sup> > P<sup>46</sup>  
 B D\*s | 17 δεξασθε > Mn D\*s Cyp<sup>1</sup> Vict Lcf |

hoc recipiet a Domino, sive servus sive liber.  
Et vos, domini, eadem facite illis remittentes 9  
minas, scientes quia et illorum et vester Do-  
minus est in caelis, et personarum acceptio  
non est apud eum.

6,10-20 *Fortitudo in pugna*

De cetero, fratres, confortamini in Domino 10  
et in potentia virtutis eius. Induite vos arma- 11  
turam Dei, ut possitis stare adversus insidias  
diaboli. Quoniam non est nobis colluctatio ad- 12  
versus carnem et sanguinem, sed adversus  
principes et potestates, adversus mundi rec-  
tores tenebrarum harum, contra spiritalia ne-  
quitiae in caelestibus. Propterea accipite arma- 13  
turam Dei, ut possitis resistere in die malo  
et in omnibus perfecti stare. State ergo suc- 14  
cincti lumbos vestros in veritate, et *induti lori-*  
*cam iustitiae*, <sup>1</sup>et calceati *pedes in praeparatione* 15  
*evangelii pacis*; in omnibus sumentes scutum 16  
fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi  
ignea extinguere. Et *galeam salutis* adsumite, 17  
et gladium spiritus, quod est verbum Dei,

8 recipiet DZ\* Amb Hier Pel] percipiet *rel.* | 9 vos  
> AG<sup>o</sup>LU\* d g Hier | illis] ad illos O<sup>o</sup> d m Ambst  
Hier, servis Cs | eum] Deum FDUKW c d g m Pel  
Sed | 11 *inc.* et induite FR | induimini Z\* Ambst |  
armatura G<sup>o</sup>HLWiZ\*ThB, arma AFG\*MRCs d g m  
Lcf Ambst | stare] resistere LO m | insidias] remedia  
Lcf, -dium d | 12 quon. W Amb Ambst Hier] quia  
*codd.* | nequitia FLMZ\* | 13 armatura FGssRWiTh  
g<sup>o</sup>, arma ADMCs d g\* m Vict Lcf Prisc Hier | 14 in-  
duite DHMZ\* V | luricam FDG\* LWiZ\* Th Ambst  
Prisc, -ca AG<sup>o</sup>O<sup>o</sup>W f Vict Hier Aug | 15 calciat HZ<sup>o</sup>B  
Vig | 16 ignita L Teit Ambst Aug, candentia d m  
Cyp Lcf Var (CT g)

9 C 4,1; 2 Par 19,6s; A 10,34; R 2,11

10 1 C 16,13; 1 J 2,14 | 11 R 13,12

12 E 2,2; C 1,13; 1 P 5,8s; J 14,30 | 13 Sap 5,18-21

14 Is 11,5; 59,17; L 12,35; 1 Th 5,8

15 E 2,17; Is 52,7; 40,9; A 10,36 | 16 1 P 5,9; 1 J 5,4

17 Is 11,4; 49,2; 51,16; Os 6,5; Hb 4,12

18 <sup>1</sup> per omnem orationem et obsecrationem  
 orantes omni tempore in spiritu et in ipso  
 vigilantes in omni instantia et obsecratione pro  
 19 omnibus sanctis, <sup>1</sup>et pro me, ut detur mihi  
 sermo in apertione oris mei cum fiducia no-  
 20 tum facere mysterium evangelii, pro quo le-  
 gatione fungor in catena, ita ut in ipso au-  
 deam, prout oportet me loqui.

6,21-24 *Epilogus*

21 Ut autem et vos sciatis quae circa me sunt,  
 quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus,  
 carissimus frater et fidelis minister in Do-  
 22 mino, quem misi ad vos in hoc ipsum, ut co-  
 gnoscatis quae circa nos sunt, et consoletur  
 corda vestra.  
 23 Pax fratribus et caritas cum fide a Deo  
 24 Patre et Domino Iesu Christo. Gratia cum  
 omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Ie-  
 sum Christum in incorruptione. Amen.

---

19 adapertione DO<sup>c</sup> g Vict Ambst | cum fiducia]  
 in confidentia D Vict Hier, exerte Ambst| myste-  
 rium] sacramentum D d g | 20 legationem FHLO\*  
 RZ\* | 21 ~ nota fac. vobis FH f(d Ambst), nota  
 vobis fac. *codd. pl.* | 22 et] ut FD| consolantur LTg<sup>1</sup> |  
 23 patre + nostro FDL<sup>c</sup>Z<sup>c</sup>KssW | 24 incorruptionem  
 A\*FLZ\* r | Amen > A\*GO fg Ambst Hier

---

18 Mt 26,41; C 4,2s; Jud 20

19 A 4,29; C 4,3s; 2Th 3,1 | 20 2C 5,20; C 4,4

21 C 4,7; Ph 1,12; A 20,4; 2 T 4,12; Tt 3,12

22 C 4,7s | 24 1 P 1,8

---

Θεοῦ, ἰδιὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως, προσ- 18 Mt 26,41  
ευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς C 4,2s  
αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ  
δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἑμοῦ, 19 C 4,3  
ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός 2 Th 3,1  
μου, ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ A 4,29  
εὐαγγελίου, ἵπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἀλύσει, ἵνα 20 2 C 5,20  
ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι ὥς δεῖ με λαλῆσαι. C 4,4

Ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἑμέ, τί 21 A 20,4  
πράσσω, πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγα- C 4,7  
πητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν Κυρίῳ, 2 T 4,12  
ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα 22 C 4,7s  
γινῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέση τὰς καρ-  
δίας ὑμῶν.

Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίσ- 23  
τεως ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ  
Χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπών- 24 1 P 1,8  
των τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν  
ἀφθαρσίᾳ.

18 αυτο + τουτο 6 P 326 917<sup>s</sup> rel. pl. | αγρυπ. + παν-  
τοτε Ds syp Vict Bas | προσκαρτ. κ. > D\*s Vict | περι]  
υπερ 1175s D\*s 69 255 al. syh\* | 19 τ. ευαγγελιου >  
B Gs<sup>1</sup> Vict Ambst Ef | εν αυτω] αυτο P<sup>46</sup> B | 21 κ.  
υμεις > P<sup>46</sup> 33 | παντα > D\*s syp Ef Vict | 22 παρα-  
καλεσητε 33 88 794 | 23 αδελφοις] αγιοις P<sup>46</sup> | αγα-  
πη] ελεος A | 24 χαρις] χαρα syi | αφθαρσια + αμην  
Pss D 917<sup>r</sup> 920 pl. rel. syh ar<sup>1</sup> bo<sup>1</sup> |

## ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ

- <sup>1 C 1,2</sup> <sup>1 T 3,1.8</sup> 1 Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Χριστοῦ Ἰη-  
σοῦ πᾶσιν τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς  
οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακό-  
<sup>R 1,7</sup> 2 νοις· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς  
ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- <sup>R 1,8</sup> <sup>1 C 1,4</sup> 3 Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνεΐα  
4 ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάν-  
των ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος  
5 ἑπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ  
<sup>2,13</sup> <sup>1 C 1,6ss</sup> 6 τῆς πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθῶς  
αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον  
ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρι ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ·  
7 καθὼς ἐστὶν δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ  
πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ  
ὑμᾶς, ἐν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ  
καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου συγκοινωνοῦς  
<sup>R 1,9</sup> <sup>2 C 1,23</sup> <sup>1 Th 2,5</sup> 8 μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτύς  
γάρ μου ὁ Θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν  
9 σπλάγχνοις Χριστοῦ Ἰησοῦ. καὶ τοῦτο προσεύ-

---

1 ~ Iv Xu 6 33<sup>r</sup> G 88s 1838-1 999 rel. vg sy ar Ef |  
συνεπισκοπ. B<sup>c</sup> D<sup>c</sup> al. ar X<sup>o</sup> Euth Cass | 3 *inc.* εγω μεν  
ευχ. τω Kω ημ. D\*s Ambst (Pel) Cass | 4 παση + τη  
S\* 104 547s 69 1518 | χαρας + και G 2005 | δεησιν +  
μου 104 1912 489 38 1518 2005 L syh | 5 της > 1739<sup>c</sup>s  
Ψss Ds 917sss 1838ss 920 rel. | 6 ~ Iv Xu SAs 33s  
1175s G 181 920 226s 1311ss al. 206 440ss al. 1611  
2005 257 K | 7 καρδια + μου K syri co Ef | εν<sup>3</sup> >  
A Ds | 8 μου] μοι Ψ - 81 Ds 489 436s 1319ss 1611  
2005 lat syri ar Ef Ambst Pel] + εστιν AP 104-81  
D 917 rel. | ~ Iv Xu 104 81 F-920 919-337 al. 206-  
1518 1108ss 257 K<sup>r</sup> syri bo Pel] Iv > syi |

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD PHILIPPENSES

1,1-11 *Exordium*

PAULUS et Timotheus servi Iesu Christi 1  
omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Phi-  
lippis cum episcopis et diaconibus. Gratia 2  
vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino  
Iesu Christo.

Gratias ago Deo meo in omni memoria 3  
vestri, semper in cunctis orationibus meis pro 4  
omnibus vobis cum gaudio deprecationem fa-  
ciens <sup>1</sup>super communicatione vestra in evan- 5  
gelio Christi a prima die usque nunc, confi- 6  
dens hoc ipsum, quia qui coepit in vobis opus  
bonum perficiet usque in diem Christi Iesu,  
sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus 7  
vobis, eo quod habeam vos in corde et in  
vinculis meis et in defensione et confirmatione  
evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse.  
Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam 8  
omnes vos in visceribus Iesu Christi. Et hoc 9

---

1 ~ Christi Iesu DWiZK d Hier Pel | 3 gratias +  
quidem D, *inc.* ego quidem grat. d f g Ambst Pel |  
5 communicationem vestram FDHssUZCsKssZ d g r |  
Christi G<sup>c</sup>Z<sup>c</sup>KssW] > *rel.* | 6 quia + is DWi d g Pel |  
vobis. + in F | ~ Iesu Chr. AD g | 7 iustum] dignum  
FM | ~ in corde vos ALOWiZ\* g Pel | 8 Iesu Christi  
DF f] ~ *rel.*

---

A 16,12-40; 20,6; 1 Th 2,2 | 1 1 C 1,2; 1 T 3,1.8;  
A 20,28 | 2 R 1,7 | 3 R 1,8; C 1,3 | 6 Ph 2,13; 1 C 1,6ss;  
1 Th 5,24 | 7 E 3,1; 4,1; C 4,18; Phm 9-13; 2 T 1,8;  
2,9 | 8 R 1,9; 1 Th 2,17; 3,11

oro ut caritas vestra magis ac magis abundet  
 10 in scientia et in omni sensu, <sup>1</sup>ut probetis po-  
 tiora, ut sitis sinceri et sine offensa in diem  
 11 Christi, repleti fructu iustitiae per Iesum Chris-  
 tum in gloriam et laudem Dei.]

1,12-26 *De apostoli causa et evangelii statu*

12 Scire autem vos volo, fratres, quia quae  
 circa me sunt, magis ad profectum venerunt  
 13 evangelii; ita ut vincula mea manifesta fierent  
 in Christo in omni praetorio et in ceteris om-  
 14 nibus, et plures è fratribus in Domino confi-  
 dentes vinculis meis abundantius auderent sine  
 15 timore verbum Dei loqui. Quidam quidem et  
 propter invidiam et contentionem, quidam au-  
 tem et propter bonam voluntatem Christum  
 16 praedicant; quidam ex caritate scientes quo-  
 niam in defensionem evangelii positus sum.  
 17 Quidam autem ex contentione Christum ad-  
 nuntiant non sincere, existimantes pressuram  
 18 se suscitare vinculis meis. <sup>1</sup>Quid enim? Dum  
 omni modo sive per occasionem sive per veri-  
 tatem Christus adnuntietur; et in hoc gaudeo,  
 19 sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi pro-  
 veniet ad salutem per vestram orationem et

9 in<sup>1</sup> + omni OZW Pel | in<sup>2</sup> AHMOZThVW Ambst  
 Pel] > *rel.* | 10 sinceres *codd.* | offensione FDHLCs  
 Th d f g<sup>1</sup> r | Christi + Iesu D f g | 11 fructus F<sup>c</sup>R,  
 -tum d g r Sed | ~ Christum Iesum AF-MUZ\*CsTh  
 Ambst | gloriam + mihi D | Dei] mihi g Ambst | 12 ~  
 volo vos DWi | circa me sunt > Cs\* | evangelii pro-  
 venerunt CsTh f (D, Ambst) | 13 omnibus] homini-  
 bus HCsTh<sup>m</sup> | 14 et] ut Z<sup>c</sup>Kss | confid. + in FMKB |  
 audere AFG\*Z | 15 autem] enim HCsTh | et<sup>1</sup> > F  
 DMWi r Aug Pel | 16 defensione DU<sup>c</sup>Z\*CsKB d g  
 Vict | 17 se suscit.] resuscitare FHLTh<sup>c</sup> | 19 ad D  
 Z<sup>c</sup>KssW] in *rel.*

9 Phm 6 | 10 R 2,18; 1 Th 5,23; Jud 24 | 11 E 5,9;  
 J 15,5; Ja 3,18; E 1,6.12.14; Mt 5,16 | 12 Ph 1,25 |  
 13 E 3,1.13 | 17 R 2,8 | 18 Ph 2,17s | 19 Job 13,16 O';  
 2 C 1,11

χομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, 10 R 2,18; 12,1  
ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν 1 Th 5,23  
Χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης 11 E 5,9;  
τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον 1,6.12.14  
Θεοῦ. J 15,8

Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι 12  
τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανε- 2 T 2,9  
ροὺς ἐν Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτορίῳ 13 4,22; E 3,1  
καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, καὶ τοὺς πλείονας τῶν 14  
ἀδελφῶν ἐν Κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς  
μου περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον  
τοῦ Θεοῦ λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον 15  
καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χρισ-  
τὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης, εἰδότες 16 1,7  
ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι, οἱ 17  
δὲ ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλλουσιν,  
οὐχ ἄγνῳς, οἰόμενοι θλίψιν ἐγείρειν τοῖς δεσ-  
μοῖς μου. Ἱτί γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, 18 2,17s  
εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγ-  
γέλλεται. καὶ ἐν τούτῳ χαίρω· ἀλλὰ καὶ χα-  
ρήσομαι. οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς 19 Job 13,16 C  
σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορη-

9 ετι > 69 vg syi sa | περισσευση BΨ 81\* D 489s 920 69  
635 2298 | 11 καρπων, των Ψ 88s 467s 919-337 al. 206s  
al. 440s 1518s 913 rel. sy ar | τον > B 88 2005 | δια +  
πιστεως syh<sup>+</sup> | δοξαν + θυ P<sup>46</sup> | θυ] Xu D<sup>1</sup>\*, εμοι P<sup>46</sup>,  
μοι G | 12 τα] το G<sup>1</sup> 2005 syh<sup>m</sup> | 13 εν<sup>1</sup> + τω S\* 1739  
436 | 14 τ. θυ] Ku G, > P<sup>46</sup> 1739 917-181 1838sss 920-  
460 al. rel. syh<sup>+</sup> Ambst | 15 δι ευδοκ.] δια λογου δοξαν  
Mn | 17 εριθ. + ηδη κ. τινες εξ αγωνος Mn | τον > BS<sup>c</sup>  
1739 G | εγειρ.] επεγειρ. P 1175s D<sup>c</sup> 330, επιφερειν 6  
Ψ 927-319 206 pl. rel. | 18 τι γαρ-τροπω] ουδεν μοι δια-  
φερει Mn | πλην > B 2143 | οτι > Ψ 326 D 917 623-226  
al. 206r 1611s 257 pl. K<sup>r</sup> syh | 19 γαρ] δε P<sup>46</sup> B 1739  
69s 440 sa Ambst (Ef) |



- 20 γίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν  
 1 P 4,16 ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου ὅτι ἐν οὐδενὶ  
 αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάν-  
 1 C 6,20 τοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ  
 σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου.  
 G 2,20 21 Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθα-  
 R 1,13 22 νεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι  
 καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἰρήσομαι οὐ γνωρίζω.  
 3 Rg 19,4 23 συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων  
 2 C 5,8 εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῶ  
 24 γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρ-  
 25 κὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς  
 οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ παραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς  
 τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως,  
 26 ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ  
 Ἰησοῦ ἐν ἑμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν  
 πρὸς ὑμᾶς.  
 C 1,10 27 Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ  
 1 T 2,12  
 E 4,3 πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς  
 εἴτε ἀπὼν ἀκούω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν  
 ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει  
 28 τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ  
 ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἧτις ἐστὶν αὐτοῖς ἐν-  
 δειξίς ἀπωλείας, ὑμῶν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο  
 29 ἀπὸ Θεοῦ· ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ,

~ Xu Iv Ds Vict | 20 καραδοκ. G, παραδοσιν 1836  
 35 | 23 πολλῶ] ποσῶ D\*s Vict Pel | γαρ > S\* Ps D-  
 794 al. 206<sup>r</sup> K<sup>r</sup> vg syp ar Ef | κρεισσον + existimo ar  
 Ef | 24 επιμειναι B 81 226 436s 1611 2005 Cy] + εν  
 B 1739 104-81 D<sup>s</sup> 920 241ss 321-794 al. 206<sup>r</sup> 1611<sup>s</sup> 257ss  
 K<sup>r</sup> | 25 συμπαραμενω P 326 917<sup>s</sup> 623<sup>c</sup>-462 al. rel. |  
 χαραν] χαριν syh<sup>m</sup> | πιστεως + υμων S\* syi | 26 πε-  
 ρισσευση D 920 1311 429 2005 | 27 ακουω BS\*PD\*  
 927 547 38 436 sa] -σω rel. | 28 εστιν αυτοις B-A 33  
 1175s Ds 467 1319-38 al. 440 vg] αυτοις μεν εστ. rel.  
 pl. | υμων BSA<sup>s</sup> 33-81 226 1319sss 1611 2005 syp  
 ar Ef] ημιν C\* D<sup>l</sup>s 88 623 491s Vict, υμιν rel. pl. |  
 29 ημιν A 88 1912 |

subministrationem Spiritus Iesu Christi <sup>1</sup>secun- 20  
dum expectationem et spem meam, quia in  
nullo confundar; sed in omni fiducia sicut  
semper, et nunc magnificabitur Christus in  
corpore meo sive per vitam sive per mortem.

Mihi enim vivere Christus est et mori lu- 21  
crum. Quod si vivere in carne, hic mihi fruc- 22  
tus operis est, et quidem ligam ignoro. Coarctor 23  
autem e duobus: desiderium habens dissolvi  
et esse cum Christo, multo magis melius, <sup>1</sup>per- 24  
manere autem in carne, necessarium propter  
vos. Et hoc confidens scio quia manebo et 25  
permanebo omnibus vobis ad profectum ves-  
trum et gaudium fidei, ut gratulatio vestra 26  
abundet in Christo Iesu in me per meum ad-  
ventum iterum ad vos.

1,27-2,18 *Unitatis et fervoris exhortatio*

Tantum digne evangelio Christi conversa- 27  
mini, ut sive cum venero et videro vos, sive  
absens audiam de vobis quia statis in uno  
spiritu unanimes collaborantes fidei evangelii,  
<sup>1</sup>et in nullo terreamini ab adversariis, quae illis 28  
est causa perditionis, vobis autem salutis, et  
hoc a Deo; quia vobis donatum est pro Chris- 29

21 ~ vivere enim A\*

22 operis > F\*DU\*

23 esse cum Chr. D Tert Vict Hier Aug] ~ *rel.*

24 \*necessar. RUCW d f g] + est *rel.*

25 ~ vestr. profectum DWi d g Vict Ambst Pel

27 digne + in FM Vict | in > GM dm Cass

unianimes AFDGsMssWiZ (2,2.20)

fide FGssRUCs d g Pel, cum fide D Vict Ambst

28 illis est W] > est DWi, ~ est illis *rel.*

29 datum est CsW Or Amb

to, non solum ut in eum credatis, sed ut  
 30 etiam pro illo patiamini <sup>1</sup>idem certamen habentes, quale et vidistis in me et nunc audistis de me.

2 Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solacium caritatis, si qua societas spiritus, si  
 2 qua viscera miserationis, implete gaudium meum ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes,  
 3 unanimes, idipsum sentientes, <sup>1</sup>nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes, non quae sua sunt singuli considerantes, sed ea quae aliorum.

5 Hoc enim sentite in vobis, quod et in  
 6 Christo Iesu, <sup>1</sup>qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo,  
 7 sed semet ipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semet ipsum factus oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum et donavit illi nomen, quod est super  
 9 omne nomen, ut in nomine Iesu *omne genu flectatur* caelestium, terrestrium et infernorum,

30 eundem F-HMO\*RZ\*CsTh Pel | qualem FH MZ\*CTh\* | 2,1 qua<sup>2</sup>] quod A\* | qua<sup>3</sup>] quid AFGH<sup>c</sup> MRCs, quae ZBV | miserationis] et miserationes AG\* LMCsK d g Vict Ambst | 2 sapiatis + omnes D m Vict Pel | unianimes A-H<sup>c</sup>OZ\*C | id ipsum] unum D L d g m Vict Hil Ambst Aug | 3 humilitatem mentis D m Ambst Aug Pel, sensus fg Vict | 4 considerant.] quaerentes I.WiCs, cogitantes D m Amb Pel, contemplantes Hil Ambst | sed + et AFGMU<sup>c</sup>Th<sup>c</sup>KB | 5 Iesu + completum est D | 7 similitudine HC dg m Tert Cyp Or Vict Nov Hil Amb Ambst Aug | 9 quod est > A\*GHO\*Z\*Cs d Aug, ut sit M Cyp|

29 A 5,41; Hb 5,10 | 30 A 16,22ss | 2,2 R 15,5 | 3 G 3,26; R 12,10 | 4 1 C 10,24.33 | 6 J 1,1s; 17,5 | 7 Is 53,3.11; Mt 20,28; 2 C 8,9; Hb 2,14.17 | 8 Hb 2,9; 5,8; 12,2; J 10,17; R 5,18s | 9 A 2,33; E 1,21; Hb 1,3s | 10 Is 45,23; J 5,23; Ap 5,12ss

οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν ἀλλὰ καὶ τὸ  
ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες 30 A 16,22  
οἷον εἶδετε ἐν ἑμοὶ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἑμοί.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι πα- 2  
ραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος,  
εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, ἵπληρώσατέ μου 2  
τὴν χαρὰν ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγά-  
πην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες, ἵμη- 3 G 5,26  
δὲν κατ' ἐριθείαν μηδὲ κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ R 12,10  
τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερ-  
έχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι σκο- 4 1 C 10,24  
ποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστοι.

Τοῦτο φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ 5  
Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγ- 6 J 1,1s; 17  
μὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλὰ ἑαυτὸν 7 Gn 1,27; 1  
ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι  
ἁνθρώπων γενόμενος· καὶ σχήματι εὑρεθείς ὡς  
ἄνθρωπος ἑταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπή- 8 Hb 12,2;  
κοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ 9 J 10,17  
καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἔχαρίσατο A 2,33  
αὐτῷ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ 10 E 1,21  
ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων Hb 1,3s  
καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα 11 Is 45,23  
J 5,23  
Ap 5,13

30 οἷον] ον 6 941 ar bo, + και Ds vg Ambst (C\*) | 2,1 τι] τις 33 D\* 181 920s 177 L | τις<sup>3</sup>] τι 1739 181 226 69s 429 440s | 2 ἐν] αυτο S\*CA 33 81 I 467 vg syi ar | 3 μηδε] η 6 Ps 326 D-226 241-177 38 rel. sy | κατα<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> 6 Ps D-177 642 rel. Ambst | προηγουμ. P<sup>46</sup> D 917 pl. 623s 794s 1319ss 491 2005 K | υπερεχοντες Ψ Ds | 4 εκαστοι BAΨs 81 G 462 vg] -ος P<sup>46</sup> rel. | σκοπειτε Ψ 326 917-181 915-319 642 rel. pl., -ειτω 489 1611 2005 K sy Eφ | και > D\*s 440 Tert | τ. ετερου sy ar co Ef | εκαστος 6 326 917-337 206 rel. | 5 τουτο+γαρ P<sup>46</sup> 1739s P 104ss D-1873 920 pl. rel. vg Ambst | φρονειτε P<sup>46</sup> Bss\*As 33 1175s Ds 218 vg sy co Ambst Cy] -εισθω rel. Eφ | 6 το > P<sup>46</sup> G Eus Did | 7 ανθρωπων] -που Mn P<sup>46</sup> syi co Cyp Or Hil | 8 αχρὶ D\*s | 9 το<sup>4</sup> P<sup>46</sup> B-1739 33 2 Hipp Ωρ Eus<sup>1</sup>] > rel. | ονομα<sup>4</sup> + εις G<sup>1</sup> | 10 Ιυ+Χυ S\* 81 1912 5 330 255 383 syh<sup>+</sup> ar Xρ<sup>1</sup> Cy |

ἐξομολογήσεται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς  
δόξαν Θεοῦ πατρός.

- 12 Ὡστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπη-  
κούσατε, μὴ ὥς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον ἀλλὰ  
1 P 1,17  
Ps 2,11 νῦν πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φό-  
βου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργά-  
J 15,5  
2 C 3,5  
1 Th 2,13 13 ζεσθε. Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ  
τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.  
1 P 4,9 14 πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισ-  
,10; Mt 5,14; 15 μῶν, ἵνα γένησθε ἀμεμπτοὶ καὶ ἀκέραιοι. τέκνα  
10,16  
E 5,8  
Dt 32,5  
A 2,40 Θεοῦ ἁμωμα μέσον γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμ-  
μένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ,  
1 Th 2,19 16 ἰλόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἔμοι εἰς  
s 49,4; 65,23  
G 2,2 ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον  
R 15,16 17 οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. Ἀλλὰ εἰ καὶ σπέν-  
2 T 4,6 δομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως  
3,1; 4,4 18 ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· τὸ δὲ  
αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.  
19 Ἐλπίζω δὲ ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον τα-  
χέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα καὶ ἐγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ  
1 C 16,10 20 περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις  
2 T 4,10,16  
G 4,17 21 γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· οἱ πάντες  
γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ.  
22 τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ

11 ἐξομολογήσεται. C-489 329<sup>s</sup> 206 242<sup>ss</sup> 440<sup>s</sup> 491<sup>s</sup> 1108<sup>ss</sup>  
257 pl. L | X<sub>s</sub> > G 1898 Nov Or Hil Ambst Eus  
Did | 12 αγαπ.] αδελφοι A | ως > B 33 177 syp ar  
co Ambst | εν<sup>1</sup> > S\* G d vg<sup>1</sup> | αλλα + και (547) 462  
330 1518<sup>s</sup> 2005 378 Ef | εν τη απουσια μου > G | 13 θς]  
ο θς Ψ<sup>ss</sup> 917<sup>s</sup> 489 920-226 1-462 al. rel. | ημιν 1739<sup>s</sup>  
2 Ωρ | 14 γογγυσμου 1836<sup>s</sup> 88 256 255 216 1518 syp  
(ar co Ef) | 15 γενησθε] ητε A D\*s lat sy bo | αμω-  
μα B-A 33 88\* 218 Cl Cy] αμωμητα rel. | μεσον] εμ-  
μεσω Ψ 326 917-319 206 rel. | 16 καυχησιν D | 17 κ.  
συγχαίρω > S\* | 19 Kω] Xω C 1739 D\*s 1912 429<sup>s</sup> |  
υμιν] προς υμας D<sup>1</sup>\* 330 vg syp ar | 21 ~ Iu Xu  
Ssss 33 81 Ds 330 lat syp ar |

<sup>1</sup>et *omnis lingua confiteatur* quia Dominus 11  
Iesus Christus in gloria est Dei Patris.

Itaque, carissimi mei, sicut semper oboe- 12  
distis, non ut in praesentia mei tantum, sed  
multo magis nunc in absentia mea, cum metu  
et tremore vestram salutem operamini. Deus 13  
est enim, qui operatur in vobis et velle et  
perficere pro bona voluntate. Omnia autem 14  
facite sine murmurationibus et haesitationibus:  
<sup>1</sup>ut sitis sine querela, et *simplices filii Dei*, 15  
*sine reprehensione in medio nationis pravae  
et perversae*, inter quos lucetis sicut luminaria  
in mundo, verbum vitae continentes ad gloriam 16  
meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri  
neque *in vacuum laboravi*. Sed et si immolor 17  
supra sacrificium et obsequium fidei vestrae,  
gaudeo et congratulor omnibus vobis. Idipsum 18  
autem et vos gaudete et congratulamini mihi.

### 2,19-30 *De Timotheo et Epaphrodito*

Spero autem in Domino Iesu Timotheum 19  
me cito mittere ad vos, ut ego bono animo  
sim, cognitis quae circa vos sunt. Neminem 20  
enim habeo tam unanimem, qui sincera affec-  
tione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim quae 21  
sua sunt quaerunt, non quae sunt Iesu Christi.  
Experimentum autem eius cognoscite, quia sicut 22

---

12 in<sup>1</sup> > FDMOR d g Ambst | metu] timore D d g  
Ambst Aug, + et timore Z<sup>o</sup>BV | 13 vobis] nobis D\*  
R Hier Aug | 15 simplices + sicut DWi c<sup>o</sup> Cyp Ambst  
Hier | lucete DO<sup>c</sup> Cyp | 17 et<sup>2</sup>] in FLM | 19 Iesu +  
Christo F\*DTh d g Vict Ambst | ~ cito me A-Z\* |  
21 quae sua sunt] sua FRZ<sup>c</sup>BV d Cyp Aug | sunt<sup>2</sup>  
> L d f g Ambst Aug Vig | ~ Chr. Iesu FGMRU  
Z\*TKss Ambst Pel | 22 autem] enim LM

---

11 R 10,9 | 12 1 P 1,17; 2 P 1,5 | 13 Ph 1,6; 1 Th 2,13 |  
14 1 P 4,9; 1 T 2,8 | 15 Ph 1,10; Mt 10,16; 5,14ss;  
Dn 12,3; Sap 3,7 | 16 1 Th 2,19; Is 49,4; 65,23; G 2,2;  
1 Th 3,5 | 17 2 C 12,15; R 15,16; Ph 1,18 | 18 Ph  
3,1; 4,4 | 20 1 C 16,10 | 21 2 T 4,10.16; G 4,17

23 patri filius, mecum servivit in evangelio. Hunc  
 igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro  
 24 quae circa me sunt. Confido autem in Domino,  
 quoniam et ipse veniam ad vos cito.  
 25 Necessarium autem existimavi Epaphrodi-  
 tum fratrem et cooperatorem et commilitonem  
 meum, vestrum autem apostolum, et ministrum  
 26 necessitatis meae, mittere ad vos; <sup>1</sup>quoniam  
 quidem omnes vos desiderabat et maestus  
 erat, propterea quod audieratis illum infirma-  
 27 tum. Nam et infirmatus est usque ad mortem,  
 sed Deus misertus est eius; non solum autem  
 eius, verum etiam et mei, ne tristitiam super  
 28 tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum  
 ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tris-  
 29 titia sim. Excipite itaque illum cum omni  
 gaudio in Domino et huiusmodi cum honore  
 30 habetote, quoniam propter opus Christi usque  
 ad mortem accessit tradens animam suam, ut  
 impleret id quod ex vobis deerat erga meum  
 obsequium.

### 3,1-21 *Praemonitio contra iudaizantes*

3 De cetero, fratres mei, gaudete in Domino.  
 Eadem vobis scribere, mihi quidem non pi-  
 grum, vobis autem necessarium.

---

22 evangelium FGM d g<sup>1</sup> Ambst | 23 ad vos Z<sup>c</sup>  
 WKss] vobis D, > *rel.* | 24 et > D c Pel | ~ cito  
 veniam ad vos D | 25 autem<sup>2</sup> > A | et<sup>3</sup> > R | 26 au-  
 dieritis F<sup>c</sup>C<sup>c</sup>ORWi | 27 et<sup>1</sup> > F g | et<sup>2</sup> > DOWi f |  
 non solum autem eius > Ambst | 29 ~ in domino  
 cum omni gaudio D d f g Vict Ambst Pel | huius-  
 modi DCs d Ambst | habete H\*L d e g Ambst |  
 30 accessit in incertum D (Vict), in interitum Ambst |  
 erga] circa D d Vict Ambst | 3,1 domino + fratres D

---

24 Ph 1,25; Phm 22 | 25 Ph 4,18 | 29 1 C 16,16 |  
 3,1 Ph 2,18; 4,4; 2 C 13,11

τέκνον σὺν ἔμοι ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.  
 Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι ὥς ἂν ἀφίδω 23  
 τὰ περὶ ἔμέ ἐξαυτῆς· πέποιθα δὲ ἐν Κυρίῳ 24 1,25  
 ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.

Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν 25 4,18  
 ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου,  
 ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας  
 μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν 26  
 πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε  
 ὅτι ἠσθένησεν. καὶ γὰρ ἠσθένησεν παραπλή- 27  
 σιον θανάτῳ. ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἠλέησεν αὐτόν, οὐκ  
 αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ  
 λύπην σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, 28  
 ἵνα ἰδόντες αὐτὸν πάλιν χαρῆτε καὶ γὰρ ἀλυπό-  
 τερος ὢ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν Κυρίῳ 29 1 C 16,16  
 μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους  
 ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον Χριστοῦ μέχρι θανά- 30  
 του ἡγγισεν παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα  
 ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς με  
 λειτουργίας.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν Κυρίῳ. 3 2,18; 4,4  
 τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἔμοι μὲν οὐκ ὀκνηρόν,  
 ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

22 εἰς το εὐαγγ.] εν τ. δεσμοις του ευαγγ. C | 23 αφιδω  
*P*<sup>46</sup> *B*\**SA* 33 81 *D*\*s 88] απιδω rel. | 24 ελευσ.+ προς  
 υμας *S*\*ss *P* 326 88 547s 330 38 vg syp bo X<sup>o</sup> Ef | 25 και  
 1<sup>o</sup>2 *D*\* Vict Ambst | 26 υμας+ ιδειν *S*\*ss 33-81 I *D*  
 88 467 920 919s 337-462 1319-38 206ss 216 491s 257s  
 sy ar bo | οτι ησθεν.] αυτον ησθενηκεναι *D*\*s lat | 27 θα-  
 νατου *BS*<sup>c</sup>*P* 104 81 927s 920ss al. 1872sss 257 378s X<sup>o</sup> |  
 λυπην<sup>2</sup>] λυπη 88 489 547 206 2 440 1611 Thdt | εχω *D*\*s  
 1898s 330 | 28 ουν] δε 33 G | 29 προσδεξασθε *S*<sup>c</sup>*Ass* 104  
 81 915 1319sss 436s | 30 Xu] Κυ *SA* 33sss 81 330 38  
 1611 2005 syh ar bo | μεχρι] εως *D*s | παραβολ. *P*<sup>46</sup> *B*  
*SA* 1175 *D*s 88 2298 491] -βουλευσ. rel. | ψυχη+αυτου  
*G* lat syp co Ef | πληρωση *B* 920 460ss 296s 2298ss 506s  
 639 | με] εμε *P*<sup>46</sup> *S*\* 104 1827 241 263 440s 1518 221 |  
 3,1 τα αυτα] ταυτα *S*\**P* *G*<sup>1</sup> co | δε+το 88 1838-489  
 920 241-462 al. 206s 323<sup>s</sup> 1108ss 257ss L al. |



- Ap 22,15 2 Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς  
 R 2,29 3 ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ  
 ἔσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι Θεοῦ λατρεύον-  
 τες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ  
 C 11,18.22 4 ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποί-  
 θησιν καὶ ἐν σαρκί. Εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πε-  
 A 26,5 5 ποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον· περιτομῇ ὁκ-  
 L 1,59; 2,21 ταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βενιαμίν,  
 Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖ-  
 6 ος, ἡ κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ  
 δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.  
 Mt 13,44.46 7 Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ  
 8 τὸν Χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μὲν οὖν γε καὶ  
 ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον  
 τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μου,  
 δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύ-  
 R 3,21s 9 βала [εἶναι], ἵνα Χριστὸν κερδήσω ἡ καὶ εὗρεθῶ  
 ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νό-  
 μου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ  
 R 6,3ss; 8,17 10 Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γινῶναι  
 G 6,17 αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ  
 καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμ-  
 A 4,2 11 μορφιζόμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταν-  
 Ap 20,4s

3 θυ] θω S<sup>c</sup>P D\* 1319s 436s al. lat pl. syph\* Ωρ Thdt,  
 > P<sup>46</sup> | 4 και > Dss 255 206ss 491s 1610 ar sa | τις +  
 δε G Lcf, γαρ syp | αλλος] αλλως 33 G<sup>1</sup> 915 1835s 69,  
 > 181 460 syp Lcf | 6 ζηλος P<sup>46</sup> BS\* A I D\*ss] -λον  
 rel. | εκκλησ. + θυ G 464 vg Aug | 7 αλλ > P<sup>46</sup> S\* A  
 33 81 G d Lcf Cy | ~ μοι ην B 440s 1518 221 L df  
 vg | 8 γε > BΨ 326 D-181 489 920-177 206s 242<sup>s</sup> 323<sup>s</sup>  
 1518s 383sss 221<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | και > S\* 1739s 920 436 vg co  
 Ωρ | μου] ημων AP 88 330 1891 1872s 1611 vg<sup>1</sup> syih  
 ar sa<sup>1</sup> Ef DidBas Lcf | ειναι<sup>2</sup> > BS\* 33 D\*s vg syp ar  
 bo Ef Tert Ambst | Χν + μονον syi Ef | 9 δικ. μη εμην  
 ηδη την εκ νομου αλλα τ. δι αυτου εκ θυ Mn | πιστεως  
 + Ιυ 337s 1319ss 1518 vg<sup>1</sup> syh<sup>+</sup> bo<sup>1</sup> | 10 την<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> B  
 S\* As 1912 330 218 | των > P<sup>46</sup> BS\* | συμμορφουμ. 6  
 Ψss 917 rel., συνφορτιζομ. G d Lcf Ir |

Videte canes, videte malos operarios, vi- 2  
 dete concisionem. Nos enim sumus circumcisio, 3  
 qui spiritu servimus Deo et gloriamur in  
 Christo Iesu et non in carne fiduciam habentes,  
 quamquam ego habeam confidentiam et 4  
 in carne. Si quis alius videtur confidere in  
 carne, ego magis: <sup>1</sup>circumcisis octavo die, ex 5  
 genere Israhel, de tribu Benjamin, Hebraeus ex  
 Hebraeis, secundum legem phariseus, <sup>1</sup>secun- 6  
 dum aemulationem persequens ecclesiam Dei,  
 secundum iustitiam, quae in lege est, conver-  
 satus sine querela.

Sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbi- 7  
 tratus sum propter Christum detrimenta. Ve- 8  
 rumtamen existimo omnia detrimentum esse  
 propter eminentem scientiam Iesu Christi Do-  
 mini mei, propter quem omnia detrimentum  
 feci et arbitror ut stercora, ut Christum lu-  
 crifaciam <sup>1</sup>et inveniar in illo non habens meam 9  
 iustitiam, quae ex lege est, sed illam, quae ex  
 fide est Christi Iesu, quae ex Deo est iustitia  
 in fide <sup>1</sup>ad cognoscendum illum et virtutem 10  
 resurrectionis eius et societatem passionum  
 illius, configuratus morti eius, <sup>1</sup>si quo modo 11

---

3 ~ Deo servimus *codd.* | carnem MZV Ambst | 4 et  
 > ZBV d fg | carnem<sup>1</sup> FMZ | 5 *inc.* concisionem  
 accepi D, concisione d g Lcf Aug Ambst | octava  
*codd.* dg | octavi diei (g) Ambst Aug | 8 verumta-  
 men + \*et AMCsKB d g Ambst Aug | existimo] ar-  
 bitror DM d (g) Lcf Ambst | nostri] mei MZ<sup>c</sup>T<sup>c</sup>B |  
 9 ~ Iesu Chr. DHLWi Lcf Aug<sup>1</sup>, > Iesu AFGRU  
 Z<sup>c</sup>CsKss d fg Ambst Aug<sup>1</sup> Pel | 10 cognoscendum  
 MRZCsV d Vict Ambst Aug] agnosc. *rel.* Lcf[societ.]  
 communicationem D d g Lcf Ambst Aug | configur.]  
 cooneratus d g Ir Lcf (Vict)

---

2 Ap 22,15 | 3 R 1,9; 2,29; G 6,16 | 4 2 C 11,18.22 |  
 5 R 11,1; A 23,6; 26,5 | 6 G 1,13s; A 8,3 | 7 Mt 13,44.46 |  
 8 E 3,17ss | 9 R 3,21s | 10 E 1,19s; R 6,3ss; 8,17; G 6,17

occurram ad resurrectionem, quae est ex mor-  
 12 tuis. Non quod iam acceperim aut iam perfectus  
 sim; sequor autem, si quomodo comprehendam  
 in quo et comprehensus sum a Christo Iesu.  
 13 Fratres, ego me non arbitror comprehendisse.  
 Unum autem: quae quidem retro sunt obli-  
 vicens, ad ea vero quae sunt priora extendens  
 14 me ipsum, <sup>1</sup>ad destinatum persequor, ad bra-  
 vium supernae vocationis Dei in Christo Iesu.  
 15 Quicumque ergo perfecti sumus hoc sentiamus;  
 et si quid aliter sapitis, et hoc vobis Deus reve-  
 16 labit. Verumtamen ad quod pervenimus ut idem  
 sapiamus et in eadem permaneamus regula.  
 17 Imitatores mei estote, fratres, et observate  
 eos qui ita ambulant, sicut habetis formam  
 18 nostram. Multi enim ambulant, quos saepe di-  
 cebam vobis, nunc autem et flens dico, ini-  
 19 micos crucis Christi; quorum finis interitus,  
 quorum Deus venter est, et gloria in confu-  
 20 sione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra  
 autem conversatio in caelis est, unde etiam  
 salvatorem exspectamus Dominum nostrum Ie-  
 21 sum Christum, qui reformabit corpus humili-  
 tatis nostrae configuratum corpori claritatis

---

12 quomodo W c Aug] > *rel.* | 13 compreh. +  
 adhuc FLM Cyp Ambst Pel | extendens me] adpetens  
 D<sup>f</sup> Amb Pel | ipsum Z KssW] > *rel.* | 15 sumus\* >  
 AGHUWICTh f g<sup>m</sup> | sapitis] sentitis F\*DLM Hil  
 Ambst Hier | 16 et] ut LZ\*C | in eadem perman.]  
 in eo ambulemus D Vict Ambst Sed | regula > D d g  
 Vict Ambst Pel Sed | 17 nostram] nos AG d Vict  
 Pel | 18 quos] quod LT Lcf<sup>1</sup> | 19 est\* > AGHRCsTh  
 g Vict<sup>1</sup> Aug | confusione] pudendis D Ambst Aug |  
 20 nostrum\* > AUZ<sup>c</sup>CsBV d g m | 21 configur.] con-  
 forme D m Ir Or Hil Amb Ambst Hier Aug | clari-  
 tatis] gloriae D d g m Tert Vict Hil Amb Ambst Hier

---

11 L 20,35; A 4,2; Ap 20,5s | 12 1 T 6,12 | 13 L 9,62 |  
 14 1 C 9,23; 2 T 4,7s | 15 1 C 2,6 | 16 G 6,16 | 17 1 Th  
 1,7; 1 P 5,3 | 18 G 5,11 | 19 R 16,18; 2 T 3,4; Os 4,7 |  
 20 E 2,6; C 3,1s; Hb 9,28; | 21 1 C 15,43.53; R 8,29

τήσω εἰς τὴν ἑξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν. οὐχ 12 1 T 6,12  
 ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ  
 εἰ καὶ καταλάβω, ἕφ' ᾧ καὶ κατελήμφθην ὑπὸ  
 Χριστοῦ Ἰησοῦ. ἀδελφοί, ἐγὼ ἑμαυτὸν οὕτω 13  
 λογίζομαι κατειληφέναι· ἐν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω  
 ἐπιλανθανόμενος τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινό-  
 μενος, κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς 14 1 C 9,24  
 ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 2 T 4,7  
 Ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέ- 15 1 C 2,6  
 ρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύ-  
 ψει· πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν. 16 G 6,16

Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκῶ- 17 1 C 11,1  
 πεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε 1 Th 1,7  
 τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν οὕς 1 P 5,3  
 πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω,  
 τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ᾧ τὸ 18 1 C 1,23  
 τέλος ἀπώλεια, ᾧ ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα G 6,12  
 ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦν-  
 τες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρ- 19 R 16,18  
 χει. ἔξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον  
 Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα  
 τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι 20 E 2,6; C 3,1s  
 Hb 12,22  
 21 1 C 15,43-53

11 την εκ] των 1739\*s Ψ 326 (G) 917-319 206<sup>r</sup> 1108ss 257  
 K<sup>r</sup> bo | 12 ελαβ. + η ηδη δεδικαιωμαι P<sup>46</sup> D\*s Ir Ambst |  
 και<sup>1</sup> > P<sup>46</sup> S\* 326 D\*s 1912 623\* vg syp ar co Tert Vict  
 Hil Ambst Ef | και<sup>2</sup> > D<sup>1</sup>\*s sy ar co Tert Ef | Xu] Ku  
 1611 1867 syh\* | Iv > B 33 D\*s 2298 Cl Tert Vict Hil  
 Ambst | 13 ουπω] ου P<sup>46</sup> B 1739s Ψ 326 G 88 623s al.  
 920-226\* al. 206s 440s al. 257s K lat syp ar co Tert Vict  
 Xq Ef | τοις δε] εις δε τα D\*s lat | 14 εις] επι 6 P 104  
 D rel. pl. | ανω κλησ.] ανεγκλησιας Tert Oec<sup>c</sup> | τ. θυ  
 > G 181 Cl Nov Vict | του, εν Xω Iv > P<sup>46</sup> | 15 τελειοι  
 + εν Xω Iv G | φρονουμεν S 326 1836s 506s L Cl | 16 εφ-  
 θασατε P<sup>46</sup> | στοιχ. + κανονι το αυτο φρονειν Ps 326 917  
 177 al. rel. sy | ~ το αυτο φρον. κ. τω αυτω (καν.)  
 στοιχ. 104 1175s (Ds) 467 436 al. lat ar | 18 γαρ + aliter  
 syh<sup>+</sup> | λεγω + βλεπετε P<sup>46</sup> | 20 γαρ] δε 88 436 vg syp i<sup>l</sup>  
 h<sup>m</sup> ar sa Cl Ωq Eus Xq Ambst Ef | 21 ημων Mn Iq Tert  
 Ωq<sup>l</sup> Eus Ambst syi co] + εις το γενεσθαι αυτο 33-326  
 917 rel. syp ar Vict Aug |

τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύ-  
νασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα.

2 C 1,14  
1 Th 2,19s

4 Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπό-  
θητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε  
2 ἐν Κυρίῳ, ἀγαπητοί. Εὐοδίαν παρακαλῶ καὶ  
Συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν Κυρίῳ.

1,27  
Ap 3,5;  
0,13ss; 21,27  
Ex 32,32  
Ps 68,29  
L 10,20

3 ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύζυγε, συλλαμβάνου  
αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν  
μοι μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συν-  
εργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

,1; 2 C 13,11  
Hb 10,37  
Ja 5,8s  
Ps 144,18  
Mt 6,25-34  
C 4,2  
1 P 5,7  
J 14,27  
C 3,15

4 Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαί-  
5 ρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώ-  
6 ποις· ὁ Κύριος ἐγγύς. Ἰμῆδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν  
παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστί-  
ας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν

R 12,17

7 Θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάν-  
τα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ  
8 νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τὸ λοιπόν,  
ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δί-  
καια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα,  
εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογί-  
9 ζεσθε. ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκού-  
σατε καὶ εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ  
ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

1 Th 5,23  
R 16,17;  
15,33  
1 C 14,33

10 Ἐχάρην δὲ ἐν Κυρίῳ μεγάλως ὅτι ἤδη  
ποτὲ ἀνευθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ  
11 καὶ ἐφρονεῖτε, ἡκαιρεῖσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέ-  
ρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτ-

1 ἀγαπητοί<sup>2</sup> + μου B 33 1912 sy co, > D\* 209 Vict |  
2 Εὐωδ. P 81 917 915 623 1873ss 1835ss 462 255 al. |  
3 σε > P<sup>46</sup> | καὶ<sup>2</sup> > Ds 1611 378 lat syp ar Ambst | λοι-  
πων - ων] συνεργ. μου κ. των λοιπων ων P<sup>16</sup> S\* | 7 θυ] Xu syh<sup>m</sup> Amb Cy<sup>1</sup> | νοήματα] σωματα G dmt Vict Pel, + κ. τα σωματα P<sup>16</sup> | Χω] Κω P<sup>46</sup> | 8 επαινος + επιστημης D\*s vg<sup>1</sup> Ambst | 10 ανεθαλατε P<sup>46</sup>, εθα-  
λατε D\* | το του G |

suae, secundum operationem, qua etiam possit subicere sibi omnia.

**4,1-9 *Commendatio pacis et perfectionis***

Itaque, fratres mei carissimi et desidera- 4  
tissimi, gaudium meum et corona mea, sic  
state in Domino, carissimi Evodiam rogo 2  
et Syntychen deprecor idipsum sapere in Do-  
mino. Etiam rogo et te, germane compar, adiuva 3  
illas, quae mecum laboraverunt in evangelio  
cum Clemente et ceteris adiutoribus meis,  
quorum nomina sunt in libro vitae.

Gaudete in Domino semper, iterum dico : 4  
gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus ho- 5  
minibus : Dominus prope est. <sup>1</sup>Nihil solliciti sitis; 6  
sed in omni oratione et obsecratione cum gratia-  
rum actione petitiones vestrae innotescant apud  
Deum. Et pax Dei, quae exsuperat omnem sen- 7  
sum, custodiat corda vestra et intellegentias  
vestras in Christo Iesu. De cetero, fratres, quae- 8  
cumque sunt vera, quaecumque pudica, quae-  
cumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque  
amabilia, quaecumque bonae famae, si qua vir-  
tus, si qua laus disciplinae, haec cogitate. Quae 9  
et didicistis et accepistis et audistis et vidistis  
in me, haec agite, et Deus pacis erit vobiscum.

**4,10-20 *Gratiarum actio***

Gavisus sum autem in Domino vehementer, 10  
quoniam tandem aliquando refluistis pro me  
sentire, sicut et sentiebatis, occupati autem

---

21 operat. + suam F\*DM Ambst Aug | 4,1 deside-  
rant. *codd.* d f g Ambst | meum > DGWi d g Vict  
Ambst Aug | 2 Eu(c)hodium *codd. pl.* | 3 te + caris-  
sime DT Pel | 7 sensum] intellectum D g Vict Aug<sup>1</sup>,  
mentem m Or Amb Ambst Sed | intelleg.] corpora  
vestra D d g m Vict Pel | 8 disciplinae > R | 9 pacis  
+ et dilectionis M Sing Pel

---

1 2 C 1,14; 1 Th 2,19s | 3 Ps 68,29; L 10,20; | 4 Ph  
3,1 | 5 Hb 10,37; Ja 5,8s | 6 Mt 6,25-34; R 12,12 | 7 J 14,27;  
C 3,15 | 8 R 12,17 | 9 R 6,17; 16,20; 1 Th 5,23

- 11 eratis. Non quasi propter penuriam dico; ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.  
 12 Scio et humiliari, scio et abundare; ubique et in omnibus institutus sum, et satiari et  
 13 esurire, et abundare et penuriam pati. Omnia  
 14 possum in eo, qui me confortat. Verumtamen bene fecistis communicantes tribulationi meae.  
 15 Scitis autem et vos, Philippenses, quod in principio evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi ecclesia communicavit in  
 16 ratione dati et accepti, nisi vos soli; quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. Non quia quaero datum, sed requiro  
 17 fructum abundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia et abundo, repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quae misistis, *odorem suavitatis*,  
 19 hostiam acceptam, placentem Deo. Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Iesu.  
 20 Deo autem et Patri nostro gloria in saecula saeculorum. Amen.

#### 4,21-23 *Epilogus*

- 21 Salutate omnem sanctum in Christo Iesu.  
 22 Salutant vos qui mecum sunt fratres. <sup>1</sup>Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Caesaris domo sunt.  
 23 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

---

12 et<sup>1</sup> > RWi c | institutus] imbutus D d g Or Ambst Aug | et abundare<sup>2</sup> > A | 15 vos > D | 16 et<sup>1</sup> in D, + in M d g Ambst | in usum mihi] usibus meis D (g) r Ambst | 17 rationem vestram \*AF-MRZ\* g Ambst | 18 acceptis] accipiens D d g Or Pel | misistis + in FDOUWiW Or Ambst | 19 gloriam FHZ\* Th | 23 nostri > A d g

---

12 2C 6,10 | 13 2C 12,10; 2T 4,17 | 14 Hb 10,33 | 15 2C 11,9 | 17 1C 9,11 | 18 Ph 2,25; Ex 29,18; Ez 20,41 | 22 Ph 1,13 | 23 G 6,18

άρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ 12 2 C 6,10  
 περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσιν μεμύημαι,  
 καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ  
 ὑστερεῖσθαι. πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί 13 2 C 12,10  
 με. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές 14 2 T 4,17  
 μου τῇ θλίψει. Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππῆ- 15 2 C 11,9  
 σιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον  
 ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώ-  
 νησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήμψεως εἰ μὴ ὑμεῖς  
 μόνοι, ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκη καὶ ἅπαξ καὶ δις 16  
 εἰς τὴν χρεῖαν μοι ἐπέμψατε. οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ 17 1 C 9,11  
 τὸ δόμα, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεο-  
 νάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ 18 Ex 29,18  
 περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ Ἑπα- Ex 20,41  
 φροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὁσμὴν εὐωδίας, θυσίαν 2,25  
 δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. ὁ δὲ Θεός μου πλη- 19  
 ρώσει πᾶσαν χρεῖαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ  
 ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ Θεῷ καὶ πατρὶ 20  
 ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰη- 21  
 σοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.  
 ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ 22 1,13  
 οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ 23  
 τοῦ πνεύματος ὑμῶν· ἀμήν.

13 με + Xw 6 P-81 G rel. sy Ωρ | 15 δε > P<sup>46</sup> D<sup>1</sup>\* 917  
 69 1611 syh ar Ef Thdt | μονον P<sup>46</sup>, > A\* | 16 εις > P<sup>46</sup>  
 A 104s 81 D\* 1912 467 330 syri ar Vict Ambst | μοι]  
 μου P D L g (syri) ar co Ambst Aug Ef | 17 επιζητω  
 1 2 P<sup>46</sup> | 18 πεπληρ. + δε P<sup>46</sup> | υμων + πεμφθεντα  
 (D\*)s vg sy sa Cyp Vict Ambst Ef, + εις 33 467 Ef |  
 19 πληρωσαι 1739s Ψ-81 D\*s 547s 69s 1319-38 1891  
 440s 1518s 913ss lat Xρ Cy Vict Ambst | τον πλουτον  
 Ψsss 917 rel. pl. | 20 η > 917 489 337s 1867 | 22 δε >  
 33 81 256s 1831 43 L sy ar bo Thdt Ambst Ef | 23 Κυ  
 + ημων P<sup>46</sup> P D<sup>1</sup> 88s 5 489 920 241s 206-1891 383 vg  
 sy co Thdt Ambst | τ. πνς] παντων Ψ 917ss 915-462  
 rel. pl. L sy] αμην > B 1739s G 1836 syi sa Ambst Xρ |



## ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ

- E 1,1
R 1,7
E 1,2
E 1,16
1 Th 1,2s
E 1,15
1 C 13,13
1 P 1,4
E 1,13,18
1 T 3,16
E 1,13
- 1** Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θε-  
**2** λήματος Θεοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς ἰτοῖς  
ἐν Κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν  
Χριστῷ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πα-  
τρὸς ἡμῶν.  
**3** Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ Κυ-  
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν  
**4** προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν  
Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάν-  
**5** τας τοὺς ἁγίους ἰδιὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκει-  
μένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε  
**6** ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου ἰτοῦ  
παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ  
κόσμῳ ἐστὶν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμε-  
νον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡκού-  
**7** σατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν  
ἀληθείᾳ· καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ

1 ~ Iu Xu 6 104s I D<sup>1</sup> 917-1518 257 rel. syri ar Ef|  
2 Κολασσ. (P<sup>46</sup>) 1739s 33-326 81 I 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl. 206-  
242 al. 440ss 1611<sup>r</sup> K<sup>r</sup> | Xω + Iu A 33 104 D<sup>s</sup> 1838s  
lat syr bo | ημων + κ. Ku Iu Xu Sss 6 104s I 88s 1838  
920 547ss 206<sup>r</sup> 1108ss 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> ar<sup>1</sup> bo (P syh\*) | 3 και|  
τω D<sup>s</sup> 2005, > BC\* 1739 dg syr co Ef Ambst Aug|  
Xu > B 1739 | περι] υπερ B 33s 81 D<sup>s</sup> 1838s 547 69s  
296 co | 4 Xω] Kω S<sup>\*A</sup> | ην εχετε] την 1739s Ψ 917<sup>s</sup>  
623ss al. 920s 241-177 242 rel. pl. syr, > B | 5 ηκουσατε  
Mn 919 vg sa | 6 κοστω + και 6 Ψ Gs 181 623 al. 920  
pl. 206 rel. vg syr Ef Ambst | κ. αυξανομ. > 6 917sss  
623<sup>s</sup> 920sss 1-177 242 pl. 216<sup>s</sup> 1108ss 257<sup>s</sup> KL al. | ~  
αυξαν. καρποφορ. sy ar Ef | 7 καθως + και 1739s Ψsss  
917-256 206<sup>r</sup> K<sup>r</sup> |

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD COLOSSENSES

1,1-8 *Exordium*

PAULUS apostolus Iesu Christi per volun- 1  
tatem Dei et Timotheus frater <sup>1</sup>eis, qui sunt 2  
Colossis, sanctis et fidelibus fratribus in Christo  
Iesu. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro  
et Domino Iesu Christo.

Gratias agimus Deo et Patri Domini nostri 3  
Iesu Christi semper pro vobis orantes, audi- 4  
entes fidem vestram in Christo Iesu et dile-  
ctionem, quam habetis in sanctos omnes <sup>1</sup>prop- 5  
ter spem, quae reposita est vobis in caelis,  
quam audistis in verbo veritatis evangelii,  
<sup>1</sup>quod pervenit ad vos, sicut et in universo 6  
mundo est et fructificat et crescit sicut in  
vobis ex ea die, qua audistis et cognovistis  
gratiam Dei in veritate, sicut didicistis ab 7

---

1 Iesu Chr. HUCsW] ~ *rel.* | 2 eis] his *codd.*  
d f g Ambst Pel | Colosenses DL<sup>c</sup>, -sis HU\*Z\*Th Pel |  
gratia ∩ gratias (3) F\*Z\* | et domino Iesu Chr. >  
*codd.* d Ambst | 3 domino nostro Iesu Chr. F, > Z<sup>c</sup>  
Kss c d g Aug Pel | 4 audita fide vestra D Ambst  
Sed | ~ \*omnes sanctos FDL-R d f g Ambst | 5 vo-  
bis > F | 6 et<sup>1</sup> > DM\*Z\* | sicut + et DR g Ambst Aug |  
in vobis] et nobis F | ~ qua aud. die AU\*Z<sup>c</sup>BV Pel

---

1 E 1,1 | 2 E 1,2; R 1,7 | 4 E 1,15; Phm 5; 1 C 13,13;  
1 Th 1,3 | 5 1 P 1,4; E 1,13.18; Hb 6,18s | 6 T 1,3.16;  
E 1,13 | 7 C 4,12; Phm 23

Epaphra carissimo conservo nostro, qui est  
8 fidelis pro vobis minister Christi Iesu, qui  
etiam manifestavit nobis dilectionem vestram  
in spiritu.

1,9-23 *Christi excellentia et opus*

9 Ideo et nos, ex qua die audivimus, non  
cessamus pro vobis orantes et postulantes ut  
impleamini agnitione voluntatis eius, in omni  
10 sapientia et intellectu spiritali, ut ambuletis  
digne Deo per omnia placentes, in omni opere  
bono fructificantes et crescentes in scientia  
11 Dei, in omni virtute confortati secundum po-  
tentiam claritatis eius in omni patientia et  
12 longanimitate cum gaudio <sup>1</sup>gratias agentes Deo  
Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis  
13 sanctorum in lumine, qui eripuit nos de po-  
testate tenebrarum et transtulit in regnum  
14 Filii dilectionis suae, in quo habemus redemp-  
tionem per sanguinem eius, remissionem pec-  
catorum.  
15 Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus  
16 omnis creaturae, quoniam in ipso condita sunt  
universa in caelis et in terra, visibilia et invi-

---

7 cariss. + et ZTh | Iesu \* > D e g Ambst Pel |  
9 impleam. + in A\*DCs | \*agnitionem HLR g | 10 ambu-  
l. + in dilectione FM | in<sup>2</sup> > A | 11 clarit.] gloriae  
L<sup>c</sup> d g Ambst Var | 12 deo + et DHTh Var Pel,  
> AG d Ambst | dignos nos fecit] vocavit nos D  
d f g Ambst Var Pel | 14 per sang. eius] et DLWi  
Z\*B, in HR (Pel), > rel. | 15 omnis] omni AMZ<sup>c</sup>,  
universae D g Amb Ambst Aug | 16 quoniam] quia  
*codd.* | universa + et A | et<sup>1</sup> + quae L<sup>c</sup> Vict Vig

---

8 R 15,30 | 9 E 1,8s.15ss; Ph 1,9 | 10 E 1,17; 2,10;  
4,1; Ph 1,27 | 11s E 1,11.18s; 3,16 | 12 A 20,32; 1P 1,4 |  
13 E 1,6.21; 2,2; L 22,53 | 14 E 1,7 | 15 Hb 1,3;  
2C 4,4; Ap 3,14; J 1,18; 1T 6,16 | 16 J 1,3.10; E 1,10.21

ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὃς ἐστὶν πιστὸς 4,12  
ὑπὲρ ἡμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ὃ καὶ δη- 8  
λώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκού- 9 E 1,8s. 15ss  
σαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι Ph 1,9  
καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῇτε τὴν ἐπίγνωσιν  
τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συν-  
έσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ Κυ- 10 E 1,17; 2,10;  
ρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκείαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ 4,1  
καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι τῇ ἐπιγνώσει Ph 1,27  
τοῦ Θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ 11 1 C 1,5  
τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομο- E 1,18s; 3,16  
νὴν καὶ μακροθυμίαν, μετὰ χαρᾶς ἑὐχαρισ- 12 E 1,11.18  
τοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν  
μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί· ὃς 13 2,15; L 22,53  
ἐρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους καὶ E 2,2; 6,12;  
μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγά- 1,6s  
πης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν 14 E 1,7  
ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Ὅς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, 15 Hb 1,3  
πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσ- 2 C 4,4  
θη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ 16 1 T 6,16  
ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε J 1,3.10.18  
E 1,10.21

ημων<sup>2</sup>] υμων C 1739 33ss 1174s 181ss 489s 920-1 al.  
rel. pl. d vg sy ar co Ef Ambst | 9 και αιτουμενοι >  
B K | τη επιγνωσει I D<sup>c</sup> 69s 436 440 | 10 περιπατ. +  
υμας Pss 917<sup>s</sup> 623-177 al. 206 rel. | Κυ] θυ 81 cdm vg  
syp | εις την επιγνωσ. 326 D<sup>c</sup> 917<sup>s</sup> 623 pl. 920-462 rel.  
pl., εν τη επ. S<sup>c</sup> 6 Ψs 1175 330 1612 2005 | 12 ευχαριστ.  
+ αμα P<sup>46</sup> B | τω<sup>1</sup> + θω και C<sup>c</sup> 6 104s 81<sup>c</sup> I 181s 467sss  
1319<sup>s</sup> 429s 2s 440ss 2005<sup>c</sup> 257s al. syh<sup>+</sup> Ambst (S 69  
syp ar Or, G) | ικανωσ.] καλεσαντι 33 1175 D<sup>\*s</sup> 436 ar  
sa Ambst Pel, καλεσ. κ. ικανωσ. B | υμας BS 1739 P  
104 467 547 337s 440 syh<sup>m</sup> ar<sup>1</sup> sa Did Ef Ambst Pel |  
14 εσχομ. B 635 co Ef | απολυτρ. + δια τ. αιματος αυ-  
του 1912 2143 330 255 206 491ss 1518 2005 383 al. syh  
ar Thdt Ef | 15 πρωτοτοκος-εκτισται (16) > Mn | 16 τα<sup>2-3</sup>  
> P<sup>46</sup> BS<sup>\*</sup> 1739s 33s (D<sup>\*s</sup> 69, Ψ) Ωρ<sup>1</sup> Cy |

- θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξου-  
 σίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισ-  
 ται. καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων καὶ τὰ πάντα  
 ἐν αὐτῷ συνέστηκεν, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ  
 τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀρχή,  
 πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν  
 πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησεν  
 πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι <sup>1</sup>καὶ δι' αὐτοῦ ἀπο-  
 καταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας  
 διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ  
 εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.  
 Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ  
 ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονη-  
 ροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς  
 σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστήσαι  
 ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατ-  
 ἐνώπιον αὐτοῦ, εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθε-  
 μελιωμένοι καὶ ἐδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι  
 ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε,  
 τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν  
 οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.  
 Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν,  
 καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων  
 τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώ-

Pr 8,25ss  
E 1,22

,15; E 1,22;  
4,15; 5,23

A 4,2; 26,23  
Ap 1,5

C 2,9; E 1,23  
J 1,16

E 1,7,10; 20  
2,13ss  
1 J 2,2

E 2,1.12;4,18  
R 5,10

E 2,11.14.16;  
5,27

Mc 16,15  
1 T 3,16  
E 3,17  
Hb 3,14

E 3,1.13

17 τα > 33\* Ds | εν > P<sup>46</sup> G | 18 εστιν<sup>2</sup> + η P<sup>46</sup> B 1739s  
 104 81 467 296 216 | απαρχη 33 917 1898s Xq | εκ >  
 P<sup>46</sup> S\* Iq<sup>1</sup> Eus Ef | 19 πληρωμα + τ. θεοτητος 1311  
 255 823 ar Eus (Ef) | 20 δι αυτου<sup>2</sup> > B 1739 81 I D\*s  
 467 436s L lat ar sa Ωq Ef Ambst | της > P<sup>46</sup> B 919  
 1831 | 21 τ. διανοιας υμων (P D\*)G, d Iq Hil Ambst  
 Pel (αυτου) | 22 αποκατηλλαγητε P<sup>46</sup> B 33 Ef, -αλλα-  
 γεντες D\*s Iq (Ambst) | τ. σαρκος > Mn | θανατου +  
 αυτου SAs 326 81 88 467s 920 330 38 255 206ss 35 1518  
 257s al. syph<sup>+</sup> ar co Iq Ef | 23 και<sup>2</sup> > P<sup>46</sup> 33 489 | παση  
 + τη 1739s Pss 81 1912 1836s 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. | διακον.]  
 κηρυξ. κ. αποστολος S\*P, pr. A syh<sup>m</sup> | 24 inc. ος νυν  
 Ds lat Ambst Pel | παθημ. + μου Sc 81 1912 226 330  
 38 440ss 2005 1867 syh ar sa Xq | υπερ<sup>1</sup> > S\* 69\* L |

sibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus sive potestates: omnia per ipsum, et in ipso creata sunt, <sup>1</sup>et ipse est ante omnes, et 17 omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens. quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, et per eum reconciliare 20 omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eius, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt.

Et vos cum essetis aliquando alienati et 21 inimici sensu in operibus malis, nunc autem 22 reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso; si tamen permanetis 23 in fide fundati et stabiles et immobiles a spe evangelii, quod audistis, quod praedicatum est in universa creatura, quae sub caelo est, cuius factus sum ego Paulus minister.

**1, 24-2, 23 *Apostoli sollicitudo et praemotio contra falsos doctores***

Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis 24 et adimpleo ea, quae desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius, quod est ec-

---

16 in ipso] in ipsum

---

19 plenitud. + divinitatis FDMOU<sup>c</sup>WiT | habitare ADHOWiZ\*B f g Tert Vict Hil Ambst] + corporaliter FMT Pel | 20 reconciliari A<sup>c</sup>HL<sup>c</sup>OCsB g | ~caelis, terris FORWiK f(g) Hil Amb Ambst Pel | 21 sensus FDLMWiZ\* d g Tert Hil Pel] + eius D Wi d m Hil Ambst Pel | 22 exhibete D m Aug | irrepreh.] sine crimine D d g Ir

---

17 Pr 8,25ss; E 1,22; Hb 1,3 | 18 E 1,22; 4,15; 5,23; A 26,23; 1 C 15,20; R 8,29; Ap 1,5 | 19 C 2,9; E 1,23; J 1,14.16 | 20 E 1,7.10; 2,13ss; 1 J 2,2 | 21 E 2,1.12; 4,18; R 5,10 | 22 E 2,13-18; 5,27; Ph 2,15 | 23 E 3,17; Hb 3,14; Mc 16,15; 1 T 3,16; R 10,18 | 24 E 3,1.13; Ph 2,17; 1 Th 3,10; A 9,16

- 25 clesia, cuius factus sum ego minister secundum  
dispensationem Dei, quae data est mihi in vos,  
26 ut impleam verbum Dei: mysterium, quod abs-  
conditum fuit a saeculis et generationibus,  
27 nunc autem manifestatum est sanctis eius, <sup>1</sup>qui-  
bus voluit Deus notas facere divitias gloriae  
sacramenti huius in gentibus, quod est Christus  
28 in vobis, spes gloriae, <sup>1</sup>quem nos annuntiamus,  
corripientes omnem hominem et docentes om-  
nem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus  
29 omnem hominem perfectum in Christo Iesu, in  
quo et laboro, certando secundum operationem  
eius, quam operatur in me in virtute.
- 2 Volo enim vos scire qualem sollicitudinem ha-  
beam pro vobis et pro iis, qui sunt Laodiciae,  
et quicumque non viderunt faciem meam in  
2 carne, <sup>1</sup>ut consolentur corda ipsorum, instructi  
in caritate et in omnes divitias plenitudinis  
intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et  
3 Christi Iesu, in quo sunt omnes *thesauri sa-*

---

25 ~ minister ego FM  
vos] vobis DL-RWiZKss c g  
26 fuit] est Z\* g Amb Pel | et] in FM  
manifestum DOUT\* ft Hil | sacramenti] mysterii  
D d g Ambst Pel  
28 omnem hom.<sup>2</sup> > FLMRT d f g Ambst Pel  
29 quo] \*quod g<sup>1</sup>  
certando] contendens D Pel Sed  
2,1 scire + fratres D  
pro<sup>2</sup>] de D Pel, > L\* g | iis] his *codd.*  
Laudic. A\*Z\*(D)  
2 agnitione AFHLORU\*Z\*KV c, ad cognoscen-  
dum mysterium D Pel (Ambst) | patris et > Hil Pel  
et<sup>2</sup>] + domini HTh dm, > AFGL\*MRWiZKss c f

---

25 E 2,2.7s | 26 R 16,25s; E 3,3.5.9s; 1 C 2,7  
27 E 1,18; 3,9; 1 P 1,21  
28 E 4,13; C 3,16  
2,1 C 4,12; Ap 1,11; 3,14  
2 E 3,18s; C 1,26s  
3 Is 45,3; Pr 2,3s; 1 C 1,24.30

ματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, ἣς ἐγενόμην 25 E 3,2.7s  
 ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν  
 δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ  
 Θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ 26 R 16,25s  
 τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν – νῦν δὲ ἐφα-  
 νερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς 27 1 T 1,1  
 γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστη-  
 ρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστιν Χριστὸς ἐν  
 ὑμῖν, ἡ ἐλπίς τῆς δόξης· ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν 28 1,22  
 νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες  
 πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστή-  
 σωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ· εἰς 29 Ph 4,13  
 ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν  
 αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.  
 Εἴλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω 2  
 ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ  
 ἑώρακαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα πα- 2 1,26; E 3,18s  
 ρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες  
 ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν πλοῦτος τῆς πληροφορίας  
 τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ  
 Θεοῦ, Χριστοῦ, ἃ ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ 3 1,27; Is 45,3  
 Pr 2,3s  
 E 3,19  
 1 C 1,24.30

25 εγω + Παυλος S\* A 33s 1912 241 330 ar | 26 νυν δε]  
 ο νυν 1175 H 467 489 69 436 syh\* ar Cl Did | εφαν.]  
 εγνωρισθη 2005 syh\* | αγιοις] αποστολοις G | 27 τις ο  
 πλ. SsPss 81 489 337ss al. 1891 440ss Xq Cy | τουτου]  
 τ. θυ D\*s 1831 Eus Hil Ambst, αυτου ar Cy | ος] ο  
 P<sup>46</sup> BAss 33s G lat | 28 παντα ανθρ.<sup>2</sup> > 33 236 D\*s 88  
 330 257 sa Cl | σοφια + πνευματικη G d | Xω + Iv 6  
 P-1175 917-919 547-263 al. 206 rel. vg (syp) ar sa |  
 2,1 γαρ] δε H 88 467 489 69s 1319sss syh<sup>m</sup> | Λαοδικ.  
 + κ. των εν Ιεραπολει 104 88s 467 330 823 syh<sup>+</sup> | εωρα-  
 καν P<sup>46</sup> BS\*-6 33s 1175s 048 D\* 927 263] -ρακασιν rel.]  
 2 συμβιβασθεντων Ψs 81 G-915 623-794 al. 206 rel. |  
 παντα πλουτον P-1175 D rel. | παν + το CA 424<sup>c</sup> 33 81  
 (D\*) | θυ Xu P<sup>46</sup> B Hil] > Xu 6s P H 1912 sa<sup>1</sup>, θυ ο  
 εστιν Xs D\* Var Aug Pel (Ef), θυ (πατρος) εν Xω (Iv)  
 33 ar Cl Ambst, θυ πατρος (τ.) Xu (S\*)CA 048 sa<sup>1</sup> bo,  
 θυ και πατρ. και του Xu (Ψ)ss 917<sup>s</sup> 623 pl. 1835 pl.  
 206<sup>s</sup> 323<sup>s</sup> 1518 1108s 913<sup>s</sup> K<sup>r</sup> sy(p)h<sup>+</sup> |



- R 16,18  
E 4,17; 5,6 4 τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι. Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζεται ἐν πηλο-  
1 C 5,3  
14,40 5 νολογία. εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χρισ-  
τὸν πίστεως ὑμῶν.
- E 4,17 6 Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν  
E 3,17  
2,20,22 7 τὸν Κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἑρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιούμε-  
νοι ἐν τῇ πίστει καθὼς ἐδιδάχθητε, περισ-  
E 5,6 8 σεύοντες ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ  
2,20 κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώ-  
πων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ  
2,17 9 Χριστόν· ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλή-  
J 1,14,16 ρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἔστε ἐν  
E 1,21 10 αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης  
1 P 3,21 11 ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε πε-  
R 2,29 ριτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώ-  
ματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ,  
3,1; R 6,4 12 ἵσυνταφέροντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ  
E 1,19s συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ  
E 2,1.5 13 Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκρο-  
βυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς

4 δε > P<sup>46</sup> BS\*A\* 81 1898 1831 1611 sa Ambst Aug|  
μηδεις] μη τις 6 Ψss G-915 623-177 642 rel. | 7 εν<sup>2</sup> >  
B 33 326 81 H D\* 1873sss 1319sss vg | τη > CA I  
917sss 623s 1311 | περισσευ. S\*sss 33 1175s I 88 1912  
623s 69s 263s 635 vg<sup>1</sup>] + εν αυτω S<sup>c</sup> D\* 1 e f vg<sup>1</sup> syh<sup>m</sup>,  
εν αυτη 048 rel. Ambst Ef | 8 και<sup>1</sup>] ως Mn | 10 ος] ο  
P<sup>46</sup> B 33 Ds<sup>1</sup> Hil | αρχης κ. εξουσ.] εκκλησις D<sup>1</sup>\*  
(S\*) | 11 σωματ. + τ. αμαρτιων Ψss 917-547 1-462 1311  
rel. syp | 12 βαπτισμω P<sup>46</sup> BS<sup>c</sup> 1739 424<sup>c</sup> D\*s 1319ss|  
συνηγερθημεν C Or | 13 οντας BS\*Ψs 1175s D<sup>c</sup> 1912  
467 489 226ss 1319-38 323 35 al.] + εν P<sup>46</sup> rel. | υμας<sup>2</sup>]  
ημας P<sup>46</sup> B 33 88 1 337ss 206ss 2 491s 1245, > S<sup>c</sup> Pss  
Ds 467 547s al. 216 1518 2005 vg ar Tert |

*pientiae et scientiae absconditi.* Hoc autem 4  
dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum, sed 5  
spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius, quae in Christo est, fidei vestrae.

Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum, in ipso ambulate <sup>1</sup>radicati et superae- 6  
dificati in ipso et confirmati fide, sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam 8  
et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementum mundi, et non secundum Christum; quia in ipso inhabitat omnis 9  
plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in 10  
illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis; in quo et circumcisi estis circum- 11  
cisione non manu facta in exspoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi; consepulti 12  
ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis 13  
et praepotio carnis vestrae, convivificavit cum

3 et scientiae > R Amb

4 decip.] circumveniat D d Ambst Aug Pel  
subtilitate (A)FDGHL<sup>c</sup>MWiTh d Ambst Pel

5 vestrum + et supplens id quod deest utilitati  
fidei vestrae T Ambst (H Pel)

6 ~ Chr. Iesum AGHRWiZB f Ambst Pel  
dom. + nostrum DOZCsThKss c Aug

7 in illo ZKV] > *rel.*

actionem FHLMRZ\* d

9 habitat F\*DLssZ d f Cyp Amb Ambst

11 exspoliationem F\*B Cyp Ambst Hier  
sed > AFLORBV d f g Ambst Aug

12 operat.] resurrectionis Cs

13 ~ essetis mort. FM | vivific. D g Ambst

4 R 16,18; E 5,6 | 5 1 C 5,3; Ph 1,27; 2,12 | 7 E 2,20ss;  
3,17; Jud 20 | 8 E 5,6; C 2,20 | 9 C 1,19; 2,17; J 1,14.16 |  
10 E 1,21s | 11 R 2,29; 1 P 3,21 | 12 C 3,1; R 6,4;  
E 1,19s | 13 E 2,1.5

- 14 illo donans vobis omnia delicta, <sup>1</sup>delens quod  
adversus nos erat chirographum decreti, quod  
erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio  
15 adfigens illud cruci <sup>1</sup>et exspolians principatus  
et potestates traduxit confidenter palam trium-  
phans illos in semet ipso.
- 16 Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu  
aut in parte diei festi aut neomeniae aut sab-  
17 batorum, <sup>1</sup>quae sunt umbra futurorum, corpus  
18 autem Christi. Nemo vos seducat volens in hu-  
militate et religione angelorum, quae non vi-  
dit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae  
19 <sup>1</sup>et non tenens caput, ex quo totum corpus  
per nexus et coniunctiones subministratum et  
constructum crescit in augmentum Dei.
- 20 Si ergo mortui estis cum Christo ab ele-  
mentis huius mundi, quid adhuc tamquam vi-  
21 ventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis ne-  
22 que gustaveritis neque contrectaveritis, quae  
sunt omnia in interitum ipso usu, secundum  
23 *praecepta et doctrinas hominum*. Quae sunt  
rationem quidem habentia sapientiae in super-  
stitione et humilitate, et non ad parcendum

---

14 decretis AG g Ambst Aug | 15 et<sup>1</sup> > *codd.* | exspol.  
+ se carne DWi (g) Hil Aug Paulin Pac | confiden-  
tem F\*Mc, fiducialiter D Aug Pel (g<sup>1</sup>) | 18 humilita-  
tem A\*LM, | non > d m Tert Lcf Ambst | ambulans]  
extollens se g Amb Ambst Pel, + extollens se D m |  
19 construct.] coniunctum Cs Hier | crescit in tem-  
plum sanctum in Dom. (E 2,21) Cs(HTH) | 20 ergo  
> *pl.* | huius > AGHU\*B d | in + hoc FDLm d  
Ambst Pel | 21 tetigeris, gustaveris, contrectaveris  
AGU\*C (g, d Tert) | 22 interitu *codd. pl.* | 23 humi-  
litate + cordis D m Amb Aug Pel (d fg Hil, Ambst) |  
~ ad non AFLMORZCs f

---

14 E 2,14s; 1 P 2,24 | 15 E 1,21 | 16 R 14,1-12;  
1 T 4,3s | 17 Hb 8,5; 10,1 | 18 C 2,23 | 19 E 1,22;  
2,21; 4,15s | 20 C 2,8; G 4,3.9 | 21 1 T 4,3s | 22 Is  
29,13; Mt 15,9; Tt 1,14 | 23 C 2,18; R 14,17

σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παρα-  
πτώματα, ἔξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον <sup>14</sup> E 2,14s  
τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ <sup>1 P 2,24</sup>  
ἤρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυ-  
ρῷ· ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσί- <sup>15</sup> 1,13; L 11,  
ας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐ-  
τοὺς ἐν αὐτῷ.

Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν <sup>16</sup> R 14,1-12  
πόσει ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαβ-  
βάτων, <sup>17</sup> Hb 8,5; 10  
ἃ ἔστιν σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶ-  
μα τοῦ Χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύετω <sup>18</sup> 2,23  
θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν  
ἀγγέλων, ἃ ἐώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιού-  
μενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὗ <sup>19</sup> E 2,21; 4,1  
κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ  
τῶν ἀφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ  
συμβιβαζόμενον αὕξει τὴν αὕξησιν τοῦ Θεοῦ.

Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοι- <sup>20</sup> G 4,3.9  
χείων τοῦ κόσμου, τί ὥς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογ-  
ματίζεσθε· <sup>21</sup>  
<sup>22</sup> Is 29,13  
Mt 15,9  
ἢ μὴ ἄψη μηδὲ γεύση μηδὲ θίγης, ἃ  
ἔστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ  
τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων;  
ἃτινὰ ἔστιν λόγον μὲν ἔχοντ' αὖ σοφίας ἐν ἐθελο- <sup>23</sup> R 13,14  
θρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώ- <sup>1 T 4,3</sup>

συν] εν P<sup>46</sup> 104 81 467 460ss 69 330 642, >1912 635\* |  
ημιν] υμιν S<sup>c</sup> 6 P 326 1912 467 547s 69s al. 206\* 323  
1518 L vg Tert | παραπτωμ. + ημων D\* syp ar co |  
14 ηρεν D\*s 489 919 206 2 216 1518 2005 383 Ωρ | 15 τ.  
αρχας κ.] τ. σαρκα G Nov Hil (Amb Aug) | 16 η<sup>1</sup>] και  
Mn P<sup>46</sup> B 1739 syp sa<sup>1</sup> bo Ωρ<sup>1</sup> | νεομην. Mn B 81 G  
915s 330 242 2005 | σαββατω G<sup>1</sup> 1898 69s, -του Mn D<sup>c</sup> |  
17 α P<sup>46</sup> I] ο Mn B G d m Aug | το δε-αγγελων (18)  
> I | 18 των + μελλοντων S\* | α + μη S<sup>c</sup>s Ps 326s (G)  
917-919 al. 462-1245 rel. vg syih ar Aug | 19 κεφαλην  
+ Xv D\* 2005 syh ar Nov | 20 ει + ουν (S\*) 326 915  
920 919ss 1319ss 206s 2ss 440s 823s 1518-378 syh Thdt  
Aug, γαρ syp | τι + παλιν D<sup>1</sup>\*G ar Ef (vg Ambst) |  
23 ταπεινοφροσ. + τ. νοος G d bo Hil Ambst Pel | και<sup>2</sup>  
> P<sup>46</sup> B 1739 Or Hil Amb Ambst Pel |

ματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

- Ps 2,12 3 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω  
Ps 109,1 ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ
- Mt 6,33 2 καθήμενος, τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς  
R 6,2 3 γῆς. ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπ-  
1 C 15,43 4 ται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ. ὅταν ὁ Χρισ-  
Ph 1,21 τὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς  
G 2,20 σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.
- R 6,6; 8,13 5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορ-  
E 4,19; 5,3.5 νείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ  
E 5,6 6 τὴν πλεονεξίαν ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἣν  
7 ἀπειθείας· ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιπατήσατέ ποτε,  
E 4,25-31; 5,4 8 ὅτε ἐζήτε ἐν τούτοις. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς  
τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν,  
E 4,25.22 9 αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσ-  
θε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν  
E 4,24 10 ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυ-  
σάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπί-  
Gn 1,27 11 γνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου  
G 3,28 οὐκ ἔστι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ  
ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθε-  
ρος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν παῶσιν Χριστός.
- 12 Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι

1 ἐστιν > S\* 547s 255 1099 221 | ανω 1 2 P<sup>46</sup> | 3 τω<sup>2</sup>  
> 326 917s 623s 920 177s al. 242 2 440 al. 639s K |  
4 υμων P<sup>46</sup> S-6 33 104 D\*s 467<sup>s</sup> 462s 1319sss 296 506ss  
vg ar bo Eus Ny Did Xp | συν αυτω > A 218 Ny | 5 με-  
λη + υμων A 6 P 104s D-915 920 rel. vg syp ar co Io  
Cl<sup>1</sup> Ωρ<sup>1</sup> Ambst Ef | κακην > P<sup>46</sup> G Hil | 6 α] ο C\*  
D\*s ar, δια ταυτα γαρ P<sup>46</sup> | επι-απειθειας \* > P<sup>46</sup> B sa  
Cl Cyp Ambst Ef | 7 τουτ.] αυτοις 1739s 104s G 1836-  
915 794 al. 206<sup>r</sup> 1108ss 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 8 κ. υμεις > S\* sa  
(syp bo) | υμων + μη εκπορευεσθω G co (Ambst Pel) |  
9 αυτου + κ. τ. επιθυμiais syh<sup>+</sup> | 11 ενι + αρσεν κ. θη-  
λυ (G 3,28) D\*s Amb Aug Pel | τα > S\*ss 33 H 436  
296 257 Cl |

corpori, non in honore aliquo, ad saturitatem carnis.

### 3,1-17 *Vita secundum Christum*

Igitur, si consurrexistis cum Christo, quae 3  
sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera  
Dei sedens; quae sursum sunt sapite, non quae 2  
super terram. Mortui enim estis, et vita vestra 3  
est abscondita cum Christo in Deo. Cum Chris- 4  
tus apparuerit, vita vestra, tunc et vos appa-  
rebitis cum ipso in gloria.

Mortificate ergo membra vestra, quae sunt 5  
super terram: fornicationem, immunditiam, li-  
bidinem, concupiscentiam malam et avaritiam,  
quae est simulacrorum servitus, <sup>1</sup>propter quae 6  
venit ira Dei super filios incredulitatis, in qui- 7  
bus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in  
illis. Nunc autem deponite et vos omnia: iram, 8  
indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem  
sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, 9  
exspoliantes vos veterem hominem cum actibus  
suis <sup>1</sup>et induentes novum, eum qui renovatur in 10  
agnitionem secundum imaginem eius, qui creavit  
illum; ubi non est gentilis et Iudaeus, circum- 11  
cisio et praeputium, barbarus et Scytha, ser-  
vus et liber, sed omnia et in omnibus Christus.

Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et 12

---

satur. + et diligentiam Amb Ambst (D) | 1 con-  
resurrexist. AF\*LM | cum > AGC (Pel) | 2 supra F\*  
GM | 4 apparuit M | et > FH\* | 6 in fil. diffidentiae  
FLM (d) g | 7 viveritis ADH\*MZ\*B f | 8 vestro +  
non procedat F<sup>c</sup>DB g, ne emiseritis MU f | 10 in-  
duite D m Ambst Aug Pel | agnitionem + Dei D<sup>c</sup>  
dm Aug | 11 est + mascul. et femina iudaeus et  
graecus D Amb Pel (d g Sing)

---

1 Ps 109,1; C 2,12 | 2 Ph 3,20; Mt 6,33 | 3 R 6,2ss |  
4 1 C 15,43; Ph 3,20; 1 J 3,2 | 5 R 6,6; 8,13; E 4,19;  
5,3,5 | 6 E 5,6 | 7 E 2,2; Tt 3,3 | 8 E 4,25s.29; 5,4 |  
9 E 4,22; R 8,13 | 10 E 4,24 | 11 G 3,28; 1 C 15,28 |  
12 1 P 2,9; E 4,2.32

dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, hu-  
 13 militatem, modestiam, patientiam, <sup>1</sup>supportantes  
 invicem et donantes vobismet ipsis, si quis ad-  
 versus aliquem habet querelam; sicut et Do-  
 14 minus donavit vobis, ita et vos. Super omnia  
 autem haec, caritatem habete, quod est vin-  
 15 culum perfectionis. Et pax Christi exsultet in  
 cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno  
 16 corpore, et grati estote. Verbum Christi ha-  
 bitet in vobis abundanter, in omni sapientia  
 docentes et commonentes vosmet ipsos, psalmis,  
 hymnis et canticis spiritualibus, in gratia can-  
 17 tantes in cordibus vestris Deo. Omne, quod-  
 cumque facitis in verbo aut in opere, omnia  
 in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes  
 Deo et Patri per ipsum.

3,18-4,6 *Officia erga alios*

18 Mulieres, subditae estote viris, sicut oportet,  
 19 in Domino. Viri, diligite uxores vestras et no-  
 20 lite amari esse ad illas. Filii, oboedite parentibus  
 per omnia; hoc enim placitum est in Domino.

---

13 support. + in LM  
 vobismet] vobis AGL\*OUWiCsB d g Pel  
 14 vos + facite D d f<sup>o</sup> g m Ambst Pel  
 habete] habentes FLZ<sup>c</sup>, \* > AGH d fg Ambst Aug  
 15 exsultet] abundet D d g  
 grati] gratia DWiZ\*Ks Pel<sup>c</sup>  
 16 ipsos + in DOWi Amb  
 et<sup>2</sup> F<sup>c</sup>DL Amb] > *rel.*  
 17 domini + nostri DOW m Amb  
 Christi > AGUWiCsB Ambst Pel  
 18 viris + vestris DUWi d fg Aug  
 19 vestras > FGHLOWiCK c  
 20 parent. + vestris D | per omnia > D

---

13 Mt 6,14; 17,17; E 4,32; 5,2 | 14 R 13,8.10; E 4,3s]  
 15 Ph 4,7; R 12,5; 1 C 12,13 | 16 E 4,29; 5,19 | 17 1 C  
 10,31; E 5,20 | 18 E 5,23-6,9; 1 P 2,18-3,7 | 19 1 P 3,7

καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστό- 1 P 2,9  
τητα, ταπεινοφροσύνην, πραΰτητα, μακροθυ- E 4,2.32; 5,1  
μίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυ- 13 Mt 6,14; 18,27  
τοῖς, ἐάν τις πρὸς τινὰ ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ E 4,2.32; 5,2  
ὁ Κύριος ἔχαρίσατο ὑμῖν οὕτως καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ 14 2,13; R 13,8s  
πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ὃ ἐστὶν σύνδεσμος E 4,3s  
τῆς τελειότητος. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βρα- 15 Ph 4,7  
βευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλή- I C 12,13.27  
θητε ἐν ἐνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.  
ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλου- 16  
σίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νουθε-  
τοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς, ὕμνοις, ᾠδαῖς πνευμα- E 5,19  
τικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν  
τῷ Θεῷ. καὶ πᾶν ὃ τι ἐὰν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ 17 I C 10,31  
ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ,  
εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ πατρὶ δι' αὐτοῦ. E 5,20

Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὥς 18 3,18-4,1  
ἀνῆκεν ἐν Κυρίῳ. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυ- E 5,22-6,9  
ναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. Τὰ τέκ- 19 I P 2,18-3,7  
να, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα, τοῦτο 20

12 και > B 1739s 33 1319 | οικτιρμων 326 917 5s 794  
38s 255s 2s 216s al. 1518s 257 506s K | 13 Ks P<sup>46</sup> BA  
Ψ 1175 D\*s 1835 255 lat] θς S\* 1149 (38 ar Aug), Xs  
rel. | υμεις + ποιειτε D\*s (syp) sa Cl Ambst (Pel) |  
14 ο BCss 33s 1319\*sss vg Cl Xc (S\* 81 D\*)] ητις rel. |  
τελειοτ.] ενοτητος D\*s Ambst Pel | 15 Xu] θυ 6 33  
Ψss 917-1518 257 rel. Ambst | ενι > P<sup>46</sup> B 1739 sa |  
16 Xu] θυ C\*s 33 104 1873s 337s 263 al. 2 440 al., Ku  
S\*I Cl | ψαλμ. και υμν. και 6 Ψss 81 917-319 al. 206<sup>r</sup>  
1518 257s K<sup>r</sup> syp ar co | εν<sup>3</sup> + τη P<sup>46</sup> BS<sup>c</sup> 1739s D\*s  
1319sss 1611 2005 | εν χαριτι > C<sup>c</sup> 326 1838 1 462 255 |  
τη καρδια Ψ 917s 623s 1835-462 al. rel. pl. | θω] Kω  
P<sup>46</sup> Ψss 917s rel. pl. | 17 και > D\*s 429 vg | Ku >  
Cs D<sup>1</sup>\*s 177 | Iv + Xu Sss 1175 D\*s 1827 337ss  
1610 | θω + και 33 Ψsss D rel. | 18 τοις + ιδιοις 6  
1175 915s 920 pl. 206<sup>r</sup> 257s K<sup>r</sup> | ανδρ. + υμων D\*s  
1827 syph<sup>+</sup> ar co | 19 γυναικας + υμων C<sup>c</sup> D\*s 330  
vg<sup>1</sup> syph<sup>+</sup> ar bo Ambst Pel, εαυτων S<sup>c</sup> 1175 88 | πα-  
ραπικραιν. C<sup>c</sup> 181s 623 794 1149 K |



- 21 γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν Κυρίῳ. Οἱ πατέρες, μὴ  
 22 ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. Οἱ  
 δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα  
 κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις ὡς ἀνθρωπ-  
 άρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότητι καρδίας φοβούμενοι  
 23 τὸν Κύριον. ὃ ἐὰν ποιῇτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε  
 24 ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι  
 ἀπὸ Κυρίου ἀπολήμψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν  
 τῆς κληρονομίας. τῷ Κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε.  
 R 12,11 25 ὁ γὰρ ἀδικῶν κομίζεται ὃ ἠδίκησεν, καὶ οὐκ  
 R 2,11 4 ἔστιν προσωποληψία. Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον  
 Lv 25,43.53 καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδό-  
 τες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ.  
 1 Th 5,17 2 Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες  
 E 6,18 3 ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ  
 Ph 4,6 4 περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ Θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ  
 R 15,30 5 λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι'  
 E 6,18s 6 ὃ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με  
 2 Th 3,1 7 λαλῆσαι. Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω,  
 1 C 16,9 8 τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάν-

20 εν] τω 326 81 489 547s 206 al. 323 1518 876 bo (sa)  
 Cl | 21 ερεθιζ.] παροργιζετε Sss 33s 104sss 917-915 623s  
 927-321 206r 1108ss 257ssss syh<sup>m</sup> | 22 κατα παντα >  
 P<sup>46</sup> 81 38\* 436 612s sa | Ky] θν P<sup>46</sup> 6 104 917-920 919-  
 462 al. 206r 1518 257 pl. K | 23 inc. και παν ο τι εαν 6  
 Ψss 917-181 623s 920 pl. rel. pl. syp | Kw + δουλευον-  
 τες A 88 330 491s 440 (co) Cl | και > P<sup>46</sup> B 1739 177  
 sa | ουκ + ως syp ar | 24 Ky] θν 1611 2005 syh\* | απο-  
 λημψ. BS\*C\* 33 326 D 920s 337ss al. 242 2 491 1245]  
 λη(μ)ψεσθε P<sup>46</sup> rel. | κληρ. τ. Ky Xu ω δουλ. G d Ambst |  
 τω P<sup>46</sup> B-As 33s 81 D\*s 88 1912 vg co] + γαρ rel. |  
 25 γαρ] δε 6 Ψ 326 917s 623 pl. 920-794 al. rel. syp |  
 κομειται S\*sss 33 81 I D\* 915s 1838s 920-177 999 rel.  
 pl. | προσωπολημ. + παρατω θω I G vg<sup>l</sup> ar (bo) Ambst |  
 4,1 παρεχετε C 88 337ss 206 2s 216 257 Cl | ουρανοis  
 6 Ψ 1175 Ds 623ss al. 920-177 al. rel. | 2 προσκαρτε-  
 ρουντες 33 I 69 | εν 1 ∩ 2 S\* | εν ευχαρ. > D\* Cyp  
 Ambst | 3 λογου + εν παρρησια A | Xu] θν B\* 1319  
 L sa | ο] ον B G | δεδεμ.] δεομαι 81 88 919 257 |  
 5 εξαγορ. + οτι αι ημεραι πονηραι εισιν 440 |

Patres, nolite ad indignationem provocare filios 21  
 vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi, oboe- 22  
 dite per omnia dominis carnalibus, non ad  
 oculum servientes, quasi hominibus placentes,  
 sed in simplicitate cordis timentes Deum.  
 Quodcumque facitis, ex animo operamini sic- 23  
 ut Domino et non hominibus; scientes quod 24  
 a Domino accipietis retributionem hereditatis.  
 Domino Christo servite. Qui enim iniuriam 25  
 facit, recipiet id quod inique gessit, et non  
 est personarum acceptio apud Deum. Domi- 4  
 ni, quod iustum est et aequum, servis prae-  
 state scientes quod et vos Dominum habetis  
 in caelo.

Orationi instate, vigilantes in ea in gra- 2  
 tiarum actione, orantes simul et pro nobis, 3  
 ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad lo-  
 quendum mysterium Christi, propter quod etiam  
 vinctus sum, ut manifestem illud ita ut oportet 4  
 me loqui. In sapientia ambulate ad eos, qui 5  
 foris sunt tempus redimentes. Sermo vester 6

21 parentes DOWiZ f  
 indignat.] iracundiam FLssZ\*Th g<sup>1</sup> Pel, iram d  
 Ambst

22 deum] dominum *codd.* fg Ambst Pel Sed

24 domini Christi Iesu cui servitis D d (fg) Ambst

25 apud Deum > AGC d

4,1 quod DB cf Ambst] quoniam *rel.*

caelis FLM d fg Ambst Pel

2 instate] instantes O<sup>c</sup>Z\* Or, insistite Hier  
 in ea > F\*L\*MT

3 sermonis] verbi FLM g Amb Ambst Pel  
 mysteria A

4 illud] illum FDLMKW

5 sapientiam A\*Z\*Cs

23 R 12,11 | 25 R 2,11 | 4,1 Lv 25,43.53 | 2 R 12,12;  
 E 6,18s | 3 R 15,30; A 14,27; 1C 16,9; 2C 2,12 |  
 4 E 6,20 | 5 E 5,15s | 6 E 4,29; Mt 5,13; 1 P 3,15

semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.

4,7-18 *Epilogus*

- 7 Quae circa me sunt omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater et fidelis minister et conservus in Domino, quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat, quae circa  
8 vos sunt et consoletur corda vestra, <sup>1</sup>cum Onesimo carissimo et fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quae hic aguntur, nota facient vobis.
- 10 Salutat vos Aristarchus concaptivus meus et Marcus consobrinus Barnabae, de quo accepistis mandata; si venerit ad vos, excipite  
11 illum, <sup>1</sup>et Iesus, qui dicitur Iustus; qui sunt ex circumcisione; hi soli sunt adiutores mei in  
12 regno Dei, qui mihi fuerunt solacio. Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Iesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate  
13 Dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro iis qui  
14 sunt Laodiciae et qui Hierapoli. Salutat vos  
15 Lucas medicus carissimus et Demas. Salutate fratres qui sunt Laodiciae et Nympham et

---

8 cognoscat, vos] -catis, nos DWiK d g Hier<sup>1</sup>, cognoscant F\* | 9 ~ est ex vobis *codd.* d f g Ambst Pel | faciet AOWiZ<sup>c</sup>CKss Ambst (Pel) | 10 excip.] suscip. FDLMWi Pel | 11 mei > AGHRUCs | 12 stetit] sitis DO Pel | 13 enim > DC | iis] his *codd.* | Laodiciae (15) DWiZ\* | Hierop. F\*MWiZ\* | Hierapoli + omnes D Pel

---

7 E 6,21; Ph 1,12 | 8 E 6,22 | 9 Phm 10 | 10 A 27,2; 12,12; 4,36; 18,27 | 12 C 1,7; 2,1 | 13 C 2,1 | 14 Phm 24; 2 T 4,11.10 | 15 R 16,5; 1 C 16,19

τοτε ἐν χάριτι, ἄλατι ἡρτυμένος, εἰδέναι πῶς  
δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. E 4,29  
Mc 9,50  
1 P 3,15

Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς 7 E 6,21;  
A 20,4  
ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ  
σύνδουλος ἐν Κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς 8 E 6,22  
εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ  
παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὁνησίμῳ 9 Phm 10  
τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ  
ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωρίσουσιν τὰ ὧδε.

Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλω- 10 A 19,29  
τός μου καὶ Μᾶρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ 20,4; 27  
οὗ ἐλάβετε ἐντολάς, – ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασ- 12,25,15  
θε αὐτόν, – καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος, 11  
οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς  
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν  
μοι παρηγορία. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ 12 1,7  
ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, πάντοτε ἀγωνι-  
ζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα  
σταθῇτε τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι ἐν παντὶ  
θελήματι τοῦ Θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει 13  
πολὺν πόνον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ  
καὶ τῶν ἐν Ἱεραπόλει. ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς 14 2 T 4,10  
ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς καὶ Δημᾶς. Ἀσπάσασθε 15 Phm 24  
τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νυμφᾶν καὶ

7 τα + δε S\* syp ar Ef | 8 γνωτε, ημων BS\* A 33s 1175s  
048 D\*s 88 467 69s 1319sss 296 syi ar sa Thdt Hier  
Ef] γνω, υμων P<sup>46</sup> rel. | 9 γνωρισ. P<sup>46</sup> BS<sup>c</sup>Ps 81 D\*s  
88 69s 1611] -ιουσιν 048 rel. | ωδε + πραττομενα G d  
vg Hier (Ambst) | 10 εντολας] επιστολας syh<sup>m</sup> | δεξασ-  
θαι 1739 33 1175 048 D<sup>1</sup>G<sup>1</sup> 181 1319ss 1611 2005 |  
11 συνεργοι + μου D\*s 1898 vg<sup>1</sup> ar Ωρ Ambst] + εισιν  
P D\*s 1898 330 (vg) | 12 Ιυ > P<sup>46</sup> 1739s Ψ Ds 917s  
915 623ss 1873-177 999 rel. pl. sy Ambst | σταθητε P<sup>46</sup>  
BS\* 1739 81 1912 38 218] ητε 462 999 1518 257 syh<sup>m</sup>,  
στητε rel. | πεπληρωμ. P<sup>46</sup> 6 Ps 326s 917-1827 1873-794  
38 rel. syih\* | 13 πολυν πονον] ζηλον πολυν 33 Ψ 326 917  
rel. pl. sy | πονον] κοπον D\*s, ποθον 104 1912 467 255  
al., αγωνα 1739ss | 14 ο αγαπητ. > 33 1898 642 syi |

- R 16,5 16 τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν  
Phm 2 17 ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. καὶ εἵπατε Ἀρχίππῳ· βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.  
1 C 16,21 18 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.  
2 Th 3,17

## ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Α

- A 15,40 1 Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκ-  
6,19; 17,1.15 κλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν Θεῷ πατρὶ καὶ Κυ-  
2 Th 1,1 ρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη.  
2 Th 1,11 2 Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνημονεύοντες ἐπὶ τῶν προσευχῶν ὑμῶν, ἀδιαλείπτως ἡμῶν, τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ πα-  
1 C 13,13 3 τρὸς ἡμῶν, ἑλπίδες, ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ὑπὸ  
C 1,4s 5 Θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον  
Ap 2,2 ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον,  
2 T 2,13 4

15 αυτου] αυτων Sss 33s 104sss 048 88 1912 5s al. 1845 1319-1211 255ss 296 2298 syi bo, αυτης B 1739ss syih\* sa | 16 η επιστολη + αυτη 1845 69s 1319ss al. 1831 svpi co Ambst, > B | Λαοδικεων B 1739s Ψs 1175s<sup>c</sup> 181s 623 pl. 920s 999-38 rel. pl.] -καιων al. | και<sup>4</sup> > D\* 440 Ambst | 17 βλεπετε 33 G<sup>1</sup> | 18 υμων P<sup>46</sup> 048] + αμην P-1175 D 917 1898sss 5<sup>r</sup> rel. vg sy ar bo |

1,1 πατρι + ημων A 81 69s r ar Did | ειρηνη + απο θυ πατρος ημων κ. Κυ Iu Xu SA 6 33s 104ss 81 I D 917 rel. syih bo | 2 μνειαν BS\*Asss 33 81 263 255 ar] + υμων rel. Ef Ambst | 3 ελπιδος > A | 5 ευαγγ. + τ. θυ SC | εις] προς C<sup>s</sup> Ds 1827 547s 38 Xq | μω 81 D 489 241 1311 642 1518 K |

quae in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta 16  
 fuerit apud vos epistula haec, facite ut et in  
 Laodicensium ecclesia legatur; et eam, quae  
 Laodicensium est, vos legatis. Et dicite Arch- 17  
 ippo: Vide ministerium, quod accepisti in Do-  
 mino, ut illud impleas.

Salutatio mea manu Pauli. Memores estote 18  
 vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

## EPISTULA

## BEATI PAULI APOSTOLI

### AD THESSALONICENSES PRIMA

#### 1,1-10 *Exordium*

PAULUS et Silvanus et Timotheus eccle- 1  
 siae Thessalonicensium in Deo Patre et Do-  
 mino Iesu Christo. Gratia vobis et pax.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus 2  
 vobis memoriam vestri facientes in orationibus  
 nostris sine intermissione, memores operis fidei 3  
 vestrae et laboris et caritatis et sustinentiae  
 spei Domini nostri Iesu Christi ante Deum et  
 Patrem nostrum<sup>1</sup> scientes, fratres dilecti a Deo, 4  
 electionem vestram: quia evangelium nostrum 5

15 ecclesiam GOKVW cdm(dg Ambst)] -sia *rel.*]  
 16 haec > *codd.* d f g Pel | in > ORT | ecclesiae OUB]  
 apud vos legatur FV | 18 gratia + domini nostri  
 (Iesu Chr.) FDM<sup>c</sup>OWiZB

1,1 patre + nostro DMO r Ambst | domino + nostro  
 RZ | pax + a deo patre nost. et dom. Iesu Chr. FLM  
 (d) | 2 vestri > ALUV | 3 memores] reminiscetes D  
 g<sup>1</sup> Pel | coram deo et patre nostro D g Ambst Pel

16 1 Th 5,27 | 17 Phm 2 | 18 1 C 16,21; Ph 1,7  
 1 A 17,1-13; 15,22.27.32.40; 16,1; 2 Th 1.1 | 2 1 Th  
 2,13; 2 Th 1,11 | 3 1 C 13,13; C 1,4s; Ap 2,2 | 4 2 Th  
 2,13 | 5 1 C 2,4s

non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute et in Spiritu sancto et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis  
 6 propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio Spiritus sancti; ita  
 7 ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaia. A vobis enim dif-  
 8 famatus est sermo Domini, non solum in Macedonia et in Achaia, sed et in omni loco fides vestra, quae est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui.  
 9 Ipsi enim de nobis adnuntiant qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo  
 10 et vero, <sup>1</sup>et exspectare Filium eius de caelis, quem suscitavit ex mortuis, Iesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

2,1-16 *Apostoli praedicatio Thessalonicae*

2 Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum  
 2 ad vos, quia non inanis fuit; sed ante passi et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad  
 3 vos evangelium Dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore neque de  
 4 immunditia neque in dolo, <sup>1</sup>sed sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis evangelium,

---

5 et<sup>1</sup> > AFDHZ\*Th Pel Vig | in<sup>5</sup> > AUB Pel |  
 6 et<sup>2</sup> + ipsius D r Ambst Pel | 7s Mached. *codd. pl.* |  
 8 diffam. est] innotuit D g<sup>1</sup> | et<sup>2</sup> M Ambst] > *rel.* |  
 profecta est] exiit D d g<sup>1</sup> Pel | 9 habuimus U d g r |  
 servire] ut serviatis D Pel (Ambst) | 2,2 passi + multa DO\*Z\* | affecti] adflicti D d f Ambst | Philippis + quam HTh | deo] domino FHZThBW d e Pel

---

6 A 13,52 | 7 Ph 3,17; 2 Th 3,9 | 8 R 1,8 | 9 A 14,15;  
 1 C 12,2; J 17,3 | 10 1 Th 5,9; Tt 2,13; A 17,31;  
 R 5,9 | 2,1 1 Th 1,5.9; 2 Th 3,7 | 2 A 16,20-24; 17,1-5 |  
 4 1 T 1,11; G 1,10; Jr 11,20

ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ  
ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενή-  
θημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡ- 6 1 C 4,16  
μῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ Κυρίου, δεξάμενοι τὸν A 13,52  
λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος  
ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς 7 4,10; 2 Th 3  
πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. Ph 3,17  
ἅφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχεται ὁ λόγος τοῦ Κυρίου οὗ 8 R 1,8  
μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν  
παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν  
ἐξελέλυθεν, ὥστε μὴ χρεῖαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν  
τι· αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὅποιαν 9 A 14,15  
εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέ- 1 C 12,2  
ψατε πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύ- J 17,3  
ειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν τὸν 10 Tt 2,13  
υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἡγείρεν ἐκ τῶν A 17,31  
νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἐκ τῆς ὀρ-  
γῆς τῆς ἐρχομένης.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡ- 2 1,5,9  
μῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἄλλὰ 2 2 Th 3,7  
προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες καθὼς οἴδατε ἐν A 16,20-24;  
Φιλίπποις ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ Θεῷ ἡμῶν 17,1-5  
λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ  
ἐν πολλῷ ἁγῶνι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ 3  
ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὐδὲ ἐν δόλῳ,  
ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πισ- 4 1 T 1,11  
τευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ G 1,10

εν<sup>4</sup> > BS 33 r co | εν<sup>5</sup> > S-424<sup>c</sup> 33s 104 81 048 917 1898 |  
6 Ku] θυ A | 7 τυπους Sss Ps 326s D<sup>c</sup>ss 88-2127 rel. pl.  
syh | 8 γαρ > S\* 1912 489 | Ku] θυ S\* 181 1912 330\*  
1611 2005 203 syh\* ar co<sup>1</sup> | και B 1739s 33 917 547 69 2s  
1518s 257 378ss r XQ] + εν τε rel. | τι + αυτοις 81 1319  
255 syh sa | 9 υμων B 81 927 547s 330 206sss 635 491ss  
d sa | 10 των<sup>2</sup> > Cs 88 1319 K ar Eus | εκ<sup>3</sup>] απο C 6 Ψss  
D-915 623-1518 1108ss 257<sup>a</sup> K<sup>r</sup> | 2,2 θω + πατρι 206s |  
3 ουδε<sup>2</sup> B-6 33s 326ss Ds 1912 467 1835s 330 38 506s |  
ουτε rel. |



- Jr 11,20 ὡς ἄνθρωποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ Θεῷ τῷ δοκι-  
 A 20,33 5 μάζονται τὰς καρδίας ἡμῶν. οὔτε γάρ ποτε ἐν  
 Mc 12,40 λόγω κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔ-  
 2 P 2,3 6 τε ἐν προφάσει πλεονεξίας, Θεὸς μάρτυς, 'οὔτε  
 J 5,41.44 7 ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν  
 8 οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς  
 Χριστοῦ ἀπόστολοι. ἀλλὰ ἐγενήθημεν ἥπιοι ἐν  
 μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκ-  
 8 να· οὕτως ὁμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μετα-  
 δοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ ἀλ-  
 λὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν  
 9 ἐγενήθητε. μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον  
 1 C 4,12 ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐρ-  
 A 20,34 γαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν  
 ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ.  
 10 ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ Θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαί-  
 A 20,31 ὡς καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενή-  
 E 4,1 11 θημεν, καθάπερ οἴδατε ὡς ἓνα ἕκαστον ὑμῶν  
 Ph 1,27 12 ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ 'παρακαλοῦντες ὑμᾶς  
 2 Th 1,5 καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ  
 1 P 5,10 περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ Θεοῦ τοῦ καλοῦντος  
 ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.  
 1,2; G 1,11 13 Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν  
 2 Th 2,13 τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον

4 ἀλλα<sup>2</sup> BS\*sP Ds 38 218 216] + τω rel. | 5 εν<sup>2</sup> > BS<sup>c</sup>  
 33 1912 462 1319s 263 206s 506s Cl | 7 νηπιοι BS\*C\*  
 I Ds 1912 623s 69 38s 206s 491 vg bo Cl<sup>1</sup> Ωρ<sup>1</sup>  
 Ambst (Ef) | 8 μειρομ. 326<sup>c</sup> 547s 330 255 206 242  
 2 440s 2298 1518 2005 257 Eus Xp Cy | ηυδοκ. B,  
 ευδοκησαμεν 33 81 vg | 9 τ. κοπων, τ. μοχθων P 547s  
 177 216 1518 506s cav tol | νυκτος + γαρ 104 917-181  
 623 pl. 920-794 206<sup>r</sup> 1108ss 257ss 203<sup>s</sup> K<sup>r</sup> syh<sup>m</sup> ar |  
 10 υμεις + γαρ H 917 919 69s (Ef) | 11 αυτου PH  
 1898 919 | 12 κ. μαρτυρ. > AP | περιπατησαι 6 Ψ  
 917-181 620-177 642 rel. | καλεσαντος SA 326 177 38  
 218 1831 1611 2005 vg syph\* ar co | 13 και<sup>4</sup> BSAss  
 1175s 920 1611 2005 syh bo Ambst Pel] > rel. |

ita loquimur non quasi hominibus placentes,  
 sed Deo qui probat corda nostra. Neque enim 5  
 aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut  
 scitis, neque in occasione avaritiae, Deus testis  
 est, nec quaerentes ab hominibus gloriam 6  
 neque a vobis neque ab aliis, cum possemus 7  
 vobis oneri esse ut Christi apostoli, sed facti  
 sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si  
 nutrix foveat filios suos. Ita desiderantes vos 8  
 cupide volebamus tradere vobis non solum  
 evangelium Dei, sed etiam animas nostras,  
 quoniam carissimi nobis facti estis. Memores 9  
 enim estis, fratres, laboris nostri et fatigationis,  
 nocte ac die operantes, ne quem vestrum gra-  
 varemus, praedicavimus in vobis evangelium  
 Dei. Vos testes estis et Deus quam sancte et iu- 10  
 ste et sine querela vobis, qui credidistis, fuimus;  
<sup>1</sup>sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum, 11  
 sicut pater filios suos, <sup>1</sup>deprecantes vos et conso- 12  
 lantes testificati sumus ut ambularetis digne Deo,  
 qui vocavit vos in suum regnum et gloriam.

Ideo et nos gratias agimus Deo sine in- 13  
 termissione, quoniam cum accepissetis a nobis

---

7 possemus ZKVW c d Or Ambst Aug Pel] pos-  
 sumus F, possimus *rel.*

vobis > *codd.* d f g Ambst Pel

honeri LMZ\*Cs g<sup>1</sup>, honori DOWi g<sup>1</sup>, in gratia F\*

8 cupide - vobis] cupimus communicare vobiscum  
 F(D)M d (g Or Ambst Hier)

9 laborem nostrum et fatigationem AFDGMOWi  
 Z\*B d g Ambst Pel Sed

ac] et AFGLMWi-V f g<sup>1</sup> Ambst

10 vos + autem DO, enim U<sup>c</sup>Z\*B

11 sicut<sup>2</sup> D] tamquam *rel.*

12 testific. sumus] et testificantes D d g Pel

---

5 Mc 12,40; A 20,33; 2 P 2,3 | 6 J 5,41.44 | 7 2 C 11,9 |  
 8 A 20,24 | 9 1 C 4,12; A 20,34; 2 C 11,27 | 10 A 20,26 |  
 11 A 20,31; 1 C 4,15 | 12 E 4,1; C 1,10; Ph 1,27; 1 Th 4,1

verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut  
 verbum hominum, sed, sicut est vere, verbum  
 14 Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. Vos  
 enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum  
 Dei, quae sunt in Iudaea in Christo Iesu, quia  
 eadem passi estis et vos a contribulibus ves-  
 15 tris, sicut et ipsi a Iudaeis, <sup>1</sup>qui et Dominum  
 occiderunt Iesum et prophetas, et nos perse-  
 cuti sunt, et Deo non placent, et omnibus ho-  
 16 minibus adversantur, prohibentes nos gentibus  
 loqui ut salvae fiant, ut impleant peccata sua  
 semper; pervenit enim ira Dei super illos us-  
 que in finem.

2,17-3,13 *Apostoli sollicitudo et gaudium  
 de fidelium amore et constantia*

17 Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tem-  
 pus horae, adspectu non corde, abundantius  
 festinavimus faciem vestram videre cum multo  
 18 desiderio; quoniam voluimus venire ad vos,  
 ego quidem Paulus et semel et iterum, sed  
 19 impedivit nos satanas. Quae est enim nostra  
 spes aut gaudium aut corona gloriae? Nonne  
 vos ante Dominum nostrum Iesum Christum  
 20 estis in adventu eius? vos enim estis gloria  
 nostra et gaudium.

3 Propter quod non sustinentes amplius pla-  
 2 cuit nobis remanere Athenis solis, et misimus

---

13 illud U<sup>c</sup>Z<sup>c</sup>WKss c] > *rel.* Ambst Pel | 14 *inc.*  
 vos autem fratres D Pel (Ambst) | 15 et + ipsum  
 D (d) | 16 praevenit *codd. pl.* d g Ambst Pel Sed |  
 enim] autem DG d g (Ambst) | 18 iterum] bis D dg |  
 19 Christum > AGLMRThB d Pel | adventum AF  
 H-OZ\*B | 3,1 soli DL<sup>c</sup>U<sup>o</sup> f g Ambst Pel

---

13 1 Th 1,2; G 1,11; Ph 2,13 | 14 G 1,22; A 17,13 |  
 15 A 2,23; 4,23.29; 13,50; 14,2.5s.19 | 16 Mt 23,32s |  
 17 R 1,11.13 | 19 Ph 2,16; 4,1; 2 Th 1,4 | 3,1 A 17,14s

ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον  
 ἀνθρώπων ἀλλὰ καθὼς ἐστὶν ἀληθῶς λόγον  
 Θεοῦ, ὅς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύου-  
 σιν. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, 14  
 τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὖσῶν ἐν τῇ Ἰου-  
 daία ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε  
 καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίῳν συμφυλετῶν, καθὼς  
 καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν 15 A 2,23; 7,52  
 Κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προ-  
 φήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ Θεῷ μὴ  
 ἄρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων,  
 κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι ἵνα σω- 16 Gn 15,16  
 θῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρ- Mt 23,32s  
 τίας πάντοτε. ἔφθασεν δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ  
 εἰς τέλος.

Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ' 17  
 ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ,  
 περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑ- R 1,11.13  
 μῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. διότι ἠθέλη- 18  
 σαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ  
 ἄπαξ καὶ δῖς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.  
 τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυ- 19 Ph 2,16; 4,1  
 χήσεως – ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς – ἔμπροσθεν τοῦ Κυ- 2 Th 1,4  
 ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; ὑμεῖς 20  
 γὰρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφ- 3 A 17,14s  
 θῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν Τιμό- 2

~ ἀληθ. ἐστὶν BS<sup>c</sup> 1739 33 326 2005 | ἀληθ. > S\* | 14 θυ] Xu 1611 syph\* | τα αὐτα] ταυτα A 462 330 1311 2 | ἰδιῶν] Ἰουδαίων 635 1245\* syh<sup>m</sup> | 15 Iv > Mn 177 Ωρ<sup>1</sup> Xρ<sup>1</sup> | τοὺς + ἰδιοὺς Mn Ψss 917sss 623-319 255 rel. sy<sup>p</sup> | 16 τας αμαρτ. > B 330 2127s 1611 | εφθακεν B D\* 330 2127s 1611 2005 | οργη + τ. θυ Ds 1835 vg Ambst Prisc | 18 διο Ψs 917-88 623-177 al. 206<sup>r</sup> 1518 1108ss 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 19 Iv + Xu 326 G 1912 489 547s 69s 1319ss 255 296s 2 440s 491s 378 506s vg ar sa bo<sup>1</sup> Tert | 3,1 διοτι B |

- A 16,1 θεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διάκονον τοῦ Θεοῦ  
ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι  
ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν
- E 3,13 3 ἵνα μὴδένᾳ σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις.  
2 T 3,12  
2 Th 1,4; 3,2 4 αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα· καὶ γὰρ  
A 14,22 ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἤμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλ-  
λομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε.
- Ph 2,16 5 διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ  
γινῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς  
ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.
- A 18,5 6 Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ'  
ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ  
τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνησίαν ἡμῶν  
ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθ-
- 2 Th 1,4 7 ἅπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν,  
ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλί-  
8 ψει ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, ὅτι νῦν ζῶμεν,  
9 ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν Κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαρισ-  
τίαν δυνάμεθα τῷ Θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ  
ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ἣν χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἐμ-
- 10 προσθεν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας  
ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ  
πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς  
πίστεως ὑμῶν ;
- 2 Th 2,16 11 Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ Κύ-  
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς κατευθύνει τὴν ὁδὸν ἡμῶν

2 διακονον] συνεργον B 33 D e ar Ambst | τ. θυ + κ.  
συνεργον ημων 104ss (G) 917 rel. pl. syh<sup>+</sup> Ef, > B]  
παρακαλ. + υμας 1175 917-915 623<sup>s</sup> 920 al. 1-177 al. 206<sup>r</sup>  
1108ss 257<sup>s</sup> syh<sup>+</sup> 4 και<sup>2</sup> > G d syh co Ef Ambst | 5 ημων]  
υμων 33 81 917s 1912 38ss 218 bo | 6 παντοτε > 1611  
2005 syh<sup>+</sup> bo | 7 παρακεκλημεθα A 218 | ημων + και  
A D<sup>1</sup> | πιστεως + et super dono spiritus Iesu Christi  
syh<sup>m</sup> | 8 στηκητε S\* D 547 35 1518 2005 257 Xp Thdt |  
9 θυ] Kω S\* D<sup>1</sup>s bo | ~ ανταποδ. τω θυ 1873<sup>s</sup> 462 206\*  
1611 2005 257 syh ar co Ef | θυ] Ky S\* 81 | 11 Ις + Xς  
6 104-81 (D) G-263 206 rel. vg<sup>1</sup> syh ar bo Ambst |

Timotheum fratrem nostrum et ministrum Dei in evangelio Christi ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vestra, ut nemo moveatur in tribulationibus istis; ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud vos essemus, praedicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est et scitis. Propterea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam fidem vestram, ne forte tentaverit vos is qui tentat, et inanis fiat labor noster.

Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis et adnuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos; ideo consolati sumus, fratres, in vobis in omni necessitate et tribulatione nostra per fidem vestram, quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino. Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum, nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram et compleamus ea quae desunt fidei vestrae?

Ipse autem Deus et Pater noster et Dominus noster Iesus Christus dirigat viam nos-

---

2 Dei] domini F | confirm.] confortandos FGL d, ut confirmet D Pel | exhortandos] deprecetur D Ambst (Pel) | 4 praedicabam. FDHUZ\*TB Ambst Pel, -cavimus MRC d g | 5 noster] vester HT f | 6 fidem > M\*T | et<sup>4</sup> DHLUThB Ambst Pel | 7 tribul.] pressura D Ambst Pel | ~ vestr. fidem ADR-B d g Ambst Pel | 9 Deo] domino DHL g Pel | 10 ac DHCsTh f] et *rel.* | 11 noster<sup>2</sup> L\*Z\*W d g Ambst] > *rel.* | Christus > AGRU\*Z<sup>c</sup>Cs d Pel

---

3 A 14,22; 2 Th 1,4 | 4 2 Th 3,10 | 5 Ph 2,16; Ap 2,10 | A 18,5 | 7 2 Th 1,4 | 10 C 1,24 | 11 2 Th 2,16s

12 tram ad vos. Vos autem Dominus multiplicet  
et abundare faciat caritatem vestram in in-  
vicem et in omnes, quemadmodum et nos in  
13 vobis; ad confirmanda corda vestra sine que-  
rela in sanctitate ante Deum et Patrem nos-  
trum in adventu Domini nostri Iesu Christi  
cum omnibus sanctis eius. Amen.

4,1-12 *Admonitio sanctificationis*

4 De cetero ergo, fratres, rogamus vos et  
obsecramus in Domino Iesu, ut quemadmodum  
accepistis a nobis quomodo oporteat vos am-  
bulare et placere Deo, sic et ambuletis ut  
2 abundetis magis. Scitis enim quae praecepta  
3 dederim vobis per Dominum Iesum. Haec est  
enim voluntas Dei, sanctificatio vestra; ut abs-  
4 tineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquis-  
que vestrum vas suum possidere in sanctifica-  
5 tione et honore, non in passione desiderii,  
6 sicut et gentes, quae ignorant Deum, <sup>1</sup>et ne  
quis supergrediatur neque circumveniat in ne-  
gotio fratrem suum, quoniam vindex est Do-  
minus de his omnibus, sicut praediximus vobis,

12 dominus > A\*

multiplicat FM

caritate MCK dm Pel, in caritate DOWi d

vestram T] > *rel.* d g Ambst Pel

13 ante] coram D Tert Ambst

adventum AFDH-OThB d

Christi > AGU\* d Amb Ambst

4,1 ~ vos oporteat A-Z<sup>c</sup>BV

sic et ambuletis c] \*sicut et ambulatis *codd.* d  
(Ambst) Pel

2 dederimus AFHMOCsTh, dedimus D d g (Pel)

4 sanctificatione + debere D (Pel)

6 et<sup>1</sup> H<sup>c</sup>ZK VW] ut d f g Ambst Pel

12 2 Th 1,3 | 13 1 C 1,8; Ph 1,10; 2 Th 1,7.10; Zch 14,5 |  
4,1 2 Th 3,6 | 3 1 Th 5,23; 1 P 1,16 | 4 1 C 6,13.15 |  
5 Ir 10.25; Ps 78 6; G 4 8; E 2 12; A 18 | 6 Ps 93 2

πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ Κύριος πλεονάσαι καὶ 12  
 περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάν-  
 τας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, <sup>13</sup> εἰς τὸ στη- <sup>Ph 1,10</sup>  
 ρίζαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἀγιω- <sup>2 Th 1,7.10</sup>  
 σύνη ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν  
 τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ  
 πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ 4 <sup>2 Th 3,6</sup>  
 παρακαλοῦμεν ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ, ἵνα καθὼς  
 παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περι-  
 πατεῖν καὶ ἀρέσκειν Θεῷ, καθὼς καὶ περιπα-  
 τεῖτε, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. οἴδατε γὰρ 2  
 τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ  
 Κυρίου Ἰησοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ 3 <sup>5,23</sup>  
 Θεοῦ, ὁ ἁγιασμός ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ <sup>Tob 4,13</sup>  
 τῆς πορνείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ 4 <sup>Hb 10,10</sup>  
 σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν 5 <sup>1 P 1,16</sup>  
 πάθει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ <sup>1 C 6,13.15</sup>  
 εἰδότα τὸν Θεόν, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεο- 6  
 νεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,  
 διότι ἕκδικος Κύριος περὶ πάντων τούτων, καθ-  
 ὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. <sup>Jr 10,25</sup>  
<sup>Ps 78,6</sup>  
<sup>Ps 93,2</sup>

12 Ks] θς A, + Is D\*s | 13 ~ τ. καρδ. υμ. 1739 Ds 1319ss  
 255 1611 2005 lat | αμεμπτως B 33 104 81 1319ss 255  
 2 1867 L vg | αγιωσ.] δικαιοσυνη A 81 38 218 | Iv + Xu  
 6 Ψs Gs 1912 927s 241-319 al. 206s 242sss 440<sup>s</sup> 1518<sup>s</sup>  
 257 al. L | αυτου + αμην S\*A 81 D\* 1827 69 218 635  
 2005 vg bo | 4,1 inc. το λοιπον B<sup>c</sup> 5s 927s 462 255 206ss  
 635s 35 1518 257s al. X<sup>o</sup> | ουν > B\* 1739 33 1175 917-  
 88 623 1873<sup>s</sup> 69 1319-38 1831 257 sy<sup>p</sup> ar bo | ινα<sup>1</sup> B 33  
 D\*s 1912 69s 1319ss 506s lat sy<sup>p</sup> ar co Ambst] > rel.]  
 καθως κ. περιπατ. > 1739 Ψ 1175 917 623-177 al. 206<sup>r</sup>  
 1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> sy<sup>p</sup> | 2 γαρ + αδελφοι μου syh<sup>+</sup> | δεδωκ. S  
 1739 69s 436s, παρεδωκ. Ds 88 257 | Ku + ημων D\*s  
 sy<sup>p</sup> bo X<sup>o</sup> Ambst | Iv + Xu G 206ss 1611 221 sy X<sup>o</sup> |  
 3 εστιν + το A G 241 436 1518 506s K Cl Ω<sup>o</sup> | της]  
 πασης S<sup>c</sup> Ψ 1149 sy<sup>p</sup> Ef, *pr.* πασ. 104 G<sup>c</sup> F | 4 ειδεναι + ενα  
 B<sup>c</sup> D<sup>c</sup> 330 2005 | 6 εκδικ. + ο 1739\* Ψ-81 G-915 623 rel.]



- 2 Th 2,13s 7 οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσία  
 L 10,16 8 ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄν-  
 Ez 36,27; 37,14 θρωπον ἀθετεῖ ἀλλὰ τὸν Θεὸν τὸν καὶ διδόντα  
 τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.
- J 13,34 9 Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχετε  
 J 31,33s γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε
- 2 Th 3,4 10 εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ  
 εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακε-  
 δονίᾳ. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισ-  
 E 4,28 11 σεύειν μᾶλλον, καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ  
 2 Th 3,8.12 πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν  
 C 4,5 12 ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵνα περι-  
 1 C 5,12s πατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς  
 χρεῖαν ἔχητε.
- 1 C 15,20 13 Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ  
 E 2,12 τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε καθὼς καὶ
- R 14,9 14 οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. εἰ γὰρ πιστεύ-  
 1 C 15,3s.12 ομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως  
 καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ
- 1 C 15,51; 7,10.25 15 ἄξει σὺν αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν  
 λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλει-  
 πόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου οὐ μὴ
- 1 C 15,23.52 16 φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας. ὅτι αὐτὸς ὁ Κύ-  
 2 Th 1,7 ριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν

8 και > BA 33 I D<sup>c</sup> 88 467 337ss al. 242 440 491 1610ss  
 d syp<sup>i</sup> bo Ambst | διδοντα BS\*I Ds 1912 467 337ss  
 635s 221 Ωρ Did] δοντα rel. | ημας As 917 1912 547  
 337s 1518s syh | 9 εχομεν S<sup>c</sup> 1739ss Ψs Ds 88 1912 927  
 1845s al. 216 1611 2005 lat syh Ambst, ειχομ. B<sup>i</sup> am|  
 γραφεσθαι 81 H 1319ss 436s 1518| 10 αυτο+και B|τους<sup>2</sup>  
 > S\*A Ds 999 218 | 11 ταις BS<sup>c</sup> 1739ss Pss 1175 D\*<sup>s</sup>  
 623\*ss 489s 794s 1319ss 2005 vg sy ar co Tert Bas X<sup>o</sup>  
 Ambst] +ιδιαις rel. | καθως+και 33 69s 1319s 1611  
 2005 L syh ar | 13 θελω 1 794 2138 506s sy ar Eus|  
 κεκοιμημ. 6 Ψs Dss 88s 623-1518 1245s 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> ar Hipp  
 Ef | 14 ~ ο θς και B 1739 330 1611 2005 syh | κεκοι-  
 μημεν. G | 15 Κυ<sup>2</sup>] Iv B, Xu Mn |

et testificati sumus. Non enim vocavit nos Deus 7  
in immunditiam, sed in sanctificationem. Itaque 8  
qui haec spernit, non hominem spernit, sed  
Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum  
in nobis.

De caritate autem fraternitatis non necesse 9  
habemus scribere vobis; ipsi enim vos a Deo  
didicistis ut diligatis invicem. Etenim illud fa- 10  
citis in omnes fratres in universa Macedonia.  
Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis  
et operam detis ut quieti sitis et ut vestrum 11  
negotium agatis et operemini manibus vestris,  
sicut praecepimus vobis, et ut honesteambu- 12  
letis ad eos, qui foris sunt et nullius aliquid  
desideretis.

#### 4,13-5,11 *De Christi adventu*

Nolumus autem vos ignorare, fratres, de 13  
dormientibus, ut non contristemini sicut et ce-  
teri, qui spem non habent. Si enim credimus 14  
quod Iesus mortuus est et resurrexit, ita et  
Deus eos, qui dormierunt per Iesum, adducet  
cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo 15  
Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui  
sumus in adventum Domini, non praeveniemus  
eos, qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus 16  
in iussu et in voce archangeli et in tuba Dei

---

7 nos] vos D g\* | inmunditia, sanctificatione AF  
HL\*OWiCs(MR) d f g Ambst Hier | 8 spernet<sup>2</sup> FM|  
nobis] vobis AFMO\*RZ<sup>c</sup>CsV g | 9 habuimus AZ\*  
BW | diligatis + in FM d | 10 ~ fac. illud *codd.* d f g  
Ambst Pel | 11 ut<sup>2</sup>>ACs|praecipimus DMORWiB g|  
12 et> DHLB d g m Ambst Pel | 13 ~ ignor. vos  
FM | 14 adducit FLMZ\* g<sup>1</sup>

---

7 2 Th 2,13s | 8 L 10,16; Ez 36,27; 37,14 | 9 J 13,34;  
R 12,10; 1 P 1,22; 2 P 1,7 | 10 2 Th 3,4 | 11 2 Th 3,12;  
E 4,28; A 20,25 | 12 C 4,5 | 13 2 Th 2,1-12; 1 C 15,20|  
14 1 Th 5,10; R 14,9 | 15 1 C 7,10; 15,51 | 16 Mt 24,30s  
1 C 15,52; 2 Th 1,7

descendet de caelo, et mortui, qui in Christo  
 17 sunt, resurgent primi. Deinde nos, qui vivimus,  
 qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in  
 nubibus obviam Christo in aëra et sic semper  
 18 cum Domino erimus. Itaque consolamini invicem  
 in verbis istis.

5 De temporibus autem et momentis, fratres,  
 2 non indigetis ut scribamus vobis. Ipsi enim  
 diligenter scitis quia dies Domini sicut fur in  
 3 nocte, ita veniet. Cum enim dixerint pax et  
 securitas, tunc repentinus eis superveniet in-  
 teritus, sicut dolor in utero habenti, et non  
 4 effugient. Vos autem, fratres, non estis in te-  
 nebris, ut vos dies illa tamquam fur compre-  
 5 hendat; omnes enim vos filii lucis estis et  
 filii diei, non sumus noctis neque tenebrarum.  
 6 Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vi-  
 7 gilemus et sobrii simus. Qui enim dormiunt,  
 nocte dormiunt, et qui ebrii sunt, nocte ebrii  
 8 sunt. Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus,  
 induti lorica[m] fidei et caritatis et galeam

16 descendit FLMZ\*Th\*

resurgunt FL d

17 qui relinquimur] -quemur HU<sup>c</sup>Z<sup>c</sup>TKB, reliqui  
 sumus F<sup>c</sup>LR, > D f g m Amb Ambst

Christo] \*domino AFGM-V(D)

18 consolam. + in FGZ\* d (Pel)

his verbis FM d(g) Ambst Pel

5,1 scribam FHMZ\*CTh f

3 dixerint + homines DWi

dolor + partus DLT g Ambst (Pel)

habentis DL\*(Wi)KV d f g

5 diei] dei FM\*CW d | et non estis noctis FDM  
 Th f g (d Ambst Pel)

6 et<sup>1</sup> > AGHMORWiCs f Ambst

8 sumus<sup>2</sup> FGHMORZ\*CsB d g

17 J 14,3 | 5,1 Mt 24,36 | 2 Mt 24,42ss; 2 P 3,10;  
 Ap 3,3; 16,15 | 3 Jr 6,14; Mt 24,39; L 21,34s | 5 R 13,12;  
 E 5,9 | 6 R 13,11; 1 P 5,8 | 8 E 6,14-17; Is 59,17

σάλπιγγι Θεοῦ, καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον. ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα 17 σὺν αὐτοῖς ἄρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἄερα· καὶ οὕτως πάντοτε J 12,26; 17,2 σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα. Ὡστε παρακαλεῖτε ἀλ- 18 λήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελ- 5 φοί, οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· αὐτοὶ 2 γὰρ ἀκριβῶς οἶδατε ὅτι ἡ ἡμέρα Κυρίου ὥς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. ὅταν δὲ λέγωσιν· 3 εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος ὥσπερ ἡ ὥδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑμεῖς δέ, ἀδελ- 4 φοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὥς κλέπτῃς καταλάβῃ· πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φω- 5 τὸς ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας. Οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους· ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὥς οἱ 6 λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ 7 καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδουσιν, καὶ οἱ μεθυσ- κόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δὲ ἡμέρας 8 ὄντες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτη-

Mt 24,36

Mt 24,43ss

2 P 3,10

Ap 3,3; 16,1

Jr 6,14

Mt 24,39

J 16,21s

L 21,34

R 13,12

E 5,9

E 6,14-17

Is 59,17

16 εγερθησ. 1611 Eus Bas Cy<sup>i</sup> Thdt | πρωτοι Mn D\*s 88 lat Eus Ambst | 17 οι περιλειπομενοι > G Tert Amb Ambst Meth Ef | υπαντησιν D\*s | τ. Κυ] τω Χω D\*s m vg<sup>i</sup> Tert Hil<sup>i</sup> Or | παντοτε] παντες D\* | συν<sup>2</sup>] εν B | 18 τουτοις + τ. πνς 255 242 | 5,1 χρεια εστιν G ar Tert Ambst Ef | γραφειν S 330 38 | 2 η > BS 1739ss 33s 81 Ds 1836 | 3 δε] γαρ Ps 326ss 917-920 919 rel. vg Ef, > S\*A 33 G syp ar bo Ig Tert Or Ambst Hier | επισταται BS 33 326 467 69\*s 263 L | αυτοις εφιστ.] φανησεται G<sup>i</sup> d Aug | εκφευξονται D\*s vg | 4 ημερα + εκεινη G d vg syh Ambst Ef | 5 γαρ > 917-181 623<sup>s</sup> 920 547s 337 al. 206 242<sup>s</sup> 216 pl. 383<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | εσμεν] εστε D\*s e syp sa Ambst Pel | 6 ως + και 6 P-81 D-794 000 rel. uol. syh ar co Ef | περικεφαλαιαν P 46 | 7 μεθυουσας

- 1,10 9 ρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργὴν ἀλλὰ  
 2 Th 2,14 εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν  
 ,14; R 14,8s 10 Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀποθανόντος περὶ ἡμῶν,  
 ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν ἅμα σὺν  
 Jud 20 11 αὐτῷ ζήσωμεν. Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους καὶ  
 οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.  
 1 C 16,16 12 Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς  
 1 T 5,17 κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προΐσταμένους ὑμῶν ἐν  
 13 Κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι  
 αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον  
 2 Th 3,6.11.15 14 αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς. Ἰ Παρακαλοῦμεν δὲ  
 ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, πα-  
 ραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν  
 Pr 20,22 15 ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε μή  
 R 12,17 τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῶ, ἀλλὰ πάν-  
 1 P 3,9 τοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς  
 Ph 4,4 16 πάντας. Πάντοτε χαίρετε, ἠδιαλείπτως προσ-  
 R 12,12 17 C 4,2 18 εύχεσθε, ἕν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέ-  
 E 5,20 19 λημα Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ  
 1 C 14,30.39 20 πνεῦμα μὴ σβέννυτε, προφητείας μὴ ἐξουθε-  
 1 C 14,29 21 νεῖτε. πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.  
 1 J 4,1 22 ἀπὸ παντὸς εἵδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.  
 Job 1,1.8; 2,3 2 Th 3,16 23 Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς  
 ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ  
 ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρου-

9 ~ ο θς ημας B 1835 69s | Xu > B sa Ambst | 12 προ-  
 ιστανομ. SA P<sup>30</sup> | 13 και] ωστε G d vg syp Ambst | ηγεισθε  
 B 1739 Ψ 326 81 88 623 337s 69 38 242s 216 1245 221ss  
 al. sy ar bo | υπερεκπερισσως B 326 D\*s 999, εκπερισσου  
 P<sup>30</sup> | εαυτοις] αυτ. SPss 81 P<sup>30</sup> Dss 920sss 206s al. 440s  
 al. 1611 2005 383 al. | 15 διωκετε + και BPss 1175s  
 P<sup>30</sup> 917-181 489-177 255 rel. vg<sup>1</sup> syh | 16 χαιρετε + εν  
 τω Kω G c m Ambst | 18 γαρ + εστιν A D\*s (88 69 2127s) |  
 Iv > 1912 38 642 506s L sa<sup>1</sup> Pel<sup>1</sup> | 19 ζβενν. B\* Ds |  
 21 δε > S\*A 33 104 81 88 1912 467s 547s al. 216\* 35  
 1518 1610sss syp ar bo Ωρ Tert Ambst Xρ Ef | δοκι-  
 μαζοντες 6 1873<sup>s</sup> 547s 337 206s 2 440s 1518s 2005  
 257 270 221 17 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

spem salutis; quoniam non posuit nos Deus in 9  
 iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum  
 nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro 10  
 nobis, ut sive vigilemus sive dormiamus, simul  
 cum illo vivamus. Propter quod consolamini in- 11  
 vicem et aedificate alterutrum, sicut et facitis.

5,12-22 *Monita particularia*

Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, 12  
 qui laborant inter vos et praesunt vobis in Domi-  
 no et monent vos, <sup>1</sup>ut habeatis illos abundantius 13  
 in caritate propter opus illorum, pacem habete  
 cum eis. Rogamus autem vos, fratres, corripite 14  
 inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite in-  
 firmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis 15  
 malum pro malo alicui reddat, sed semper quod  
 bonum est sectamini in invicem et in omnes.

<sup>1</sup>Semper gaudete. <sup>1</sup>Sine intermissione orate. 16  
 In omnibus gratias agite; haec est enim vo- 17  
 luntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. 18

<sup>1</sup>Spiritum nolite extinguere. <sup>1</sup>Prophetias nolite 19  
 spernere. Omnia autem probate; quod bonum 20  
 est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. 21  
 22

5,23-28 *Epilogus*

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per 23  
 omnia, ut integer spiritus vester et anima et

9 adquisit.] operationem DWi Pel | 11 in invic. G  
 LCs | 12 noveritis] cognoscatis D Ambst (d g) | 13 cum  
 eis] inter vos D Ambst | 14 pusillanimes AFGMRU d  
 Ambst | 15 inc. et Cs t | in<sup>1</sup>] et A\*F\*DO\*RWi, et  
 in A<sup>c</sup>F<sup>c</sup>GOCsThBV | 16 gaudete + in domino DKV  
 g m Ambst (Pel) | 18 ~ enim vol. Dei est A-OWiZB |  
 20 prophetiam FHM | 22 ~ vos abstinete FMR | 23 ut  
 FDMZKssW Amb Hier Pel] et al. d f g Tert <sup>1</sup>Ambst

9 1 Th 1,10; 2 Th 2,14 | 10 1 Th 4,14; R 14,8s |  
 11 R 15,2; Jud 20 | 12 1 C 16,16.18 | 14 2 Th 3,6.11.15 |  
 15 Pr 20,22; R 12,17; 1 P 3,9 | 16 Ph 3,1; 4,4 | 17 R  
 12,12; C 4,2 | 18 E 5,20 | 19 1 C 14,30 | 20 1 C 14.1-5.  
 24s.39 | 21 Ph 1,10; R 2,18; 1 J 4,1 | 22 Job 1,1.8;  
 2.3 | 23 2 Th 3.16; Hb 13.21

corpus sine querela in adventu Domini nostri  
 24 Iesu Christi servetur. Fidelis est qui vocavit  
 25 vos, qui etiam faciet.  
 26 <sup>1</sup>Fratres, orate pro nobis. <sup>1</sup>Salutate fratres om-  
 27 nes in osculo sancto. Adiuro vos per Dominum  
 ut legatur epistula haec omnibus sanctis fratribus.  
 28 Gratia domini nostri Iesu Christi vobis-  
 cum. Amen.

## EPISTULA

## BEATI PAULI APOSTOLI

## AD THESSALONICENSES SECUNDA

1,1-12 *Exordium, gratiarum actio et ad-  
 precatio*

1 PAULUS et Silvanus et Timotheus ec-  
 clesiae Thessalonicensium in Deo Patre nostro  
 2 et Domino Iesu Christo. Gratia vobis et pax  
 a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo.  
 3 Gratias agere debemus semper Deo pro  
 vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam su-  
 percrescit fides vestra et abundat caritas  
 4 uniuscuiusque vestrum in invicem; ita ut et  
 nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei  
 pro patientia vestra et fide et in omnibus

23 adventum FDLMO\*RZ\*T d | nostri > F | 24 est  
 + Deus ORW(D) Ambst | 27 haec > AGHCTh d g |  
 28 vobiscum] cum omnibus vobis DHOWiZ\* | amen  
 > AR\*C f g Ambst

1,1 in Deo - Christo > Wi\* | 3 ~ Deo semper *codd.*  
 d f g Ambst (Pel) | ita ut] sicut D d f g Ambst Aug  
 Pel | vestrum AHORTh<sup>c</sup>K] omnium vestr. *rel.* d f g  
 Ambst Pel | 4 et<sup>1</sup> > AK d g Ambst Aug | vestra  
 > D | et<sup>3</sup> > *codd.* d f g Ambst Pel

24 1 Th 2,12; 1 C 1,9; 10,13 | 25 R 15,30; 2 Th 3,1 |  
 26 1 C 16,20 | 27 C 4,16

1,1 1 Th 1,1 | 2 R 1,7 | 3 2 Th 2,13; 1 Th 1,2s |  
 4 2 C 7,4; Ap 1,9; 1 Th 2,19; 3,2s

σία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρη-  
 θείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. 24 <sup>1 C 1,9</sup>  
<sup>2 Th 3,3</sup>  
 Ἀδελφοί, προσεύχεσθε καὶ περὶ ἡμῶν. 25 <sup>2 Th 3,1</sup>  
 Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφούς πάντας ἐν φι- 26 <sup>1 C 16,20</sup>  
 λήματι ἁγίῳ. Ἐνορκίζω ὑμᾶς τὸν Κύριον 27  
 ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀδελ-  
 φοῖς.  
 Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 28  
 μεθ' ὑμῶν.

## ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Β

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ 1 <sup>1 Th 1,1</sup>  
 ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν Θεῷ πατρὶ ἡμῶν  
 καὶ Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰ- 2 <sup>R 1,7</sup>  
 ρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ  
 Χριστοῦ.

Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ Θεῷ πάντοτε 3 <sup>2,13; 1Th1</sup>  
 περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι  
 ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ  
 ἀγάπη ἐνὸς ἐκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλή-  
 λους, ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς ἐν ὑμῖν ἐγκαυχᾶσθαι ἐν 4 <sup>2 C 7,4</sup>  
<sup>1 Th 2,19;</sup>  
 ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς <sup>3,2,7</sup>  
 ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν <sup>Ap 1,9</sup>

23 Κυ + κ. σωτηρος, > Iv Mn | 24 ημας As 81 sa Ωρ |  
 ποιησει + τ. ελπιδα υμων βεβαιαν 104 1845 206ss | 25 και  
 B 1739 33 104s 81 D\* 1912 69s 38 1611 2005 syh ar  
 Xρ] > rel. Ambst | 27 ενορκιζω P<sup>46</sup> BAss 33 D\* 1912  
 489 462 330 1831 440] ορκιζω rel. | τοις BS\* Ds 1835  
 1311 sa Ef Ambst] + αγιοις rel. | 28 αμην > B 1739 424<sup>c</sup>  
 33 D\*s 1845 440 491s sa Ambst |

1,1 θω + και S\* 436 635 | 2 πατρος B 1739 33s D  
 1912 919] + ημων I rel. Ambst Pel | 4 καυχασθαι 1739s  
 Ψsss Ds 181-226 241-330 319-1610 221<sup>s</sup> K<sup>r</sup> Eφ |



- 1 Th 2,12 5 καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς  
Ph 1,28  
L 21,36 δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι  
ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσ-
- Ap 18,6s 6 χετε, εἶπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ ἀνταποδοῦναι  
R 12,19
- Mt 25,31 7 τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν ἰκαὶ ὑμῖν τοῖς θλι-  
1 Th 3,13; 4,16 βομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει  
τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων
- R 2,8 8 δυνάμεως αὐτοῦ ἰἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκ-  
Is 66,15  
Jr 10,25 δίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσιν Θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπα-  
Ps 78,6  
1 P 4,17 κούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-  
Is 2,10.19.21 9 σοῦ, οἵτινες δίκην τίσουσιν ὅλεθρον αἰώνιον  
ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης
- 1 Th 3,13 10 τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν  
C 3,4  
Is 88,8; 67,36 τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσιν  
Is 49,3; 2,11.17 τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον
- 1 Th 1,2s 11 ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Εἰς ὃ  
καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς  
ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὃ Θεὸς ἡμῶν καὶ πλη-  
ρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον
- Is 24,15; 66,5 12 πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα  
Ma 1,11 τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν  
αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ Κυ-  
ρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ταις > P D\*s | ενεχεσθε B (bo) | 5 καὶ > F<sup>1</sup>\* 1 242 440  
491 syp co | 6 παρα + τω A 1836 1319ss 38 242 1611  
1245 506s | 7 Κυ + ημων 330 L syp ar co Ir | Iv + Xu  
917 1319ss 255 1831 L syp | 8 inc. καὶ ἐν Mn G d Iq  
Tert | διδ.] ἐρχομένου εἰς Mn | ~ φλογι πυρος BΨ D's  
1912 330 1611 2005 506 vg syph\* ar co Tert Ef, > Mn |  
διδους Ψ D\*s 330 1611 2005 | Iv + Xu SA 326 81 G 1912  
337ss 69 al. 206ss 491 35 1518 383<sup>s</sup> al. lat syp ar sa<sup>1</sup>  
Ef Ambst | 9 ολεθριον Mn A 33 81 467 330 255 296s 1611  
2005 Ef | 10 ενθαυμασθ. D\*s | 11 κλησ. + υμων G syp  
ar, αυτου vg Ambst Pel Ef | ημων] υμων 1175 D<sup>c</sup> 1836s  
1 69s 1891 2298 KL, > D\* 1319ss 436s sy | ευδοκ.] επι-  
θυμιαν 33 | 12 Iv<sup>1</sup> + Xu As 33s 326 G 467s 38 436s  
296s 35\* 1518s 2005 378-203 vg sy ar Ef Xq | καὶ  
υμεις - Xu > G |

persecutionibus vestris et tribulationibus, quas  
sustinetis, <sup>1</sup>in exemplum iusti iudicii Dei, ut 5  
digni habeamini in regno Dei, pro quo et pa-  
timini; si tamen iustum est apud Deum retri- 6  
buere tribulationem iis, qui vos tribulant, et 7  
vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in  
revelatione Domini Iesu de caelo cum angelis  
virtutis eius <sup>1</sup>in flamma ignis dantis vindictam 8  
iis, qui non noverunt Deum et qui non oboe-  
diunt evangelio Domini nostri Iesu Christi;  
qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie 9  
Domini et a gloria virtutis eius, cum venerit 10  
glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri  
in omnibus, qui crediderunt, quia creditum est  
testimonium nostrum super vos, in die illo. In 11  
quo etiam oramus semper pro vobis, ut dig-  
netur vos vocatione sua Deus noster et im-  
pleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei  
in virtute, ut clarificetur nomen Domini nostri 12  
Iesu Christi in vobis, et vos in illo secundum  
gratiam Dei nostri et Domini Iesu Christi.

4 vestris > T Tert | 5 iusti > R

in<sup>2</sup> > AGO\*RZ\* g Tert Ambst Var Pel

6 tribulat.] retributionem DHORZTTh t | iis] his  
*codd.*

7 dom. nostri I. Chr. DO(R)WiZ\* | 8 iis] his *codd.*

9 dabunt] solvent Wi<sup>c</sup> g<sup>1</sup> Ambst, luent D

interitum AHCsTh\*W f, interitum aeternum (Wi<sup>c</sup>)

g Ambst

a<sup>2</sup> > F\*MZV e

11 dignetur vos] dignos vos habeat D Aug (g  
Ambst)

noster > AGHTh d Vig

12 clarif.] magnific. D g, glorific. ZB Sed

~ Dei et dom. nostri DT(B) t Pel

5 1 Th 2,12; Ph 1,28 | 6 R 12,19; Ap 18,6s

7 1 Th 3,13; 4,16

8 R 2,8; 1 P 4,17s; Is 66,15; Jr 10,25; Ps 78,6

9 Is 2,10.19.21

10 C 3,4; Is 49,3; 2,11.17 (Ps 67,30; 88,8)

11 1 Th 1,2s | 12<sup>u</sup> Is 24,15; 66,5; Ma 1,11

2,1-17 *De secundo Christi adventu et Antichristo*

2 Rogamus autem vos, fratres, per adventum  
 Domini nostri Iesu Christi et nostrae congre-  
 2 gationis in ipsum, ut non cito moveamini a  
 vestro sensu neque terreamini, neque per spi-  
 ritum neque per sermonem neque per epistu-  
 lam tamquam per nos missam, quasi instet dies  
 3 Domini. Ne quis vos seducat ullo modo; quo-  
 niam nisi venerit discessio primum, et revela-  
 4 tus fuerit homo peccati, filius perditionis, <sup>1</sup>qui  
 adversatur et extollitur supra omne, quod di-  
 citur Deus aut quod colitur, ita ut in templo  
 Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus.  
 5 Non retinetis quod, cum adhuc essem apud  
 6 vos, haec dicebam vobis? Et nunc quid deti-  
 7 neat scitis, ut reveletur in suo tempore. Nam  
 mysterium iam operatur iniquitatis; tantum ut  
 qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat.  
 8 Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Domi-  
 nus Iesus interficiet spiritu oris sui et destruet  
 9 illustratione adventus sui eum, cuius est ad-  
 ventus secundum operationem satanae in omni  
 10 virtute et signis et prodigiis mendacibus <sup>1</sup>et

2 ~ sensu vestro FM d Ambst, vestro > G\*<sup>c</sup>LZ<sup>c</sup>  
 sermonem] verbum DG Or Ambst Hier  
 missam > AGRZ<sup>c</sup> d

4 Dei > F

5 retinetis + memoria D g<sup>1</sup> Aug  
 adhuc > ARU\*B d Tert Aug  
 essemus AF\*MZ\*ThB

dicebamus AF\*MThB, -bantur d Ambst Pel

7 ~ nunc tenet FDM d Tert Ambst Pel Sed  
 teneant F\*LMZ\*

8 illustr.] -strationem Z\*Th, illuminatione D (g)  
 Or Hier Aug

9 et<sup>1</sup> > ARZ\*Cs Pel | 10 et > A Ambst

1 1 Th 4,13-17 | 2 2 Th 3,17 | 3 1 J 2,18; 4,1ss |  
 4 Dn 11,36; Ex 28,2 | 7 A 20,29 | 8 Is 11,4; Ap 19,15  
 (Job 4,9) | 9 Ap 13,13s | 10 2 C 4,3s; 1 T 2,4

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρ- 2 1 Th 4,13-  
ουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ  
ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, εἰς τὸ μὴ ταχέως 2  
σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς μηδὲ θροεῖσ-  
θαι, μήτε διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε  
δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν 3,17  
ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου. μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ 3 1 T 4,1  
κατὰ μηδένα τρόπον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστα- 1 J 2,18;  
σία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς J 17,12  
ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος 4 Dn 11,36  
καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον Θεὸν Ez 28,2  
ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτόν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ  
καθίσει, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶν Θεός.

Οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα 5  
ἔλεγον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ 6  
ἀποκαλυφθῆναι αὐτόν ἐν τῷ αὐτοῦ καιρῷ. τὸ 7 A 20,29  
γὰρ μυστήριον ἥδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας·  
μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται.  
Ἡ καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ Κύ- 8 Is 11,4  
ριος Ἰησοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος Job 4,9  
αὐτοῦ καὶ καταργήσῃ τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρου- Ap 19,15.  
σίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν 9 Mt 24,24  
τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ Ap 13,11;  
τέρασιν ψεύδους ἡ καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας 10 2 C 2,15;

1 ερωτω ar Tert | ημων<sup>1</sup> > BΨ 330 syh | 2 νοος + υμων  
D 330 lat syph<sup>+</sup> sa Ef Ambst | μηδε] μητε 33-81 917<sup>s</sup>  
623<sup>s</sup> 920 pl. rel. | Κυ] Xu 1175 917-181 623<sup>s</sup> 920s 919-  
177 al. 206<sup>s</sup> 216sss 1518 1108<sup>s</sup> 257-1610 221<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 3 α-  
μαρτ. Iq Hipp Ef Ambst Pel] ανομιας Mn BS 1739s  
104s 81 1912 256ss 436s 506s ar co | 4 κ. υπεραιρομ. > S\* |  
τ. θυ + ως θν 326s 917-181 623<sup>s</sup> 1835 pl. rel. sy Iq Ef |  
5 ων] εμου οντος D\* Ambst | 6 εαυτου BS<sup>c</sup> 1739s Ψs  
1175 Ds 1836-915 623sss 920-226 1-177 206<sup>s</sup> 440ss al.  
1611<sup>s</sup> 257s al. K<sup>r</sup> | 8 Ις > B 1739s Ψ 326s 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920  
pl. 206-1610 221<sup>s</sup> | ανελοι (S\*) 1739 33 Ds, αναλωσει 6  
Ψ 326s 917sss 623<sup>s</sup> 920ss 919-462 rel. | 10 απατη + της  
Ps 326s D 1898s 1838-489 920 pl. rel. pl. | αδικιας +

- τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς.
- 21,28; 2Τ 4,4 11 καὶ διὰ τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν
- 12 πλάνης εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσιν ἅπαντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλὰ εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ.
- 1,2; Ε 1,4 13 Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ  
Dt 33,12  
Th 2,13; 4,7 πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί ἡγαπημένοι ὑπὸ Κυρίου, ὅτι εἴλατο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει
- 1 Th 4,7; 5,9 14 ἀληθείας, εἰς ᾧ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄρα οὖν, ἀδελφοί,
- 3,6 15 στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.
- 1 C 16,13 16 Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ [ὁ] Θεὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν
- 17 ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.
- C 4,3 3 Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν,  
1 Th 5,25 ἵνα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζεται
- 2 καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ

11 και > 424<sup>c</sup> D vg syp bo X<sup>o</sup> Ef | πεμψει P-81 917-181 915 rel. vg<sup>1</sup> ar co Ambst | *inc.* δια τουτο εσται αυτ. ενεργεια Mn | 12 παντες BPs 326s D 917-462 al. rel. pl. | ευδοκ. + εν A 6 P-81 104 917-181 623<sup>s</sup> 920 al. 1-177 319-436 rel. pl. | 13 υπο + του SAΨ 326 81 467 69 | ημας S\* 326 D 38 242 lat ar | απαρχην BAs 33s 326 81 G<sup>1</sup> 1912 241 256s 255 1611 vg syh bo Did Cy Amb] απ αρχης rel. | 14 ο BAss 33 Ψsss D 917s 623-177 1319-1311 rel. pl. syp co Ef Ambst] + και rel. | ημας BA D\* 330 38 f | 16 ~ X<sup>s</sup> I<sup>s</sup> B 1739 | και<sup>1</sup> > S\* 1898 | ο<sup>2</sup> B S\* 1739 33 1175 D 1898 623s al. 794 1610 KL] > rel. | ο<sup>3</sup>] και Ass P-81 I 917 rel. vg<sup>1</sup> syh | 17 στηριξ. + υμας 326s 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920s 1-177 al. 206-1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> co | 3.1 Ku] θυ 33s G 927s vg<sup>1</sup> X<sup>o</sup> |

in omni seductione iniquitatis iis qui pereunt;  
eo quod caritatem veritatis non receperunt, ut  
salvi fierent. Ideo mittet illis Deus operatio- 11  
nem erroris, ut credant mendacio, <sup>1</sup>ut iudicentur 12  
omnes, qui non crediderunt veritati, sed con-  
senserunt iniquitati.

Nos autem debemus gratias agere Deo sem- 13  
per pro vobis, fratres dilecti a Deo, quod ele-  
gerit vos Deus primitias in salutem in sancti-  
ficatione spiritus et in fide veritatis; in qua 14  
et vocavit vos per evangelium nostrum in ad-  
quisitionem gloriae Domini nostri Iesu Christi.  
Itaque, fratres, state et tenete traditiones, quas 15  
didicistis sive per sermonem sive per epistu-  
lam nostram. Ipse autem Dominus noster Iesus 16  
Christus et Deus et Pater noster, qui dilexit  
nos et dedit consolationem aeternam et spem  
bonam in gratia, <sup>1</sup>exhortetur corda vestra et 17  
confirmet in omni opere et sermone bono.

### 3,1-15 *Admonitiones*

De cetero, fratres, orate pro nobis ut sermo 3  
Dei currat et clarificetur, sicut et apud vos,  
<sup>1</sup>et ut liberemur ab importunis et malis homi- 2

11 *inc.* et DHTh f g Ir Tert Ambst Aug Pel] mittit  
AFLMRUZ\*B Ir Tert Cyp | 12 credid.] credunt D  
OR | 13 dilectissimi D g Amb Pel | a Deo > D | vos  
DO] nos *rel.* d f Pel | primitias] ab initio D d g Amb  
Ambst Var Pel | sanctificationem Z\* Ambst Var Pel |  
in<sup>3</sup> > *codd.* | 14 qua] quam DW c Ambst | et \* > D  
R d Ambst Pel Vig | nos Z\* d f Vig | adquisit.] con-  
stitutionem D g Sed | 15 tradit. + nostras D d Ambst  
Pel | sermonem] verbum D f g Ambst Var Pel |  
16 Deus > Cs | et<sup>2</sup> > DLMUZ\*CsThKss c f g Pel |  
noster] Domini D, > L Pel Vig | gratiam FMOWi  
Z\*KB Pel | 17 exhort.] consoletur F<sup>c</sup>DR g Amb Ambst |  
3,1 Dei AUVW g] domini *rel.* | 2 import.] iniquis  
D d g Aug Pel

11 R 1,24s.28; 2 T 4,4 | 12 R 1,18 | 13 Dt 33,12;  
1 Th 1,4; 2,13; 4,7; 1 P 1,2 | 14 1 Th 4,7; 5,9; R 8,29s |  
15 2 Th 3,6; 1 C 11,2; 16,13 | 16 1 Th 3,11s | 3,1 R  
15,30; 1 Th 5,25; C 4,3 | 2 Is 25,4 O'

- 3 nibus; non enim omnium est fides. Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos et custodiet a malo. Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quae praecipimus et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei et patientia Christi.
- 6 Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos <sup>1</sup>neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore et in fatigatione nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem, qui eiusmodi sunt, denuntiamus et obsecramus in Domino Iesu Christo, ut cum silentio ope-

---

fides + firma DO | 3 Deus F<sup>c</sup>LOKW d Sed] dominus *rel.* | est > F<sup>\*</sup>DMWi g Ambst Pel | 4 ~ in dom. de vobis D d g Ambst Pel | praecep. FHMO<sup>c</sup> RUZ<sup>c</sup>ThKssW c Ambst Pel | facitis] fecistis g Pel (D) | 6 subtrah.] separetis D Sing Pel, recedatis Cyp | inordinate] inquiete FL<sup>m</sup>(D) d g Lcf Aug Pel | accepistis FMU<sup>\*</sup> g<sup>1</sup> Sing Ambst | 7 enim > A | 8 in + omni Cs | in<sup>2</sup> > *codd.* | 10 denunt.] praecipiebamus D d g Ambst Aug | 11 audimus AGR | ambulantes A g | 12 iis] his *codd.* | denuntiam.] praecipimus D d g Aug Pel

---

3 1 C 1,9; 10,13; 1 Th 5,24 | 4 2 C 7,16 | 6 R 16,17; 1 Th 5,14; Mt 18,17 | 7 1 Th 2,1; 1 C 4,16s; Ph 3,17 | 8 1 Th 2,9; A 20,34s; 1 C 4,12 | 9 Mt 10,10 | 10 1 Th 3,4; 4,11; Gn 3,19 | 11 1 T 5,14 | 12 2 Th 3,8

πάντων ἡ πίστις. Πιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ Κύριος, 3 1 Th 5,24  
ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονη-  
ροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν Κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι 4 1 Th 4,10  
ἃ παραγγέλλομεν καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. 2 C 7,16  
G 5,10

Ὁ δὲ Κύριος κατευθύνει ὑμῶν τὰς καρδίας 5  
εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομο-  
νὴν τοῦ Χριστοῦ.

Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι 6 Mt 18,17  
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι 1 Th 5,14; 4  
ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπα-  
τοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρε-  
λάβοσαν παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἶδατε πῶς δεῖ 7 1 Th 2,1; 1,  
μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν,  
οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' 8 1 C 4,12  
ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργα- 1 Th 2,9  
ζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ 9 Mt 10,10  
ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύ- 1 Th 1,6s  
πον δώμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ 10 Gn 3,19  
γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν 1 Th 3,4; 4,  
ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσ-  
θιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν 11 1 Th 5,14  
ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους ἀλλὰ περι-  
εργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν 12 1 Th 4,11  
καὶ παρακαλοῦμεν ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ  
ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον

3 ἐστιν > G 226\* 2 syh<sup>+</sup> | Kς] θς A D\*s 1912 1891 cf  
vg<sup>1</sup> Ambst | ος + καὶ A 69s 256 255 syh<sup>+</sup> ar | στηρ.]  
τηρησει G<sup>1</sup> | 4 παραγγελλ. + υμιν A 33s 104sss G rel.  
sy ar, + κ. εποιησατε B G<sup>1</sup> | και<sup>1</sup> > S\*As D 1311 1831 |  
κ. ποιησετε > G<sup>1</sup> 1912 920 919 635 1867 | 6 ημων<sup>1</sup> > B  
D\* Cyp | παρελαβοσαν S\*A 33 (D\*) 88 1827 1845 2005 |  
-βετε B 104 G 436 1611 syh ar, -βον rel. | παρ] αφ B |  
8 εφαγ.] ελαβομεν 920 547s 460 642 2 635 440 1872 |  
νυκτος, ημερας BS 33 104 81 G 1912 1845 256s 1611  
2005 | 12 δια τ. Κυ ημ. Iu Xu (Ψ) 326s 917-181 623s  
920 pl. 206r 1108-1610 221s K<sup>r</sup> |



- G 6,9 13 ἐσθίωσιν. Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐγκακήσητε  
 1 C 5,9.11 14 καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ  
 ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε,  
 1 Th 5,13<sup>a</sup> 15 μὴ συναναμίγνυσθαι αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ· καὶ  
 μὴ ὥς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς  
 ἀδελφόν.  
 1 Th 5,23 16 Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης δώη ὑμῖν  
 τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ Κύ-  
 ριος μετὰ πάντων ὑμῶν.  
 1,2; 1 C 16,21 17 Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὃ ἐστίν  
 18 σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτως γράφω. ἡ  
 χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ  
 πάντων ὑμῶν.

---

13 εγκακ. B\*SA 326 (D) 69] εκκακ. rel. | καλον ποι.  
 G 242 1518 2005 257 | 14 υμων B 326 81 69s 263 2  
 216\* | σημειουσθαι SP Ds 623s 642 | συναναμιγνυσθαι  
 BSA 33 Ψ 326s D<sup>1</sup>G<sup>1</sup> 88 623s 547 1319 440 df co  
 Pel] -σθε rel. | 15 και > 1739 D Tert Ambst Pel |  
 16 K<sup>51</sup>] θς G 1912 1319 642 1610 Ambst | τροπω]  
 τοπω A\* 33 D\*s lat | 18 ημων > G | υμων BS\* 1739ss  
 33 1836 462 co Ambst Pel] +αμην rel. |

rantes suum panem manducent. Vos autem, 13  
fratres, nolite deficere beneficientes. Quod si 14  
quis non oboedit verbo nostro per epistulam,  
hunc notate et ne commisceamini cum illo, ut  
confundatur; et nolite quasi inimicum existi- 15  
mare, sed corripite ut fratrem.

3,16-18 *Epilogus*

Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem 16  
sempiternam in omni loco. Dominus sit cum  
omnibus vobis.

Salutatio mea manu Pauli, quod est sig- 17  
num in omni epistula; ita scribo. Gratia Domini 18  
nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

---

13 benefac. + in Chr. Iesu dom. nostro Z<sup>o</sup>V | 14 oboe-  
dierit Z<sup>c</sup>KssW c | ne K VW] non *rel.* d g Pel | con-  
fundatur] erubescat D g Amb Aug Sed | 15 non.].  
existimetis D d g Ambst Aug Pel | 16 dominus.  
Deus DGOW f g Ambst | sit > *codd.* d f g Ambst |  
18 Amen > FR\*Z\* Pel

---

13 G 6,9 | 14 2 Th 3,6; 1 C 5,9ss | 15 1 Th 5,14 |  
16 1 Th 5,23; R 15,33 | 17 2 Th 2,2; 1 C 16,21; C 4,18 |  
18 Ap 22,21

---

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD TIMOTHEUM PRIMA

1,1-2 *Exordium*

1 PAULUS apostolus Iesu Christi secundum  
imperium Dei Salvatoris nostri et Christi Iesu  
2 spei nostrae <sup>1</sup>Timotheo dilecto filio in fide.  
Gratia, misericordia et pax a Deo Patre et  
Christo Iesu Domino nostro.

1,3-20 *De vera doctrina tuenda*

3 Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi, cum  
irem in Macedoniam, ut denuntiares quibus-  
4 dam ne aliter docerent neque intenderent fa-  
bulis et genealogiis interminatis, quae quae-  
5 stiones praestant magis quam aedificationem  
Dei, quae est in fide. Finis autem praecepti  
6 est caritas de corde puro et conscientia bona  
et fide non ficta. A quibus quidam aberrantes  
7 conversi sunt in vaniloquium, <sup>1</sup>volentes esse  
legis doctores non intellegentes neque quae  
8 loquuntur neque de quibus affirmant. Sci-  
mus autem quia bona est lex, si quis ea legi-  
9 time utatur; sciens hoc quia lex iusto non est  
posita, sed iniustis et non subditis, impiis et  
peccatoribus, sceleratis et contaminatis, parri-  
10 cidis et matricidis, homicidis, <sup>1</sup>fornicariis, mas-

---

1 ~ Chr. Iesu<sup>1</sup> F-Z<sup>c</sup>CsKss fg Ambst | et > FDMZ\*  
(Pel) | 2 gratia + et DTZ\* c Sed | et<sup>1</sup> > F\*G d g  
Ambst (Pel) | 3 ut<sup>2</sup>] et ARKss | 5 autem] enim FM  
m Aug (Ambst) | 9 ~ iusto lex RZBV d fg Ambst,  
iusto n. est lex FLssWi Pel | contaminatis] profa-  
nis DB d g Or Lcf Ambst Pel

---

1 1 C 1,27 | 2 Tt 1,4; 2 T 1,2 | 4 1 T 4,7 | 5 R 13,10;  
G 5,6; 2 C 6,6; 2 T 1,5 | 6 1 T 6,4.20s; 2 T 2,16.18 |  
8 R 7,12.16 | 9 G 5,23; R 1,28

## ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α

Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ κατ' ἐπι- 1 C 1,27  
ταγὴν Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ  
τῆς ἐλπίδος ἡμῶν Ἰτιμοθέω γνησίῳ τέκνῳ ἐν 2 Tt 1,4  
πίστει· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς  
καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέ- 3 A 20,1  
σῳ πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγεί-  
λῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν ἰμῃδὲ προσέχειν 4 4,7  
μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ἐκ-  
ζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν Θεοῦ  
τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν 5 R 13,10  
ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγα- G 5,6  
θῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, ὧν τινες ἀστοχή- 6 6,4.20s  
σαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες 7  
εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέ-  
γουσιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. Οἶδα- 8 R 7,12.16  
μεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομί-  
μῳς χρῆται, ἰεἰδῶς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ 9  
κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι  
καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρο-  
λώαις καὶ μητρολώαις, ἀνδροφόνοις, ἰπόρνοις, 10

---

1 ~ Iv Xu<sup>1</sup> Ass 33 104ss I 917-69 330sss 263<sup>s</sup> 206<sup>r</sup>  
257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> vg<sup>1</sup> syp ar bo Ef | επιταγ.] επαγγελίαν S | σω-  
τηρ.] πατρός P 216\* | κ. Κυ Iv Xu S 6 326s 917-915 623<sup>s</sup>  
920 pl. 206<sup>r</sup> 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 2 πατρ. + ημων 6 Ps 326 917-  
1319 al. rel. sy sa Ef Ambst | 4 ζητησεις 1739s Psss  
D-181 915s 623-69 330 pl. rel. Iq | οικονομ.] οικοδομην  
D\* g vg syph<sup>m</sup> Iq Ambst | 5 αγαθης > G<sup>1</sup> sa | 8 χρη-  
σηται AP 1245 Cl |

- 6,3 ἄρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπι-  
 ὀρκοῖς, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασ-  
 6.15 11 καλῷ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δό-  
 ξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.  
 A 9,15 12 Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ  
 1 C 15,9s Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγή-  
 G 1,13-16 13 σατο θέμενος εἰς διακονίαν, τὸ πρότερον ὄντα  
 βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν. ἀλλὰ  
 ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ·  
 14 ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν  
 μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰη-  
 15 σοῦ. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἁ-  
 L. 15,2; 19,10 16 ξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσ-  
 μον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.  
 16 ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ  
 ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακρο-  
 θυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πισ-  
 R 16,27 17 τεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Τῷ δὲ  
 Jud 25 βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μόνῳ  
 Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-  
 νων· ἀμήν.  
 6,12; Jud 3 18 Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι,  
 τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ  
 προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν

11 *inc.* τη κατα H D\* 263 lat ar Ambst Bas | 12 *inc.*  
 και χαριν 326 D 917sss 623-462 al. rel. pl. Lcf Ambst |  
 ενδυναμουντι S\* 33 467 337s 330 2 sa Ep | με + εν D\*  
 g ar Ef Ambst, > S\* 330 | 13 το SAsss 33 Ψ 1175s I  
 Ds 88 623s 920 330 436s 1518\* Cy] τον rel. | οντα + με  
 AΨ 81 g Ath | 15 πιστος] ανθρωπινος Ambst Hier<sup>c</sup>  
 Aug | 16 πρωτον Ψss H 88 1912 623s 69s 330s 206\*  
 440 1518 1245s L, > D\* Ambst | Ις Χς S 6 P 917sss  
 1835-462 al. rel. syp ar co Ef] ~ Χς Ις al. pl., > Χς  
 1739 G | μακροθυμ. + αυτου D syp co Ef | 17 αφθα-  
 ρτω] αθανατω D\* lat syh<sup>m</sup> Tert Nov Ambst (G) | μονω  
 + σοφω 6 33s 104sss 917 rel. syh | 18 παρατιθημι  
 1836 547s 330s 256 |

culorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus  
et periuris, et si quid aliud sanae doctrinae ad-  
versatur, quae est secundum evangelium glo- 11  
riae beati Dei, quod creditum est mihi.

Gratias ago ei, qui me confortavit Christo 12  
Iesu Domino nostro, quia fidelem me existi-  
mavit ponens in ministerio, qui prius blas- 13  
phemus fui et persecutor et contumeliosus;  
sed misericordiam Dei consecutus sum, quia  
ignorans feci in incredulitate. Superabundavit 14  
autem gratia Domini nostri cum fide et dilec-  
tione, quae est in Christo Iesu. Fidelis sermo 15  
et omni acceptione dignus quod Christus Iesus  
venit in hunc mundum peccatores salvos fa-  
cere, quorum primus ego sum. Sed ideo mi- 16  
sericordiam consecutus sum, ut in me primo  
ostenderet Christus Iesus omnem patientiam  
ad informationem eorum, qui credituri sunt  
illi in vitam aeternam. Regi autem saeculorum 17  
immortali, invisibili, soli Deo honor et gloria  
in saecula saeculorum. Amen.

Hoc praeceptum commendo tibi, fili Timo- 18  
thee, secundum praecedentes in te prophetias,  
ut milites in illis bonam militiam <sup>1</sup>habens fi- 19

---

10 et<sup>1</sup> > *codd.* | concubitoribus + puerorum stupra-  
toribus D (g<sup>1</sup>) | periuriis FLRZ\* f\* g Ambst | 12 *inc.*  
et gratias D d Lcf Ambst (Pel) | ministerium D d g  
Lcf Ambst | 13 primus FD r (g) | contumel.] iniurio-  
sus D d r Cyp Lcf Aug | Dei > ADHLOssCsKssWi  
Z\* d f g r Cyp Lcf Ambst Aug | misericordia MKss|  
14 autem > AR Sed | 15 fidelis] humanus r Ambst  
Var Aug | quod] quia *codd.* | 16 primum FDH-OB,  
> d Ambst Aug<sup>1</sup> (Pel) | informat.] deformationem  
AG Pel, exemplum FDM d g Ambst | 17 immortal  
+ et HCsth\* | solo beato Deo D

---

10 1T 6,3; 2T 1,13; Tt 1,9.13; 2,1s | 11 1T 6,15;  
Tt 1,3 | 12 A 9,15; 26,11; 1C 15,9s; G 1,13-16 |  
13 A 3,17 | 15 1T 3,1; 4,9; 2T 2,11; Tt 3,8; L 19,10|  
17 R 16,27; Jud 25 | 18 1T 4,14

dem et bonam conscientiam, quam quidam  
 20 repellentes circa fidem naufragaverunt, ex qui-  
 bus est Hymenaeus et Alexander quos tra-  
 didi satanae, ut discant non blasphemare.

2,1-15 *De oratione et mulierum subiec-  
 tione*

2 Obsecro igitur primum omnium fieri obse-  
 crationes, orationes, postulationes, gratiarum  
 2 actiones pro omnibus hominibus, pro regibus  
 et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quie-  
 tam et tranquillam vitam agamus in omni  
 3 pietate et castitate. Hoc enim bonum est et  
 4 acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui  
 omnes homines vult salvos fieri et ad agni-  
 5 tionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus  
 et mediator Dei et hominum homo Christus  
 6 Iesus, qui dedit redemptionem semet ipsum pro  
 7 omnibus, testimonium temporibus suis; in quo  
 positus sum ego praedicator et apostolus, ve-  
 ritatem dico, non mentior, doctor gentium in  
 fide et veritate.

8 Volo ergo viros orare in omni loco levā-  
 9 tes puras manus sine ira et disceptatione. Si-  
 militer et mulieres in habitu ornato, cum ve-  
 recundia et sobrietate ornantes se, et non in  
 tortis crinibus aut auro aut margaritis, vel

---

20 discant] disciplinam accipiant D d Tert<sup>1</sup> |  
 2,1 primo A-GL-Z<sup>c</sup> r Hil Amb | omnium + hortare  
 D Pel (g Hil Ambst, Z\* d) | 2 in<sup>2</sup>] cum d Lcf Aug<sup>1</sup> |  
 3 salvat.] salutari GHCTh d Lcf Pel (Ambst) | 4 ad]  
 in F\*MB d g<sup>1</sup> m r (Ambst) Aug | 6 omnibus] multis  
 FM Vig, + cuius test. temp. s. datum est D(Wi)Z\*  
 d g Ambst (Pel) | 9 ordinato DWi m r Ambst Pel |  
 et<sup>3</sup> > codd. d f g r Cyp Ambst Hier Pel

---

19 2 T 4,7; 1 T 3,9; 6,10 | 20 2 T 2,17; 1 C 5,5 |  
 2,1 R 12,12; Ph 4,6 | 3 1 T 1,1; 4,10 | 4 Ez 18,23;  
 2 P 3,9; 2 T 3,7 | 5 R 3,29s; Hb 12,24 | 6 G 1,4;  
 2,20; Mt 20,28; Tt 2,14; 1 J 2,2; Ap 1,5 | 7 2 T 1,11;  
 G 2,7s | 8 Ph 2,14 | 9 1 P 3,3ss

πρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, 19 3,9; 6,10  
 ἢ τινες ἀπώσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναντά-  
 ησαν· ὧν ἔστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, 20 2 T 2,17  
 οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσιν μὴ 1 C 5,5  
 βλασφημεῖν.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι 2 Ph 4,6  
 εὐχαρίσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ  
 πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων 2  
 ὧν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύ-  
 χιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμ-  
 νότητι. τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον 3 1,1; 4,10  
 οὗ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους 4 Ez 18,23  
 θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλ- 2 P 3,9  
 θεῖν. εἰς γὰρ Θεός, εἰς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ 5 R 3,29s  
 ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃς δούς Hb 12,24  
 αὐτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον 6 G 1,4; 2,20  
 καιροῖς ἰδίους· εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ 7 Tt 2,14  
 ἐπίστολος, ἀλήθειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι, διδάσ-  
 καλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας 8  
 ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς  
 ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. Ὡσαύτως γυναῖκας 9 1 P 3,3ss  
 ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφρο-  
 νίας κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ

παρακαλεῖ D\*s Hil Ambst Pel | παντων<sup>1</sup> > G Ωρ<sup>1</sup> |  
 εντευξεις > I | 2 ευσεβ.] ευλαβεια P 1891 | 3 τουτο S\*  
 λss 33 81 623 co Cy] + γαρ rel. r | 6 οὗ το μαρτ. καιρ.  
 δ. εδοθη D\*s Ambst (Pel, 436 sy) | 7 εις ο] εν ω G  
 γ | inc. ο επιστευθη εν εγω A | λεγω + εν Xω S\* 33 326  
 D<sup>1c</sup> 917-915 623ss al. 226 1s 999sss 206ss 257-203 K<sup>r</sup>  
 r (Pel) | πιστει] γνωσει S 917 1835, πνι A | 8 οσιας 33  
 H 177 241s 429 1245 Ωρ<sup>1</sup> | διαλογισμων S<sup>c</sup> 424<sup>c</sup> 33 81  
 H G 1873 547 330 256s 206s 242s 1518 1245s 378 sy  
 Ωρ<sup>1</sup> Eus | 9 ωσαυτως + και 1739s Ψss D-915 623 rel.  
 vg sy ar bo Ambst | κοσμιως S<sup>c</sup> 1739-33 H Dss 256  
 Ωρ, -μια 547 2 323 1518 | και<sup>2</sup>] η 6 Ψss 81 917 rel. r  
 γ syh Cl Ambst, > 33s H 436 ar Ef |



- 5,10 10 χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,  
 ἄλλ' ὃ πρόπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεο-  
 E 5,22 11 σέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν. Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μαν-  
 1 C 14,34 12 θανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· διδάσκειν δὲ γυναικὶ  
 Gn 3,16 οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἄνδρός, ἄλλ' εἶναι  
 Gn 1,27; 2,7,22 13 ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐα.  
 1 C 11,8s 14 καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατη-  
 Gn 3,6 2 C 11,3 15 θεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν· σωθήσεται δὲ διὰ  
 Sir 25,33 τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ  
 ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.
- A 20,28 3 Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται,  
 Tt 1,6s 2 καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον  
 ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νη-  
 φάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτι-  
 3 κόν, ἢ μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, ἀλλὰ ἐπιεικῆ,  
 1 Sm 2,12 4 ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, ἢ τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς  
 προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ  
 5 πάσης σεμνότητος, ἢ – εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου  
 προστῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπι-  
 6 μελήσεται; – μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεῖς  
 5,10 7 εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ καὶ  
 2 C 8,21 μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἑξωθεν, ἵνα  
 μὴ εἰς ὄνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ δια-  
 βόλου.

χρυσω S 6 Ψ 326 D 917-915 623 pl. 206<sup>r</sup> 257<sup>s</sup> L<sup>r</sup> | 10 ο] ως 919 255s syp ar Cyp Ef | 14 απατηθ. 6 326 917-915 623 489-226 1-462 al. 206<sup>r</sup> 1611<sup>r</sup> K<sup>r</sup> | 15 σωφροσ. + κ. συνεσεως 1611 2005 syh<sup>m</sup>, ~ 1245 | 3,1 πιστος] ανθρω-  
 πινος D\* gm Ambst Aug Sed | 2 νηφαλεον 6 P 104ss Gss 623 al. 920sss 1sss al. 206 pl. 440 491s 1611sss 257ss 221<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 3 πληκτ. + μη αισχροκερδη 104s 489s 241ss 330ss al 206s 522s 440s 491s 1611sss 257ss 221s syh<sup>m</sup> | 4 προϊστανομενον S | 6 εμπεση + κ. παγίδα 1739 81 1912 1827 547s L | 7 δε + αυτον 6 Psss 1175 D 917-915 623 rel. K<sup>r</sup> | ~ εχειν καλην Ds 927 489 vg Sing Ambst |

veste pretiosa, sed quod decet mulieres pro- 10  
mittentes pietatem per opera bona. Mulier in 11  
silentio discat cum omni subiectione. Docere 12  
autem mulieri non permitto neque dominari  
in virum, sed esse in silentio. Adam enim pri- 13  
mus formatus est, deinde Eva. Et Adam non 14  
est seductus, mulier autem seducta in prae-  
varicatione fuit. Salvabitur autem per filiorum 15  
generationem, si permanserit in fide et dilec-  
tione et sanctificatione cum sobrietate.

### 3,1-13 *De ecclesiae ministris*

Fidelis sermo: Si quis episcopatum deside- 3  
rat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episco- 2  
pum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum,  
sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospi-  
talem, doctorem, <sup>1</sup>non vinolentum, non percusso- 3  
rem, sed modestum, non litigiosum, non cupi-  
dum, <sup>1</sup>sed suae domui bene praepositum, filios 4  
habentem subditos cum omni castitate. Si quis 5  
autem domui suae praeesse nescit, quomodo ec-  
clesiae Dei diligentiam habebit? Non neophy- 6  
tum, ne in superbiam elatus in iudicium inci-  
dat diaboli. Oportet autem illum et testimonium 7  
habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in  
opprobrium incidat et in laqueum diaboli.

10 pietat.] pudicitiam A, castitatem HWiTh\*B(D)  
m r Cyp Pel | per bonam conversationem FDMB r  
Cyp Aug Pel | 12 mulierem FM d | 13 prior figura-  
tus A | 15 regenerationem F\*M (Pel) | permanserint  
ADGCV fg<sup>e</sup> Hier<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup> | 3,1 fidelis] humanus dg<sup>1</sup> m  
Ambst Hier<sup>e</sup> | sermo + (est) et omni accept. dignus  
DWi | 2 pudicum Z<sup>c</sup>KssW c] > *rel.* | 4 sed > *codd.*  
*inc.* suam domum bene regentem DB dg m Ambst  
Hier | 6 superbia AFLMZ\*B dg | 7 iis] his *codd.*  
dfg Ambst Pel

10 1 T 5,10 | 11 1 C 14,34; Gn 3,16 | 13 1 C 11,3.8s;  
Gn 1,27; 2,7.22 | 14 Gn 3,6.13; Sir 25,33; 2 C 11,3 |  
15 1 T 5,14 | 3,1 A 20,28 | 2 Tt 1,6s; 1 T 3,12 |  
7 1 T 5,10; 2 C 8,21

8 Diaconos similiter pudicos, non bilingues,  
 non multo vino deditos, non turpe lucrum  
 9 sectantes, habentes mysterium fidei in con-  
 10 scientia pura. Et hi autem probentur primum  
 11 et sic ministrent nullum crimen habentes. Mu-  
 lieres similiter pudicas, non detrahentes, so-  
 12 brias, fideles in omnibus. Diaconi sint unius  
 uxoris viri, qui filiis suis bene praesint et suis  
 13 domibus. Qui enim bene ministraverint, gradum  
 bonum sibi adquirent et multam fiduciam in  
 fide, quae est in Christo Iesu.

3,14-4,16 *De haereticis impugnandis*

14 Haec tibi scribo sperans me ad te venire ci-  
 15 to; si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis.  
 16 Et manifeste magnum est pietatis sacramentum,  
 quod manifestum est in carne,  
 iustificatum est in spiritu,  
 apparuit angelis,  
 praedicatum est gentibus,  
 creditum est in mundo,  
 assumptum est in gloria.

4 Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide

---

8 diacones FRWi g | pudicos] graves D d Amb (Pel) | ~ vino multo DHRTTh d g Ambst | 12 diaconi H] -nes *rel.* | praesunt *codd. pl.* | 13 ~ sibi bonum AM-V | adquirunt FDHMOUWiZ\*BV d f g Ambst Pel | et - Iesu > F\* | 14 me > AGHL d | ~ venire ad te *codd. pl.* d Pel | 16 in<sup>3</sup> + hoc DLO\*Wi d Hil Ambst (Pel) | in<sup>3</sup> - gloria > F\* | 4,1 autem > Wi Nov Aug<sup>1</sup> | recedent D d g Ambst Pel, descend. (A\*)L\*M\*Wi

---

8 1 T 3,12; Ph 1,1; A 6,3 | 9 1 T 3,16 | 11 Tt 2,3 | 12 1 T 3,2.8 | 15 E 2,19-22; Hb 3,6 | 16 1 T 3,9; J 1,14; Mc 16,19; E 2,10; C 1,6 | 4,1 J 16,13; 2 T 3,1; 2 P 3,3; Jud 18; 1 J 2,18.26; 4,1; 2 Th 2,3

Διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, 8 Ph 1,1; A 6,  
 μὴ οἶνω πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς,  
 ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρῷ 9  
 συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶ- 10  
 τον, εἴτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες. γυ- 11 Tt 2,3  
 ναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλί-  
 ους, πιστὰς ἐν πᾶσιν. διάκονοι ἔστωσαν μιᾷς γυ- 12 2,2  
 ναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ  
 τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαν- 13  
 τες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται καὶ  
 πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ  
 Ἰησοῦ.

Ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σε 14  
 τάχιον· ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν 15 E 2,19-22  
 οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἣτις ἐστὶν ἐκκλησία  
 Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀλη-  
 θείας. καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς 16 J 1,14; 16,10  
 εὐσεβείας μυστήριον·

ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί,  
 ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,  
 ὤφθη ἀγγέλοις,  
 ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν,  
 ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ,  
 ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ.

R 1,4  
 Mc 16,19

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις 4 2 T 3,1  
 καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, προσ- 2 P 3,3  
 1 J 2,18

8 σεμνους > S\* 1836 181\* 460 | διλογ.] διαλογ. 623\*  
 69 | 9 κ. καθαρὰς συνειδησεως S\* | 10 ειτα] και ου-  
 τω D\* vg Ambst Pel (syp ar) | 12 καλων 81 D1\* |  
 14 προς σε > 1739ss G1 263 255 syi ar sa | ταχιον S  
 1739s 326s Dc 915 623 rel.] εν ταχει al. | 15 δει + σε  
 D\* f vg syi ar Ωρ Ef Ambst Pel | 16 ὃς] ὁ D\* g  
 vg syh\* Hil Ambst Aug Pel, θς ScCa 6 Pss 81  
 Dc 917 rel. K1 Did Ny | 4,1 υστερ.] εσχατοις 33 lat co  
 Ath1 Thdt Ambst Lcf Pel | τινες + απο 206 1149 |  
 πιστεως + ορθης 255 |

- έχοντες πνεύμασιν πλάνοις καὶ διδασκαλίαις  
 2 δαιμονίων, ἔν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυσ-  
 Gn 9,3  
 1 C 10,30s 3 τηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόν-  
 των γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς  
 Gn 1,31  
 A 10,15 4 πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. ὅτι πᾶν  
 κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ  
 5 εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ  
 λόγου Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.  
 6 Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς  
 ἔσῃ διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος  
 τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασ-  
 1,4; 6.20  
 2 T 2.16.23  
 Tt 1,14; 3,9 7 καλίας ἣ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους  
 καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ  
 6,6 8 σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμ-  
 νασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐ-  
 σέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν  
 1,15 9 ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς  
 10 ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος· εἰς τοῦτο  
 γὰρ κοπιῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν  
 2,3s ἐπὶ Θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων ἀν-  
 θρώπων, μάλιστα πιστῶν.  
 11  
 Tt 2,15 12 Παράγγελλε τοῦτο καὶ δίδασκε. μηδεὶς σου  
 τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου  
 τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ,  
 13 ἐν πίστει, ἐν ἀγνεΐᾳ. ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ  
 πλανῆς P 104 917 915 5 489s 226s 69s 255 206 440 1518  
 1245s 1867 vg ar Ef | και> D\* Nov Hil Lcf Ambst Pel|  
 2 κεκαυτηρ. C 33-81 I Ds 1836s 1838-226 al. 206s 216-  
 1149 1518 1108s 257 1610 K<sup>r</sup> Iq Cl Ωq| 6 ~ Iv Xu 1739s  
 Ψs 489s 920 919-337 al. 206s al. 440s 1518 1108s 383s L<sup>r</sup>  
 syr | παρηκολουθησας C G 1319 2005 | 7 δε<sup>2</sup>> P D\*  
 1835 462 vg co | 8 επαγγελιας 104 917s 181ss 623 226  
 69s 242 2 440 al. 1610 K syh<sup>m</sup> | 9 πασης> S\* | 10 γαρ  
 + και 104s G<sup>s</sup> 1838-462 al. 206<sup>r</sup> 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | αγωνιζ. S\*ss  
 33 Ψ-1175 G<sup>l</sup> 88 1912 1518-1245 Cy] ονειδιζομ. rel.|  
 μαλιστα + δε 88 489 547s 206s 1518 sa<sup>l</sup> Cl | 12 αγαπη  
 + εν πνι P 326 1836ss 623-547 69-336 1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> |

attendentes spiritibus erroris et doctrinis dae-  
moniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, 2  
et cauteriatam habentium suam conscientiam  
prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos 3  
Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum  
actione fidelibus et iis, qui cognoverunt veri-  
tatem. Quia omnis creatura Dei bona est, et 4  
nihil reiciendum quod cum gratiarum actione  
percipitur; sanctificatur enim per verbum Dei 5  
et orationem.

Haec proponens fratribus bonus eris mi- 6  
nister Christi Iesu, enutritus verbis fidei et  
bonae doctrinae, quam assecutus es. Ineptas 7  
autem et aniles fabulas evita, exerce autem  
teipsum ad pietatem. Nam corporalis exerci- 8  
tatio ad modicum utilis est, pietas autem ad  
omnia utilis est, promissionem habens vitae  
quae nunc est et futurae. Fidelis sermo et 9  
omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus 10  
et maledicimur, quia speramus in Deum vivum,  
qui est Salvator omnium hominum, maxime  
fidelium.

Praecipe haec et doce. 11

Nemo adolescentiam tuam contemnat, sed 12  
exemplum esto fidelium in verbo, in conver-  
satione, in caritate, in fide, in castitate. Dum 13

---

3 prohibentes Or Aug<sup>1</sup> Faust Pel | iis] his *codd.* |  
4 est D Hier Aug] > *rel.* d f g Ambst Pel | 6 ~ Iesu  
Chr. A Ambst Aug | 7 aniles] inanes DLOWi f g |  
autem<sup>2</sup> Z<sup>c</sup>KVW c dm f g] > *rel.* Ambst Pel | 8 futu-  
ra F | 10 speravimus FGHMRTh | 11 haec > F\* |  
12 exempl.] forma g Sing Ambst

---

3 Gn 9,3; 1 C 10,30s; C 2,23; 2 T 3,7

4 Gn 1,31; Mt 15,9; A 10,15; R 14,14 | 6 2 T 2,15

7 1 T 1,4; 6,4.20; 2 T 2,16.23; Tt 1,14; 3,9

8 1 T 6,6 | 9 1 T 1,15

10 1 T 1,1; 2,3s

12 1 C 16,11; Tt 2,15

venio, attende lectioni, exhortationi et doctri-  
 14 nae. Noli negligere gratiam, quae in te est,  
 quae data est tibi per prophetiam cum impo-  
 15 sitione manuum presbyterii. Haec meditare, in  
 his esto, ut profectus tuus manifestus sit om-  
 16 nibus. Attende tibi et doctrinae, insta in illis.  
 Hoc enim faciens et teipsum salvum facies  
 et eos, qui te audiunt.

5,1-6,2 *Praecepta de variis statibus*

5 Seniore[m] ne increpaveris, sed obsecra ut  
 2 patrem; iuvenes ut fratres; <sup>1</sup>anus ut matres;  
 3 iuenculas ut sorores in omni castitate. Vi-  
 4 duas honora, quae vere viduae sunt. Si qua  
 autem vidua filios aut nepotes habet, discat  
 primum domum suam regere et mutuam vi-  
 cem reddere parentibus; hoc enim acceptum  
 5 est coram Deo. Quae autem vere vidua est  
 et desolata, speret in Deum et instet obse-  
 6 crationibus et orationibus nocte ac die. Nam  
 7 quae in deliciis est, vivens mortua est. Et hoc  
 8 praeci-pe ut irreprehensibiles sint. Si quis au-  
 tem suorum, et maxime domesticorum curam  
 non habet, fidem negavit et est infideli de-  
 terior.

9 Vidua eligatur non minus sexaginta anno-  
 10 rum, quae fuerit unius viri uxor, <sup>1</sup>in operibus  
 bonis testimonium habens, si filios educavit,  
 si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit,

---

13 lectioni + et FM<sup>c</sup>RZ\*BW | et > *codd.* d f g Pel |  
 14 presbyteri DLWiZ<sup>c</sup>V | 16 eos > AFGLCs | 5,4 quae,  
 viduae, habent, discant (A\* g) D | 5 speravit AF  
 GLZ<sup>c</sup> Aug (MRV), sperat DHO\*UWiZ\*CsThKB d f g  
 Pel | instat *codd.* d f g Ambst Pel | ac] et FHMCs  
 d f Pel | 8 infidelibus D

---

14 1 T 1,18; 5,22; A 6,6; 13,3; 2 T 1,6 | 15 Ph 1,25 |  
 5,1 Lv 19,32 | 2 Tt 2,3 | 5 L 2,37; 18,7; Jr 49,11 |  
 10 1 T 2,10; 3,7; Hb 13,2; J 13,14

ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ 14 5,22  
 ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι A 6,6; 8,17  
 2 T 1,6  
 διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ  
 πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, 15  
 ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν. ἔπεχε 16  
 σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς·  
 τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς  
 ἀκούοντάς σου.

Πρεσβυτέρω μὴ ἐπιπλήξης, ἀλλὰ παρκαλάει 5 Lv 19,32  
 ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, ἱπρεσβυ- 2  
 τέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν  
 πάσῃ ἀγνείᾳ. Χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας. 3 5,5  
 εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέ- 4  
 τωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν καὶ  
 ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γὰρ  
 ἐστὶν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως 5 Jr 49,11  
 I 2,37; 18,7  
 χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ Θεὸν καὶ  
 προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς  
 νυκτὸς καὶ ἡμέρας· ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέ- 6  
 θνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημ- 7  
 πτοι ᾧσιν. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα οἰ- 8  
 κείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἥρνηται καὶ ἐστὶν  
 ἀπίστου χείρων.

Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξή- 9  
 κοντα γεγονυῖα, ἐνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἱἐν ἔργοις 10 Hb 13,2  
 A9,36; J13,14  
 καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξε-  
 νοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβο-

14 πρεσβυτερου S\* 69 1319 harl<sup>c</sup> | 15 ἡ + εν Ps 326s  
 917-915 623 rel. | 16 προσεχε 6s 33 88 436 206ss | 5,1 ως  
 πατερα > S\* | 4 εγγονα Ψss 88 1912 623s 920s 794 |  
 μανθανετω 1319 df vg<sup>1</sup> Ambst Pel | καλον και αποδ.  
 εστιν 69s 642 440s 1610, εστ. καλ. κ. 330 2 323 ar  
 sa<sup>1</sup> bo | 5 επι S\*CPs 81 048 G 1912] + τον rel. | θν]  
 Kv S\* 81 D<sup>1</sup>\* (Ambst) Aug Pel | 7 και > S<sup>c</sup> sy ar  
 co | 8 ιδιων + οικων 462 | μάλιστα SA 1739 Ψ I Dss  
 1912 1835] + των rel. | προνοεεται S\* 104 I Ds 1838  
 1873s 255 K | 10 ετεκνοτροφησεν C<sup>1</sup> I



- μένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκο-  
 11 λούθησεν. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ · ὅταν  
 γὰρ καταστρηνιάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν  
 Ap 2,4 12 θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα ὅτι τὴν πρώτην πίσ-  
 2 Th 3,11 13 τιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν  
 περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ  
 ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περιέργοι, λαλοῦσαι τὰ  
 1 C 7,9 14 μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν,  
 τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν  
 15 διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν. ἤδη  
 16 γὰρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴ-  
 τις πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ  
 βαρεῖσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις  
 ἐπαρκέσῃ.  
 R 12,8 17 Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς  
 τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν  
 Dt 25,4; 24,15 18 λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή ·  
 1 C 9,9  
 L 10,7 *βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις· καὶ ἄξιός ἐστι ἐργά-*  
 Dt 19,15 19 *της τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.* κατὰ πρεσβυτέρου κατ-  
 2 C 13,1  
 Mt 18,16 ηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο  
 20 ἢ τριῶν μαρτύρων. Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώ-  
 πιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον  
 L 9,26 21 ἔχωσιν. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ  
 Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων ἵνα  
 ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν

14 νεωτερ. + χηρας 326 81 181\*s 1912 1827 547s 462  
 206ss 1518 257 378 221 Xq | 16 τις + πιστος η 6 P-1175  
 D 917 rel. sy Ambst (Pel) | επαρκεισθω SA 33 1175  
 048 G 920 256 296 | επιβαρεισθω 81 917 1836 181 |  
 17 διδασκ.] αληθεια I | 18 ~ ου φιμ. βουν αλ. CA 33sss  
 1175s I 048 1827ss 547 69s 256ss 436 218 296 vg syp  
 ar co Ef Ambst | φιμ. D<sup>m</sup>] κημωσεις D | κ. αξιος] αξ.  
 γαρ G bo<sup>1</sup> Ambst | τ. μισθου] τ. τροφης S\* | 19 κατα-  
 δεχου 1311 2 635 823 | εκτος-μαρτ. > Cyp Ambst Hier<sup>c</sup>  
 (Pel) | 20 τους + δε AD\*(G) 1311 fg ar Bas | 21 Xu Iv  
 SA 6 33s 81 D\*s 915 1838 256s 255 r lat co Cl Cy<sup>i</sup> Bas  
 Ambst, ~ Ψ 1739 1175 F 915 ar] Ku Iv Xu rel. |

si tribulationem patientibus subministravit, si  
 omne opus bonum subsecuta est. Adulescen- 11  
 tiores autem viduas devita; cum enim luxu-  
 riatae fuerint in Christo, nubere volunt <sup>1</sup>ha- 12  
 bentes damnationem, quia primam fidem irri-  
 tam fecerunt. Simul autem et otiosae discunt 13  
 circuire domos, non solum otiosae, sed et  
 verbosae et curiosae loquentes quae non oportet.  
 Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, 14  
 matresfamilias esse, nullam occasionem dare  
 adversario maledicti gratia. Iam enim quaedam 15  
 conversae sunt retro satanan. Si quis fidelis 16  
 habet viduas, subministret illis, et non gravetur  
 ecclesia, ut iis, quae vere viduae sunt, sufficiat.

Qui bene praesunt presbyteri, duplici ho- 17  
 nore digni habeantur, maxime qui laborant in  
 verbo et doctrina. Dicit enim Scriptura: *Non* 18  
*alligabis os bovi trituranti*. Et: *Dignus est*  
*operarius mercede sua*. Adversus presbyterum 19  
 accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut  
 tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue, 20  
 ut et ceteri timorem habeant. Testor coram 21  
 Deo et Christo Iesu et electis angelis, ut  
 haec custodias sine praeiudicio, nihil faciens

---

11 enim > D(Z\*) | 13 circumire AFDGRU d Hier  
 Aug Pel | 14 iuveniores AFHssWZB | 15 retro +  
 post DOWi d g<sup>o</sup> (Ambst Pel) | 16 quis] qua AGHO  
 UWi | fidelis + vel si qua fidelis FDLMZ<sup>c</sup>CsThKss  
 c d Amb Ambst Pel | et] ut AD d Ambst Aug Pel |  
 iis] his *codd.* | 17 et + in AW m | 18 infrenabis A-H  
 MsUZCsThKss d r Ambst Hier | mercedem suam  
 A\*FHMTh d r | 19 nisi sub] exceptis D f<sup>c</sup>g Ambst  
 Pel | aut] et AGMsWiK Prisc | nisi - testibus > Ambst  
 Hier<sup>c</sup> Pel | 20 peccantem AUZ\*Cs (Ambst)] + autem  
 DL d fg Hier Pel | et > F\*-LOZ\*Cs Ambst Pel |  
 21 angelis + eius F<sup>c</sup>LOB dm Hil Hier

---

12 Ap 2,4 | 13 2 Th 3,11 | 14 1 T 2,15; 1 C 7,9 | 17 R 12,8;  
 1 C 16,16 | 18 Dt 24,15; 25,4; 1 C 9,9; L 10,7 | 19 Dt 19,15;  
 Mt 18,16; 2 C 12,1 | 20 C 2,14 | 21 1 C 2,26

22 in alteram partem declinando. Manus cito ne-  
mini imposueris neque communicaveris pec-  
23 catis alienis. Teipsum castum custodi. <sup>1</sup>Noli  
adhuc aquam bibere, sed modico vino utere  
propter stomachum tuum et frequentes tuas  
24 infirmitates. Quorumdam hominum peccata ma-  
nifesta sunt praecedentia ad iudicium, quos-  
25 dam autem et subsequuntur. Similiter et facta  
bona manifesta sunt, et quae aliter se habent,  
abscondi non possunt.

6 Quicumque sunt sub iugo servi dominos  
suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen  
2 Domini et doctrina blasphemetur. Qui autem  
fideles habent dominos, non contemnant, quia  
fratres sunt, sed magis serviant, quia fideles  
sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt.  
Haec doce et exhortare.

6,3-21 *Ultima monita et praecepta*

3 Si quis aliter docet et non acquiescit sanis  
sermonibus Domini nostri Iesu Christi et ei,  
4 quae secundum pietatem est, doctrinae, <sup>1</sup>su-  
perbus est, nihil sciens, sed languens circa  
quaestiones et pugnas verborum, ex quibus  
oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae,  
5 suspiciones malae, <sup>1</sup>confliktationes hominum

---

21 alteram D dm r] aliam *rel.* d f g Pel  
22 inponas r Tert Pac | 23 ~ vino modico *codd.*  
tuum > d r Hier<sup>1</sup> Aug Pel  
25 similiter + autem DOWiKW fg Sing Or  
6,2 contemnat FM\* d f  
qui<sup>2</sup>] quia OZ<sup>c</sup>Kss c (Pel)  
hortare A dm g<sup>1</sup>  
4 superbus] inflatus d g m r Lcf Ambst  
est > *codd.* f g

---

22 1 T 1,14; 2 J 11; Ap 18,4 | 6,1 E 6,5; C 3,22ss;  
Tt 2,9s | 2 Phm 16 | 3 G 1,6-9; 1 T 1,10; 2 T 1,13 |  
4 1 T 6,20; 2 T 2,14 | 5 2 T 3,8; 4,4; Tt 1,14

κατὰ πρόσκλισιν. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπι- 22 4,14  
τίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἄλλοτρίαις·  
σεαυτὸν ἄγνόν τήρει. Μηκέτι ὑδροπότηι, ἀλλὰ 23  
οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχον καὶ τὰς  
πυκνάς σου ἀσθενείας. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ 24  
ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν προάγουσαι εἰς κρίσιν,  
τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ 25  
ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα  
κρυβῆναι οὐ δύνανται.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους 6 E 6,5; Tt  
δεσπότης πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα  
μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασ-  
φημῇται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης μὴ 2 Phm 16  
καταφρονεῖτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλ-  
λον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσιν καὶ ἀγαπη-  
τοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα  
δίδασκε καὶ παρακάλει.

Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται 3 G 1,6-9  
ὑγιαίνουσιν λόγοις, τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη- 2 T 1,13  
σοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκα-  
λίᾳ, ἰτετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν 4  
περὶ ζητήσεως καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται  
φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί,  
ἰδιαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν 5 2 T 3,8;  
Tt 1,14

πρόσκλισιν S 81 424<sup>c</sup> 048 1827 919 337 241 1867] -κλη-  
σιν rel. | 23 στομαχον + σου 6 326s 048 D<sup>c</sup>-181 915 rel.  
vg sy co Ef | 24 ανθρωπ. > Ψ\* 226\* 69 | 25 ωσαντως  
+ δε A 81 G 1319 1311 Ωρ | προδηλα SA-424<sup>c</sup> Ψ 1175  
048 330\* 225 296] + εἰσιν 33s Ds 88 623s al. 337s 256s  
al. 2 440 1518, εστιν rel. | δυναται S 1739s 326 Gss  
1827s 489s 69 436 1831 1518<sup>s</sup> 257 K al. | 6,1 δουλοι]  
-λου G, -λειας 1836 r syp ar sa Ef | θυ] Κυ 33 D\* 330  
lat pl. Ambst | 2 εχοντας A 326 I Ds 181 623s 489 69  
794 | οτι αδελφοι εἰσιν > S\* | ευεργεσιας] ευσεβειας G<sup>1</sup>  
181 | 3 προσεχεται S\* 1912 d vg Ambst Pel | 4 γι-  
νονται 81 547 330 r vg ar bo, γεννωνται D\* g Lcf]  
φθονοι D\* 547 330 r lat bo | ερεις 1175s Ds 88 330  
256 L lat syh co Ambst |

- νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομι-  
 6 ζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἔστιν δὲ  
 πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας·  
 7 οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι  
 8 οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατρο-  
 φὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα.  
 9 οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πει-  
 ρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοή-  
 τους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀν-  
 10 θρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ  
 πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τι-  
 νες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστε-  
 ως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.  
 11 Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε Θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δί-  
 ωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγά-  
 12 πην, ὑπομονήν, πραῦπαθίαν. ἀγωνίζου τὸν  
 καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰω-  
 νίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας  
 τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύ-  
 13 ρων. παραγγέλλω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωο-  
 γονοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ  
 μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν  
 14 ὁμολογίαν, τηρεῖσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον  
 ἀνεπίλημπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου

5 απεστραμμ. D\* | ευσεβ. + αφιστασο απο τ. τοιουτων  
 Psss 917-181 915s rel. sy ar Ef Ambst (Pel) | 7 κοσ-  
 μον + δηλον 6 P-1175 D<sup>c</sup> 917 rel. vg syph<sup>m</sup>, αληθες  
 D\* m Ambst | 8 διατροφην 1739 P D-1836 181 623s  
 1835s 226\* 1149 K lat syr ar co Ambst | 9 παγιδας 33  
 Cy Ef | παγ. + τ. διαβολου D\*s 1610 m vg<sup>l</sup> Amb  
 Pel Thdt | πολλας + και 048 547 (1836) | 10 πολλαις]  
 ποικιλ. S\*H | 11 ανθρ. + του 6 P-81 D<sup>s</sup> 623<sup>c</sup> rel. | ευ-  
 σεβ. > S\* sa<sup>l</sup> | πραυπαθ.] πραοτητα 6 33 Ψ 326 917-  
 462 999 rel. (S<sup>c</sup> 104 1175 D\* 88 436) | 12 ην + και 81  
 467 919s 177 69s 2s 440 r syh<sup>+</sup> | 13 παραγγ. + σοι AP  
 326ss D 917 rel. r vg sy ar bo Tert Cy<sup>i</sup> | ζωοποιουντ.  
 S 6 326 917-181 920-2127 206<sup>r</sup> 1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 14 σε > D\*  
 Did | ασπιλ. + και D syr Ef |

mente corruptorum et qui veritate privati sunt, existimantium quaestum esse pietatem. Est autem quaestus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum; haud dubium quod nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, 9 incidunt in tentationem et in laqueum diaboli et desideria multa inutilia et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, 10 quam quidam appetentes erraverunt a fide et inseruerunt se doloribus multis.

Tu autem, o homo Dei, haec fuge, sectare 11 vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in qua vocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Praecipio tibi coram 13 Deo, qui vivificat omnia, et Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem, ut serves mandatum sine macula 14 irreprehensibile usque in adventum Domini nos-

---

5 qui + a FLMKVW c (Pel, d g) | pietatem + discede ab eiusmodi DLWiT<sup>c</sup> m Cyp Lcf Ambst Pel | 7 haud] aut A\*FHMWiZ\*C | quod] quia AWiZ BV f, verumtamen FLM(D Ambst) | 8 sumus *codd.* (-MW) d f g | 9 in<sup>2</sup> > *codd.* | diaboli > A Cyp Ambst Hier<sup>l</sup> Aug | multa + et DWiZCsV Aug<sup>l</sup> | 10 cupiditas] avaritia FM r Ambst Hier<sup>l</sup> Aug<sup>l</sup> | 11 o > F HLM m r Ambst Aug | 12 certare A\*DGLMWi<sup>c</sup> d g (Pel) | confessus + es FDMO d dm g Ambst Pel | 14 irreprehensibilem FG-M t | in] ad Ambst Var Aug

---

6 1 T 4,8; Ph 4,11s; Hb 13,5 | 7 Job 1,21; Eccl 5,14 | 8 Pr 30,8s | 9 Pr 23,4; 28,22; L 12,15 | 10 E 5,5 | 11 2 T 3,17; G 5,22 | 12 1 C 9,25s; 2 T 4,7 | 13 Mt 27,11; J 18,33-37; 19,9ss

15 tri Iesu Christi, quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex regum et  
 16 Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem et lucem inhabitat inaccessibilem quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest, cui honor et imperium sempiternum. Amen.

17 Divitibus huius saeculi praecipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui praestat nobis omnia  
 18 abunde ad fruendum, <sup>1</sup>bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare,  
 19 thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20 O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates et oppositiones falsi  
 21 nominis scientiae, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.

Gratia tecum. Amen.

---

15 quem] qui F\*M | ostendit FHMOWiZ\*B Aug Pel | 16 habitat DLMOWiZ<sup>c</sup>KV d dm Tert Hil Amb Ambst Aug (Pel), habitans (> et<sup>1</sup>) AGHUZ\*CsTh e f g (F) | ~ vidit nullus hom. AFGMOUWi f | 17 sublime] superbe ADB g m Or Ambst Pel | vivo > A FGHMOUWiZ f g (Pel) | 18 ~ operib. bonis *codd.* | 20 Timotheae AFHM(Z\*)B | vitans F\*M | 21 amen > DGL\*MWi d g Ambst (Pel)

---

15 1T 1,11; Ap 17,14; Dt 10,17 | 16 Ex 33,20; J 1,18; C 1,15 | 17 R 12,16; Ps 61,11; L 12,20; Ja 1,10 | 19 Mt 6,20 | 20 1 T 4,7; 2 T 1,14 | 21 1 T 1,6; 2 T 2,18

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίους δείξει 15 1,11  
 ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν <sup>Ap 17,14</sup>  
<sup>Dt 10,17</sup>  
 βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ 16 Ex 33,20  
 μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον,  
 ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται·  
 ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.

Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγ- 17 Ps 61,11  
<sup>L 12,20</sup>  
<sup>R 12,16</sup>  
 γελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἡλπιέναι ἐπὶ  
 πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ παρέχοντι  
 ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοε- 18  
 γεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους  
 εἶναι, κοινωνικούς, <sup>1</sup>ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς 19 Mt 6,20  
 θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται  
 τῆς ὄντως ζωῆς.

Ὡς Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρε- 20 4,7; 2 T 1  
 πόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέ-  
 σεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγ- 21 1,6; 2 T 2  
 γελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἡστόχησαν.

Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

16 αθανασ. + και D\* syp bo Tert Ambst Pel Did | και  
 > P 104 G 88 920 462 330 323 1611<sup>s</sup> | 17 εν-αιωνι] του  
 νυν αιωνος D vg syp co Ambst | υψηλα φρ. S 81 I |  
 πλουτω I D<sup>1</sup>\* 623\* 330 38 218 | επι<sup>2</sup> SAsss 33sss 1175s  
 D\*s 1912 1827s 547s 1319-38 436s 1611<sup>s</sup> 1610 Bas] εν  
 rel. | τω<sup>2</sup>> S Ds 1912 330 1319 263 | θω+τω ζωντι  
 326 D 917-226 1-319 206<sup>r</sup> K<sup>r</sup> sy | τα παντα APs I 69s  
 256 38 | παντα> 81\* G | 18 καλοις] αγαθοις I | 19 απο-  
 θησαυριζειν D vg Ambst | οντως] αιωνιου 6 P 326 917-  
 177 206<sup>r</sup> 1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup>, + αιωνιου 1175 467 69 296 |  
 20 παρακαταθηκ. 326 917 489 920 al. 2 440ss 1872s  
 1245 1864 | καινοφων. G lat ar Ef, κοινωνιας 917 | 21 μεθ  
 υμων SA 33s 81 G 1311] μετα σου rel., + αμην S<sup>c</sup> 6  
 P-1175 917-915 623 rel. vg sy ar<sup>1</sup> | η χαρις-υμων > sa |



## ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Β

- 1 Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θε-  
 λήματος Θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν  
 2 Χριστῷ Ἰησοῦ Ἰτιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ· χάρις,  
 ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ  
 Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.
- 23,1; 24,16 3 Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προ-  
 Ph 3,5 γόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὥς ἀδιάλειπτον  
 ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνησίαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου  
 4 νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἵνα ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνη-  
 μένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ,  
 A 16,1 5 ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίσ-  
 τεως, ἣτις ἐνώκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου  
 Λωΐδι καὶ τῇ μητρὶ σου Εὐνίκη, πέπεισμαι δὲ  
 ὅτι καὶ ἐν σοί.
- 1 Th 5,19 6 Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυ-  
 1 T 4,14 ρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἐν σοὶ διὰ  
 R 8,15 7 τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδω-  
 κεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνά-  
 R 1,16 8 μεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. μὴ οὖν  
 ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν

---

1 ~ Iv Xu A 1739 326 I 917 88s 489 226 1-69 al. 206<sup>s</sup>  
 440 pl. 1518 257 913-203 L al. syr ar Ef | επαγγελίας  
 S 440 | 2 ἀγαπητῷ] γνησιῳ ἐν πίστει 33 (330) | πατρ.  
 + ἡμῶν 326 330 syh<sup>+</sup> Ef | καὶ + Ku S\* 33 489 69 (syr)|  
 ~ Iv Xu S\* 1739 33 489 69 syr Ef | 3 θῶ + μου 33 D\*  
 330 sa Ωρ Ambst | 4 ἐπιποθῶ G | 5 λαμβανῶν 6 P 326  
 D 917 rel. pl. lat bo | 6 υπομιν. Ψ D 256 255 1518  
 1245s | χαρισμα] θελημα S\* | θυ] Xu A | 8 ἡμῶν +  
 Iv Xu 104 1245 syh<sup>+</sup> Ambst, > S\* 104 |

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD TIMOTHEUM SECUNDA

1,1-5 *Exordium*

PAULUS apostolus Iesu Christi per vo- 1  
luntatem Dei secundum promissionem vitae,  
quae est in Christo Iesu, Timotheo carissimo 2  
filio. Gratia, misericordia, pax a Deo Patre et  
Christo Iesu Domino nostro.

Gratias ago Deo, cui servio a progenito- 3  
ribus in conscientia pura, quod sine intermis-  
sione habeam tui memoriam in orationibus  
meis nocte ac die <sup>1</sup>desiderans te videre, me- 4  
mor lacrimarum tuarum, ut gaudio implear,  
<sup>1</sup>recordationem accipiens eius fidei, quae est in 5  
te non ficta, quae et habitavit primum in avia  
tua Loide et matre tua Eunice, certus sum  
autem quod et in te.

1,6-18 *Admonitio intrepidae praedicationis secundum exemplum apostoli*

Propter quam causam admoneo te ut re- 6  
suscites gratiam Dei, quae est in te per im-  
positionem manuum mearum. Non enim dedit 7  
nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis et  
dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubes- 8  
cere testimonium Domini nostri neque me

---

1 ~ Chr. Iesu *codd.* d f g Ambst Pel | 2 filio > R\* |  
gratia et miser. et DOWi | 3 deo + meo FD-H-O  
d Ambst Var (Pel) | quod DW c d dm Ambst] quam  
*rel.* | intermissionem FMZ\* | 5 non ficta > R d e |  
Loidae HRWiZ\*CK d | Eunic(h)ae DRWiTKB(Z\*) |  
7 ~ deus nobis DWiZ\* | 8 me > A\*DG

---

2 1 T 1,2; 2 J 3 | 3 R 1,9; Ph 3,5 | 4 2 T 4,9.21 |  
5 1 T 1,5; A 16,1 | 6 1 T 4,14; 1 Th 5,19 | 7 R 8,15;  
Ap 21,8 | 8 R 1,16; Ph 1,7

vinctum eius, sed collabora evangelio secun-  
 9 dum virtutem Dei, qui nos liberavit et vo-  
 cavit vocatione sua sancta, non secundum opera  
 nostra, sed secundum propositum suum et  
 gratiam, quae data est nobis in Christo Iesu  
 10 ante tempora saecularia. Manifesta est autem  
 nunc per illuminationem Salvatoris nostri Iesu  
 Christi, qui destruxit quidem mortem, illumi-  
 navit autem vitam et incorruptionem per evan-  
 11 gelium, in quo positus sum ego praedicator  
 12 et apostolus et magister gentium. Ob quam  
 causam etiam haec patior, sed non confundor.  
 Scio enim cui credidi et certus sum quia po-  
 tens est depositum meum servare in illum diem.  
 13 Formam habe sanorum verborum, quae a me  
 audisti in fide et in dilectione in Christo Iesu.  
 14 Bonum depositum custodi per Spiritum sanc-  
 tum, qui habitat in nobis.  
 15 Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes,  
 qui in Asia sunt, ex quibus est Phigellus et  
 16 Hermogenes. Det misericordiam Dominus One-  
 siphori domui, quia saepe me refrigeravit et  
 17 catenam meam non erubuit, sed cum Romam  
 18 venisset, sollicite me quaesivit et invenit. Det

9 sua FLssWiK dm f Aug] > *rel.* d g Ambst Pel

10 manifesta Wi Pel

12 etiam > FG\*M

servare] custodire D g Ambst Pel

13 habes RZ\*, habens Z<sup>c</sup>KBV d Ambst Hier

in<sup>2</sup> > *codd.* f g Ambst Pel

14 vobis F\*

15 scis + enim DR (Ambst Pel)

Philetus V<sup>c</sup> Pel

17 venissem ADL<sup>c</sup> (Ambst) Pel

requisivit L Or Pel

9 Tt 3,5 | 10 R 16,26; Tt 2,11; 1 C 15,55ss; Hb  
 2,14 | 11 1 T 2,7 | 12 2 C 4,2 | 13 1 T 1,10 | 14 1 T  
 6,20 | 15 2 T 4,16 | 16 2 T 4,19 | 17 A 28,30

μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπά-  
 θησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν Θεοῦ, <sup>9</sup> <sup>Tt 3,5</sup> τοῦ  
 σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγία, οὐ  
 κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν  
 καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰη-  
 σοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν <sup>10</sup> <sup>R 16,26</sup>  
 διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ <sup>1 C 15,5</sup>  
 Ἰησοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον φωτί-  
 σαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγ-  
 γελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος <sup>11</sup> <sup>1 T 2,7</sup>  
 καὶ διδάσκαλος. δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσ- <sup>12</sup>  
 χω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι, οἶδα γὰρ ὅτι πε-  
 πίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν  
 παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέ-  
 ραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν <sup>13</sup> <sup>1 T 6,3</sup>  
 παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ <sup>1 Tt 2,1</sup>  
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τὴν καλὴν παραθήκην φύ- <sup>14</sup> <sup>1 T 6,20</sup>  
 λαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος  
 ἐν ἡμῖν.

Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες <sup>15</sup> <sup>4,16</sup>  
 οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστιν Φύγελος καὶ Ἑρμο-  
 γένης. δῶκε ἔλεος ὁ Κύριος τῷ Ὀνησιφόρου <sup>16</sup> <sup>4,19</sup>  
 οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἄλυσίν  
 μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ <sup>17</sup>  
 σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὔρεν. δῶκε αὐτῷ ὁ <sup>18</sup>

9 καλεσ. + ημας 489 177 1319 1311 syp co Ef | κλησει  
 + αυτου vg syh<sup>m</sup> Ef | 10 σωτηρ.] Κυ Ψ 81 218 syh<sup>m</sup>  
 Ωρ Ef | Xu Iv S\*A D\* 1898 2005 sa Ambst] ~ Iv Xu  
 rel, θυ I | 11 και<sup>2</sup> > CP 642 1518 | διδασκ. S\*A 33 1175]  
 + εθνων rel. verss. Ef Ambst | 12 και<sup>1</sup> > S\* syp co  
 Ef | μου > D<sup>1</sup>\* 489 206 | 12.14 παρακαταθηκ. 489s 547  
 (241 69 al.) 2 216s 35 1245 1867 | 14 ενοικ. εν] δοθεντος  
 33 Ψ Cy<sup>i</sup> Amb<sup>i</sup> | 15 Φυγελλος A 917-181 1912 623ss  
 489s 920 547ss al. 206<sup>r</sup> 1611 257 378sss | 16 επησχ. S\*  
 241 337 256 206s 242 216s 2005 257 221 K Ωρ Bas |  
 17 σπουδαιως SC 1739ss 33s 104 1175s Ds 1838]-οτερος  
 A 88 256s 255, -οτερον rel. | ανεζητ. C Ωρ<sup>i</sup> |

- Jud 21 Κύριος εὐρεῖν ἔλεος παρὰ Κυρίου ἐν ἐκείνῃ  
τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν,  
βέλτιον σὺ γινώσκεις.
- 2 Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χά-  
2 ριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ'  
ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου  
πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ  
1,8; 4,5 3 ἑτέρους διδάξαι. συγκακοπάθησον ὡς καλὸς  
4 στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ. οὐδεὶς στρατευό-  
μενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις,  
4,8 5 ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ  
ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως  
1 C 9,7.10 6 ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον  
7 τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ὃ λέγω· δώ-  
σει γάρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσιν.
- R 1,3; 2,16 8 Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ  
1 C 15,4.20 νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέ-  
2 Sm 7,12 λιών μου· ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς  
E 3,1.13 9 κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται.  
h 2,17; 1,12s
- C 1,24 10 διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,  
ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν Χριστῷ  
11 Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος·  
2 C 4,11 12 εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. Ἐἰ  
Mt 10,33 ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνησό-

18 ελεον D<sup>c</sup> 917 623 920 919 794 al. 1891 K | K<sup>o</sup> Ψ D<sup>o</sup>  
Thdt | παρα Ku > P 241 Tert Ef | διηκον. + μοι 1836  
69s 330 256 fg vg<sup>1</sup> sy<sup>p</sup>ih ar co Ef (Ambst Pel) | 2,2 α  
ηκουσας] ακουσας G<sup>1</sup> | ικανοι] δυνατοι K | 3 inc. συ ουν  
κακοπαθ. 6 Ψ 326 917sss 623-2127 655 rel. syh\* | ~ Iv  
Xv 1739s 326s 1898sss 623-319 al. 206<sup>r</sup> 1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> sy<sup>p</sup>i |  
4 στρατευομ. + τω θω G vg Cyp Ambst (Pel) | 5 αθλη]  
-ητης 33 917 623 ar sa Ef | 7 ὅ] α 6 Ψ-81 048 D 917 rel. |  
δωη 6 Psss 81 917 2138 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 9 ω + και G<sup>1</sup> | 10 αιω-  
νιου] ουρανιου vg sy<sup>i</sup>h<sup>m</sup> ar sa Ambst Pel | 11 λογος +  
και πασης αποδοξης αξιος (1 T 1,15) 1311 206ss (048) | συ-  
ζησωμ. CPsss 1836ss 1912 623 1835s 69 263 440 378 L |  
+ αυτω 048 | 12 συμβασιλευσωμ. C-Ψ 1836 623 263 383  
378 L | αρνουμεθα 1739s P 326 D<sup>s</sup> 623 pl. 920 pl. rel. |

illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

2,1-13 *Omnia pro Christo sustinenda*

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia, quae 2  
est in Christo Iesu, et quae audisti a me per 2  
multos testes, haec commenda fidelibus homi-  
nibus, qui idonei erunt et alios docere. Labora 3  
sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans 4  
Deo implicat se negotiis saecularibus, ut ei  
placeat, cui se probavit. Nam et qui certat 5  
in agone non coronatur nisi legitime certa-  
verit. Laborantem agricolam oportet primum 6  
de fructibus percipere. Intellege quae dico; da- 7  
bit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

Memor esto Dominum Iesum Christum re- 8  
surrexisse a mortuis ex semine David secun-  
dum evangelium meum, in quo laboro usque 9  
ad vincula, quasi male operans, sed verbum  
Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo 10  
propter electos, ut et ipsi salutem consequantur,  
quae est in Christo Iesu, cum gloria caelesti.  
Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, et 11  
convivemus; si sustinebimus, et conregnabi- 12

18 apud deum D, dominum g<sup>l</sup> Or Ambst Pel |  
mihi DLUZ<sup>c</sup>CsTh c dm fg] > rel. d f Ambst | ~ me-  
lius tu AGHORWiZ\* d fg Ambst | 2,1 mi] mihi FM  
Ambst, carissime mihi D (Pel) | 2 audistis F t | 4 im-  
plicat] obligat D(RB) Cyp Ambst | 6 percipere LO  
RWiKV c d fg] accipere rel. | 7 ~ intellect. in om-  
nibus FDM d g Ambst Pel | 8 dominum > AGHL  
ORZ<sup>c</sup> d f g Ambst Pel | Christ. > R | 9 alligatum +  
in me D | 10 et > FWi | caelesti] aeterna D d g |  
12 sustinemus AHL\*OWiZKss g Ambst Pel, tolle-  
ramus D (d) Cyp Aug

18 Jud 21 | 2,2 2 T 3,14 | 3 2 T 1,8; 4,5 | 6 1 C 9,7.10 |  
8 R 1,3; 1 C 15,4.20 | 9 A 21,33; 16,29; E 3,1.13; C 1,24;  
Phm 1.9-13; 2 T 1,16 | 10 Tt 1,11 | 11 1 T 1,15; R  
6,3s; 2 C 4,11 | 12 R 8,17; 1 P 4,13

13 mus; si negaverimus, et ille negabit nos; <sup>1</sup>si non credimus, ille fidelis permanet; negare seipsum non potest.

2,14-4,8 *Haeretici confutandi*

14 Haec commune testificans coram Domino.  
Noli contendere verbis, ad nihil enim utile  
15 est nisi ad subversionem audientium. Sollicite  
cura teipsum probabilem exhibere Deo, ope-  
rarium inconfusibilem, recte tractantem verbum  
16 veritatis. Profana autem et vaniloquia devita;  
17 multum enim proficiunt ad impietatem, <sup>1</sup>et ser-  
mo eorum ut cancer serpit, ex quibus est  
18 Hymenaeus et Philetus, qui a veritate exci-  
derunt dicentes resurrectionem esse iam factam,  
19 et subverterunt quorundam fidem. Sed firmum  
fundamentum Dei stat habens signaculum hoc:  
*Cognovit Dominus qui sunt eius*, et discedat  
ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Do-  
20 mini. In magna autem domo non solum sunt  
vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia;  
et quaedam quidem in honorem, quaedam au-  
21 tem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit  
se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum  
et utile Domino ad omne opus bonum paratum.

12 negabimus AGRUCs (Pel) | 13 manet AGLR  
CsTh g | 14 ~ verbis contendere *codd.* d f (g Ambst  
Pel) | enim c d dm f g Cyp Ambst Aug] > *codd.* Pel|  
est > AFORUWiZ | nisi > AG d | 15 inconfus.] in-  
reprehensib. RK Sing, non erubescens D g Aug|  
16 et > AFHMR Pel | inaniloquia AFM-B f g<sup>1</sup> Pel|  
proficiunt DOTH dm] -cient *rel.* d f Ambst | 18 esse  
DFMOWi d g] > *rel.* f (Pel) | subvertunt *codd. pl.*  
d g Ambst Pel| 19 stetit AF-RWiZ\*|nominat] invocat  
Z\*KB | 20 quaedam 1 2 F | contumelia FMR Pel |  
21 mundaverit AFLUT df|honore DLRUZ<sup>c</sup>BV d f Pel

13 R 3,2s; Nu 23,19 | 14 1 T 4,7 | 15 1 T 4,6; Tt  
2,7s; L 12,42 | 16 1 T 4,7; 6,20 | 17 1 T 1,20 | 18 1 T  
1,6 | 19 Is 28,16s; Nu 16,5; J 10,14; Ap 21,27 |  
20 1 C 3,12; R 9,21 | 21 2 T 3,17

μεθα, κακεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦ- 13 R 3,2s  
μεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι γὰρ Nu 23,19  
ἑαυτὸν οὐ δύναται.

Ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώ- 14 1 T 6,4  
πιον τοῦ Θεοῦ μὴ λογομαχεῖν, ἐπ' οὐδὲν χρή- Tt 3,9  
σιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπού- 15 1 T 4,6  
δασον σεαυτὸν δόκιμον παρασιῆσαι τῷ Θεῷ, Tt 2,7s  
ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λό- L 12,42  
γον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφω- 16 1 T 4,7  
νίας περιῖστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν  
ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα 17 1 T 1,20  
νομὴν ἔξει· ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος,  
οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες 18  
τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν  
τὴν τινων πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος 19 Nu 16,5,1  
τοῦ Θεοῦ ἔστηκεν, ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην· Is 26,13;  
ἔγνω Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω 28,16s  
ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυ- J 10,14  
ρίου. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον 20 1 C 3,12  
σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ  
ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτι-  
μίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τού- 21  
των, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, εὖ- 3,17  
χρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν  
ἡτοιμασμένον.

13 γαρ > S<sup>c</sup> 917<sup>s</sup> 623s 467<sup>s</sup> 920ss 241-177 38s 1891-491  
35ss 1518 257-378 506sss K<sup>r</sup> d vg syh ar sa Tert Ambst  
Ef | 14 θυ SC 1175 I G 1912 241 69 330 436 1891\* 216  
1518 383 1610 221 syh<sup>m</sup> ar co Ef] Ku 048 rel. | λογομα-  
χει C\*<sup>s</sup> 048 d g vg sa Amb Ambst Pel | επ S\*-6 Ψss 81  
G 330] εις rel. | ουδενι G 330 | 15 θω] Xω AL | 16 και-  
νοφων. G d m Lcf Ambst Aug | ασεβεις D\* 1912 623  
2005 K sa | εξει] εχει 048 | 18 την<sup>2</sup> > S 33 G | 19 θυ] Ku  
S\* | Kς + παντας S\* | 21 εσται σκευος > S\* | ηγιασμε-  
νον S\*C<sup>e</sup>A 33 048 Ds 1845<sup>c</sup> 462 38 436 syr bo Ef Or<sup>l</sup>  
Ambst Xρ Thdt Aug] + και rel. Ωρ | εις<sup>2</sup>] προς 1175s  
Ds 1912 547 1611 2005 |



- T 6,11; 1,5 22 Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίδωκε  
δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ  
τῶν ἐπικαλουμένων τὸν Κύριον ἐκ καθαρᾶς  
1 T 4,7 23 καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζη-  
τήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας.  
Tt 1,7 24 δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι ἀλλὰ ἥπιον  
1 T 2,4 25 εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἕν  
πραῦτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους,  
μή ποτε δώῃ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπί-  
26 γνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ  
διαβόλου παγίδος, ἐξωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς  
τὸ ἐκείνου θέλημα.
- 1 T 4,1 3 Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις  
R 1,29ss 2 ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ  
ἄνθρωποι φίλαντοι, φιλόργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερ-  
ήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχά-  
3 ριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι,  
Ph 3,19 4 ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλόγαθοι, ἠεροδόται, προ-  
πετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φι-  
Mt 7,15.21 5 λόθιοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύ-  
R 2,20  
Tt 1,16 ναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου.  
Mt 23,14 6 ἐκ τούτων γὰρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας  
Tt 1,11 καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα  
2,25 7 ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, ἵπάν-  
τοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν

22 δε<sup>2</sup> > Ψ 5 1835 1319 256 206\* 1611 bo<sup>1</sup> | μετα + παν-  
των CA 33 104s 81 I G 1912 547 330 38 1518<sup>s</sup> syh co  
Xp | 24 νηπιον D<sup>1</sup> G<sup>1</sup> | 25 εν] συν G d vg Or | πραῦτ.  
S-424<sup>c</sup> 33s 1175s Ds 88 1912 330 256s 436s 1518<sup>s</sup> Bas  
Xp] πραοτ. rel. | δωη S\*ss Ψs 81 Ds 1835 547 330] δω  
rel. | μετανοιαν > S\* | αληθ. + ελθειν A | 3,1 γινωσκε-  
τε A 33 G 462 38 ar<sup>1</sup> | 2 αχαρ.] αχρηστοι C\* 69 K | 3 ~  
ασπονδοι αστοργοι D<sup>1</sup> 69s 256 255 g Xp Ambst | αστοργ.  
ασπονδ. > syp (S 431, syi) | 6 ενδυοντ. P 226<sup>c</sup> 35 | αιχ-  
μαλωτιζ. S-104 1175s Ds 917 88ss 1827-489 226s 794ss  
al. 206s 216 1872s 1518<sup>s</sup> 1867 Ωρ Xp] -τευοντες rel.  
pl. | αμαρτ. + πολλαις 1518<sup>s</sup> syh | επιθυμ. + κ. ηδοναις  
A 1245s syh Thdt |

Iuvenilia autem desideria fuge, sectare vero 22  
iustitiam, fidem, spem, caritatem et pacem  
cum iis, qui invocant Dominum de corde puro.  
Stultas autem et sine disciplina quaestiones de- 23  
vita sciens quia generant lites. Servum autem 24  
Domini non oportet litigare, sed mansuetum  
esse ad omnes, docibilem, patientem, <sup>1</sup>cum mo- 25  
destia corripientem eos, qui resistunt veritati,  
ne quando Deus det illis paenitentiam ad cognos-  
cendam veritatem, et resipiscant a diaboli la- 26  
queis a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

Hoc autem scito, quod in novissimis die- 3  
bus instabunt tempora periculosa. Erunt ho- 2  
mines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi,  
blasphemi, parentibus non oboedientes, ingrati,  
scelesti, <sup>1</sup>sine affectione, sine pace, criminato- 3  
res, incontinentes, immites, sine benignitate,  
<sup>1</sup>proditores, protervi, tumidi et voluptatum 4  
amatores magis quam Dei, habentes speciem 5  
quidem pietatis, virtutem autem eius abne-  
gantes. Et hos evita; <sup>1</sup>ex his enim sunt, qui 6  
penetrant domos et captivas ducunt mulier-  
culas oneratas peccatis, quae ducuntur variis  
desideriis semper discentes et numquam ad 7

---

22 spem, et > *codd.* d f g Ambst Pel | iis] his *codd.* |  
23 evita F<sup>\*</sup>M Cyp | 25 veritati > AGHLRZCsBV dg  
Pel | ~ det illis deus *codd.* *pl.* d f g Ambst Pel | ignos-  
cendam F<sup>\*</sup> | 26 captivi ORCs g<sup>1</sup> Sing Aug] capti  
*rel.* d f g<sup>1</sup> Ambst Pel | 3,1 scitote g Aug, scio Wi d,  
scit R | 2 erunt Z<sup>\*</sup>Cs d dm m Cyp Lcf Aug<sup>1</sup>] + enim  
g Hier<sup>1</sup> Aug<sup>1</sup>, et erunt *rel.* f Ambst | inoboedientes  
A-GMOZ<sup>c</sup>ThKss e g | 4 et > *codd.* | voluptatum AF  
GLMRB dm f Lcf Hier Aug, voluntatum DOWi g m |  
5 ~ quidem speciem A dm | quidem > D dg Lcf  
Ambst Aug

---

22 G 5,22; 1 T 6,11 | 23 1 T 4,7 | 24 Tt 1,7; 3,2;  
Mt 12,19s | 25 1 T 2,4 | 3,1 1 T 4,1 | 2 R 1,29s | 4 R  
16,18; Ph 3,19 | 5 Mt 7,15.21; 15,7s; Tt 1,16 | 6 Mt  
23,14; Tt 1,11

8 scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Iannes et Mambres restiterunt Moysi, ita et hi resistunt veritati, homines  
 9 corrupti mente, reprobi circa fidem, <sup>1</sup>sed ultra non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.  
 10 Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, dilectionem, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, <sup>1</sup>persecutiones, passiones, qualia mihi facta sunt Antiochia, Iconii et Lystris; quales persecutiones sustinui,  
 12 et ex omnibus eripuit me Dominus. Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores proficient in peius errantes et in  
 14 errorem mittentes. Tu vero permane in iis, quae didicisti et credita sunt tibi, sciens a  
 15 quo didiceris, et quia ab infantia sacras litteras nosti, quae te possunt instruere ad salutem  
 16 per fidem, quae est in Christo Iesu. Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad  
 17 erudiendum in iustitia; ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

---

8 Iannes ADLR-V Aug (Ambst Pel) | Iambres R Aug | resister. RWi, restituer. F\*D\*M | 10 ~ doctrin. meam FLM | 11 Ic(h)onio F\*LMRZ<sup>c</sup>BV(D) d fg Ambst Pel | et > *codd.* f Ambst Pel | eripuit me Cs dm] ~ *rel.* fg Pel | liberavit D d Ambst Sed | 12 volunt pie AFGL-UZ-V d f(g) Ambst Pel | 14 iis] his *codd.* | 15 possint AGHU\* d Pel | 16 utilis est] et utilis A FG\* d e g, > est MORWi | corrigendum A-GM-WiCsTh d f Pel | 17 bonum > A\*

---

8 Ex 7,11.22; 1 T 6,5; A 7,51 | 11 A 13,50; 14,5; Ps 33,20 | 12 Mt 16,24; A 14,22 | 13 1 T 4,1; A 20,29s | 14 2 T 2,2 | 15 J 5,39; Ps 118,99; A 22,3 | 16 2 P 1,19ss; R 15,4; 1 Mach 12,9 | 17 1 T 6,11

ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ Ἰαν- 8 <sup>Ex 7,11.22</sup>  
 νῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτως <sup>1 T 6,5; 1,12</sup>  
 καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι  
 κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν  
 πίστιν. ἄλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ 9  
 γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὥς καὶ  
 ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, 10  
 τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακρο-  
 θυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, ἰτοῖς διωγμοῖς, 11 <sup>A 13,50;</sup>  
 τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, <sup>14,5.19</sup>  
 ἐν Ἰκονίᾳ, ἐν Λύστροις· οἷους διωγμοὺς ὑπ- <sup>Ps 33,19s</sup>  
 ἤνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρύσατο ὁ Κύριος. <sup>Mt 16,24</sup>  
 καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν 12 <sup>A 14,22</sup>  
 Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄν- <sup>Sir 2,1</sup>  
 θρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, 13 <sup>1 T 4,1.15</sup>  
 πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς 14 <sup>2,2</sup>  
 ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμα-  
 θες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους [τὰ] ἱερὰ γράμματα 15 <sup>I 5,39</sup>  
 οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσει εἰς σωτηρίαν <sup>Ps 118,99</sup>  
 διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πᾶσα γρα- 16 <sup>2 P 1,19ss</sup>  
 φὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκα- <sup>R 15,4</sup>  
 λίαν, πρὸς ἐλεγμόν, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς  
 παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ 17 <sup>2,21</sup>  
 τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν <sup>1 T 6,11</sup>  
 ἐξηρτισμένος.

8 Μαμβρης G lat Ambst | 9 διανοια A 330 | 10 παρη-  
 κολουθησας Sss 33 326 917] -κας rel. Xp Euth<sup>c</sup>.  
 ηκολουθησας G | μοι D<sup>1</sup> 1845 | τη αγαπη > A 1827  
 Ef | 11 εγενοντο A 81 1836 623 460 255 1245 1867 |  
 Αντιοχ. + α δια τ. Θεκλαν επαθεν 181 | 12 Ιυ > 326  
 181 635 1245 syh Eus Ath Xp | 14 τινων SC\*As 33  
 1175s G 1611<sup>s</sup> d Ambst Pel Ef] τινος rel. vg Hil  
 Aug | 15 τα<sup>1</sup> > SC<sup>c</sup> 33 1175 D\*s 1912 Cl Ep | 16 ε-  
 λεγχον Ps 326 D 917-915 623ss 467-1311 642 rel. |  
 17 αρτιος] τελειος D\* | εξηρτημ. G 917 623 1835 794s  
 255 2 2298s 1518 1867 Cl |

- A 10,42 4 Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Χρισ-  
 R 14,9s  
 1 P 4,5 τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ  
 νεκρούς, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βα-  
 A 20,20.31 2 σιλείαν αὐτοῦ· κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι  
 εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρα-  
 κάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.  
 1,13; 1 T 4,1 3 ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαίνουσης διδασ-  
 καλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας  
 ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύουσιν διδασκάλους  
 1 T 4,7 4 κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀλη-  
 2 Th 2,11 θείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς  
 2,3; E 4,11 5 μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν,  
 κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν  
 διακονίαν σου πληροφόρησον.  
 Ph 2,17 6 Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς  
 7 ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν. τὸν καλὸν ἀγῶνα  
 1 C 9,24 ἡγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν  
 1 T 6,12 ἡγήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιο-  
 Ph 3,14 8 σύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν  
 1 P 5,4 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον  
 Ja 1,12 δὲ ἔμοι ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν  
 Ap 2,10 ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.  
 4,21; 1,4 9 Ἰσπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με ταχέως. ἸΔη-  
 C 4,14 10 μᾶς γὰρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν  
 αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσ-

1 διαμαρτ. + ουν εγω (Ψ) 326 917-915 623 pl. 920-226 1-462 al. rel. syh | και<sup>1</sup> + (τ.) Ku Iv Xu 1739<sup>s</sup> 33 Ψ 326s 917-181 915 623-462 al. 206<sup>r</sup> 257 rel. sy Ef | κρι-  
 ναι 6 33 81 G 241 794 38 216 Thdt | και<sup>3</sup>] κατα Psss 81  
 917-38 436 rel. sy ar sa (Ambst) | 2 ~ ακαιρ. ευκαιρ. C |  
 ~ παρακαλ. επιτιμ. S\* G 69s lat co Ωρ Ambst | 3 κατα]  
 προς P D vg Ambst | τ. ιδ. επιθυμ. S\*-1739 33<sup>r</sup> Ds 88  
 1912 623-467 547s 69 436s 1831 296 1611<sup>s</sup> Thdt] ~ τ.  
 επιθυμ. τ. ιδ. rel. | επισωρευουσ. Ψ 440 Ef | 5 κακοπαθ.  
 + ως καλος στρατιωτης Xu Iv A | 8 ο<sup>2</sup> > 33 181 623  
 489 226\* 462 330 1319 | ο δικ. κριτης > I | πασι > 1739  
 424<sup>o</sup> D\* lat syp Ambst | 9 ταχιον I 33 |

Testificor coram Deo et Iesu Christo, qui 4  
iudicaturus est vivos et mortuos, per adven-  
tum ipsius et regnum eius: praedica verbum, 2  
insta opportune, importune, argue, obsecra,  
increpa in omni patientia et doctrina. Erit 3  
enim tempus, cum sanam doctrinam non sus-  
tinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt  
sibi magistros prurientes auribus, <sup>1</sup>et a veri- 4  
tate quidem auditum avertent, ad fabulas au-  
tem convertentur. Tu vero vigila in omnibus, 5  
labora, opus fac evangelistae, ministerium tuum  
imple. Sobrius esto.

Ego enim iam delibor, et tempus resolu- 6  
tionis meae instat. Bonum certamen certavi, 7  
cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo 8  
reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet  
mihi Dominus in illa die iustus iudex, non  
solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt ad-  
ventum eius.

#### 4,8-18 *Nuntii et mandata*

Festina ad me venire cito. <sup>1</sup>Demas enim 9  
me reliquit diligens hoc saeculum et abiit 10  
Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in

---

1 ~ Chr. Iesu *codd.* | et<sup>2</sup> HZ\*T c d dm g Zeno] ac  
*rel.* f | per] et *codd.* d f g Ambst Pel | 3 ad] secundum  
FM g Cyp Aug | 5 vigila] sobrius esto D d g Ambst|  
sobrius esto > AGHL\*.U\*WiZ\*Cs d Pel | 6 delibor]  
-lebor HOWiZ<sup>c</sup>ThV, immolor DR g Cyp Or Hier Aug|  
~ meae resolutionis A-GLRCs d f | 7 ~ certavi cer-  
tamen MF| ~ certamen bonum DOWi d Amb Ambst  
Pel | 8 in reliquo] de cetero D d g Or Hier<sup>1</sup> Aug|  
iis] his *codd.* | 9 venire ad me AFGL-WiZCKss d g  
Ambst | 10 dereliquit A-MR-V d f g Ambst Pel |  
Galliam A

---

1 A 10,42 | 2 A 20,20.31 | 3 1 T 1,10; 2 T 1,13|  
4 1 T 6,5; Tt 1,13s; 2 Th 2,11s | 5 A 21,8; E 4,11|  
6 Ph 2,17; 2 P 1,14 | 7 1 T 1,18; 6,12; Hb 12,1; 1 C  
9,25; A 20,24 | 9 2 T 4,21; 1,4 | 10 C 4,14; Phm 24

- 11 Dalmatiam. <sup>1</sup>Lucas est mecum solus. Marcum  
adsume et adduc tecum; est enim mihi utilis  
12 in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum.  
13 Paenulam, quam reliqui Troade apud Carpum,  
veniens affer tecum et libros, maxime autem  
14 membranas. Alexander aerarius multa mala  
mihi ostendit; *reddet illi Dominus secundum*  
15 *opera eius*. Quem et tu evita; valde enim  
restitit verbis nostris.
- 16 In prima mea defensione nemo mihi adfuit,  
sed omnes me dereliquerunt; non illis impu-  
17 tetur. Dominus autem mihi adstitit et confor-  
tavit me, ut per me praedicatio impleatur, et  
audiant omnes gentes; et liberatus sum de  
18 ore leonis. Liberavit me Dominus ab omni  
opere malo et salvum faciet in regnum suum  
caeleste, cui gloria in saecula saeculorum. Amen.

4,19-22 *Epilogus*

- 19 Saluta Priscam et Aquilam et Onesiphori  
20 domum. <sup>1</sup>Erastus remansit Corinthi. Trophi-  
21 mum autem reliqui infirmum Mileti. Festina ante

---

11 ministerio FDMOWi g Vig  
13 adfers FG\* d Ambst (Pel, M)  
tecum > AGHLORWiZ\* d g Ambst Hier  
14 reddat AFGLMR Ambst Pel  
15 verbis] sermonibus HTh Aug  
16 me > A\*D  
reputetur AFLMOWiZ\*CsKB Pel  
17 impletur ZcKBV Ambst Pel  
18 liberavit FDGJWiZBV g] \*liberabit AHC Ambst  
regno suo FM f | cui + est R, sit d e  
saeculorum > OWi (Ambst)  
amen > F Pel  
19 Priscillam FDLMOWiZ\*Vc g Ambst

---

11 C 4,14.10; A 13,5 | 12 A 20,4; E 6,21; C 4,7 |  
14 1 T 1,20; 2 Sm 3,39; Ps 27,4; 61,13; Pr 24,12 |  
16 2 T 1,15 | 17 Ps 21,22; Dn 6,22; 2 T 2,11 | 19 A  
18,2; 2 T 1,16 | 20 A 19,22; 20,4; 21,29

κης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν. Λου- 11 A 15,37  
 κᾶς ἔστιν μόνος μετ' ἐμοῦ. Μᾶρκον ἀναλαβὼν C 4,10.14  
 ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστιν γάρ μοι εὐχρηστος εἰς  
 διακονίαν. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἑφεσον. 12 A 20,4  
 τὸν φελόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ 13 C 4,7  
 Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλισ-  
 τα τὰς μεμβράνας. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολ- 14 1 T 1,20  
 λά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδώσει αὐτῷ ὁ Κύρι- 2 Sm 3,39  
 ος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ σὺ φυλάσσου· 15 Ps 27,4;  
 61,13  
 λίαν γὰρ ἀντέστη τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Pr 24,12

Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδεὶς μοι παρ- 16 1,15  
 εγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐ-  
 τοῖς λογισθεῖν. ὁ δὲ Κύριός μοι παρέστη καὶ 17 Ps 21,22  
 ἐνεδυνάμωσέν με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πλη- Dn 6,21.28  
 ροφορηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ 1 Mach 2,60  
 ἐρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. ῥύσεται με ὁ 18 A 23,11;  
 27,23  
 Κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει  
 εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ  
 δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ἀσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν 19 A18,2; R16,3  
 1,16  
 Ὀνησιφόρου οἶκον. Ἑραστός ἔμεινεν ἐν Κο- 20 A 19,22;  
 20,4; 21,29  
 ρίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθε-  
 νοῦντα. Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. 21

10 Γαλατ. pl. Ir Ef] Γαλλίαν SC 104s 81 919 263s\* 436  
 vg<sup>1</sup> Eus | Δελματ. C 1739 104 181 623s 2 635 440, Δερμ.  
 A 1311 | 11 ἀγαγε A 104 1912 623 1319 1311 378 Thdt |  
 13 φαιλον. 1739 326 1838 241ss 999 255ss 242-296 440ss  
 1611 rel. | μαλιστα + δε D\* 489 69s vg sa Ambst | 14 α-  
 ποδωη Ps 326 1836ss 623-226 al. 206<sup>r</sup> K<sup>r</sup> d vg sa Ambst |  
 o<sup>2</sup> > 489 216 K | 15 ἀντεστη S\*ss 33 1175 Ds] ἀνθεστη-  
 κεν rel. | 16 συμπαρεγενετο 1739s P<sup>r</sup> D 917<sup>s</sup> 1835 rel.  
 Eus<sup>1</sup> Xp<sup>1</sup> | 17 πληρωθη 81 G 88 489 462 256 1891 |  
 ακουση Ψ 917-915 920-226 al. rel. | 18 inc. και ρυσε-  
 ται Ps 326 D<sup>c</sup> 917-181 623 rel. sy Ef (G) | 19 ασπασασ-  
 θε Ψ I | Πρισκιλλαν 1912 1827 436s 206s 2 635 323ss  
 1245 378 506 g vg<sup>1</sup> sy bo Ambst Xp | Ακυλ. + κ. Δεκ-  
 τραν τ. γυναικα αυτου κ. Σημαιαν κ. Ζηνωνα τ. υιους  
 αυτου 181 460 |



Ἀσπάζεται σε Εὐβουλος καὶ Πούδης καὶ Λίνος καὶ Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.

22 Ὁ Κύριος Ἰησοῦς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

## ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ

1 Παῦλος δοῦλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ  
Χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν Θεοῦ καὶ ἐπί-  
2 γνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν ἑπ' ἐλπίδι  
ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς Θεὸς  
3 πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφάνερωσεν δὲ καιροῖς  
ἰδίῳ τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι ὃ ἐπι-  
στεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν  
4 Θεοῦ, Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν·  
χάρις καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ  
Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.  
5 Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα  
τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ καὶ καταστήσῃ κατὰ  
πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοι διαταξάμην,  
1 T 3,2ss 6 ἑῖς τίς ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ,

21 ασπαζονται G ar | Σπουδης D<sup>1c</sup> 181 460 1311 440 |  
παντες > S\* 33 | 22 Ις + Χς C 6 Ps 326ss D 917-2138  
257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> vg sy ar bo Ambst, > S\* 1739 33 G 330 | η  
χαρις μεθ υμων] ερρωσ(ο) εν ειρηνη αμην D\* dubl, > 330  
sa Ambst | υμων] σου syp ar bo<sup>1</sup>, + αμην S<sup>c</sup> P-1175  
917-915 623 rel.

1,1 δε > 330\* 440 823 bo | ~ Xu Iv A 205 syh sa,  
> Iv D<sup>1\*</sup> | 2 επ] εν H G 1319 256 | 4 και<sup>1</sup>] ελεος A 6  
104s 81 917-2127 642 rel. pl. (1739 1845 syh, 1245s) |  
και<sup>2</sup> + Ku 6 P 104s D<sup>c</sup>-226 241-2127 1311 rel. sy ar<sup>1</sup>  
Ef | 5 απελιπ. S\* 1739 424<sup>c</sup> Ψ 33 D 1 255 218] -ειπον  
Cs P 104 1175 H Gs 88 623 920ss 256ss 35 1518<sup>s</sup> L,  
κατελιπον rel. | επιδιορθωσης A Ψ (D\*s) 5 |

hiemem venire. Salutant te Eubulus et Pudens et Linus et Claudia et fratres omnes.

Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. 22  
Gratia vobiscum. Amen.

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD TITUM

1,1-4 *Exordium*

PAULUS servus Dei, apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electorum Dei et agnitionem veritatis, quae secundum pietatem est in spem vitae aeternae, quam promisit qui non mentitur Deus ante tempora saecularia, manifestavit autem temporibus suis verbum suum in praedicatione, quae credita est mihi secundum praeceptum Salvatoris nostri Dei, Tito dilecto filio secundum communem fidem. 4  
Gratia et pax a Deo Patre et Christo Iesu Salvatore nostro.

1,5-16 *De Ecclesiae ministris*

Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea, quae desunt, corrigas et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens

21 salutat AFGHMR-Z<sup>c</sup>CsThKss d f Ambst | Eubulus FG\*HM(R)WiZ<sup>c</sup>CsThKss d g Ambst (Pel) | 22 nobiscum AFGHZCsBV | gratia - amen] vale in pace amen D d (Ambst)

1,1 ~ Chr. Iesu FDLMRUT Ambst Pel | 2 saecularia] aeterna D d g<sup>1</sup> Hil Aug<sup>1</sup> | 3 autem > WiV | Dei > F\*R\* | 4 dilecto] carissimo D d g<sup>1</sup> | 5 et<sup>2</sup> > H-MUZ\* d f g Lcf Hier<sup>1</sup> (Pel) | ~ tibi disposui codd. d f g Ambst Hier Pel

fideles, non in accusatione luxuriae aut non  
 7 subditos. Oportet enim episcopum sine cri-  
 mine esse sicut Dei dispensatorem, non su-  
 perbum, non iracundum, non vinolentum, non  
 8 percussorem, non turpis lucri cupidum, <sup>1</sup>sed  
 hospitem, benignum, sobrium, iustum, sanc-  
 9 tum, continentem, <sup>1</sup>amplectentem eum, qui se-  
 cundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut  
 potens sit exhortari in doctrina sana et eos,  
 qui contradicunt, arguere.

10 Sunt enim multi etiam inoboedientes, vani-  
 loqui et seductores, maxime qui de circum-  
 11 cisione sunt; <sup>1</sup>quos oportet redargui, qui uni-  
 versas domos subvertunt docentes quae non  
 12 oportet turpis lucri gratia. Dixit quidam ex  
 illis, proprius ipsorum propheta :

Cretenses semper mendaces, malae bestiae,  
 ventres pigri.

13 <sup>1</sup>Testimonium hoc verum est. Quam ob cau-  
 sam increpa illos dure, ut sani sint in fide,  
 14 <sup>1</sup>non intendentes Iudaicis fabulis et mandatis  
 15 hominum aversantium se a veritate. Omnia  
 munda mundis; coinquinatis autem et infide-  
 libus nihil est mundum, sed inquinatae sunt  
 16 eorum et mens et conscientia. Confitentur se

---

**7** turpilucris AFGMRWi (d Lcf Aug) | **8** ~ sanctum  
 iustum AO | **9** amplectentem]obtinentem m Hil Hier |  
 sit + et AFGHMOU\*ZCsThKB d g | arguere] revin-  
 cere d g<sup>1</sup> m Hil Lcf Ambst Hier | **10** etiam F\*Mg<sup>1</sup>  
 m Lcf] et A\*GRWiZCsKV d f g<sup>1</sup>, > A<sup>c</sup>DHLOThB  
 dm Ambst Aug | **11** turpilucris FLR | **12** ipsorum] eo-  
 rum ACKVW c d g<sup>1</sup> Ambst Hier Aug | ventris FL  
 MOUWiKss c g<sup>1</sup> | **13** dure] acriter d g<sup>1</sup> Or Lcf Hier |  
**15** est T dm Ambst<sup>1</sup> Aug] > *rel.* | **16** *inc.* et conf. FM

---

**7** A 20,28; 1 C 4,1; 2 T 2,24; 1 P 5,2 | **9** Tt 2,1; 1 T 1,10 |  
**10** 1 T 1,6; R 16,18 | **11** 2 T 3,6; 1 P 5,2 | **12** Epimeni-  
 des, de oraculis | **13** 2 T 4,2 | **14** 1 T 4,7 | **15** Mt 15,11;  
 R 14,20; 1 T 4,3s | **16** 2 T 3,5; Ps 13,1.3

τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἁσωτίας ἢ  
 ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλη- 7 1 C 4,1  
 τον εἶναι ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ 2 T 2,24  
 ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχρο- 1 P 5,2  
 κερδῇ, ἁλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, 8  
 δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἁντεχόμενον τοῦ κατὰ 9 2,1  
 τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ 1 T 1,10  
 παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ 2 T 4,3  
 καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι 10 R 16,18  
 καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς,  
 οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνα- 11 2 T 3,6  
 τρέπουσιν διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρ- J 10,12  
 δους χάριν. εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν 1 P 5,2  
 προφήτης· Κρήτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία,  
 γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. 12 Epimenid  
 de oracul  
 δι' ἣν αἰτίαν ἐλεγγε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα 13 2 T 4,2  
 ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊ- 14 1 T 4,7  
 κοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρε-  
 φομένων τὴν ἀλήθειαν. πάντα καθαρὰ τοῖς κα- 15 Mt 15,11  
 θαροῖς· τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐ- R 14,20  
 δὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμíanται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς  
 καὶ ἡ συνείδησις. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, 16

8 φιλόξενον] -πτωχον 336 | 9 και<sup>1</sup> > Ψ 81 256 2 1245 f  
 co Ef Lcf Ambst | εν -υγιαινουση] τους εν παση θλιψει A |  
 ελεγχειν + μη χειροτονειν διγαμους μηδε διακονους αυ-  
 τους ποιειν, μηδε γυναικας εχειν εκ διγαμιας μηδε προσερ-  
 χεσθωσαν εν τω θυσιαστηριω λειτουργειν το θειον. τους  
 αρχοντας τ. αδικοκριτας κ. αρπαγας κ. ψευστας κ. ανε-  
 λεημονας ελεγγε ως θυ διακονος 460<sup>1</sup> | 10 πολλοι + και  
 1739s Ps 326 I D<sup>s</sup> 920s 1-330 al. 296<sup>r</sup> 1518sss 257sss 876s  
 vg | ανυποτακτ. + και P G 467 337 206ss al. 323ss 1518  
 378 syb bo | μαλιστα + δε C 81 D<sup>1</sup> 88 sa | 11 χαριν + τα  
 τεκνα οι τ. ιδιους γονεις υβριζοντες η τυπτοντες επιστομι-  
 ζε κ. ελεγγε κ. νουθετει ως πατηρ τεκνα 460<sup>1</sup> | 12 ειπεν +  
 δε S\* 81 G 1827 bo Ef | 13 εν > S\* | 14 ενταλμασιν G  
 Thdt | 15 παντα + μεν Ψss 917sss 88 rel., γαρ syb bo |  
 μεμιασμ. 917<sup>s</sup> 489 920 919ss 1-69 al. 242 rel. | 16 ειδε-

- 2 T 3,5 τοῖς δὲ ἔργοις ἄρνούνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ  
 1 J 2,3ss ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.  
 1 T 6,3 2 Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαίνουσῃ δι-  
 2 T 1,13 2 δασκαλίᾳ· πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς,  
 1 T 5,1 2 σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ,  
 1 T 3,11 3 τῇ ὑπομονῇ· πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν κατα-  
 4 στήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μηδὲ οἴνω  
 4 πολλῷ δεδουλωμένους, καλοδιδασκάλους, ἵνα σω-  
 5 φρονίζωσιν τὰς νέας, φιλόανδρους εἶναι, φιλοτέκ-  
 E 5,22 5 νους, ἰσώφρονας, ἁγνάς, οἰκουροὺς, ἀγαθὰς,  
 Tob 10,13 5 ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ  
 λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημῇται.  
 6 Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σω-  
 1 T 4,12 7 φρονεῖν ἵπερὶ πάντα, σεαυτὸν παρεχόμενος  
 1 P 5,3 7 τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθο-  
 1 P 2,15 8 ρίαν, σεμνότητα, ἵλόγον ὑγιῆ ἀκατάγνωστον,  
 ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ μηδὲν ἔχων λέγειν  
 E 6,5 9 περὶ ἡμῶν φαῦλον· δούλους ἰδίοις δεσπόταις  
 1 T 6,1 9 ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν, εὐαρέστους εἶναι, μὴ  
 1 P 2,18 9 ἀντιλέγοντας, ἵμὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν  
 1,3 10 πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασ-  
 καλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ κοσμῶ-  
 σιν ἐν πᾶσιν.

16 και<sup>2</sup> > S\* co | 2,1 α προπει > 33 | 2 πρεσβυτερους  
 330 2 440 823 506s | νηφαλεους Pss D 917-181 1912 623-  
 467 920s 1-2127 38<sup>s</sup> 206 pl. 440s 1149ss 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | 3 ιε-  
 ροπρεπει C 33 104 81 H<sup>c</sup> 69s 263s 257 506s syrih Cl  
 Bas | μηδε S\*-6 104 1175s sy] μη rel. | 5 οικουργ. S\*ss  
 33 I Ds 623 177 330] -ουρους rel. Cl | θυ + κ. η διδασ-  
 καλια C 623 1827 1845<sup>c</sup> syh ar | 7 αδιαφθορ. S<sup>c</sup> 326  
 917sss 1912 1838<sup>s</sup> 920-547 1-330 440ss 336s 1518 1108-913  
 1610<sup>s</sup> L<sup>r</sup>, αφθονιαν G<sup>l</sup> 88s sa | αφθορ. + αγνειαν C 88s  
 256s 436ss 1518<sup>s</sup> syh ar | σεμνοτ. + αφθαρσιαν Ψss 917<sup>s</sup>  
 489 920s al. 241-2127 206-2 635 rel. | 8 υγιη + και 2005  
 Iq | υμων A 5 Thdt | 9 δουλοι D\*, υποτασσεσθωσαν D<sup>c</sup> |  
 10 μη] μηδε C<sup>c</sup> 33 D<sup>l</sup> G<sup>l</sup> 88 623s 506s | πιστιν > S\* 33 |  
 αγαθ.] αγαπην 33 |

nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati et incredibiles et ad omne opus bonum reprobī.

2,1-3,11 *Officia singulorum*

Tu autem loquere quae decent sanam doctrinam: Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia; anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes, ut prudentiam doceant adulescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, <sup>1</sup>prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.

Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus teipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, <sup>1</sup>verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur nihil habens malum dicere de nobis. Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, <sup>1</sup>non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.

---

16 sunt A\*FGC | 2,1 decent DW Amb Aug] decet *rel.* dfg Ambst | 2 in<sup>1</sup> > AGMORWiZ\*B | in<sup>2,3</sup> > (AR)GOWiZ\*B d Ambst (Pel) | 3 ~ vino multo *codd. pl.* dfg Ambst Pel | servientes] deditas (F)R | 4 ~ diligant, ament FLM (Ambst) | suos<sup>2</sup> K V W g] > *rel.* d f Ambst | 5 ~ sobrias castas FMWi g, sobrias pudicas D Pel | sobrias > AR d f | ~ suis viris AWiZ<sup>c</sup> g (Ambst) Pel | 7 in integritate] integritatem AG d g<sup>1</sup>, + in castitate F<sup>c</sup>H\*RB | 8 in verbo sano D(F) Sing Hier | sanum + et F<sup>c</sup>DRs | irreprehensibilem AFLMO<sup>c</sup>RWi d g Lcf | ~ dicere malum FDMOKWi Lcf | 10 salutaris AFGL\*M | ~ salvatoris dei AV

---

1 1 T 1,10; 6,3: 2 T 1,13 | 2 1 T 5,1 | 3 1 T 3,11 | 5 E 5,22; 1 C 14,34 | 7 1 T 4,12; 2 T 2,15; Ph 3,17 | 8 1 P 2,15 | 9 E 6,5; C 3,22ss

11 Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri  
 12 omnibus hominibus <sup>1</sup>erudiens nos, ut abne-  
 gantes impietatem et saecularia desideria so-  
 brie et iuste et pie vivamus in hoc saeculo,  
 13 <sup>1</sup>exspectantes beatam spem et adventum gloriae  
 magni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi,  
 14 <sup>1</sup>qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redi-  
 meret ab omni iniquitate et mundaret sibi  
 populum acceptabilem, sectatorem bonorum  
 15 operum. Haec loquere et exhortare et argue  
 cum omni imperio. Nemo te contemnat.

3 Admone illos principibus et potestatibus  
 subditos esse, dicto oboedire, ad omne opus  
 2 bonum paratos esse, <sup>1</sup>neminem blasphemare,  
 non litigiosos esse, sed modestos, omnem osten-  
 3 dentes mansuetudinem ad omnes homines. Era-  
 mus enim aliquando et nos insipientes, incre-  
 duli, errantes, servientes desideriis et volupta-  
 tibus variis, in malitia et invidia agentes,  
 4 odibiles, odientes invicem. Cum autem benigni-  
 tas et humanitas apparuit Salvatoris nostri  
 5 Dei, non ex operibus iustitiae, quae fecimus  
 nos, sed secundum suam misericordiam salvos  
 nos fecit per lavacrum regenerationis et reno-

11 apparuit] inluxit D d Lcf Ambst Hier  
 enim] autem R  
 nostri + in F, > AGLO\*RUWi d Ambst (Pel)  
 13 spectantes F | 14 acceptab.] abundantem d g  
 Vict<sup>1</sup> Lcf Ambst Aug  
 15 et<sup>1</sup> + haec F\*HM  
 3,2 sed > A\*LZC  
 3 enim] ergo FM, autem OWi  
 ~ et nos aliquando *codd.* f Or (Ambst) Pel  
 insip. + et F-MRWiZ\*CsThKB d Lcf Aug Pel  
 voluntatibus DLOWi  
 4 ~ dei nostri FM Ambst Aug

11 2 T 1,10 | 12 E 1,4; 1 J 2,16 | 13 1 C 1,7; Ph 3,20;  
 1 Th 1,10 | 14 1 T 2,6 Ps 129,8; Ex 19,5; Dt 14,2; E 2,10 |  
 15 1 T 4,12 | 3,1 R 13,1-7; 1 P 2,13 | 2 2 T 2,23s; Ph 4,5 |  
 3 E 5,8; C 3,7; 1 P 4,3; R 1,28 | 4 Tt 2,11; Pr 8,3 |  
 5 Dt 9,5; E 2,4.8s; 2 T 1,9; J 3,5

Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος 11  
 πᾶσιν ἀνθρώποις, ἡ παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνη- 12 E 1,4  
 σάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυ- 1 J 2,16  
 μίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζή-  
 σωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν 13  
 μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ  
 μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισ-  
 τοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώ- 14  
 σῇ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθάρσῃ  
 ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.  
 Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ 15  
 πάσης ἐπιταγῆς· μηδεὶς σου περιφρονεῖτω.  
 Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς ἐξουσίαις ὑπο- 3  
 τάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν  
 ἐτοίμους εἶναι, ἡμδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους 2  
 εἶναι, ἐπεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραῦτητα  
 πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Ἡμεν γάρ ποτε καὶ 3  
 ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύον-  
 τες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ  
 καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλή-  
 λους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία 4  
 ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων 5  
 τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ  
 κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ  
 παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος

11 γαρ > 104 460 69s 330 1311 2 440 823 | η² > SC\*As  
 D\*s 256 38\* Cy¹ | η σωτηρ.] τ. σωτηρος ημων G lat co  
 Ep (Cy¹ Ambst, Ef | 13 ~ Xu Iv S\*G co, > Xu 1739|  
 15 λαλει] διδασκε A | σου + τ. νεοτητος Ψ | καταφρον.  
 P 919 1242 440 1518 | 3,1 υπομιμν. + δε A, inc. και  
 syp ar Ef | αρχ. + και P 326 81 917s 5ss 927s 920 rel.  
 dg vg sy ar co Ambst | υποτασσ. + και G syp ar Bas|  
 πειθαρχ. + και A syp ar bo Ef | 2 ενδεικνυσθαι S ar  
 Ef | πραυτ. S\*-P 104 1175s 88 256] πραοτ. rel. | 3 ανοη-  
 τοι + και D (syp) Ωρ Ef | απειθεις > 33 Ψ | 5 α] ων  
 Psss 917 rel. Ath Did Cy¹ | τον ... ελεον Ψ 326 917-181  
 467s 920-2127 642 rel. | ανακαιν. + δια D\*s Lcf syh\* |



- Jl 2,28 6 ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἔφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰη-  
 R 3,24 7 σοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιω-  
 θέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶ-  
 μεν κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.
- 3,14 8 Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί  
 σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔρ-  
 γων προϊστασθαι οἱ πεπιστευκότες Θεῷ. ταῦτά  
 1 T 4,7 9 ἔστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μω-  
 ρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ  
 μάχας νομικὰς περιίτασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς  
 2 J 10  
 Mt 18,15ss 10 καὶ μάταιοι. αἵρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν  
 1 T 6,4s 11 καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι  
 ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτο-  
 κατάκριτος.
- 2 T 4,12  
 E 6,21 12 Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σὲ ἢ Τυχι-  
 κόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν·  
 A 18,24  
 1 C 3,5s 13 ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν  
 νομικὸν καὶ Ἀπολλῶν σπουδαίως πρόπεμψον,  
 14; E 4,28s  
 Mt 7,19 14 ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη. μανθανέτωσαν δὲ καὶ  
 οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰς  
 ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.
- 15 Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπα-  
 2 C 5,16 σαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει.
- Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν.

6 σωτηρος] Ky P 104 81 | 8 φροντιζουσιν I | εστιν +  
 τα Ps 917-181 467<sup>s</sup> 920 919-319 330sss 206<sup>r</sup> 257<sup>r</sup> K<sup>r</sup> |  
 9 γενεαλογ.] λογομαχίας G | εριν S\*Ψ D<sup>1</sup>G<sup>1</sup> 999 ar  
 Ef Ambst | 10 ~ μίαν νουθ. κ. δευτεραν Ψ (D)s 1245s |  
 κ. δευτερ. > 1739 Ωρ<sup>1</sup> Tert Cyp Lcf Amb Ambst |  
 11 εξεστρεπτ. A G 88 1245s | 13 Απολλων S 81 H\*  
 D<sup>c</sup> 917 5 1319 1311 383 639 Ambst] -λλωνα G, -λλω  
 rel. | σπουδαιως] ταχαιως G<sup>1</sup> | λιπη S 81 D\* 177 69s  
 1891 216 1611<sup>s</sup> 257ss 506<sup>s</sup> | 15 ασπασασθε A | χαρις  
 + τ. Ky D, τ. θυ G vg Ambst Pel | υμων] μετα τ.  
 πνς σου 33, + κ. μετα τ. πνς σου 81 | υμων 048] +  
 αμην S<sup>c</sup> Psss H D<sup>c</sup> rel. vg sy ar<sup>1</sup> bo |

vationis Spiritus sancti, quem effudit in nos 6  
abunde per Iesum Christum Salvatorem nos-  
trum, ut iustificati gratia ipsius heredes simus 7  
secundum spem vitae aeternae.

Fidelis sermo est, et de his volo te con- 8  
firmare, ut curent bonis operibus praeesse qui  
credunt Deo. Haec sunt bona et utilia homi-  
nibus. Stultas autem quaestiones et genealo- 9  
gias et contentiones et pugnas legis devita;  
sunt enim inutiles et vanae. Haereticum homi- 10  
nem post unam et secundam correptionem  
devita sciens quia subversus est, qui eiusmodi 11  
est, et delinquit, cum sit proprio iudicio con-  
demnatus.

### 3,12-15 *Epilogus*

Cum misero ad te Artemam aut Tychicum, 12  
festina ad me venire Nicopolim; ibi enim sta-  
tui hiemare. Zenam legisperitum et Apollo 13  
sollicite praemitte, ut nihil illis desit. Discant 14  
autem et nostri bonis operibus praeesse ad  
usus necessarios, ut non sint infructuosi.

Salutant te qui mecum sunt omnes, saluta 15  
eos, qui nos amant in fide.

Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

---

6 infudit FM | ~ Chr. Iesum AHZ\* Ambst | 7 iu-  
stificati + in F | simus] efficiamur D d Lcf Ambst  
Hier Aug | 8 curent] curam habeant FM d | credunt +  
in FM d Hier | 10 correctionem FW Hier | 11 cum  
sit > AGHLRWiZCsThB Ambst (Pel) | 12 Arthemian  
ADHLRWi(Z\*B f, V) Ambst | aut] vel FM d | Tythi-  
cum FH(DRWi) | 13 Zenan. AD(Wi) d g Ambst |  
ut] et AZ | 14 nostris FGHMRUTV] + omnes D |  
15 eos] omnes ORWis\*B, > AFM f (Pel) | amen >  
FRWi Ambst Pel

---

6 J1 2,29; A 2,4.17 | 7 R 3,24 | 8 Tt 3,14; 1 T 1,15 |  
9 1 T 4,7 | 10 Mt 18,15ss | 11 1 T 6,4s | 12 E 6,21;  
2 T 4,12 | 13 A 18.24; 1 C 3,5s; 3 J 6 | 14 Tt 2,14;  
E 4,28s; Mt 7,19; 2 P 1,8 | 15 2 C 5,16

EPISTULA  
BEATI PAULI APOSTOLI  
AD PHILEMONEM

- 1 PAULUS vinctus Christi Iesu et Timotheus  
frater Philemoni dilecto et adiutori nostro,  
2 <sup>1</sup> et Appiae sorori carissimae, et Archippo  
commilitoni nostro, et ecclesiae, quae in domo  
3 tua est. Gratia vobis et pax a Deo Patre nos-  
tro et Domino Iesu Christo.  
4 Gratias ago Deo meo semper memoriam  
5 tui faciens in orationibus meis, audiens cari-  
tatem tuam et fidem, quam habes in Domino  
6 Iesu et in omnes sanctos, ut communicatio  
fidei tuae evidens fiat in agnitione omnis operis  
7 boni, quod est in vobis in Christo Iesu. Gau-  
dium enim magnum habui et consolationem  
in caritate tua, quia viscera sanctorum requie-  
verunt per te, frater.  
8 Propter quod multam fiduciam habens in  
Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem per-  
9 tinet, propter caritatem magis obsecro, cum  
sis talis, ut Paulus senex, nunc autem et vinc-

---

1 ~ Iesu Chr. A-HMOUWiZ<sup>c</sup>-V d Pel | et<sup>2</sup> > AUV  
Pel | 2 Apiae DZ (Pel) | carissimae > AG\*ssORZ\*  
CssThB d fg Pel | ~ est in domo tua FMZ\* | 4 pro  
memoriam F\* | 5 ~ fidem et carit. DOWiB(F\*M) d  
Ambst Pel | 6 evidens] \*efficax g, operatrix Hier |  
agnitionem ADOUWiZ\*TKB Ambst | operis FM]  
> *rel.* d f Ambst Pel | quod] quae DL<sup>c</sup>RK d g Ambst  
Pel | nobis FDLMRZ\*Cs d Ambst Pel | quod - vobis  
> AUWiZ<sup>c</sup>V, quod est > ZB f | 7 habuimus FDM  
d Pel | caritatem tuam F | 8 habentes F\*GHMWi  
Z\*TThV (Pel) | 9 sis] es FM, \*sim t

---

1 E 3,1; Ph 1,7; Phm 9s | 2 C 4,17; 2 T 2,3; R 16,5 |  
3 R 1,7 | 4 R 1,8; 1 Th 1,2 | 5 C 1,3s.9 | 6 G 5,6;  
Ph 1,9 | 7 2 C 7,4

## ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ

Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμό- 1 E 3,1  
 θεος ὁ ἀδελφὸς Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συν-  
 εργῷ ἡμῶν ἰκαὶ Ἀπφία τῇ ἀδελφῇ καὶ Ἀρχ- 2 C 4,17  
 ἱππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν καὶ τῇ κατ' οἶκόν  
 σου ἐκκλησίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ 3 R 1,7  
 πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε μνησίαν σου 4  
 ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων 5 C 1,3s. 9  
 σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν ἔχεις πρὸς  
 τὸν Κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους,  
 ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γέ- 6 Ph 1,9  
 νηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν  
 εἰς Χριστόν. χαρὰν γὰρ πολλὴν ἔσχον καὶ πα- 7 2 C 7,4  
 ράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα Phm 20  
 τῶν ἁγίων ἀναπέπανται διὰ σοῦ, ἀδελφέ.

Λιό, πολλὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπι- 8  
 τάσσειν σοὶ τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον 9  
 παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης,

---

1 δεσμ.] αποστολος D\*, δουλός 323 | ~ Iv Xu 1739  
 D\* 917 623 489 547s 177 al. 206s 1872 1245s L vg sy  
 ar Xp | αγαπητω + αδελφω D\* Ambst (Pel) | 2 Αφφια  
 Ψ D\*, Αμφ. G 1311 913 sa | αδελφη] αγαπητη Ψ 326  
 917 rel. sy (Ambst), > syph<sup>+</sup> | 5 ~ πιστιν, αγαπην 1739  
 D 69s 256 syp ar sa Ambst Pel | προς] εις CA 33 048  
 D\* 263 | Iv + Xv D\* 635 | 6 οπως] ινα πως G | κοινο-  
 νια] διακονια S\* 917 623 | παντος + εργου G 1827 321  
 1518 257s 221 | του > CA 33 048 | υμιν S 1739 33ss G  
 5s 467 69s 999 256 al. 296 323 823s 1518<sup>s</sup> 1867 verss.]  
 ημιν 048 rel. syh<sup>m</sup> Ambst | Xv + Iv 1739 Psss 81 623<sup>s</sup>  
 1835 pl. rel. lat sy ar Pel | 7 χαριν Ps 326 917-489  
 547-2127 al. 242-2 440<sup>s</sup> 1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> | ~ εχομεν πολλ.  
 Ψ 326 917<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 919 pl. 1831<sup>r</sup> 1518sss 257 rel. (syp, D  
 467) | επι] εν D\* 547 L vg Pel | 9 αγαπην] αναγκην A |

- <sup>C 4,9</sup> 10 νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἱπαρακαλῶ  
<sup>1 C 4,15</sup> <sup>G 4,19</sup> σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς  
 11 δεσμοῖς, Ὀνήσιμον, ἱτόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυ-  
 12 νὶ δὲ καὶ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὐχρηστον, ὃν ἀνέπεμ-  
 ψά σοι. [σὺ δὲ] αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν τὰ ἐμὰ σπλάγ-  
<sup>Ph 2,30</sup> 13 χνα [προσλαβοῦ]. ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαν-  
 τὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι διακονῇ ἐν τοῖς  
<sup>2 C 9,7</sup> <sup>1 P 5,2</sup> 14 δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώ-  
 μης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὥς κατὰ  
 ἀνάγκην τὸ ἀγαθὸν σου ἦ ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον.  
 15 τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα  
<sup>1 T 6,2</sup> αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, ἱοῦκέτι ὥς δοῦλον ἀλλὰ  
 16 ὑπὲρ δοῦλον ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί,  
 πόσω δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν Κυ-  
 17 ρίῳ. εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ  
 18 αὐτόν ὥς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέν σε ἢ ὀφείλει,  
<sup>G 6,11</sup> <sup>2 Th 3,17</sup> 19 τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγα· ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ  
 ἐμῇ χειρὶ, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι  
<sup>Phm 7</sup> 20 καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις· ναί, ἀδελφέ,  
 ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου  
 τὰ σπλάγχνα ἐν Χριστῷ.  
 21 Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι,  
 22 εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ λέγω ποιήσεις. ἅμα δὲ

~ Iu Xu Ψ 326 D<sup>cs</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl. rel. pl. vg sy ar | 10 on  
 +εγω A 1845 69 189 1635 1611<sup>s</sup> syh | δεσμ. +μου C 1739<sup>c</sup>  
 Pss 917-489 920 69 al. rel. sy ar co | 11 και<sup>1</sup> S\* 33 104  
 G 226\*ss 1831 216 2298 lat syp] > rel. | 12 επεμψα 048  
 D\*s 1 69 38 1831 1610 Ambst (Pel) | σοι > 1739 Ps 326  
 81 D<sup>c</sup>-181 1912 rel. vg<sup>1</sup> Ambst | συ δε > S\*C\*A 6 33  
 (Ψ) | ~ αυτον προσλαβου 048 1827 920 | προσλαβου  
 > S\*A 33 G<sup>1</sup> Ωρ | 14 εκουσιον + σου syp sa | 16 αλλ  
 +ως 330 642 440 823 bo (ar) | δουλον 1<sup>2</sup> G | αδελφ.  
 > S\* 1319 1311 | 18 σε > 33 104 2005 K syh ar | οφει-  
 λει + τι G<sup>1</sup> | ελλογα S\*ss 33s 104 1175s 048 Ds 1831]  
 -γει rel. | 19 αποδωσω D\* (lat) | προσοφειλ. + εν Kω  
 D\* | 20 Xω] Kω 6 326 917-181 623 al. 920s 462-2127  
 al. 1831<sup>r</sup> 257 rel. vg<sup>1</sup> | 21 α] ο 6 Ψ 326 D<sup>s</sup> 623<sup>s</sup> 920 pl.  
 206<sup>r</sup> 1518 1108ss 913ss al. K<sup>r</sup> vg syp ar sa Pel |

tus Iesu Christi: Obsecro te pro meo filio, 10  
 quem genui in vinculis, Onesimo, <sup>1</sup>qui tibi ali- 11  
 quando inutilis fuit, nunc autem et mihi et  
 tibi utilis, <sup>1</sup>quem remisi tibi. Tu autem illum 12  
 ut mea viscera suscipe; quem ego volueram 13  
 mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in  
 vinculis evangelii; sine consilio autem tuo nihil 14  
 volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum  
 tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo 15  
 discessit ad horam a te, ut aeternum illum  
 reciperes, iam non ut servum, sed pro servo 16  
 carissimum fratrem, maxime mihi, quanto  
 autem magis tibi et in carne et in Domino?  
 Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut 17  
 me. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, 18  
 hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu: 19  
 ego reddam, ut non dicam tibi, quod et te-  
 ipsum mihi debes: <sup>1</sup>ita frater. Ego te fruar in 20  
 Domino: Refice viscera mea in Domino.

Confidens in oboedientia tua scripsi tibi 21  
 sciens quoniam et super id, quod dico, facies.

---

9 ~ Christi Iesu DHWiZ\*Th Ambst | Christo F|  
 10 pro] de AGLT g<sup>1</sup> Ambst Pel | 11 et<sup>1</sup> > DL d f  
 Ambst | mihi et tibi DKBW dm f Hier] ~ tibi et mihi  
*rel.* dg Pel (Ambst) | 12 tibi DOZ<sup>c</sup>KV c d g Hier]  
 > *rel.* f Ambst (Pel) | ut] id est AFG-WiZ<sup>c</sup> (V, fg),  
 + id est FMB | ~ viscera mea FMOUWi f | 13 re-  
 tinere FMOWi dg Ambst Pel | 15 secessit FM Ambst/  
 horam] tempus D g<sup>1</sup> | ut + in DWi d Ambst Sed |  
 16 ut] sicut FDM Hier | pro] plus AHOWiZ\*CsB |  
 et<sup>1</sup> > FM\* | carne] caritate F\*M | 20 itaque FMZ\*B|  
 te > A\* | domino<sup>2</sup>] Christo FLMZ\*Th d fg Ambst  
 H Pel | 21 in] de D<sup>c</sup>OWiZ<sup>c</sup>, > AD\*GLRUZ\*CsB f |  
 oboedientiae tuae F\*M (H, d Ambst, Pel) | et > D  
 L d Ambst (Pel)

---

10 C 4,9; 1 C 4,15 (G 4,19) | 11 2 T 4,11 | 12 Phm 7.20 |  
 13 Ph 2,30 | 14 1 C 9,16s; 2 C 9,7; 1 P 5,2 | 16 1 T  
 6,2; 1 C 7,22 | 17 R 15,7 | 19 G 6,11 | 20 Phm 7.12 |  
 21 R 16,19

- 22 Simul autem et para mihi hospitium; nam spero per orationes vestras donari me vobis.  
 23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in  
 24 Christo Iesu, <sup>1</sup> Marcus, Aristarchus, Demas et Lucas, adiutores mei.  
 25 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

---

EPISTULA  
 BEATI PAULI APOSTOLI  
 AD HEBRAEOS

1,1-4 *Epistolae propositio*

- 1 MULTIFARIAM multisque modis olim  
 2 Deus loquens patribus in prophetis, novissime, diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem  
 3 fecit et saecula; qui cum sit splendor gloriae et figura substantiae eius portansque omnia verbo virtutis suae, purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram maiestatis in excelsis; tanto melior angelis effectus, quanto differentius prae illis nomen hereditavit.

---

24 Aristharcus FHMTThKss | et > ADWiZV d Ambst Pel

1,1 multifari(a)e ADHMWiZBV Sed | et multis A-Z<sup>c</sup> Amb Aug | patrib. + nostris DWi Sed | 3 -que GHCV] quoque *rel.* Aug Vict Sed | sedit ADRZ\* d

---

22 Ph 1,25; 2,24; Hb 13,18s | 23 C 1,7; 4,12 | 24 A 12,12; 27,2; C 4.10.14; 2 T 4,10 | 25 G 6,18; 2 T 4,22  
 1,2 Hb 2,3; 9,26; Ps 2,8; Mt 21,38; J 1,3; C 1,16; 1 P 1,20 | 3 Sap 7,25s; 2 C 4,4; C 1,17; Hb 9,14.26; Mc 16,19 | 4 E 1,21; 1 P 3,22; Ph 2,9

καὶ ἐτοίμαζέ μοι ξενίαν · ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. Ph 1,25; 2,2

Ἀσπάζεται σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἸΜάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. 23 C 1,7; 4,12 24 C 4,10.14

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν · ἀμήν. 25 G 6,18 2 T 4,22

## ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς ἡμῶν λαλήσας τοῖς πατέράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἔπεισεν ἡμῶν ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας· ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. 2 Ps 2,8; J 1, C 1,16 Mt 21,38 3 Ps 109,1 2 C 4,4 C 1,15 Hb 9,14-26 Mc 16,19 Sap 7,26 4 Ph 2,9

23 ασπαζονται 104s 1836ss 1912 623<sup>s</sup> 919-319 al. 206<sup>r</sup> 383<sup>s</sup> K<sup>r</sup> f | 25 Κυ + ημων Cs 6 326 D 917-69 al. 206<sup>r</sup> 1518 257<sup>s</sup> K<sup>r</sup> lat syp ar<sup>1</sup> co | αμην > A 6 33 326 81 D\* 1319 ar<sup>1</sup> sa bo<sup>1</sup> |

1,1 πατρασιν + ημων P<sup>46c</sup> 1836ss 999 syp ar co Xq Ef | 2 εσχατων Ψ 2298 1518 1245s d sy Ωρ<sup>1</sup> Cy | και > P<sup>46</sup> | εποιησ. τ. αιων. P<sup>46</sup> BSA 33 1175 I D\* 69 lat syp Ωρ<sup>1</sup> Eus Ath Ef] ~ τ. αιωνας επ. rel. | 3 φανερων B\* Sar | αυτου<sup>2</sup>] δι αυτου P<sup>46</sup>, + δι' εαυτου 1739s Ψss 88 rel. sy co (D\* 256s 2005) Ath Xq Aug | αμαρτ. + ημων 33 Ψss D<sup>o</sup> 1836 rel. syp ar sa bo<sup>1</sup> | 4 των > P<sup>46</sup> B |